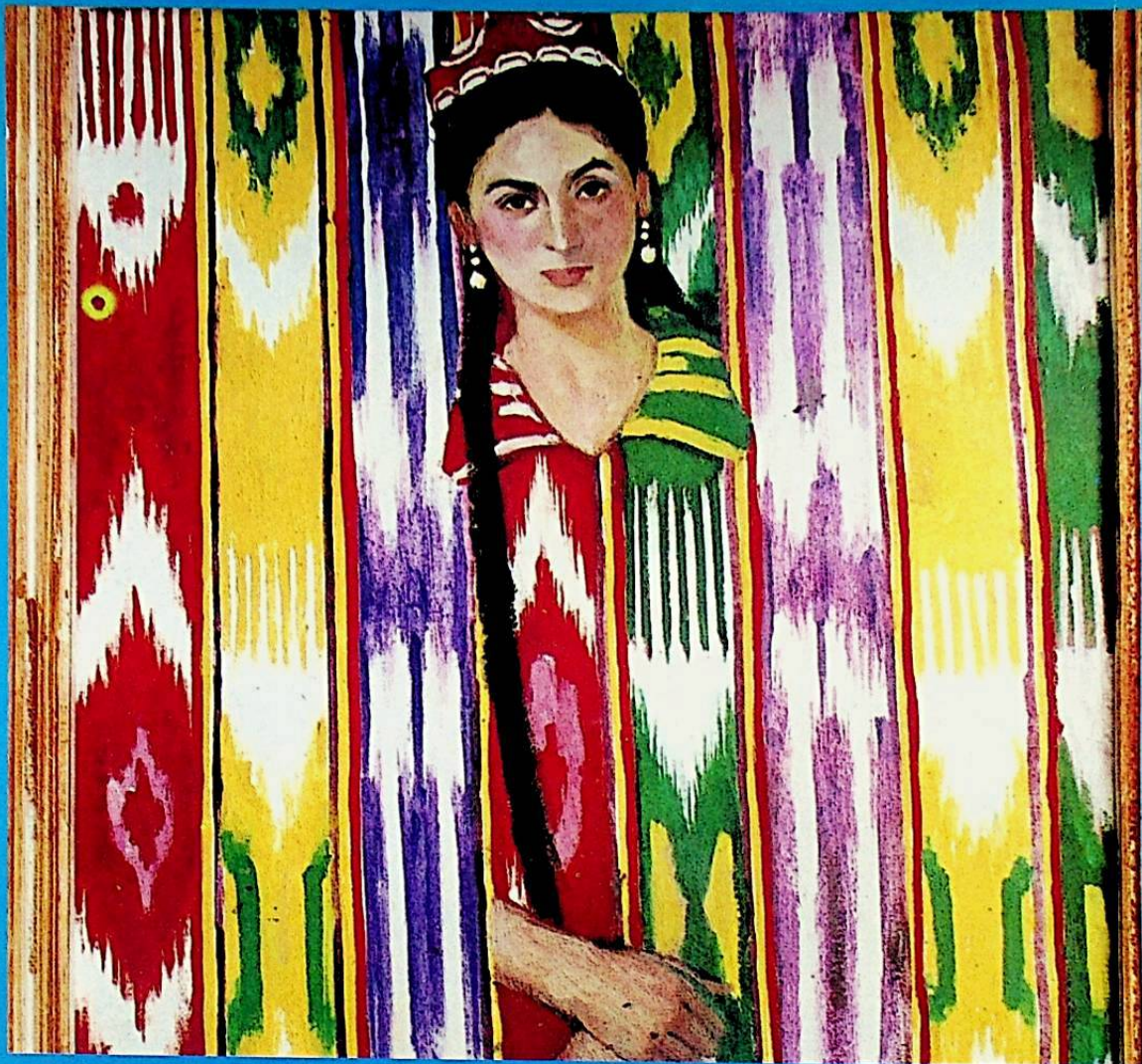

NEW
JADE
LITERATURE

سکى و تىسى

ISSN 1002-9206

9 771002 920009

08>

1999.3

سەيلىدە ئابدۇللا ئۆمەر فوتوسى

بېكى قاشتېشى

1999 - يىل 3 - سان

قوش ئايلىق ژۇرنال

ئومۇمىي 107 - سان

بۇ ساندا

پوۋېست

30 جالا ئويناغان شاھمات مەتقۇربان مەتتۇرۇزى

ھىكايە

1 يۈرەككە تامغان كۆز ياش ئابلىز ھەسەن

8 دېگىزىرەك ياغلىق ئەسقەرجان ئەزىز

15 بەتتە مىكياڭ ئالىم مەتتۇرى

18 باش باھارنىڭ تۇنجى يامغۇرى تۇرسۇن ئابدۇللا بەگيار

41 ھەمدۇل گەپتەرۋاز نامانجان تۇرسۇن

45 چىگىت مۇرات

65 مۇغەببەرلەر كۈلكىسى ئەنۋەر ھوشۇر

نەسىرلەر

72 ئەجداد ۋە ئەۋلاد تۇرسۇن غۇجىئابدۇللا

شېئىرلار

20 گۈل بەرگىدە چاقنايدۇ شەبنەم ئابدۇلئەھەت قادىر

22 شېئىرلار غۇجىمۇھەمبەت مەمبەت

24 ساغنا چىڭ باغلاندى دىل رىشتىم، خوتەن ئابدۇرېھىم زۇنۇن

25 مېھرىلەر ئاقىدۇ دىللاردىن دىلغا مۇھەممەت كامال

27 خوتەن ھاسىلاتلىرى تۇرسۇن بەگ ئىبراھىم

28 يۈتكەن قىز ئالىم ھاشىم

29 ئىككى شېئىر ئابدۇخەبەر تاھىر

51 شېئىرلار ئەنۋەر ھىدايەت

52 شېئىرلار مۇھەممەتتۇرسۇن ھەسەن

53 شېئىرلار كامىلجان ھەسەن

54 شېئىرلار مەمەتكىرىم سېدىر

55 ئاھ، يۈرىكىم دەرتنىڭ ئۇۋىسى تۇرغۇن كەنجى

56 غەزەللەر چوپانى

58 ئىككى شېئىر ئايشەمگۈل ھەسەن

59 ئىككى شېئىر ئەخمەتجان ئىمىن

60 تەخىسىلار تۇرغۇن ئوبۇلقاسىم

82 باھار نەزىملىرى ئابدۇغېنى سېيىت

84 نورۇز كەلدى روزىمۇھەممەت ياقۇپ

85 مۇۋەھشەملىك غەزەللەر ئىدىرىس مەتسىت

87 كوي كۈيلەپ يىگانە

88 شېئىر ۋە تۇيۇقلار مۇھەممەتتىشىمىن ئابدېلىمىت

ئەسەر ۋە باھا

- 47 ئاددىي ۋەقە ۋە ئۆزگىچە ئىپادىلەش ئابلىكىم ئابدېلىمىت
 49 «قۇرۇلتاشتىكى كۈنلەر» گە بىر كەلىمە سۆز ئا. ناسىر يۈنۈس (ياۋايى)

ماقالىلار

- 78 تارىخىي ۋە رومىي ئاسىللارنىڭ ئۇيغۇرلارنىڭ بەدەن تەرەققىياتىدىكى ئورنى ۋە رولى قەيسەر مەمتىمىن (تىكىن)

خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىدىن

- 88 تاغ خەلق قوشاقلىرى توپلىغۇچى: مەتتوخى ئەخمەت

دانالار سۆزى

- 91 ھېكمەتلەر نەشرگە تەييارلىغۇچى: مەتقاسم ئابدۇراخمان

چەتئەل ئەدەبىياتىدىن

- 76 ئانا - بالا مۇھەببىتى لىئام ئەۋفەخەتتى (ئېرلاندىيە)

كىلاسسىك ئەدەبىياتىدىن

- 94 مۇخەممەس غەربىي سۈپۈرگى سانجىرى
 مۇقاۋا 1 - بەتتە: ئەتلەس قىز - ئابدېلىمىت ئابدېمىجىت سىزغان

نەزىر ھەيئەتلەر: (ئىلىيە نەزىرى بويىچە ئىلىندى) ئابدۇكېرىم تۇرسۇنوخى، ئابدۇللا سۇلايمان، ئابدۇللا مەمتىمىن، سىدىق قازۇر، مۇھەممەت جاۋار، مەمتىمىن سائىر، مەتقاسم ئابدۇراخمان، مىجىت باقى، روزى سائىت

نەزىر ھەيئەت مودىرى: ئاش مۇھەررىر
باش مۇھەررىر: مەتقاسم ئابدۇراخمان

مەسئۇل كوررېكتورى: مەتسېلىم مەتقاسم
 ئىستۇرما سۈرەتلەرنى: ئەنۋەر جۈمە سىزغان

يېڭى قاشتېشى 新玉文艺 NEW JADE LITERATURE

<p>一九九九年 (双月刊) 编辑:《新玉文艺》编辑部 出版:和田行署文化处 和田报社印刷厂印 发行:和田地区邮电局 订阅:全国各地邮电局 印张:787×1092,1/16.6.125张 国内外统一刊号: ISSN 1002-929XCN 65-1088/1 代号:58-26</p>	<p>1999 - يىل (قوش ئايلىق ئەدەبىي ژۇرنال) تۈزگۈچى: «يېڭى قاشتېشى» ژۇرنىلى نەھرىر بۆلۈمى نەشر قىلغۇچى: خوتەن مەمۇرىي مەھكىمە مەدەنىيەت باشقارمىسى «خوتەن گېزىتى» باشقا زاۋۇتىدا بېسىلدى خوتەن ۋىلايەتلىك پوچتا - تېلېگراف ئىدارىسى ئارقىتىدۇ مەملىكەت بويىچە ھەرقايسى پوچتخانىلار مۇستەرى قوبۇل قىلىدۇ فورماتى 787 × 1092 م م 16 / 1، 6.125 ئاۋاق مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى بىر تۇتاش نومۇرى: ISSN 1002 - 929 X CN 65 - 1088 / 1 پوچتا ۋاكالىت نومۇرى: 58 - 26</p>
---	---

بىھاسى: 2.00 يۈەن، تېلېفون نومۇرى: 2023792، 2.00 ەلەن، 2.00 ەلەن

ئايلىز ھەسەن

يۈرەككە تامغان كۆز ياش

(ھېكايە)

ئېيتقىن، خېتىڭنى تاپشۇرۇۋالغىلى خېلى كۈنلەر بولۇپ قالدى. بەزى سەۋەبلەر بىلەن ۋاقتىدا خەت يازالمىدىم، مېنى كەچۈرگىن، ئالدى بىلەن تۇرمۇشىڭغا بەخت تىلەيمەن. مېنى بەكمۇ نېغىندىم. يېنىدا ئىچ سىزىمنى تۆككىدەك بېرەرمۇ ئادىسىم يوق، كۈنلىرىم ئۆز - ئۆزۈمگە سۆزلەش بىلەن تولىمۇ بۇرۇختۇملىقتا ئۆتۈۋاتىدۇ. مېنى ئاخىرى چىقمايدىغان ئازابلىق خىياللاردىن، ئاشۇ بىر مەزگىللىك شېرىن لەززەتلىرى بەدىلىگە يۈرىكىمنى قۇرتتەك غاچاپ، خۇددى قورقۇنچلۇق چۈشكە ئوخشاش نېرۋىلىرىمغا كېچە - كۈندۈز ئازام بەرمەيدىغان ئاچچىق ئەسلىمىلەر قوينىدىن قۇتۇلدۇرۇپ قالالايدىغان بىردىنبىر نەرسە خىزمىتىم. ئەسلىمىلەر قوينى كۆزلىرىمنى مۆلدۈرۈشتى، قۇش بالىلىرىدەك قاتار تېزلىنىپ ئولتۇرغان مەسۇم چىرايلىرىنى كۆرگەن چىغىمدا بۆلەكچە شادلىققا چۆمۈپ كېتىمەن. ئۆز - ئۆزۈمگە ئىشەنچىم، كەسپىمگە سۆيۈنچىم ھەسسىلەپ ئاشىدۇ. سەبىنى گۈدەكلەر ماڭا ھاياتنىڭ قۇۋۋاتلىقىنى، دۇنيانىڭ گۈزەللىكىنى ھېس قىلدۇرىدۇ. ئاشۇ غەمىز بالىلار بىلەن بىرگە بولسام، ھەممە كۆڭۈلىمىزلىكلەرنى ئۇنتۇپ، يايىشىل قىيالاردىن پايناسىز دالىلار قوينىغا شوخلۇق بىلەن قىيغىتىپ يۈرگەن كىيىنك بالىلىرىدەك، ئاسمانپەلەك كۆك قەھرىدە تەبىئەتنىڭ ھەممە گۈزەللىكىدىن قانغۇدەك بەھىر ئېلىپ، ئەركىن ئۇچۇپ يۈرگەن قۇشلاردەك ئارمانسىز ئۆتكەن بالىلىقىمغا قايتقان دەك بولۇپ قالغىمەن. بىراق، بىر كۈنۈم ئاخىرلىشىپ ياتقىمغا قايتىپ كىرگەندە بولسا، يەنە شۇ غېرىبلىق ھەممە نەرسە

ياخشىمۇ سەن؟ يولدىشىڭ نەزىمەتكە مەندىن سالام

ماڭا بويۇن قىسىپ قاراپ تۇرغاندەك شۇنچە مىسكىن، شۇنچە بىچارە كۆرۈنىدۇ. تالاي ھەسرەتلىك كۆز ياشلىرىغا پاناھ بولغان ياتقىمدا تۇن يېرىمىغىچە مۈكچىيىپ ئولتۇرۇپ كىتاب كۆرىمەن، خاتىرە يازمەن. بەزى چاغلاردا ياستۇققا بېشىمنى قويۇۋېتىپ، مۇشۇ ئۇيقۇدىن ئويغانمايلا بۇ دۇنيا بىلەن خەيرلەشمە دەپ ئويلاپ كېتىمەن.

يېقىننىڭياقى سالامەتلىكىم تازا ياخشى بولمايۋاتىدۇ، نېرۋا خاراكتېرلىك ئاشقازان كېسىلى بىلەن دوختۇرخانىدا يېتىپ قالدىم. دادام بىلەن ئانام ھالىمنى كۆرۈپ يىغلاپ كېتىشتى. بۇ دۇنيادا مەن ئۇلارنىڭ بىردىنبىر خۇشاللىقى ئىدىم. ئۇلارنىڭ ئۆز يېنىغا قايتىپ كېلىشىم توغرىلىق قىلغان نەسىھەتلىرىگە قوشۇلمايدىغانلىقىمنى ئېيتقان چېغىمىدىكى قايغۇلۇق، مىسكىن ھالىتىگە قاراپ يۈرەك - باغرىم مۇجۇلۇپ كەتتى. بىچارە ئاتا - ئانام بىردىنلا قېرىپ، مۈكچىيىپ قالغاندەك كۆرۈنۈپ، ئۇلارغا ئىچىم ئاغرىپ قالدى. مەن نېمىشقىمۇ بۇ دۇنياغا تۇرۇلۇپ قالغان بولغىدىم. بەلكى بۇ ئازابلارنىڭ ھەممىسى تۇغۇلۇشىمدىلا پىشانەمگە پۈتۈلگەن بولسا كېرەك. بەزىدە كىملىرىگىدۇ ئېسىلىۋېلىپ قانغۇدەك بىر يىغلاپ ئىچىمنى بوشتۇۋالسام دەپ ئويلاپ كېتىمەن.

ئىلگىرى تەقدىرگە ئىشەنمەيتتىم. لېكىن تەقدىر ھامان مەن بىلەن قېرىشىپ قالاتتى. ئۆزۈم توغرا دەپ تاللىغان يولۇمدا تۆلگەن بەدەللىرىم ئاز بولمىدى. ئەكسىچە ھامان مەغلۇبىيەتچىگە ئايلىنىپ قېلىۋاتىمەن. ئاخىر تەقدىرگە تەن بېرىشكە مەجبۇر بولدۇم. ئۇ خۇددى بىر سىرتماققا ئوخشاش مەن قانچە يۇلتۇنغانىسېرى شۇنچە چىڭىپ ھېنى بوغماقتا.

ماڭا ئەجەل چىللىماقتا ...
ئىچىم پۇشۇپ قالغان چاغلاردا رىجاندەك ساكس بىلەن ئورۇنلىغان مۇزىكىلىرىنى قويۇپ ئاڭلايمەن. بۇ مۇزىكىنى ئاڭلىساملا ھېنى يىغا تۇتىدۇ. چۈنكى ئۇ ماڭا تۇتەن كۈنلەرنى، ھاياتىمدىكى ئەڭ بەختلىك چاغلارنىم - ئالىي مەكتەپ ھاياتىمنى ئەسلىتىدۇ.

بىلەمسەن دوستۇم، بۇ لېنتىنى ماڭا ئۇ سوۋغا قىلغان. «مەن ساكس مۇزىكىسىنى بەك ياخشى كۆرىمەن. دوستلىقىمىزنىڭ خاتىرىسى بولۇپ قالسۇن، ساقلاپ

قويارسىز» دېگەندى ئۇ لېنتىنى ماڭا بەرگەچ. شۇ چاغلاردا مەن ئۇنىڭ ئېغىر - بېسىق، كەم سۆز مەجەزىنى بەكمۇ ياخشى كۆرەتتىم. نېمىشقىدۇ يۈرىكىم ئۇنىڭغا تەلپۈنەتتى. ئۇنى كۆرسەملا شوخ، كەپسىز قىلقلارم ئاللىقاياقلارغا يوقىلىپ مۇلايىم، تارتىنچاق بولۇپ قالاتتىم. كۈنلەر ئۆتكەنسېرى ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قالغانلىقىمنى ھېس قىلدىم. شۇ چاغدا مەندىكى ئۆزگىرىشنى بىرىنچى بولۇپ سەن بايقاپ قالدىڭ. ئېسىڭدىمۇ، ئىككىنچى ئوقۇش يىلىدىكى ھېلىقى ئايدىڭ ئاخشىمى بۇ ھېسسىياتىمنى ساڭا ئاشكارىلىدىم. كېيىنچە ئۇمۇ مېنىڭ ئالدىمدا قىزىرىپ كېيىنى ئايالمايدىغان، كۆزلىرىگە قاراشتىن ئۆزىنى قاجۇرىدىغان بولۇپ قالدى. مەن ئۇنى كۈتتۈم، ئۇنىڭ سۆيگۈ مۇھەببىتىگە تەشنا يۈرىكىم، قۇياش نۇرىغا تەلپۈنگەن يۇمران مايسىدەك نازۇك، جەزىرىدە سۇسىز قالغان سەيبىھتەك چاڭقاق، پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ئۆزىنى گۈلخانغا ئۇرغان پەرۋانىدەك بىقارار ۋە تەخىرسىز ئىدى ...

تەبىئەت ئەمدىلا رېسىدە بولغان ئۇياتچان قىزلاردەك ھۆسنىگە تولۇشقا باشلىغان، ئەركە شامالار گۈللەرنىڭ خۇشبوۋى ھىدىنى دىماقلارغا پۈركۈپ، كىشىگە لېرىك تۇيغۇ، شېئىرىي ھېسسىيات ئاتا قىلىدىغان گۈزەل ماي ئايلىرىنىڭ بىر كۈنى ئۇنىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشتىم. بىز قىزلار نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشەلەيمىز. ئەمما ئۆزىمىز ياخشى كۆرگەن ئادىمىزنىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشەلەشمىز بەكمۇ تەس. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن كۈنلىرىم چەكسىز بەختىيارلىق تۇيغۇسىدا ئۆتۈشكە باشلىدى.

ھەش - پەش دېگۈچە ئوقۇش پۈتتۈرىدىغان چاغمۇ يېتىپ كەلدى. ھەممىمىز ئۇچۇرما بولغان قۇش بالىلىرىدەك تەرەپ - تەرەپلەرگە - ئۆز يۇرتلىرىمىزغا قاراپ يول ئالدىق. ھىجران ھەر قانچە ئاچچىق بولسىمۇ، لېكىن ئۇ مۇھەببەتنى تاۋلايدۇ. ئۇ ئاشىقلار ئۈچۈن بىر سىناق. ئۇمۇ، مەنمۇ بىر - بىرىمىزدىن ئايرىلىشقا قىيالىي يۈرگەن شۇ كۈنلەردە مەن ۋىسالنىڭ بىزگە ھامان قۇچاق ئاچىدىغانلىقىغا، ئايرىلىش ئازابىغا ئاخىر بىر كۈن خاتىمە بېرىدىغانلىقىمىزغا شەكسىز ئىشەنەتتىم.

ئۇ ماڭا ئۇزۇلدۈرمەي خەت يېزىپ تۇردى. مېنىڭ بىردىنبىر خۇشاللىقىم ئۇنىڭ خېتىنى ئوقۇش ۋە ئۇنىڭغا جاۋاب خەت يېزىش ئىدى. ئۇنىڭ مۇھەببىتى ماڭا ئىشەنچ ۋە جاسارەت بېغىشلايتتى. ئارىدىن بىر يىل ئۆتكەندە ئۇنىڭ ئانىسىدىن بىر پارچە خەت تاپشۇرۇۋالدىم. ئاشۇ خەت مېنىڭ بىر پۈتۈن تەقدىرىمنى ئۆزگەرتىۋەتتى. خۇددى دەھشەتلىك قۇيۇنغا ئوخشاش كەلكۈسى بەختىمنى يۇتۇپ كەتتى. رەھىمسىز خەنجەرگە ئوخشاش سۆيگۈگە سادىق يۈرىكىمنى تىلغاڭ پارە - پارە قىلىۋەتتى. ئۇ ئانا مەن سەۋەبلىك يالغۇز ئوغلدىن ئايرىلىپ قېلىشنى خالىمايدىكەن. خەتتە مېنىڭ ئوغلدىن ئايرىلىپ كېتىشىمنى تەلەپ قىپتۇ. ئوغلنى كۈتۈپ تۇرغان بەخت - ئامەتكە توسالغۇ بولۇپ قالمايلىقىمنى قايتا - قايتا جىكەلەپتۇ.

ئاي دوستۇم، ئاشۇ چاغلاردا مەن بۇنىڭ بىر چۈش بولۇپ قېلىشنى نەقەدەر ئارزۇ قىلاتتىم - ھە! كىشىگە ھېچ سەۋەبسىزلا، ئۆز مۇھەببىتىدىن كېچىشتىنمۇ ئېغىر ئازاب بولامدۇ. تەقدىرنىڭ ماڭا بۇيرۇغان بۇ ئادالەتسىز قىسمىتىدىن زارلىدىم، يىغلىدىم. مەن ئۇنى شۇ قەدەر ياخشى كۆرەتتىم، كەلكۈسىمنى ئۇنىڭسىز تەسەۋۋۇز قىلالمايتتىم. لېكىن، ئۇزاق ئويلىنىشلاردىن كېيىن، ئۇنىڭ كېيىنكى خەتلىرىنى جاۋابسىز قالدۇردۇم. بۇ مەن ئۈچۈن ئېيتقۇسىز بىر ئەلەم بولدى. ئۇنىڭ مەندىن ئىشەنچ ۋە مۇھەببەت تەلەپ قىلىپ قايتا - قايتا ئۆتۈنگەن قۇرلىرىنى ئوقۇپ، ئۇنىسىز يىغا بىلەن تۈنلەرنى تاڭغا ئۆلدىم. جاھاندا ئىنسان بالىسى ئامالسىز قالدىغان ئىشلار ھەقىقەتەن نۇرغۇن بولىدىكەن. ئۆز بەختىمنىڭ نابۇت بولۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ تۇرۇپ، يىغا بىلەن سۈكۈت قىلىپ تۇرماقتىن باشقا ئامالم بولمىدى. نەچچە قېتىم ھەقىقىي ئەھۋالى چۈشەندۈرۈپ خەت يازاي دەپ ئويلىدىم، بىراق ئوغلى ئۈچۈن يۈرىكى سەكپارە بولغان ئانىنى دەپلا بۇ ئويۇمدىن ۋاز كەچتىم.

ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قېلىشنىڭ مەن ئۈچۈن نېمىدىن دېرەك بېرىدىغانلىقىنى بىلمەسەن دوستۇم؟ ئۇ مېنىڭ ھاياتىم، بارلىقىم ئىدى. ئاشۇ خەت تېنىم ۋە روھىمدىكى خانىرجەملىك ھەم خۇشاللىقنى، ۋۇجۇدۇمدىكى بەخت

تۇيغۇسىنى، ئېگىمدىكى گۈزەللىكنى، ھەممە، ھەممىنى ئېلىپ كەتتى. پەقەت قان تامچىۋاتقان يۈرىكىمدىكى خاس ئۆزۈمگىلا تەئەللۇق مۇھەببىتىم، مەن ئۈچۈن تۇنجى ھەم ئاداقى بولغان ۋىسال تاپماس سۆيگۈم يۈرىكىمدە. مەڭگۈ ساقايىماس يارا بولۇپ قېتىپ قالدى.

شۇ تەرىقىدە بىر يىل ئۆتۈپ كەتتى. ئۇنىڭدىن خەت كەلمەيدىغان بولغاندىن كېيىن ۋاقىت ئۇزارغانچە ئۇنى ئۆتۈپ كېتەرەن دەپ ئويلايتتىم. ئەكسىچە ئۇنىڭغا بولغان سېغىنىشىم كۈنسېرى كۈچىيىشكە باشلىدى. ھېلىمۇ ئېسىمدە، ئۆتكەن يىل سېنتەبىرنىڭ بىر يەكشەنبەسى بازاردىن قايتقۇچە، ئەمدىلا كوچا ئاپتوبۇسىغا چىقىپ تۇرۇشىمغا، دېرىزە كۆزنىكىدىن بەدەن قۇرۇلۇشى ئۇنىڭغا قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايدىغان بىرسىنىڭ ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدىم. ئۇ چوقۇم مېنى ئىزدەپ كەلگەن بولۇشى مۇمكىن. مەن ئالمان - ئالمان ئىشىكىگە قاراپ ئېتىلىدىم، ساراڭ ئادەمگە ئوخشاش ۋارقىراپ يۈرۈپ ماشىنىنى توختىتىپ چۈشۈۋالدىم. ئادەملەرنى ئىتتىرىپ، سوقۇپ، ئۇنىڭغا ئەگەشتىم. ئەنە ئۇنىڭ ياقىتۇرۇپ كېيىدىغان تېكى كۆكۈش چاقماق كۆيىنكى، ئېكز ئۈستىخانلىق بوي بەستى، ساغۇچ بۇدۇر چېچى، دەل شۇ! خۇشاللىقىمدىن ئۆزۈمنى يوقىتىپ قويغىلى قىل قالدىم.

رىنات، ھەي رىنات، توختاڭ!

مەن ئۇنىڭغا يېتىشىۋېلىپ، جەينىكىدىن تارتىم، ئۇ كەينىگە تۇرۇلدى. ئاھ خۇدا، مەن تونمايدىغان يات بىرەيلەن ماڭا ئەجەبلىنىش بىلەن قاراپ تۇراتتى.

— كەچۈرۈڭ، مەن ...

ھېلىقى ئادەم كېتىپ قالدى. قاتتىق ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە يېنىمدىكى ستولىغا يۆلىنىپ تۇرۇپ قالدىم. ئۇنىڭ رىنات بولۇپ قېلىشىنى ئۈمىد قىلاتتىم. ئە، ئۇنى ئەمدى مەڭگۈ كۆرەلمەسەنمۇ؟! ئۆپكەم ئۇزۇلۇپ يىغلىۋەتتىم.

يەرىم - جاھان ئاپئاق قارغا پۈركۈنگەن قىش كۈنلىرىنىڭ بىرىدە ئۆيىمىزگە ئەلچى كىرىپتۇ، ئانام مۇشۇ ئىش توغرىلىق ئەمدىلا گەپ باشلىشىغا، بۇ توغرىدا سۆزلەشكۈم يوقلۇقىنى ئېيتىپ گەپنى ئۈزۈۋەتتىم. ئىلگىرى

ئۇنىڭ ئاچچىق تاماكا پۇرىقىسى سىڭىگەن ھىدى قاپلىۋالغانىدى. قايتقا ئۆرۈلەم ئۇنىڭ تىنىقى تىنقىلىرىغا قوشۇلۇپ كېتىۋاتقاندا خىيالى سەزگۈدە قىيىنلاشسىم. ئۇنىڭ رەسمىي بىلەن خەتلىرىنى كۆرۈپ يېتىپ، قاچانلاردا ئۇخلاپ قالغىنىنى بىلمەيمەن. ئەنئىنى ئۇ كېلىپ ئىشكىنى چەككەندىلا ئاندىن ئويغاندىم. ئۇنىڭ ھالى مەندىنمۇ بەتەز. ئۇيقۇسىزلىقتىن قىزىرىپ كەتكەن كۆزلىرىگە قاراپ تۇرۇپ: «ھەر كۈنى سەھەر ئورنىدىن تۇرۇپ، ھازىرقىدەك ئۇنى يېنىدا كۆرەلگەن بولسام بولماسلىقىدى» دەپ ئويلاپ كېتىشىمەن. يۈزلىرىمنى يۇيۇپ بولۇپ كىرىم ئۇنىڭ قولىدا ئانىسى ماڭا يازغان ھېلىقى خەت تۇرىدۇ. مەن ئۇ خەتنى ھازىرغىچە ساقلاپ كەلگەندىم. «ئۇنىڭ مەنىسى نېمە؟» دەپ مېھرى، بۇ زادى قانداق ئىش؟ — ئۇ ئالدىغا كېلىپ خەتنى ماڭا كۆرسەتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرى جامدەك بوغان ئېچىلغانىدى. «ئېيتىڭا، بۇ راستمۇ؟» دەپ مەن نېمىمۇ دېيەلەيمەن، «ياك مۇھەببىتىمىزنىڭ قاتلىق بولغان بۇ خەت، بىر ئانىنىڭ ئۆز ئوغلىنىڭ غېمىدە تۆككەن زارى، مېنى شۇنچە ئۇزاق قان يىغلاشقان، بەختىمنىڭ قازا كۆلەڭگىسى ئىدى. ئىچىمگە يىغلىغان ھەمىزەت يىغانلىرىم كۆزلىرىمدىن باھار يامغۇرىدەك تۆكۈلۈشكە باشلىدى. ئۇ مېنى قۇچاقلۇۋالدى. مەن مۇشۇ دەقەلەرگە قانچىلىك زارتىققان ھە! بىر چاغدا ئۇنىڭمۇ يىغلاۋاتقانلىقىنى سېزىپ قالدىم. مەن ئۇنىڭ بىلەن مۇشۇ ھالەتتە مەڭگۈلۈك قېتىپ قېلىشقا رازى ئىدىم. بىر قانچە رەت ئۇنىڭ بىلەن بىر نەچچە كۈندىن كېيىن زىننات ۋە ئۇنىڭ ئايالى ھەرباھانىڭ تەكلىپى بىلەن ئۇلارنىڭ ئۆيىگە باردىم. مەرھابا مېنىڭ يەرلىرىمدىكىدەك ئۇنداق چىرايلىق بولسىمۇ، ئەمما بىرلا كۆرگەن كىشى ياقۇتۇرۇپ قالغىدەك ئىللىق چىراي، خۇشخۇي ئايال ئىكەن. بىراق تەبىئەتتە بولمىسا، ئۇنىڭمۇ سىز يەك چىرايلىقكە نىزمى، مەسلىكىم كېلىۋاتىدۇ. ئۇ دېدى ئۇ ئاق سۈزۈك چىرايغا يېقىملىق كۈلكە يۈگۈرتۈپ ئۇنىڭ بوينۇمىدىكى مارچانغا قاراۋاتقانلىقىنى سېزىپ قالدىم. بۇنى زىننات ماڭا مەكتەپ پۈتتۈرۈش ئالدىدا سوۋغا قىلغانىدى. زىننات ماڭا ئۆزىنىڭ ئالىي مەكتەپ ھاياتى

ئىككىلىمىز ئۇن - تىنىمىز تۇرۇپ قالدۇق. مەرھابا، ئۇنىڭ ئايالى ئىكەن. دە، بىردىنلا كۆڭلۈم قايقاراڭغۇ بولۇپ، ئەتراپىدىكى ھەممە نەرسە ئۆز ئەھمىيىتىنى يوقاتقاندا، ئىختىيارسىز ئېغىزىم تىنمەستىم. دېمەك، ئۇ ھازىر ماڭا مەنلۈپ ئەمەس، مەن نېمىشقىمۇ كەلگەندىمەن؟! بۇنداق بولارنى ئويلايمۇ باقمىغاندىم، ئەخىر... ئۇنىڭدىن ئاغرىشقا نېمە ھەقىقەت. تۇرۇپلا ئۆزۈمگە تۆجۈلۈكۈم كېلىپ قالدى. كەينىمگە ئۆرۈلۈپلا سىرتقا يۈگۈردۈم. ئۇمۇ مېنى توۋلىغىنىچە كەينىمدىن ئۇ قوغلاپ چىقتى ۋە مېنى يولىنىڭ ئۇ قاستىقىدىكى باغچىغا باشلاپ كىردى. ئەلەي پەيغەمبەر! ئۇ ئوقۇۋاتقان چاغلىرىمىزدىكىدەك كۆلىنى بويلاپ ياندىشىپ كېتىۋاتتىم. لېكىن ئارىمىزدىكى ئېغىر سۈكۈت بىر تەبىئىي بىرلىك ئۇنتۇلدۇرغاندەك، ماھىيەتتە بىز بەكمۇ يىراقلىشىپ كەتكەندەك ھېس قىلدىم. ئۇنىڭ ئېشىپ كېلىشى بىلەن — مۇبارەك بولسۇن، توي قىلىۋاپسىز! — مەن قانچە قىلىپمۇ ئىچىدىكى رەشكىنى بېسىۋالالمىدىم. ئاۋازىم كىنايە قىلىۋاتقاندا تولىمۇ قوپال چىقىپ كەتتى. ئۇ ئاچچىق كۈلۈپ تۇرۇپ: ئىككى بەھىمىز بىر نەپەسكە تەبىئەتتە تۇرۇپ — ئانامنىڭ بىردىنبىر ئارزۇسى مېنىڭ تويۇمنىڭنى كۆرۈش ئىدى. ئۇ ئۆلۈپ كېتىشتىن ئىلگىرى، ئۇنىڭ رايىغا يېقىشقا مەجبۇر بولدۇم. — دېدى. ئۇنىڭ ئېشىپ كېلىشى بىلەن كەينىمگە تەبىئەتتە بېقىلىپ بېرىپ، يوق. كالايدا — ئۇنىڭ ئانىسى توغرىسىدىكى خىياللار بىلەن مەرھابا، دېگەن ئىسىم ئەگىپ يۈرەتتى. بىز تاكى قاراڭغۇ چۈشكۈچە ئايلىنىپتىمىز، بىز چاغدا ئۆزۈمنىڭنىڭ توغلاۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ، قايتىپ كېتىشنى ئېيتتىم. ئۇ مېنى ياتقىغا ئەكىلىپ قويدى. ئۇنىڭدىن تەبىئەتتە ئايرىلغۇم يوق ئىدى. لېكىن ئۇنى ئۆيىدە ئۆز ئايالى كۈتۈپ تۇرىۋاتتى. ئۇنىڭ جىمجىت كارىدوردىن تەدرىجىي يىراقلاپ كېتىۋاتقان ئايغ تاۋۇشىنى، ئازايلىق تېنىقلىرىم بىلەن ئۇزىتىپ تۇرۇپ قالدىم. مەن بىر ئۆمۈر مۇشۇنداق بەختسىز بولۇپ تۇتۇپ كېتەرەممۇ؟! ئۆزۈمنى كارۋانغا تاشلاپ بۇقۇلداپ يىغلىۋەتتىم. ئۇنىڭ ئېشىپ كېلىشى بىلەن مېنىڭ ئىچىم ئۇقۇمغا ئۇيغۇن كەلمىدى. ھەممە تەبىئەتتىكى

ۋەجدانم ئازابلىناتتى. شۇ ئارىدا بىر ئىش مېنىڭ قارارىمنى، تەقدىرىمنى يەنە بىر قېتىم ئۆزگەرتىۋەتتى. بىر قېتىم رىناتنى ئىزدەپ ئۆيىگە بارسام، مېھمانخانىدىن مىشلداپ يىغلىغان ئاۋاز ئاڭلاندى. ھەيران بولۇپ كىرسەم، مەرھابا ئۆزى يالغۇز يىغلاپ ئولتۇرۇپتۇ. ئاستا يېنىغا باردىم، ئۈستەلدە رىنات ئىككىسىنىڭ تويىدا چۈشكەن سۈرىتى ئېسىقلىق تۇراتتى. قىزنىڭ چېھرىدىكى بەخت جىلۋىسى يۈرىكىمگە ئاللىقانداق بىر ئازابنى سېلىپ ئۆتتى. ئۇ رىناتنىڭ ئايالى، رىنات ئۇنى قۇچاقلايدۇ، سۆيىدۇ، ئۇنىڭ بىلەن ... كۆڭلۈم يۈرۈپ تاشلىۋېتىلگەن ئەسكى قەغەزگە ئوخشاش بىئارام بولۇپ كەتتى. ئىختىيارسىز:

— كىشى ئۆزى سۆيگەن ئادىمى بىلەن بىر ئۆمۈر ئۆتۈپ كېتەلمە قانداق بەختلىك، — دېدىم ئۆز - ئۆزۈمگە سۆزلىگەندەك. ئىچىم سىقىلىپ ئولتۇرۇۋېرىشتىن رايىم قايتتى، — كۈتۈۋالغىنىڭىزغا رەھمەت، مەن يەنە كېلىمەن، — ئىشكىتىن چىقىپ كېتىۋېتىپ، مەرھابانىڭ كۆزلىرىدىن قىزغىنىش ۋە ئىلتىجا ئارىلىشىپ كەتكەن ئاجىز بىر خىل مەيۈسلىكنى بايقاپ قالدىم.

رىناتنىڭ مېنى ياخشى كۆرىدىغانلىقى، مەندە ھېلىقى ئايال ئۈستىدىن غالىپ كېلىش ئىشەنچىنى تۇرغۇزدى. «سىزنىڭ مۇھەببىتىڭىز ماڭا ھەر قانداق نەرسىدىن ئەلا ۋە قىممەتلىك» — دېدى ئۇ بىر كۈنى ياتقىمغا كېلىپ، ئۇنىڭ ئاغزىدىن كۆپۈلدەپ ھاراق پۇرىقى كېلىپ تۇراتتى، — «ئەمدى سىزنى يەنە يوقىتىپ قويۇشنى خالىمايمەن» ئۇنىڭ ھارارەتلىك باغرىدا تۇرۇپ، ئوتتەك قىزىق لەۋلىرىنىڭ لەۋلىرىمنى، بويۇنلىرىمنى كۆيدۈرۈشى بىلەن پۈتۈن ۋۇجۇدۇمغا تارغان شېرىن سېزىمدىن مەست بولدۇم ... دوستۇم، مۇھەببەت ھەقىقەتەن شەخسىيەتچى بولىدىكەن. شۇ كۈنلەردە مەن مەرھابانى يالغۇز قويۇپ، ئۇنى ئۆزلۈكىدىن چېكىنىشكە مەجبۇر قىلىش ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ تۇرمۇشىغا سىڭىپ كىرىشكە باشلىدىم. بىراق، مەرھاباغا ئىچىم ئاغرىيىتتى. ئۇنىڭدا نېمە گۇناھ؟! ئۆزۈمنىڭ بىر قىسىم چاكنى ئادەملەرگە ئوخشاپ قېلىۋاتقانلىقىمدىن

ۋەجدانم ئازابلىناتتى. شۇ ئارىدا بىر ئىش مېنىڭ قارارىمنى، تەقدىرىمنى يەنە بىر قېتىم ئۆزگەرتىۋەتتى. بىر قېتىم رىناتنى ئىزدەپ ئۆيىگە بارسام، مېھمانخانىدىن مىشلداپ يىغلىغان ئاۋاز ئاڭلاندى. ھەيران بولۇپ كىرسەم، مەرھابا ئۆزى يالغۇز يىغلاپ ئولتۇرۇپتۇ. ئاستا يېنىغا باردىم، ئۈستەلدە رىنات ئىككىسىنىڭ تويىدا چۈشكەن سۈرىتى ئېسىقلىق تۇراتتى. قىزنىڭ چېھرىدىكى بەخت جىلۋىسى يۈرىكىمگە ئاللىقانداق بىر ئازابنى سېلىپ ئۆتتى. ئۇ رىناتنىڭ ئايالى، رىنات ئۇنى قۇچاقلايدۇ، سۆيىدۇ، ئۇنىڭ بىلەن ... كۆڭلۈم يۈرۈپ تاشلىۋېتىلگەن ئەسكى قەغەزگە ئوخشاش بىئارام بولۇپ كەتتى. ئىختىيارسىز:

— كىشى ئۆزى سۆيگەن ئادىمى بىلەن بىر ئۆمۈر ئۆتۈپ كېتەلمە قانداق بەختلىك، — دېدىم ئۆز - ئۆزۈمگە سۆزلىگەندەك. ئىچىم سىقىلىپ ئولتۇرۇۋېرىشتىن رايىم قايتتى، — كۈتۈۋالغىنىڭىزغا رەھمەت، مەن يەنە كېلىمەن، — ئىشكىتىن چىقىپ كېتىۋېتىپ، مەرھابانىڭ كۆزلىرىدىن قىزغىنىش ۋە ئىلتىجا ئارىلىشىپ كەتكەن ئاجىز بىر خىل مەيۈسلىكنى بايقاپ قالدىم.

رىناتنىڭ مېنى ياخشى كۆرىدىغانلىقى، مەندە ھېلىقى ئايال ئۈستىدىن غالىپ كېلىش ئىشەنچىنى تۇرغۇزدى. «سىزنىڭ مۇھەببىتىڭىز ماڭا ھەر قانداق نەرسىدىن ئەلا ۋە قىممەتلىك» — دېدى ئۇ بىر كۈنى ياتقىمغا كېلىپ، ئۇنىڭ ئاغزىدىن كۆپۈلدەپ ھاراق پۇرىقى كېلىپ تۇراتتى، — «ئەمدى سىزنى يەنە يوقىتىپ قويۇشنى خالىمايمەن» ئۇنىڭ ھارارەتلىك باغرىدا تۇرۇپ، ئوتتەك قىزىق لەۋلىرىنىڭ لەۋلىرىمنى، بويۇنلىرىمنى كۆيدۈرۈشى بىلەن پۈتۈن ۋۇجۇدۇمغا تارغان شېرىن سېزىمدىن مەست بولدۇم ... دوستۇم، مۇھەببەت ھەقىقەتەن شەخسىيەتچى بولىدىكەن. شۇ كۈنلەردە مەن مەرھابانى يالغۇز قويۇپ، ئۇنى ئۆزلۈكىدىن چېكىنىشكە مەجبۇر قىلىش ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ تۇرمۇشىغا سىڭىپ كىرىشكە باشلىدىم. بىراق، مەرھاباغا ئىچىم ئاغرىيىتتى. ئۇنىڭدا نېمە گۇناھ؟! ئۆزۈمنىڭ بىر قىسىم چاكنى ئادەملەرگە ئوخشاپ قېلىۋاتقانلىقىمدىن

ئۇنىڭ پىشانىسىدىكى مۇنچاق - مۇنچاق تەر تامچىلىرىغا، بارغانچە تۇرىلىپ كېتىۋاتقان قوشۇمىسىغا قاراپ، ئۇنىڭ بىرەر ئاغرىق سەۋەبىدىن بىئارام بولۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدىم. ئۇ ئېغىر بىر تىنەۋەتكەندىن كېيىن گېيىنى داۋاملاشتۇردى، - كېيىنچە ئۇ ھاراق ئىچىشنى ئۆگىنىۋالدى. مەس بولۇپ قالسا مېنى مېھرى دەپ چاقىراتتى. مانا كۆڭۈل چۈشەندۈرەتتى. ئەنە شۇنداق چاغلاردا مەن ئۇنىڭ «مۇھەببىتىگە» ئېرىشەلەيتتىم ... مەن سىزنىڭ ئاشۇ مېھرى ئىكەنلىكىڭىزنى بۇرۇنلا پەرەز قىلغان، قايسى كۈنى ئۇنىڭ ماتېرىياللىرىنى رەتلەۋېتىپ، مۇشۇ سۈرەتنى كۆرۈپ قالدىم، - ئۇ ئۈستەلگە قاراپ قويۇپ، ئۆزىنى سافانىڭ يۆلەنچۈكىگە تاشلىدى ۋە بىر خىل ئۇزۇك - ئۇزۇك ئاھاڭدا دانىمۇ دانە سۆزلەشكە باشلىدى، -

سىزنىڭ كەلگىنىڭىزمۇ بىر ھېسابتا ناھايىتى ياخشى بولدى. ئەگەر ئۇ سىزنى ئالسا، مەن ئەمدى سىلەرگە ھەرگىز توسالغۇ بولمايمەن. ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قالساممۇ، ئۇنىڭغا بولغان مۇھەببىتىمنىڭ جەۋھىرىنى ... مەن چوقۇم ... ئۇ قورسىقىنى تۇتقىنىچە پەسكە سېرىلىپ، يەرگە يېقىلىپ چۈشتى. قاتتىق قورقۇپ كەتتىم. ئۇ ئايلىنىپ كەتكەندى. تەلىمىگە قوشنىلىرىنىڭ ياردىمىدە، ئۇنى دەرھال دوختۇرخانىغا ئېلىپ باردۇق. دوختۇرلار ئۇنى جىددىي قۇتقۇزۇش بۆلۈمىگە ئەكىرىپ كېتىشتى. ئالاھەزەل بىرەر سائەتلەردىن كېيىن، رىئات ئالاقزادە بولغىنىچە دوختۇرخانىغا كىرىپ كەلدى.

مەرھابا چىڭ يۇمۇۋالغان كۆزلىرىنى تەستە ئېچىپ، نېمىنىدۇر دېمەكچى بولۇپ ئاغزىنى ئۆمەللىدىمۇ، كۆزلىرىنى قايتا يۇمۇۋالدى. بۇ چاغدا ئىككى تامچە يېشى مەڭزىنى بويلاپ ئېقىپ چۈشتى. ئۇلار كېسەلخانغا كىرىپ كېتىشتى. مەن ھالىز قەدەملىرىمنى سۆرەپ كەينىمگە ياندىم. بىچارە مەرھابا، ئۇ رىئاقا مەندىنمۇ بەكرەك موھتاج، چۈنكى ئۇ ئانا بولۇش ئالدىدا، ئۇ مېھرى - مۇھەببەتكە، خاتىرجەملىككە ئېرىشىشى كېرەك. مەن ئۆزۈمنى دەپ ئانا - بالا ئىككىسىنى بەختسىز قىلىپ قويۇشنى خالمايمەن. مەرھابانىڭ ئۆكۈپ - ئۆكۈپ يىغلىغان ھالىتى كۆز ئالدىمدىن كەتمەيتتى. ئىككىنچى قېتىم يەنىلا بىر ئانىنى دەپ مۇھەببىتىمدىن ۋاز كېچىشىگە توغرا كەلدى. ئۇزاق ئويلىغاندىن كېيىن، ئۇلارغا بەخت تىلەش قارارىغا كەلدىم. مانا ئۇنىڭدا چاغدا رىئات مېنى ئۇزىتىپ چىقتى. ئۇ قولۇمنى سىقىپ تۇرۇپ، «خوش» دېگەن چاغدا ياش ئەگىپ تۇرغان كۆزلىرىگە، ئاخىرقى قېتىم چوڭقۇر مۇھەببەت بىلەن تىكىلىپ قارىدىم. ماشىنا قوزغالدى. ئۇنىڭغا دېمەكچى بولغان نۇرغۇن سۆزلىرىم يۈرىكىمدە ساقلىنىپ قالدى؛

— بەختلىك بولۇڭ، مېھرى!

كۆز چاناقلىرىمدىن ئېتىلىپ چىقۇۋاتقان ياشلارنى توسۇۋېلىشقا ئامالسىز قالدىم. چاڭ - توزاڭلار ئارىسىدا قول پولاڭلىتىپ تۇرغان رىئاقا قاراپ پىچىرىلدىم: «سىزنى سۆيىمەن. سىزنى مەڭگۈ ئۇنتۇيالمايمەن، رىئات!»

دوستۇم، ئاشۇ چاغدا ئۇنى ئەمدى مەڭگۈ كۆرەلمەيدىغانلىقىمنى ئويلاپ، ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشۈۋېلىش خىيالىدىمۇ بولغانىدىم. ھېچ بولمىسا، ئۇ نەپەس ئېلىۋاتقان ئاشۇ ھاۋادىن نەپەسلەنسىم، ئۇ ياشاۋاتقان شۇ زېمىندا ياشاپ ئۆلۈپ كەتسىم دەپ ئويلىغانىدىم. ھازىر ھەممە ئۆتمۈشكە ئايلاندى. بۇ خىل تۇرمۇشقىمۇ ئاستا - ئاستا كۆنۈپ قالدىم. سەھرا مەندەك بىر دەرتەن، جىغغۇر، ياۋايى قىز بىلەن بىللە، يۈرىكىمدىكى بارلىق دەرت - ئەلەملەرنى سىغدۇرۇپ كەتتى. بەلكىم مەن ئۇزاق ئۆمۈر كۆرەلمەسلىكىم مۇمكىن. خەير خېتىمنى مۇشۇ يەردە ئاخىرلاشتۇراي.

بەختسىز دوستۇڭ: مېھرى.

— مېھرى، مەرھابا ئۇ ... ئۇنىڭغا نېمە بولدى؟ — ئۇنىڭ ئاۋازى تىترەپ كەتتى. ئاڭغىچە دوختۇرلار مەرھابانى ئېلىپ چىقتى. رىئات ئىتتىك چامداپ ئۇلارنىڭ ئالدىغا باردى. باش دوختۇر بىزگە:

— ھېچقىسى يوق، چارچاپ كېتىپتۇ، تېنى ئاجىزكەن، — دېدى ۋە يەنە قوشۇپ قويدى، — ئۇ ھامىلدار ئىكەن، بۇنىڭدىن كېيىنكى سالامەتلىكىگە دىققەت قىلىڭلار.

بۇ گەپ بىلەن تەڭ رىئات ئاستا ئېڭىشىپ، ئايالىنىڭ سۇس تىترەۋاتقان قوللىرىنى ئالغانلىرى ئارىسىغا ئالدى.

تەھرىرى: تۇرسۇنجان مۇھەممەت

بىگىزنىڭ باغلىق

(ھېكايە)

تۇتشىدۇ. تەبىئەتنىڭ چىرايلىق پەسلى — ياز مەۋسۈمى، ماڭا ئەنە شۇنداق كۈزەل، ھاۋالىق ھەم جىمجىت مۇھىت يارىتىپ بەرگەندى. سەن بىلەن كۈنلىرىم ئاچايىپ شادلىق ئىچىدە تۇتكەندى. پوچۇناي، ئۇ كۈنلەرنى قانداق ئۇنتاي؟! ئۇ كۈنلەر مېنىڭ قەلبىمدە.

«سالام ئىسكەندەر:

دەريادا لەيلەپ كېتىۋاتقان قىپقىزىل ئالسىنى كۆرگىنىدە، ئۇلۇغ سۇنىڭ دەھشەتلىكلىكىنىمۇ ئۇنتۇپ، دەرياغا ئۆزىنى ئاتىدىغانلارنى سەن قانداق چۈشىنىسەن؟ ئىسكەندەر، ساڭا نېمە دەپ يازاي؟! تېنىڭ مۇھەببەت ئالدىدا جاسارەتلىك بولالمىغىنى، ۋاقىتنىڭ ئادىل سىناقلىرى ئالدىدا بەزداشلىق بېرەلمىگىنى (مۇھەببىتىڭنى بەش ئاي سىنماقچى بولۇپ، ساڭا ئېنىق جاۋاب

سالام پوچۇناي:

بىراقىڭنى سەھرادا چىغىرتماق كۈللىرى، ياۋا بۇيىلار ۋە مەن ئىسمىنى ئېيتىپ بېزەلمەيدىغان ھەر خىل ئوت - چۆپلەر ... بىلەن قايلانغان، شىلدىرلاپ ئېغىپ تۇتىدىغان كىچىككىنە ئېرىق بويىدا ئولتۇرۇپ سېنى ئەسلەۋاتىمەن. قولۇمدا بىز پارچە خەت. ئۇ سېنىڭ ماڭا ئاخىرقى قېتىم يازغان ھېلىقى ئۆزى سېرىق، قىزىل بالداق گىرۋەكلىك كۈنۈپىرىقا سېلىپ ئالىيەدىن كىرگۈزگەن خېتىڭ.

ئاسمان سەننى شىشەدەك سۈزۈك، بىراقىڭنى ئويۇقتا ئاپئاق بۇلۇتلار خۇددى ئېگىز - پەس قارلىق تاغ تىزمىلىرىدەك قاتمۇ قات دۆۋىلىنىپ تۇرىدۇ. ئېرىقنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى يايېشىل دولقۇنلىنىپ تۇرىدىغان بۇغدايلىق، بىراقىڭنى قارىتىپ كۆرۈنىدىغان سۇۋادان تېرەكلەرگە

بەرمگەندىم، بۇمۇ سېنى ياخشى كۆرگىنىم ھەم سېنىڭمۇ
 ئىدى) ۋە مېنىڭ بارلىق ئارزۇ - ئىستەكلىرىمنى بەربات
 قىلغىنىڭنى، ئائىشە بىلەن بىرگە بولۇشىغا باغلىدىم.
 سەندىن تولمى ئۈمىدسىزلەندىم. دەل شۇ چاغدا بىر
 دوستۇڭدىن: «ئىكەندەر سىزنى ياخشى كۆرمەيدۇ. ئۇ
 پەقەت ۋاقىتلىق كۆڭۈل ئاچماقچى...» دېگەننى ئاڭلىدىم.
 مەن تېخى سېنىڭ ئويۇنچۇقۇڭ بوپ قايتىمەنما؟... مېنى
 تەكسىز ھەسرەت باستى. ياخشى كۆرگەن كىشىنىڭ
 مۇھەببىتىگە ئېرىشەلمىگەن قىز قانداق ھالەتتە بولىدۇ؟ ئۇ
 قىزغا ئەمدى ھاياتتىن نېمە لەززەت؟... مەن بۇ يەردىن
 كېتىشى قارارىغا كەلدىم. سەن ھەر قانچە قىلساڭمۇ، ئائىشە
 بىلەن بىرگە بولمىغىنىڭنى چۈشەندۈرۈلەيسەن ئىكەندەر.
 چۈنكى ئۇ رەھىمسىز رېئاللىق... سېنى ئۇنتۇش ئۈچۈن
 تىرىشقان قىز: «...»
 «بوجۇناي، ئۇ خېتىڭنى ئېرىق بويدا ئولتۇرۇپ يەنە
 بىر قېتىم ئوقۇپ چىقتىم. ھەممىنىڭ رەھىملىكىنى
 توغرا، سەن بەش ئايغىچە ماڭا ئېنىق جاۋاب
 بەرمىگەندىڭ. بىلمەسەن، بۇ مېنىڭ يېتىلگەن غۇرۇرۇمغا
 تەگكەندى. سېنى «تېخى ئەجەب ھالى يامان، ھاكاۋۇر بىر
 نېمىگەنغۇ بۇ...» دەپ يۈرگەن چاغلىرىمدا بىر دوستۇڭ
 ماڭا: «بوجۇناي سىزنى پەقەت ياخشى كۆرمەيدۇ.
 ئىكەندەرگە جاۋاب يېزىپ، ئۆزۈمنى ئاۋارم قىلغانغا چۈشلۈق
 ئىش يوق دەيدۇ...» دېدى. مەن قانداق ئازابلاندىم؟
 غەزەپلەندىم؟... شۇنىڭ بىلەن ئائىشەنىڭ ئۆزۈندىن بېرى
 قويۇپ كەلگەن تەلپىگە قوشۇلدۇم... ئەمدى ھېس
 قىلماقتىمەنكى، بىز ھېلىمۇ تېخى نادان ئىكەنمىز. نېمە
 ئۈچۈن دوست بار يەردە دۈشمەننىڭمۇ بارلىقىنى
 ئويلىيالمىدۇق؟...»
 شۇ سېنتەبىر كۈنلىرى بىز ئايرىلغاندا، ساڭا
 چۈشەندۈرۈپ بېرەلمىگەن قەلبىمنى، يېقىنىدا تاپشۇرۇپ
 ئالغان، دوستۇم ئۇچقۇننىڭ ماڭا ئەۋەتكەن، سەن بىزگە
 ناتونۇش، ئەمما ئۆز مۇھەببىتىگە داغ چۈشۈرمىگەن ۋىجدان
 ئىگىلىرىنىڭ (ئۇلار ئۆز ھاياتى بەدىلىگە ئۆز مۇھەببىتىگە
 سادىق بولالايتۇ - يۇ، ئىككىمىز كۆرەلمەسلىرىنىڭ بىر ئېغىز
 يالغان كېيى بىلەن مۇھەببەت بېكىتىدە تەمتىرەپ
 قايتۇق.) بىر قانچە پارچە خېتىنى ساڭا ئەۋەتتىم ئارقىلىق،
 ساڭا ساپ مۇھەببەتنىڭ مەڭگۈلۈك بولىدىغانلىقىنى، ئۇنى

ۋاقىتنىڭ رەھىمسىز مۇدۇر - چوقۇرلىرىنىڭ
 ئۇپرىتالمايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويۇشنى لايىق تاپتىم.
 مەيلى سەن ئىشەن ياكى ئىشەنمە، مېنىڭ ساڭا بولغان
 مېھرىم، خۇددى كۆز ئالدىمدىكى جىمجىت دالدىدەك بىپايان
 ۋە چەكسىز، مۇشۇ چىرايلىق پۇراپ كەلگەن ياز مەۋسۈمىدەك
 پاك ۋە ھارارەتلىك...
 «دوستۇم ئىكەندەر: ...»
 ياخشىمۇ سەن، قاينام - تاشقىغا تولغان داشۇ
 ھاياتىمىز بىلەن خوشلاشقاندىن بېرى ساڭا خەت
 يازالمىغانلىقىم ئۈچۈن مېنى كەچۈر. يېقىندا دوستۇم
 مۇزەپپەرنىڭ ماڭا يازغان، ئەمما ئەۋەتتىكى ئۈلگۈرەلمىگەن
 بىر پارچە خېتى ۋە بىر دېڭىز رەڭ يالغىقىنى ئۇنىڭ ئايالى
 ھۆرىيەت ماڭا ئەۋەتتىتۇ. بۇ چاغدا مۇزەپپەر ئالەمدىن
 ئۆتكەنىكەن. ئۇ بىر ئارمانى - گۈلستان ئىسىملىك بىر
 قىزنىڭ قويغان تەكلىپىگە چىن قەلبىدىن رازى ئىكەنلىكىنى
 ۋە قىزغا بولغان رىشتىسىنىڭ ئەبەدىل ۋە ئۆلمەس
 ئىكەنلىكىنى يەتكۈزۈپ قويۇشۇمنى ۋەسىيەت قىتۇ. ئەمما
 گۈلستاننىڭ نەدىلىكىنى ئۆزۈم بىلمەيدىكەن. مۇزەپپەر، بىز
 داشۇنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن سەن تاغنىڭ جەنۇبىغا، مەن
 شىمالغا تەقسىم قىلىنغاندىن كېيىنكى يېڭى خىزمەت ئورنىدا
 تونۇشقان ئەڭ يېقىن دوستۇم ئىدى. بىر يىلدىن كېيىن مەن
 شەھەرگە يۆتكىلىپ كەتكەندىن كېيىنكى بىر نەچچە يىل
 ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشەلمىگەندىم. مانا ئەمدى رەھىمسىز
 تەقدىر شامىلى ئۇنى ئارىسىزدىن ئەپكىتتتۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن
 قانچىلىك ھەسرەتلەنگىنىمنى چۈشەنەرسەن. ئۇنىڭ
 ۋەسىيىتىنى ئورۇنداش ئۈچۈن، ئۇ تىلغا ئالغان تاغلىق يېزىغا
 باردىم. يايپېشىل چۆپلەر بىلەن قاپلانغان يانتۇلۇقلاردا پادا
 يېقىپ يۈرگەن چوپانلاردىن بىراقىكى ئاقباش چوققىلاردەك
 سۈكۈناتتا ئولتۇرغان ئاقباش بوۋاي، مومايلاردىن، ئېتىزلاردا
 جۈر بولۇپ ناخشا ئوۋلاپ ئەمگەك قىلىۋاتقان، ئالا - يېشىل
 كىيىنگەن يىگىت - قىزلاردىن، ماڭا ئۇچرىغان ھەممە،
 ھەممىدىن گۈلستاننىڭ دېرىكىنى قىلدىم. ئەمما ئۇ قىزنىڭ
 زادىلا دېرىكىنى ئالالمىدىم. كۆپ ئويلىنىش ئارقىلىق
 خەتلەرنى ساڭا ئەۋەتتىم. سەن يېزىقچىلىق بىلەن
 شۇغۇللىنىشىڭمۇ، ئۈمىدىم. مۇشۇ خەتلەرنى ھېكايەگە
 كىرگۈز، ئەمما دوستۇم بىلەن قىزنىڭ ئىسمىنى ۋە
 سەرگۈزەشتىلىرىنى ئۆزگەرتتە. (گۈلستان ئەگەر سىز ھايات

«كۈلستان» يېڭى قاشتېشى بەل بولسىمۇ، ئەمما ئېيتقىغا ئۇچۇن، مەن ۋارقىرايمۇ، سەكرەيمۇ... شۇ دەققىدە مەندىن بەختىيار كىم بار؟ شۇنداق. مەن چەكسىز بەخت ئىچىدە كۈلستانغا بىر پارچە جاۋاب خەت يازدىم. بۇنى ساڭا قوشۇپ ئەۋەتتىم:

«سالام سۈيۈملۈك كۈلستان: ئەھ! قەلب كۈلستانىمنىڭ كۈلستانى. مۇھەببەتنىڭ يالقۇنلۇق تەپتى مېنى ئاياپ قويدى دەمەن؟ پەقەت سېنى نېمە دەر دەپ ئويلاپ قىيىنلىپ كەلگەنىدىم. راست ئەمەسمۇ. تۇنجى مۇھەببەت رەت قىلىنسا كىشى ئۇچۇن قانداق دەھشەت... تەكلىپىڭگە مىڭ مەرتىۋە رازى... سېنى مەڭگۈ سۆيۈپ مۇزەپپەر»

خەتنى چىرايلىق قىلىپ يۈرەك شەكلىدە قاتلىدىم. كۈلستاننىڭ ئۆيى مەھەللىنىڭ ئايغىدا ئىدى. خەتنى ئەنە سەھەردە ئۇنىڭغا بىرىش ئۇچۇن يانچۇقۇمغا ئاۋايلاپ سالدۇم. شۇ كېچى دەھشەتلىك بىر ۋەقە يۈز بەردى. نەچچە كۈندىن بېرى ئۇزۇلمەي ياتقان قاتتىق قار دۆۋىلىنىپ، غايەت زور بىر جىسىمغا ئايلىنىپ، جاھاننى قاراڭغۇلۇق قاپلىغان شۇدەمدە گۈلدۈرلەپ چۈشۈشكە باشلىدى. مەھەللىنى يىردىنلا قىيا - چىيا، قى - چۇ، ئاياللار ۋە بالىلارنىڭ يىغا زارلىرى قاپلىدى. كىشىلەر ئۆيلىرىدىكى قولغا چىققاننى ئېلىپ، ھايات قېلىش ئۇچۇن تەرەپ - تەرەپكە قېچىشتى. بىزمۇ ئۆيىدىكىلەر ھەممىمىز ئازغىنە نەرسىلىرىمىزنى ئالدۇق - دە، مەھەللىدىن تۆۋەنگە قاراپ قېچىشقا باشلىدۇق. گۈلدۈرلەنگەن ئاۋاز تېخىمۇ ۋەھىمە سېلىپ، يېقىنلاشماقتا ئىدى. ئەسبادىم كۈلستاندا، ئۇلار قايانغا ماڭغاندۇ؟ دېگەن سوئال كاللامدا چۆرگەلەيتتى...

شۇ كېچىسى مەھەللىنى قار بېسىۋالدى. دوستۇم ئۇچۇن، سەن قار كۆچكەننى پەقەت بىلمەيسەن. ئۇشۇنداق دەھشەت، خۇددى يۈگەنسەز نەرە تارتىپ كەلگەن زور كەلكۈنگە ئوخشايدۇ. شۇ قەدەر رەھىمسىز ۋە قورقۇنچۇق. شۇنداق قىلىپ مەھەللىدىكى ھەممەيلەن تاراپ كەتتۇق. كىمىنىڭ نەگە كەتكىنىنى ھېچكىم بىلمەيتتى. توپتوغرا بىر كۈن يول يۈرۈپ، ئات ھارۋىمىز بىر تاشيولغا چىقتى. قار بولسا تېخىچە چۈشمەكتە ئىدى... مانا شۇنداق قىلىپ كۈلستاندىن ئايرىلىپ قالدۇم. ئۇنىڭ دېرىكىنى ھېچكىمدىن ئالالدىم. شۇ كېچىسىدىكى قار كۆچۈشتە مەھەللىمىزدىكى

مانا قاراپ كەلمەكتە ئىدى. ئۇ گويلا يالقۇنلۇق چوغ، پۈتۈن بەدىنىگە بىر ھارارەت كەلمەكتە ئىدى، قار لەپىلدەپ چۈشمەكتە. ئۇ: - مۇزەپپەر، شۇنچە سوغۇقتا نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن؟ - دېدى.

- قازنى كۆرگىلى چىقتىم، - دېيەلدىم ئارانلا. ئۇنىڭ ئاھۇ كۆزلىرىنىڭ ھارارىتىگە بەرداشلىق بېرەلمىگەنىدىم. ئۇمۇ سۆزمەن ئىدى، بىراق بۈگۈن جىم تۇراتتى. شائىرغا ئىلھام بەخش ئېتىدىغان، كىشىنى مەپتۇن قىلىدىغان بۇ مەنزىرە مېنى چىرايلىق بىر دۇنياغا يېتىلىمەكتە ئىدى، دۇنيا ئاق ئىدى، ئۇ ئاستا يېقىنلاشتى ۋە بىر قاتلانغان دېڭىزىگە يايلىقنى قولۇمغا تۇتقۇزۇپ قويۇپلا كېتىپ قالدى. قار لەپىلدەپ چۈشمەكتە ئىدى. كۈمۈشتەك ئاسمان گۈمبىزى گويلا گۆھەر خەزىنىسىگە ئوخشاش سانسىز كۈمۈش پارچىلىرىنى تاشلايتتى. مەن يايلىقنى ئاچتىم. مەستخۇش قىلغۇچى خۇشپۇراق گۈپىدە ئۇرۇلدى. يايلىقنىڭ چۆرىسىگە سېرىق يېپتىن زەنجىر شەكلىدە مونچاق چىقىرىلغانىدى. يايلىق ساپ دېڭىز رەڭدە بولۇپ، تولىمۇ سۈزۈك ۋە يەنە شۇ قەدەر چىرايلىق ئىدى. يايلىق ئىچىدە يۈرەك شەكلىدە قاتلانغان مۇنداق بىر پارچە خەتمۇ بار ئىدى. خەتنى ساڭا قوشۇپ ئەۋەتتىم.

«سالام، تولىمۇ باغرى تاش ۋە بېپەرۋا مۇزەپپەر: سەن نېمانچە بېپەرۋا ۋە يەنە بېپەرۋاسەن، بىلمەيسەن، مەن سېنى تولىمۇ ياخشى كۆرەتتىم، پاك مېھرىم بىلەن ساڭا ئاشىق ئىدىم، ئەمما سەنچۇ؟ ساڭا ئاناپ يايلىق توقۇپ قويغىلىمۇ قاي زامان، ئەمما سەن يەنلا بېپەرۋا ئىدىڭ. سەندىن قاچىمەنۇ، قەلبىم يەنە ساڭا ئىنتىلىدۇ، يايپىشىل تۆپىلىكتىكى قورام تاشقا يۆلەنگىنىچە، كۆك ئاسماندا لەيلىپ يۈرگەن ئاپئاق بولۇتلارغا قاراپ خىيال سۈرىمەن... ئاق بولۇتلار بىردىنلا بىر جۈپ ئاققۇغا ئۆزگىرىپ، كۈپكۆك دېڭىز سەھمەدە غاقلىدىشىپ ئۈزۈشكە باشلايدۇ. بىر - بىرىنى قوغلىشىپ، قاناتلىرىنى كېرىشىپ، تۇمشۇقلىرىنى چوقۇلىشىدۇ... توستاتىن ئاققۇلارنىڭ بىرى ساڭا، بىرى مانا ئۆزگىرىپ قالىدۇ... شۇئان يۈرۈكۈم دۈكۈلدەپ ئۈزۈمگە كېلىمەن. كۆرۈم يەنلا كۆك ئاسماندا ئۈزۈپ يۈرگەن ئاق بولۇتلاردا... ئېيتقىنا، مېنى ئېغىز ئېچىشقا مەجبۇرلىغىنىڭنى بىلمەيسەن؟ سەن يەنلا بېپەرۋا يۈرەرسەنمۇ؟ جاۋابىڭغا نەشنا:

تەكلىپىمنى ئىزچىل ارەت قىلىپ كەلگەندى. مەن ئۇنى سەۋدائىلارچە سۆيەتتىم. پاك مۇھەببىتىم ئالدىدا ھامان بىر كۈنى ئېرىدىغانلىقىغا ئىشەنەتتىم. ۋە شۇ كۈنى تەقەززارلىق بىلەن كۈتەتتىم. ئۇ بولسا يەنىلا تاماكىسىنى چېكىپ، يىراقتىكى ئاقباش چوققىغا قارىغىنىچە ئولتۇرۇۋېرەتتى. شۇ چاغلاردا ئۇ نېمە ئويلاۋاتقىنىنى زادىلا بىلمىگەندىم. كېيىن بىز ئۇنىڭ ئانا - ئانىسىنىڭ زورى بىلەن نوي قىلدۇق. مەن چەكسىز بەختىيارلىققا چۆمدۈم، ئەمما ئۇنىڭدا يەنىلا ھېچقانداق ئۆزگىرىش بولمىغانىدى. بەلكى كۈندىن - كۈنگە جىمغۇرلىشىپ كېتىۋاتقانداك ئىدى. ئۇنىڭ كېچىلىرى ئۇھ تارتىپ يېتىشلىرى ۋە كۈندۈزلىرى ئېغىر مۇڭغا چۆكۈپ تاغقا قاراپ ئولتۇرۇشلىرىنىڭ سەۋەبى مەن ئۈچۈن يەنىلا سىر ئىدى. ئىككىنچى يىلى سىز شەھەرگە يۆتكىلىپ كەتتىڭىز، ئۇ بولسا يەنىلا تاغقا قاراپ ئۇھ تارتىپ ئولتۇرۇۋەردى. ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئۇنىڭ سالامەتلىكى ناچارلىشىشقا باشلىدى. دوختۇرمۇ ئۇنىڭ كېسىلىنىڭ يىلتىزنى تاپالماي، پەرەز بىلەن داۋالاپ باقتى ... ئالدىنقى ئاينىڭ ئاخىرىدا ئۇ كېتىپ قالدى. ...

ھۆرمەتلىك ئۇچقۇن، مېنى ئۇنىڭ ۋاپاتىدىن بەكرەك ئۇنىڭ «ئارمان بىلەن كېتىپ قالدىم» دېگىنى ئازابلىماقتا. ئۇنىڭ ۋەسىيىتىنى ئورۇنداش ئۈچۈن ھېلىقى تاغلىق يېزىغا باردىم. ئۇنىڭ قەدىمى تەگكەن، ئەڭ كۈزەل چاغللىرى ئۆتكەن ئاشۇ يايپىشىل ئونلاقلىرىنى ئېتىز - ئىدىرلارنى ئارىلىدىم، ھېلىقى چىغىر يولدا ئولتۇرۇپ ئۇزاق ياش تۆكتۈم. يايپىشىل تۆپىلىكتىكى چوقچۇيۇپ تۇرغان يىگانە قۇرام تاشقا يۆلەنگىنىمچە، كۆك ئاسماندا لەيلەپ يۈرگەن ئاق بۇلۇتلارغا قاراپ، كۆز ياشلىرىم خىيال چېچەكلىرىمنى يۇيۇشقا باشلىدى ... ئاق بۇلۇت بىردىنلا ئاق لەڭلەككە ئۆزگىرىپ، ئاسمان سەمتىدە پەرۋاز قىلىشقا باشلىدى ... توستاتىن جۇدۇن كۆتۈرۈلۈپ، بوران چىقىپ، لەڭلەكنىڭ يېپى ئۈزۈلدى ... ئاسمان سەمتى خۇددى غەربانە قەلب كۈلبەمگە ئوخشاش قارا بۇلۇت بىلەن قاپلاندى ... يېزىدا قانچىلىك چۆرگىلىدىم، بىلەيەن. مۇزەپپەر خېتىدا قىزنىڭ ئانا - ئانىسىنىڭ ئىسمىنى تىلغا ئالمىغاچ، ئۇ قىزنى تاپالماي قاپتىپ كەلدىم ۋە ئۇنىڭ ۋەسىيىتىگە ئاساسەن، ئۆزۈمنىڭ بۇ خېتىگە قوشۇپ، ئۇ ئۈچ پارچە خەتنى سىزگە ئەۋەتتىم. مۇزەپپەرنىڭ ۋەسىيىتىنى يەزدە قويمايدىغانلىقىڭىزنى ئۆتۈنۈپ:

خېلى جىق كىشىلەر قار ئاستىدا قېلىپ پاجىئەلىك ئۆلۈپ كېتىپتۇ. كۈلىستانمۇ ... ياق. ئۇ چوقۇم ھايات، ئۇ مېنى تاشلاپ قويۇپ ھەرگىزمۇ كېتىپ قالمايدۇ، دەپ ئويلايتتىم. ئەمما ئۇنىڭ دېرىكىنى زادىلا ئالالمىدىم ...

سېنتەبىر كۈنلىرى سۇ سەمرىگەن چاغ. سەن ئىدارىمىزغا تەقسىم قىلىندىڭ. بىز يېقىن دوستلاردىن بولۇپ قالدۇق. سەن دائىم «نېمىگە شۇنچە ئاھ ئۇرسەن؟ ئايالىڭ شۇنداق ياخشى، خىزمىتىڭمۇ كۆڭۈلدىكىدەك» دەيتتىڭ. مەن ئۇندىمەيتتىم. توغرا، ھۆرىيەت ھەقىقەتەن ياخشى قىز. ئەمما تۇنجى مۇھەببىتىڭنى ئەسلا ئۇنئالمايسەن. بولۇپمۇ يېنىڭ كۈلىستانغا بولغان رىشىم ئەبەدىي ۋە ئۆلمەس ... مانا ئەمدى ئېغىر بىتاب ياتىمەن. كۈلىستاننىڭ ئوتلۇق كۆزلىرىگە قاراپ تۇرۇپ: «سېنى سۆيىمەن» دېيەلمەي ئارمان بىلەن كېتىدىغان بولدۇم. دوستۇم سەندىن كۈتىدىغىنىم، كۈلىستاننى داۋاملىق ئىزدە، ئۇ چوقۇم ھايات، ئۇنىڭغا سەن ھېلىلا ئوقۇغان ھېلىقى جاۋاب خېتىمنى يەتكۈزۈپ بېرەرسەن. بۇ مېنىڭ ساڭا قىلغان ئاخىرقى ۋە بىردىنبىر ۋەسىيىتىم بولۇپ قالسۇن. ...

ئەلۋىدا، دوستۇڭ مۇزەپپەر»

«ھۆرمەتلىك ئۇچقۇن ياخشىمۇ سىزنىڭ ... مەن ئېغىر ئازاب ۋە مۇسەبەت ئىچىدە سىزدىن ئەھۋال سوراۋاتىمەن. شۇ تاپ مۇزەپپەر ئۈچۈن قەلبىم پارە - پارە بولماقتا ... مۇزەپپەر ۋاپات بولغاندىن كېيىن مەن ئۇنىڭ نەرسىلىرىنى يېغىشنى باشلىدىم، ئۇنىڭ سىزگە يازغان بىر پارچە خېتىنى تېپىۋالدىم. شۇندىلا ئۇنىڭ كېچىلىرى ئۇخلىماي ئېغىر ئۇھ تارتىشلىرىنىڭ، كۈندۈزلىرى مۇڭلىنىپ، يىراقتىكى ئاقباش چوققىلارغا قاراپ تاماكا چېكىپ ئېغىر خۇرسىنىشلىرىنىڭ سىرنى بىلىشكە مۇۋەپپەق بولدۇم. دوختۇرمۇ تاپالمىغان نامەلۇم كېسەل بىلەن بىئەجەل كېتىپ قالغىنىنىڭ سىرنى يەتتىم. مەن ئۆزۈمنىڭ ئاشۇنداق ئۆز مۇھەببىتىگە سادىق، ۋىجدانلىق يولدىشىمنىڭ بولغىنىدىن چەكسىز پەخىرلەندىم، سۆيۈندۈم ۋە ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قالغىنىم ئۈچۈن، ئۇ كۆز يۇمغان كۈندىكىدىنمۇ نەچچە ھەسسە ھەسرەتلەندىم، ياش تۆكتۈم. ...

ھۆرمەتلىك ئۇچقۇن، سىز ئوقۇش پۈتتۈرۈپ ئىدارىمىزغا كەلگەندە، مەن مۇزەپپەرگە ئاشىق بولۇپ يۈرگىنىمگە توپتوغرا ئىككى يىل بولغانىدى. ئۇ مېنىڭ

ئۇنىڭ ۋەسىيىتىگە ئاساسەن بۇ يەرگە كېلىپ، مۇزەپپەرنىڭ قەبرىسىنى تاپتىم ۋە دوستۇم ئۈچۈن ئۇنىڭ قەبرىسىنى سۈيۈردۈم، گۈللەرنى تىزدىم، ياش تۆكتۈم. دەل شۇ چاغدا بىر قىز مەندىن ئەھۋال سورىدى. ئۇنىڭغا بولغان ئەھۋالنى سۆزلەپ بەردىم. ئۇ ماڭا گىرە سېلىپ ئۇزاق يىغلىدى. گۈلستاننىڭ ۋاپاتىدىن قاتتىق قايغۇردى. ئۇ مۇزەپپەرنىڭ ئايالى، ئىسمى ھۆرىيەت ئىكەن. بىز قەبرە ئالدىدا ئۇزاق يىغلاشتۇق. كەچتە ئۇ مېنى ئۆيىگە باشلاپ باردى. ئۇلارنىڭ ئۆيى پاكىز، رەتلىك ۋە يەنە شۇنداق ئىللىق ئىكەن. ئۆيگە كىرىپلا ئۇدۇلدىكى شىرە ئۈستىگە قويۇلغان بىر يىكتىنىڭ سۈرىتىگە كۆزۈم چۈشتى، ئۇ مۇزەپپەر ئىكەن. سۈرەتكە قارىدىم. ئۇنىڭ قاپقارا قوشۇما قاشلىرى ئاستىدىكى يوغان كۆزلىرىدە تەگسىز مۈك، غەم - قايغۇ، چېھرى سۇلغۇن ئىدى. مەن دوستۇم چىن قەلبىدىن سۆيگەن كىشىنىڭ ھىدى قالغان بۇ ئۆيگە يېنىشلاپ سەپ سالدىم. ئۇ تامقتىن كېيىن بىز جىق پاراڭلاشتۇق. ھۆرىيەت مەندىن گۈلستان ھەققىدە سورىدى. مەن ئۇنىڭغا دوستۇم ھەققىدە سۆزلەپ بەردىم: گۈلستان ھەققىدە مۇشۇ خەتتىن خەۋەردار بولارسەن، ساڭا ۋە ئائىلىڭگە بەخت تەلپ: گۈناھكار ئۇچقۇن»

× × ×

«سالام، يولداش ئۇچقۇن: مەن ئالدىنقى ھەرچە بۇ خەۋەر قايغۇلۇق بولسىمۇ، مۇشۇ خەتنى يېزىۋاتقاچ كۆزلىرىمدىن تارام - تارام ياشلار قۇيۇلۇۋاتقان بولسىمۇ، دوستۇم، گۈلستاننىڭ ۋەسىيىتىنى ئورۇنداشقا مەجبۇرىمەن. گۈلستان ئالەمدىن ئۆتتى. جان - جىگەر دوستۇم بىر ئۆمۈر مۇزەپپەر ئىسىملىك بىر يىكتىنىڭ ئىشىدا كۆيۈپ، ئەمما ئۇنىڭ ۋىسالىغا يېتەلمەي، ئەڭ ئاخىرىدا بىر قازانىيەت مەلئۇننىڭ قولىدا، پاجىئە بىلەن ئۆلۈپ كەتتى. ئۇ تارمان بىلەن كېتىپ قالدى. ئۇ كۆز يۇمۇش ئالدىدا ئۆزى بىز ئۆمۈر چىن قەلبىدىن سۆيگەن كىشىسى - مۇزەپپەرنىڭ قەبرىسىنى يوقلىشىمنى ۋەسىيەت قىلغانىدى. گۈلستاننىڭ ئاخىرەتلىك ئىشلىرى تۈگىگەندىن كېيىن

ئازاب ئىچىدە ھۆرىيەت»

× × ×

«سالام، دوستۇم ئىسكەندەر: مەن دوستۇم مۇزەپپەرنىڭ ۋەسىيىتىنى يەردە قويىدىم دەپ بىگۇناھ، شۇنداقلا پاك يۈرەك ئېسىل بىر قىزنىڭ ئۆلۈشىگە سەۋەب بولدۇم. مەن ھېلىقى خەتلەرنى ھېكايە قىلىپ ئېلان قىل دېگىچە، قىزنى داۋاملىق ئىزدەسەم بولماسىدى. مۇشۇ دەقىقىدە قەلبىمنى پۇشايىان شەمشەرلىرى تىلغىماقتا ... بۇ ئىش مۇنداق بولدى. ساڭا ئەۋەتكەن خەتلەرنى سەن تەلپىم بويىچە ژۇرنالدا ئېلان قىلدىڭ. ژۇرنال خۇددى كۆكتە پەرۋاز قىلىپ ھارغاندا ئۆگىسىغا قونغان قۇشتەك، يىراق يېزىدىكى گۈلستاننىڭ قولىغا تېگىپتۇ. ئۇ ۋىجدانلىق قىز ئىكەن. مۇزەپپەرنىڭ بىر ئۆمۈر ياد ئېتىشىگە مۇناسىپ قىز ئىكەن. دوستۇم بولدى سېنى قايغۇقتۇرماي، گۈلستاننىڭ دوستى گۈلزەرە يېقىندا مۇزەپپەرنىڭ قەبرىسىنى يوقلاپ كەلگەچ، ماڭا بىر پارچە خەت كىرگۈزۈپ، ئۆزى كۆرۈشمەيلا كېتىپ قاپتۇ. ئۇنىڭ بۇ خېتىنى ساڭا بىرگە ئەۋەتتىم، گۈلستان ھەققىدە مۇشۇ خەتتىن خەۋەردار بولارسەن، ساڭا ۋە ئائىلىڭگە بەخت تەلپ: گۈناھكار ئۇچقۇن»

× × ×

«سالام، يولداش ئۇچقۇن: مەن ئالدىنقى ھەرچە بۇ خەۋەر قايغۇلۇق بولسىمۇ، مۇشۇ خەتنى يېزىۋاتقاچ كۆزلىرىمدىن تارام - تارام ياشلار قۇيۇلۇۋاتقان بولسىمۇ، دوستۇم، گۈلستاننىڭ ۋەسىيىتىنى ئورۇنداشقا مەجبۇرىمەن. گۈلستان ئالەمدىن ئۆتتى. جان - جىگەر دوستۇم بىر ئۆمۈر مۇزەپپەر ئىسىملىك بىر يىكتىنىڭ ئىشىدا كۆيۈپ، ئەمما ئۇنىڭ ۋىسالىغا يېتەلمەي، ئەڭ ئاخىرىدا بىر قازانىيەت مەلئۇننىڭ قولىدا، پاجىئە بىلەن ئۆلۈپ كەتتى. ئۇ تارمان بىلەن كېتىپ قالدى. ئۇ كۆز يۇمۇش ئالدىدا ئۆزى بىز ئۆمۈر چىن قەلبىدىن سۆيگەن كىشىسى - مۇزەپپەرنىڭ قەبرىسىنى يوقلىشىمنى ۋەسىيەت قىلغانىدى. گۈلستاننىڭ ئاخىرەتلىك ئىشلىرى تۈگىگەندىن كېيىن

گۈلستان چىرايى ساپىرىق ھالدا يېتىپتۇ. ئۇ مېنىڭ يىغا ئاۋازىمنى ئاڭلاپ، كۆزىنى ئاچتى ۋە پەس ئاۋازدا: — گۈلزارە يىغلىما، ئەمدى ئارام تاپىدىغان، مۇزەپپىرىمنىڭ يېنىغا بارالايدىغان بولدۇم. بۇنىڭدىن مەن بەك خۇشال، — دېدى. مەن تېخىمۇ بەك يىغلاپ كەتتىم. ئۇ يەنە، — بولدى دوستۇم، كۆڭلۈڭنى بۇزما، مۇزەپپىر مەن ئۈچۈن پۇچۇلىنىپ بىئەجەل كېتىپ قاپتۇ. ئۇ نەقەدەر مەرت. ھاياتىمنىڭ ئاخىرىدا، ئاشۇ قارلىق چىغىر يولدا بەرگەن تەكلىپىمگە جاۋاب ئالالدىم. مەن نەقەدەر بەختلىك ... — مەن ئۇنىڭ كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈشكە باشلىدىم. ئۇ سۆزىنى داۋام قىلماقتا ئىدى، — زۇرئالدىكى مەن ھەقىدىكى ھېكايە بىردەمدىلا پۈتۈن مەھەللىگە پۇر كېتىپتۇ ھەم مەھەللىنىڭ قولىغا يېتىپتۇ. ئۇ قەھرى - غەزەپ بىلەن مېنى سوراق قىلدى. مەن مەمەت ۋە باشقىلار ئالدىدا مۇزەپپىرگە بولغان پاك مۇھەببىتىمنى جاكارلىدىم. مەمەت چىدىيالىماي پىچاق سالدى. ئەمما مەن ئۇنىڭدىن خوش، بەرىبىر مۇزەپپىرنىڭ يېنىغا كەتمەكچى ئىدىم. مەمەت بۇنىڭغا ياردەم بەردى ... مەن بولالمايۋاتىمەن. سەندىن ئۇمىدىم، مەن ئۈچۈن مۇزەپپىرنىڭ قەبرىسىنى يوقلاپ تۇر، گۈللەرنى تىز، دېڭىزىڭ ياغلىقىم ئىسكەندەر ئىسىملىك دوستىدا، مۇزەپپىر ئىككىمىزنىڭ مۇھەببىتىمىزنىڭ مەڭگۈلۈك يادىكارى بولۇپ قالسۇن ...

ھۆرىيەتنىڭ يېغىسى تېخىمۇ ئەۋجىگە چىقتى. ھۆرمەتلىك ئۇچقۇن، ھۆرىيەت ئەتە مەن بىلەن قايتىپ، گۈلستاننىڭ قەبرىسىنى يوقلاشنى ئىلتىماس قىلىپ تۇرۇۋالدى. شۇڭا كېچىلەپ بۇ خەتنى يازدىم ۋە ھۆرىيەتنىڭ ئېيتىپ بەرگەن ئادرېسى بويىچە سىزگە يوللىدىم. خۇش، سىزگە ناتونۇش قىز گۈلزارە»

× × ×

مانا پوچۇناي، بۇ ناتونۇش قىز - يىگىتلەرنىڭ يازغان بۇ خەتلەردىن سەن قانداق تەسىراتقا كەلدىڭ؟ چىن ۋە پاك مۇھەببەت ئەنە شۇنداق بولسا - ھە پوچۇناي، سېنى ياد ئېتىپ ئىسكەندەر، سىزگە نەزەردە تۇرىدۇ. تەھرىرى: مەنقىاسىم ئابدۇراخمان

ئۇلار ئېشەك ھارۋىسى بىلەن ئوتلاقنى كېسىپ بىر كۈن ماڭغاندىن كېيىن، كۆچۈم بىر مەھەللىگە يېتىپ كەپتۇ. بۇ بىزنىڭ مەھەللىسى ئىدى. ئۇلار بۇ يەردە ماكانلاشتى. گۈلستان بىلەن ئىككىمىز ئەڭ يېقىن دوستلاردىن بولۇپ قالدۇق. كېيىن ئۇ مۇزەپپىرنىڭ كۆپ دېرىكىنى قىلدى، ئەمما تاپالىدى. خېلى يىللار ئۆتۈپ كەتتى، ئۇ ئانا ئانىسىنىڭ زورى بىلەن مەھەللىە كومىتېتى باشلىقىنىڭ ئوغلى مەمەتكە ياتلىق بولدى. مەمەت مۇتەھەم ئىدى. گۈلستان بولسا ھەمىشە يىراقتىكى ئاقباش چوققىغا قارىغىنىچە ئېگىكىنى تۇتۇپ، سائەتلەپ ئولتۇرۇپ كېتەتتى. ئۇنىڭ سىرىنى پەقەت مەنلا بىلەتتىم. ئۇ پىنھانلاردا ماڭا ئېسىلىپ: «مۇزەپپىرىم نەدىدۇ؟» دەپ يىغلاپ كېتەتتى. ئۇ ھەمىشە يېزىنىڭ پوچتالىيۇنى مەھەللىگە كىرىشلا، تۇنجى بولۇپ يۈگۈرۈپ چىقاتتى. ئەمما ئۇنىڭ تەلمۈرۈپ تۇراتتى. ئۇ خۇددى مۇزەپپىردىن ئۇششۇمۇتلا خەت - خەۋەر كېلىپ قالىدىغاندەك خىيالى ئۇيغۇدا ياشايتتى. ئەمما پوچتالىيۇننىڭ ۋەلىسىنىڭ «غىچىر - غىچىر» قىلغان رەھىمسىز ئاۋازى پەقەت توختىماي كېتىۋېرەتتى. مەن بولسام ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىشكە ئاجىز ئىدىم ...

ھەپتە ئىلگىرى مەھەللىە باشلانغۇچ مەكتىپىدىكى ئاممە گۈلستانغا بىر زۇرئال بېرىپتۇ ۋە گۈلستان ھەقىدىكى بىر ھېكايىنىڭ بارلىقىنى ئېيتىپتۇ. ئۇ زۇرئالنى تۇتقىنىچە ئىشخاناغا يۈگۈرۈپ كىردى ۋە: — گۈلزارە، جېنىم دوستۇم — دەپلا ماڭا ئېسىلىپ يىغلاپ كەتتى. ئۇ خېلىدىن كېيىن مۇزەپپىرنىڭ ۋاپات بولغىنىنى ئېيتتى. — ئاشۇ قار باققان كۈنىدىكى ياغلىقىم بىلەن خېتىمنى پاك - پاكىز ساقلاپتۇ، - دېدى ئۇ تېخىمۇ ئۆپكەدەپ تۇرۇپ، — مۇھەببىتىمىزنىڭ ئاشۇنداقلا تۈزۈپ كېتىرىتى پەقەتلا ئويلىماپتىمەن. ئاھ ... — دەپلا يىقىلدى. شۇ كۈنى كەچتە گۈلستاننىڭ قوشنىسى بۆۋى قۇندۇز ئۆيۈمگە ئۇششۇمۇت يىغلىغان ھالدا يۈگۈرۈپ كىردى. ئۇ ئىسەدەپ تۇرۇپ، دادىسىنىڭ گۈلستاننى دوختۇرخانىغا ئەكەتكىنىنى ئېيتتى. مەن ئۇدۇل يېزىنىڭ دوختۇرخانىسىغا چاپتىم. ياتاققا كەلسەم

يەتتە مېكىيان

(ھېكايە)

غەلبىسىنى تەنتەنە قىلىۋاتقاندا قانات ئۇرۇپ قىچقىرىۋاتاتتى.

ئۆتكەندە موماينىڭ نەچچە توخۇسىنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن ئاشۇ ئىچى زەھەر سەيچىنىڭ ئايالى خىجىل بولماي تۇخۇم سوراپ كىرگەندە، مۇشۇ قېرى خوراز ئۇنىڭ كەينىدىن قانات ئۇرۇپ مۇرىسىدىن قان چىقارغان ئىدى. موماي بۇ ئىشنىڭ خىجىلچىلىقىدا خورازنى ئۇزۇن قوغلاپ، چالما - كېسەك ئېتىپ دېمىنى ئالالمىغاندا ئاندىن توختىدى. شۇ ۋاقىتتا موماي ئايالغا بىگرەم نەچچە تۇخۇمنى بىكارغا بېرىۋېتىپ، كەچتە خورازنى قوندىقىدىن تۇتۇپ ئېلىپ ئەتىسى ئۆلتۈرۈۋېتىش ئۈچۈن پۈتسىدىن باغلاپ قويغان ئىدى. ئەمما ئەتىگەنلىكى بامدات نامزىنى ئۆتەپ بولغاندىن كېيىن ئاچچىقى قايتىپ يەنە نېيىتىدىن ياندى. مانا ئەمدى خوراز مېكىيانلىرىنى ئەسلىتىپ ئۇنىڭ قولىدىن دان يەپ يۈرەتتى.

مېكىيانلىرىنىڭ ئۆلەپ كەتكىنىگە موماينىڭ تولىمۇ ئىچى ئېچىشتى. ھازىرقىدەك تۇخۇمنىڭ باھاسى ئۆرلەۋاتقان مەزگىلدە كۈنىگە بەشتىن تۇغۇپ بەرسىمۇ ئون كۈندە ئەللىك تۇخۇم بولاتتى. ئۇنى ئېلىپ - ساتارلارغا بەرسىمۇ يەتتە موچەندىن ئوتتۇز بەش كوي پۇل بولمايتتى؟! ئەشۇنداق پۇللار بىلەن موماي ئۆيىنىڭ چاي - تۇز، ياغلىرىنىڭ قىسنىچلىقىنى تارتماي ئۆتكەن ئەمەسمىدى؟! مانا ئەمدى پارچە - پۇرات پۇل لازىم بولغاندا يا باغلاپلا قويدىن بىرنى ئېلىپ چىقىپ ساتقىلى بولمىسا... بۇنىسىغۇ بىر نۆرى، ئۈچ ئوغلى ئايدا ئون كويىدىن پۇل بەرسىمۇ شۇ پۇللار بىلەنمۇ كۈننى ئۆتكۈزەلەيتتى. ئەمما ھەر قېتىم چىقسا ئۆزىگە يېپىشىۋېلىپ موماينىڭ كۆڭلىنى ئاۋۇندۇرىدىغان، يالغۇزلۇقنى ئۈتۈلدۈرىدىغان ئوماق نەۋرىسىنىڭ كۆڭلىنى نېمە بىلەن خوش قىلىدۇ؟ مومايغا ئەلەم قىلىۋاتقان ئەڭ مۇھىم ئىش مانا مۇشۇ ئىدى. بۇ شەنبىمۇ چوڭ ئوغلى بىلەن بىرگە چىققان نەۋرىسىگە كۈلە - قاقىن باشقا ھېچقانداق ناتلىق - تۈرۈم بېرەلمىسىمۇ، مومايدىن ئاجىزماي تۇرۇۋالغان بالىسىنى قىقىرتىپ يىغلىتىپ

باش قىشنىڭ دۈشمەنىڭ ھىجىشىدەك بىردەملىك تاپىپى، موماينىڭ ئىشتىياقىنى تارتتى. ئۇ ئۆيىدىن ئەسكەرەپ كەتكەن كونا بالازنى ئېلىپ چىقىپ، كۈنگەيگە قاقلىنىپ تۇرىدىغان ئىككى ماڭدام ھويلا بىلەن، كىچىككەنە باغنى ئايرىپ تۇرىدىغان پاكارىغىنە پاسل تامنىڭ ئالدىغا يېيىپ تامغا يۆلەنگەن ھالدا قوللىرىنى قوۋۇشتۇرۇپ ئولتۇردى، سەل نېرىدىلا تال كۆمگەن كىچىككەنە دۈمبەلچەكتە ئۇنىڭ ئادەم چوقۇشىنى ئۆزىگە ئادەت قىلىۋالغان ئەسكى چار خورىزى ئاستى توك، ئۈستى يۇمشاق ئەت توپىنى تاتلاشتۇرۇپ، كۆنۈپ كەتكەن ئادىتى بويىچە رۈكۈلدەپ، قەدىناس مېكىيانلىرىنى دان يېيىشكە چاقىرىۋاتاتتى. بۇ ھالى كۆرگەن موماينىڭ خىياللىرى، سەكسەن نەچچە يىللىق ئۆمۈر مۇساپىسىنىڭ شاھىدى سۈپىتىدە كۆز قۇيرۇقىدىن باشلىنىپ، ئېگىكىدە گىرەلەشكەن تىلىم - تىلىم قورۇقلاردەك چىكىلىشىپ كەتتى.

تېخى بىر ھەپتە ئىلگىرى ئۇنىڭ دوپ - دوغلاق تۇخۇمىچى مېكىيانلىرىدىن يەتتىسى ئەنە ئاشۇ قېرى خورازنىڭ باشقۇرۇشىدا سەپ تارتىپ، چارلاشقا چىققان ئەسكەرلەردەك ھويلا ۋە كوچىنى قەدىرىپ يۈرەتتى. مانا ئەمدى مېكىيانلارنىڭ بىرىمۇ يوق، ئەشۇلارغا كەلگەن ئەجەل مۇنۇ تاجىسى قېرى كاللىنىڭ بويىنىدەك سالىپىپ چۈشكەن ئۆلۈمتۈككە كەلسىچۇ! ئۇنىڭ ھالىغا باقماي ئادەم چوقۇيدىغان ئەسكى ئادىتى ئۈچۈن نەچچە ئۆلۈپ كەتكەنمۇ بولار ئىدى. ئەمما ئۇنىڭ بىر ياخشى يېرى مەيلى توخۇ كېسىلى بولسۇن ياكى كوچىنىڭ ئۇ بېشىدىكى سەيچىلىك بىلەن باي بولغان قوشنىسىنىڭ بۇغدايىنى زەھەرگە مەلەپ، خەقنىڭ توخۇسىنى شاختىن تۈكۈلگەن ئۈجمىدەك قىرىۋېتىشىدە بولسۇن ھامان ئامان قالاتتى. شۇڭىمۇ موماي ئۇنىڭ خۇدا ئالمىغان چىنىڭغا مەن زامىن بولماي دەپ ھېلىغىچە ساقلاپ كېلىۋاتاتتى. ئۇنىڭ ئامان قېلىشى، ئۆزى تاپقان داننى مېكىيانلارغا يىكۈزۈپ، ئۆزى يېمىگەنلىكىنىمۇ ۋە ياكى ئۇنىڭدا زەھەرگە قارشى ئالاھىدە كۈچ بارمۇ بۇنىسى نامەلۇم، ئىشقىلىپ ئۇھازىرىمۇ موماينىڭ كۆز ئالدىدا ئۆز

ئېلىپ كەتكەن ئىدى. موماي شۇ چاغدا ئەينى ۋاقىتتىكى باغرى يۇمشاق ئوغلنىڭ ئانىسىنىڭ ئەمدى ئۆز بالىسىنىڭ يىغسىغىمۇ ئېرىسكەنلىكىگە كۆڭلى قاتتىق يېرىم بولدى. ئوغلى كۆپ ئۆزگىرىپ كەتكەن ئىدى. ئوقۇغۇچىلىق ۋاقتىدا بىردەم بىكار تۇرماي موماينى ئىشقا بۇيرۇتمايدىغان، ھەتتا كۆز كۈنلىكى باشقىلارنىڭ ئېتىزىدا قېقالغان كېۋەز شادىسىنىمۇ ئېرىنمەي چېپىپ ئۆيگە توشۇيدىغان ئوغلى، مانا ئەمدى ئەمەلدار بولغاندىن كېيىن ناھايىتى سوغۇققان، باشقىلارنىڭ ھېسسىياتى بىلەن ھېسابلىشىپ كەتمەيدىغان سۈرلۈك بىر دەم بولۇپ قالغان ئىدى. ھەتتا بالىسى ئۆلۈپ كەتكەن مېككىيانلىرىغا چىدىماي يىغلاۋاتقان موماينىڭ ياشلىرىنى سۈرتۈپ، ئۆز ئۆيىدىكى توخۇلاردىن بىر ئىككىنى بېرىشىنى ئۆتۈنگەندىمۇ ھېچ ئىش بولمىغاندەك ئىپادىسىز تۇرۇۋەرگەن ئىدى. يەنە تېخى موماي ئامراقلىق بىلەن باغرىغا باسقان نەۋرىسىنى «كىيىملىرىڭ توپا بولۇپ قالدۇ» دەپ موماينىڭ قۇچقىدىن تارتىۋېلىشلىرىچۇ... ئىشقىلىپ ئوغلى ئاجايىپلا بىر ئادەم بولۇپ قالغان ئىدى. پاكىز كېگىز ئۈستىگە يۇمشاق كۆرپە سېلىپ بەرسىمۇ قولدا كۆرپىنى بىر قاتار سۇيۇرۇۋېتىپ ئاندىن ئولتۇراتتى. موماينىڭ ئوغلغا ئەل - مەھەللە ئىچىدە تارقىلىپ يۈرگەن گەپ - سۆزلەرنى يەتكۈزۈپ قويۇشقا جۈرئىتىمۇ يوق. چۈنكى ئالدىنقى ھەپتىسى ئوغلغا نەسەت قىلىپ «ھارام نەپتىن ئۆزۈڭنى تارت، ھاجەتمەنلەرگە، قول ئاستىڭدىكىلەرگە سىلىقراق بول!» دېۋىدى. موماينىڭ گېپىنىڭ بېلىگە تېپىۋېتىپ ئورنىدىن تۇرۇپ سىرتقا چىقىپ كەتكەن ئىدى. شۇڭىمۇ موماي ئوغلغا ئارتۇق - ئوشۇق گەپ قىلمايتتى. ئوغلۇمۇ بۇ يەرگە كەلسە چىقىل ئاپتاپتەك بىردەمدىلا كىرىپ كېتىشكە ئالدىرايتتى. پەقەت ئاشۇ نەۋرىسىلا موماينىڭ تويىسىدىن قاچمايتتى، يىرگەنمەيتتى. خۇددى كۆندۈرۈلگەن قوزدەك موماي نەگە بارسا شۇ يەرگە بېرىپ، خۇشال قىيغىتىپ ئويناييتتى. مومايمۇ ئوغلنى قەدەمدە بىر تەنبەلەپ «تويىنى تۇتما، قولۇڭ پاسكىنا بولدۇ» دەپ جىملەپ يۈرمەيتتى. چۈنكى ئۇ ئۆزىنىڭ تۇغۇلغاندا يەرگە تۇغۇلغانلىقىنى، ئۆلگەندە يەنە شۇ يەر ئۆز قوينىغا ئالدىغانلىقىنى بىلىدۇ. دېسىمۇ ھاۋايى مۇئەللەقتە كىمنىڭ قەبرىسى بار؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە موماي يەۋاتقان ئاش، ئىچىۋاتقان سۇ تۇپراقتىن كېلىدىغان تۇرسا، قېچىپ نېمە قىلىدۇ؟... شۇنداقسىمۇ موماي ئوغللىرىدىن ئاغرىنمايتتى. ھەتتا ئۇ مۇشۇ

نەۋرىسىنىڭ خەتتە تويى ئۈچۈن شەھەردە تۇرغان ۋاقتىدا، كېلىنىنىڭ نۇرغۇن دارىتما گەپلىرىنى ھېچقانداق ئىپادىسىز ئۆتكۈزۈۋېتىپ، كېلىنىنىڭ نان ياقمىقى تەس ئىكەنلىكىنى بىلىپ، بىر تونۇر نان يېقىپ ئەكىرىپ بەرگەن ئىدى. موماي شەھەرگە كەمدىن - كەم كىرەتتى. چۈنكى ئۇ ئوغلنىڭ ئۆيىدە خۇددى ئېغىز - بۇرنىنى ئېتىپ قويغاندەك سىقىلىش ئىچىدە ئۆتەتتى. ھېچ ئىش قىلماي، ساپادىن قوپماي ئولتۇرۇشقا بولسا ئۇ كۈتەلمەيتتى. ئىلگىرى موماي ئانچە - مۇنچە ئۆينىڭ ئىشلىرىغا قارىشىپ بەرگەنمۇ بولدى. ئەمما يۇغان قاچىسى ئوغلغا ئەرزىمىدى. ئوغلى قاچىنى چوڭ قىزغا سۈيۈك بىر نېمىدە قايتىدىن يۇغۇزۇپ ئاندىن تاماق يىدى. شۇ چاغدا موماي كۆزلىرىدىن تېشىپ چىقىشقا تەييار تۇرغان ياشلىرىنى يوشۇرالمى ئاۋازە بولغىنىنى ھازىرمۇ ئۇنۇمايتتى. يەنە تېخى ئايالى كىيىپ يېتىدىن چۈشۈپ كەتكەن چاقماق چاپاننى «ئۇستۇڭدىكى چاپان كونىراپ كېتىپتۇ، مۇنۇ چاپاننى كىيىۋال» دەپ كىيگۈزۈپ قويغان ئىدى. موماي شۇ ۋاقىتتا ئوغلنىڭ كۆڭلى ئۇچۇنلا چاپاننى كىيىپ مەھەللىسىگە قايتارىدا، بېكەتنىڭ ئۆزىدىلا ئالماشتۇرۇۋالغان ئىدى. موماي چاپاننى كونا كۆرمەيتتى. چۈنكى ئۇ كونا كىيىم - كېچەك بازىرىدىنمۇ بىر نەرسە ئېلىپ كېتەتتى. بىراق شەھەردە 50 ۋە 60 ياشلىق ئاياللار لېۋىنى بوياپ، يۈزىنى ئافارتىپ يۈرگىنى بىلەن، يېزىدا قىرىقتىن ئاشقان ئاياللار ئوچۇق رەڭلىك نەرسىلەرنى كىيەلمەيتتى. ئۇنى ئاشۇ تۇرقىدا مەھەللىسىدىن بىرەرسى كۆرۈپ قالسا نومۇستىن ئۆلۈپ قالاسىمۇ؟ ئۇ ئۆزىچە شەھەرلىكلەرنىڭ ئادىتىگە ھەيران قالاتتى. بىر ئۆيىدە نان ياقسا ھېچكىم زۇۋۇلا تۇتۇشۇپ بەرمەيتتى. بىرەر تال توخۇغا چاغلىق بىر نەرسىسى يۇتۇپ كەتسىمۇ - بولدى، كەچكىچە چالۋاقاپ ھەممەيلەننى تىللايتتى. شۇنداق ۋاقىتلاردا ئۇ يېزىدىكى قىزىپ كەتكەن تونۇر بېشىنى چۆرىدەپ بىر ناللىق خىمىر ئەكىرمەي، خالىسى زۇۋۇلا تۇتۇشۇپ بېرىدىغان خوشنا ئاياللارنى ئېسىگە ئالاتتى. مانا ئۇنىڭ يەتتە مېككىياننىمۇ پۇل تاپقاندىن كېيىن قىزىل كۆز بولۇپ قالغان، سەبىجى قوشنىسى بىر يوللا زەھەرلەپ ئۆتۈرۈۋەتتى. ئەمما ئۇ كۆز يېشىدىنلا دەردىنى ئالدى. ھېچكىمگە ئىززەت، ھال ئېيتىپ بارمىدى. ھەتتا يېزىلىق ھۆكۈمەتتە سىياسىي قانۇن كادىرى بولۇپ ئىشلەيدىغان كەنجى ئوغلنىڭ زىيانىنى تۆلىتىۋېلىشنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى

ئىزىپ چۈشەندۈرۈشكىمۇ قوشۇلمىدى. بەلكىم نەچچە يىلدىن بېرى ئۇنىڭ توخۇلىرى ئاشۇ خوشنىسىنىڭ ئېتىزىدىن دان، ھويلىسىدىن ئۇۋاق بېگەن بولغىتىتى. بۈگۈنكى كۈنگە كەلگەندە ئۇنىڭغا «توخۇلىرىمنى تۆلە» دېسە يەنە مۇشۇ مەھەللىدە ياشامدۇ؟ ئاشۇ قوشنىسى بىلەن كوچىدا ئۇچرىشىپ قالامدۇ؟ نېمە قىلىدۇ تۆتكەن ئىشنى تەكەپ؟! موماي يېڭىگە قارىمۇ - قارشى كىرىشتۈرۈۋالغان قوللىرىنى تېخىمۇ بەكرەك چوڭقۇرلاشتۇردى. سەل قىيىلىغان كۈن، سۈپۈزۈك ئاسماندا چاقناپ تۇرسىمۇ بۇ زېمىن يەنىلا سوغۇق ئىدى.

ئۇنىڭ ئېچىلىپ قالغان بېغىشى سەل ئىسسىغاندەك بولدى. يا زىكۈنلىرى بۈك دەرەخلەر ئارىسىدا ئىلغا قىلىشى بولمايدىغان بۇ پاكار ئۆي، يوپۇرماق تاشلاپ يالڭاچلانغان دەرەخلەر ئارىسىدىن ئوپ - ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئۆينىڭ ئەتراپىدا نەچچە تۈپ كۆچەت، نەچچە تۈپ ئورمان بارلىقى، نەچچىسىنىڭ خە، نەچچىسىنىڭ بالا بولىدىغانلىقى ئۇنىڭغا بەش قولىدەك ئايان ئىدى. بۇ ئورمانلارنى ئۇ زەھمەتلىك ئېرى بىلەن بىر - بىردىن قويۇپ ئاندىن ئۆينىڭ ئەتراپىنى مۇشۇنچىلىك قاشلاپ چىققان ئىدى. ئورمانلارغا قاراپ ئۇنىڭ كۆڭلى ئازراق تەسكىن تاپقاندەك بولدى. بۇ ئورمانلارنى ئەڭ ئاز ھېسابلىغاندا 40 - 50 مىڭ كوي پۇل بولاتتى. چوڭ ئوغلىنى رەھمەتلىك ئېرى ھايات ۋاقتىدا ئۆيلۈك - ئوچاقلىق قىلىپ، تېگىشلىك نېسۋە ئايرىپ بەرگەن ئىدى. ھازىر ئۇلار ئۆزى شەخسى ئۆي سېلىپ كۆچۈپ چىقىپ بولغان ئىدى. شۇڭا ئۇنىڭغا ئون مىڭنى نىشانلاپ قويدى. ئوتتۇراڭچى ئوغلىنىڭ گەرچە تويىنى قىلىپ قويغان بولسىمۇ ئەمما ئۇنىڭ ئۆيى يوق. شۇڭا ئۇنىڭغا ئون بەشمىڭنى ئاتاپ قويدى. ئەڭ كىچىكىگە بولسا ئون بەشمىڭنى ھەم مۇشۇ ئۆي زېمىنىنى ئاتىدى. شۇ ھامان ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا ئېرىنىڭ يىراق مەھەللىسىدىكى ھال - كۈنى ناچار بىر نەۋرە سىڭلىسى كەلدى. ئېرى ھايات ۋاقتىدا ئۇ پات - پات چىقىپ، ئەر - ئايال ئىككەيلەننى يوقلاپ تۇراتتى. رەھمەتلىكىمۇ ئۇنى قۇرۇق قول قايتۇرماي، بەزىدە ئون يىگىرمە كوي پۇل، ئون - يىغ، بالىلىرىنىڭ كىچىك كەلگەن كىيىمىنى بېرەتتى. ھازىرمۇ ئۇ سىڭلىسى مۇشۇ ئادىتىنى تاشلىماي موماينى يوقلاپ تۇراتتى. ئۇ تۆيدىكى

ئەمدى قېرى خوراز تام تۇۋىدە بىر نەرسە باردەك موماي ئولتۇرغان يەرنى تانلاشتۇرۇۋاتاتتى. موماينى پۈتۈن دۇنيا مۇزلاپ قالغاندەك بىر خىل تۇيغۇ ئۆز ئىلكىگە ئېلىۋالدى.

تەھرىرى: دىلنۇر ئابلىز

تۈرسۈن ئابدۇللا بەگيار

باش باھارنىڭ تۇنجى يامغۇرى

(ھېكايە)

مەن بىر ئۆمۈر تىگشاپ ياشماقچى بولغان يېقىملىق، جەزىبىلىك ئاۋازدا، يۈرىكىمنى شۇر - شۇر ئېقىتىپ، كۆزلىرىمدىن تارام - تارام ياشلارنى ئاققۇزغان تەسىرلىك ھېكايەگىنى سۆزلەۋاتاتتىڭ؛ بۇ قېتىم ھېكايەگىنى ئاشۇ كۈندىكىگە ئوخشاشلا، باھارنىڭ سىم - سىم يامغۇرلۇق كۈنىدە ئاڭلاۋاتقان كىمدۇر؟ ئەمدى سىرتتىكى يامغۇرنىڭ ئاۋازى ماڭا گۆر ئۈستىگە تۈكۈلۈۋاتقان شىغىلدەك يېقىمىز ئاڭلىنىۋاتاتتى. مەن يەنە سېنىڭ پەشتاق ئاستىدىن چىقىۋاتقان ئاۋازىغا قولاك سالدۇم. ھېكايەگىنى نەدىن باشلىغىنىنى بىلمەيمەن، ئەمما سەن ئاشۇ كۈنى مېنىڭ يېشىمنى ئاققۇزغان ئەڭ تەسىرلىك يېرىنى سۆزلەۋاتاتتىڭ. «... مەن ئۇ كۈنى شۇنداق ئۈمىدسىزلەندىم، پۈتۈن ئالەم ماڭا مەسخىرلىك قاراۋاتقاندەك تويۇلاتتى. پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنى بىر خىل غەربىلىق، ئۈمىتسىزلىك، مەسكىنلىك قاپلىۋالغانىدى، مەن مېڭىۋاتقان مۇشۇ يول، كىچىكىدىن ماڭا ھەمراھ بولۇپ كېلىۋاتقان تېرەكلەر، تېرەكلەر ئارىسىدىن خۇددى يېتىمىڭ كۆز يېشىدەك ئۇنسۇز ئاقىدىغان كىچىكىدە ئېرىق سۈيى، تېرەك، جىگدىلەر ئارىسىدا شۆمىشىپ تۇرغان مامكاپ گۈللىرى، يالپۇز چېچەكلىرى ... ھەممە، ھەممىسى ماڭا مەسخىرلىك قاراۋاتقاندەك ئىدى. كۆز ئالدىمدا ئالىي مەكتەپنىڭ چاقىرىق قەغەزلىرىنى تاپشۇرۇۋالغان ساۋاقداشلىرىمنىڭ چېھرىسىدىكى بەخت جىلۋىلىرى، ماڭا خۇددى مېنى يۇتۇپ كەتەكچى بولغان توپاندەك، بۇ توپان مېنى قوغلاپ مېنى باستۇرۇپ كېتىۋاتقاندەك زاھىر بولاتتى. يۈرىكىم قانداقتۇر بىر سىقىلىشىنى سېزەتتى، ئانا - ئانامنىڭ ئالدىغا «ئالىي مەكتەپكە نومۇرۇم يەتمەپتۇ» دەپ بارسام ... ئۆيۈمدە قانداق ئايا - تەنلەر مېنى كۈتۈپ تۇرغاندۇ، ئاھ، بۇلارنى ئويلىسام خۇددى «يېرىلىك تاشم» چۆچىكىدىكى تاشتەك، يەر ۋاكىدە يېرىلسا يەر ئاستىغا كىرىپلا كەتەم دەپتەم ئىچىمدە، مەھەللىمىزنىڭ ئاياغ تەرىپىدە كىچىكىدە بىز كۆل بار ئىدى. كۆلنىڭ تەرىپى بۈككىدە سۆڭەكلىك ئىدى، مەن دائىم بۇ كۆلدىن سۇ ئالغىلى كەلگەندە كۆل بويىدىكى قېرى

ئاشۇ كۈنىمۇ بۈگۈنكىدەك سىم - سىم يامغۇر ياغقان سوغۇق كۈنىدى. شۇ كۈنى مېنىڭ ۋۇجۇدۇم چوڭقۇرلۇقلىرىدا يۈرىكىم تىنىسىز ئىدى. ئۆزۈمنى خۇددى ھېلا بېشىمىزدىن نەچچە قېتىم ئەگىپ، ئەركىن ئۇچۇپ ئۆتكەن باھار قارلىغاچلىرىدەك يېنىڭ سېزەتتىم. بىز ئۇچرىشىپ گۈللۈكلەرنى ئايلىنىپ ئاستا يۈرۈۋاتقىنىمىزدا، باھار كىرگەندىن كېيىنكى تۇنجى يامغۇر بەختىمىزگە شىرك بولۇپ، بىزنى قۇتلۇقلاۋاتقاندەك شېپىلداپ يېغىشقا باشلىدى. راست، ئۇ باش باھارنىڭ تۇنجى يامغۇرى ئىدى. سەن ھاۋانىڭ خېلىلا سوغۇقلىقىغا قارىماي سۈمباتىغا لايىق نېپىز كۆڭلەك كىيۋالغانىڭ، يامغۇر كۈچىيىشكە باشلىدى. مەن سېنىڭ «سوغۇقتا توڭۇپ كەتتىم» - دەپ ياتىقىغا كىرىۋېلىشىڭدىن ئەنسىرەيتتىم، چۈنكى سەندىن زادى ئايرىلغۇم يوق ئىدى. يامغۇر پېشانىلىرىمگە، مەڭزىمگە، بۇرۇنۇمغا، لەۋلىرىمگە خۇددى ئانامنىڭ ماڭا بەخت تىلەپ پېچىرلىغاچ پىشانىمگە سۆيۈۋاتقان ئىللىق، يۇمشاق لەۋلىرىدەك يۇمشاق تامچىلاتتى. سەن كۆڭلۈمنى چۈشەنگەندەك ياتاق بىناسى تەرەپكە ئەمەس، يېقىنلا يەردىكى ئوقۇتۇش بىناسىنىڭ ئوچۇق ئىشىكىگە قاراپ نازلىق كۈلگىنىگە يۈگۈردىڭ ... تېقىمىغا چۈشۈپ تۇرىدىغان تۈم بىر ئۆرۈم چېچىڭنىڭ تۈزۈندىلىرىغا قونغان مەرۋايىتتەك تامچىلار، بۈگۈنكى كۈننىڭ ئەڭ ئاخىرقى نۇرلىرىدا، چېچىڭنىڭ سىلكىنىشىگە ئەگىشىپ يالترايىتى. بىز مۇشۇ پەشتاقنىڭ ئاستىغا كىرىپ توختىدۇق. ئەمدى بىزنى كارىدورغا كىرىپ ئۈستىگە چىقىپ كېتىۋاتقانلار كۆرەلمەيتتى.

ئاشۇ كۈنىمۇ بۈگۈنكىدەك سىم - سىم يامغۇر ياغقان سوغۇق كۈنىدى. سەن يۈگۈرگىنىڭچە مۇشۇ مەن ھازىر تۇرۇۋاتقان پەشتاقنىڭ ئاستىغا كىرىپ توختىدىڭ، يېنىڭ ھاسىراتتىن يۇمران كۆكسۈك بوش كۆتۈرۈلۈپ پەسلەيتتى. بىر دەم تۇرۇۋالغاندىن كېيىن مۇشۇ ھېكايەگىنى، مەن ھازىر ئۆز قولىمغا ئىشەنمەي تۇرۇپ ئاڭلاۋاتقان ھېكايەگىنى، ماڭا ئەڭ تونۇش، يۈرىكىمنىڭ قات - قېتىغا ئورناپ كەتكەن،

تومۇرۇمدىكى قانلارمۇ سەن ئۈچۈنلا ئېقىۋاتقاندەك قىلاتتى. بۇنى مېنىڭ دوستلىرىم، سېنىڭ دوستلىرىڭ ھەتتا ئانا - ئاناممۇ بىلەتتى ... بىراق بۈگۈنكىچە ئالدىنقى كەلگەنلىكىمنى بىلمەيتتىكەنمەن. يېقىننىڭىم مەندىن ئۇزۇنقى قاچۇرۇپ يۈرگەنلىكىڭ بىكار ئەمەسكەن دە ... مەن پەشتاقنىڭ ئۈستىدە، سەن پەشتاقنىڭ ئاستىدىكى مۇزدەك سوغۇق بوشلۇقتا ھېكايەڭنى داۋاملاشتۇرۇۋاتسەن. مەن ئويلىتىپ قالدىم، نېرۋىلىرىم ئەسلىگە كەلگەندەك ئىدى. ئاشۇ ئەپسۇننى ئاڭلاۋاتقان كىمدۇ؟ ئۇمۇ ماڭا ئوخشاش ئۇ ھېكايىنى يەنە بىر قېتىم ئاڭلامۇ؟ ئەسلى مەن ئۇنىڭغا، ھېكايىنى ئاڭلىغۇچىغا نەپرەتلىنەم بولاتتى بىراق ئۇنىڭغا ئىچىم ئاغرىپ قالدى. ئاھ بىچارە ... ئاھ باش باھارنىڭ تۇنجى يامغۇرى، سەن يەنە تالاي كىملىرىنى مۇشۇ پەشتاق ئاستىغا ئېلىپ كېلەرسەن!؟

ھېكايەڭ باشقا بىرسىگە خۇددى مەن ئاڭلىغاندىكىدەك ھېچنىمىسى ئۆزگەرمەي، ئاشۇ سېمىرلىك ئېزىنقۇ ئاھاڭدا سۆزلىنىۋاتاتتى. ماڭا يادا بولۇپ كەتكەن خۇرسىنىشلىرىڭمۇ ئۆزگەرمىگەن ئىدى. قولۇمدىكى كىتاب «پاق» - قىدە چۈشۈپ، بىر نەچچە باسقۇچ دۈملاپ كەتتى. پۈتۈنلەي قولاققا ئايلىنغان ۋۇجۇدۇم سىلكىندى. ئاستا - ئاستا ئۆزۈمگە كەلدىم. بىر نەچچە باسقۇچ تۆۋەندە كىتابنىڭ مۇقاۋىسىدىكى قىز، چاچلىرىنى مۇرىسىدىن كىسۋەتكەن، قولدا سومكا تۇتۇۋالغان، ئۇزۇن قارا كاستىيۇم كىيىۋالغان قىز، سۇلغۇن ئەمما قەتئىيلىك بىلەن قاراپ تۇراتتى. بۇ كىتابنى تېخى سەن بەرگەن. ماڭا ئۇزۇننىڭ بۇ كىتابىنى بەك ياخشى كۆرىدىغانلىقىمنى ئېيتقانتىڭ تېخى. بۇ كىتاب «چاقۇش» ناملىق رومان ئىدى.

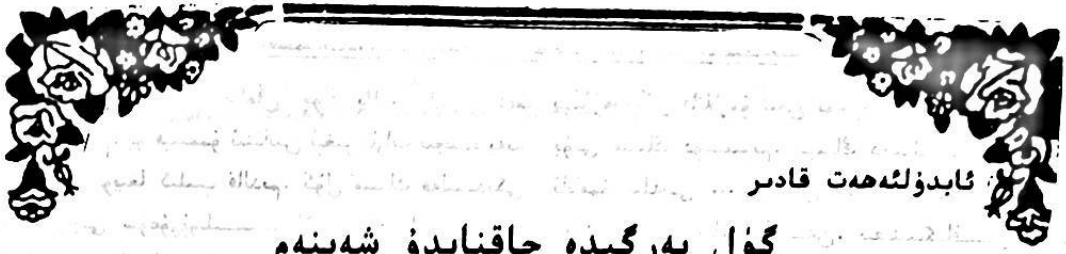
ھېكايەڭ داۋاملىشىۋاتاتتى. مەن تۆۋەنگە چۈشۈپ كىتابىنى قولۇمغا ئالدىم. كىتابنىڭ مۇقاۋىسىدىكى لاي يۇقۇندىلىرىنى ئاقتانلىرىم بىلەن سۈرتتۈم. مەن پەشتاقنى چۈشۈپ، بىنادىن چىقىپ كەتتىم. ھېكايەڭ تۈگەي دەپ قالغان ئىدى. ئەمدى ئاۋازىڭ ئاڭلانماي قالدى. يامغۇر يېغىۋاتاتتى، ئەمدىلىكتە سىم - سىم يېغىۋاتقان يامغۇر، خۇددى سانسىز يىڭىنلەردەك كۆزلىرىمگە، قوللىرىمغا سانچىلىپ، يۈرىكىمنى تىشىپ قانىتىپ ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى.

سۆڭەكنىڭ يالغاچلىنىپ قالغان چوڭ يىلتىزىدا بىر دەم ئولتۇرۇۋالاتتىم. بۇ قېتىم ئىنتايىن ئېغىر ئازاب ئىچىدە يەنە مۇشۇ كۆل بويىغا كېلىپ قالدىم. كۆل مېنىڭ قەلبىمدىكى بارچە ئازابنى سۇغۇرۇۋېلىپ، ئۆز چوڭقۇرلۇقلىرىغا سىڭدۈرۈۋېتىدىغاندەك تېپىنچ جىمىرلاپ تۇراتتى. مەن ھېلىقى سۆڭەت يىلتىزىغا ئاستا ئولتۇردۇم. ئىچ - ئىچىمدىن ئۆرلەۋاتقان ئەلەملىك بىر يىغا، كۆكسۈمنى تېشىپ ئۆتكەن ئوقتەك «پاك» گىدە ئېتىلىپ چىقتى ... كۆل بويىدا قانغىچە يىغلىۋالدىم ...

ھېكايەڭنىڭ ئاخىرىنى ئاڭلاشقا تاقىتىم قالدى. گەرچە بۇ ھېكايىنىڭ ئاخىرى ماڭا تونۇش بولسۇم، پەشتاق ئاستىدا باشقا بېرى ئۈچۈن سۆزلەۋاتقان ھېكايەڭنى زادى ئاڭلىغۇم كەلمىدى. ھېكايەڭ — «... قايتىدىن غەيرەتكە كېلىپ تەكرار ئوقۇدۇم. كېيىنكى يىلى ئىمتىھاندىن ئۆتۈپ بۇ شەھەرگە كەلدىم ... سىز بىلەن تونۇشتۇم ...» دېگەن يەردە تۈگەيتتى. ھېكايە مېنى ئۆزىگە چەكسىز باغلاپ، سېھرىلىۋالغان جەزىبىلىك ئاۋازدا ئېيتىلىۋاتاتتى. بۇ ھېكايىنىڭ ئاشۇ جەزىبىلىك ئاۋاز بىلەن قوشۇلۇپ، ئەڭ كىچىك نېرۋىلىرىمغا سىڭىپ كەتكەنلىكىمنى، بۇ ھېكايىنىڭ كۈندە نەچچە قېتىم ئېسىمدىن ئۆتىدىغانلىقىنى سەنمۇ بىلمەيتتىڭمۇ!؟

سەن بىلسەن، سىم - سىم يامغۇر ياققان باھارنىڭ تۇنجى كۈنىدىن باشلانغان روھى سەرسانچىلىق، مېنى تويۇغرا بىر ياز قىلىندى. ئاشۇ كۈنلەردىكى ئىنتىلىشلىرىمنى، كېچىلىرى يوشۇرۇن چەككەن ئازاب، ئىز تىرپىلىرىمنى ... تەڭقىلىق، تېڭىرقاشلىرىمنى ئاخىرى بىر پارچە خەتكە يازدىم. نەتىجىسى كېلىدىغان كۈنى خېتىمنى سېنىڭ بىر يۇرتلۇق دوستۇمغا بەردىم. خەتنى سەن ئۆيۈڭگە بارغاندىن كېيىن بېرىشكە ۋەدە ئالدىم. يەنە مەكتەپكە يىغىلىدۇق. بىر قىش ئۆتتى. ئەمما مەن بۇ قىشنى گۈللەر ئېچىلىپ تۇرغان چىمەنلىكتە ئۆتكۈزگەندەك، خۇددى ئانامنىڭ قۇچقىدىكى بوۋاق ۋاقتىدىكىدەك ئىنتايىن بەختلىك ئۆتكۈزۈدۈم. مەن ساڭا، سېنىڭ ئاشۇ گۈلدەك لەۋلىرىڭ ئارىسىدىن، تۆمۈردىكى مەيىن شامالداك يېقىملىق ئاۋازدا بەرگەن ۋەدەڭگە، لەۋلىرىڭدىن بىر نەچچە قېتىم ئۆزۈڭگە مۇھەببەت گۈلىنىڭ كىشىنى مەست قىلغۇچى ھۇزۇرغا ئىشىنىپ، ساڭا ئۆزۈمنى يېغىشلىۋەتكەنتتىم.

تەھرىرى: دىلنۇر ئابلىز

ئابدۇلكەھەت قادىر

گۈل بەرگىدە چاقنايدۇ شەبنەم

ئالدىنىش

توزۇپ گويا كۆكتىن كۈمۈش پەر، نەدىن بىلەي، ئالداقنىمنى،
 ئاپئاق لىباس يېپىنسا دالا. (ئەسلى ئەقلىم ئىكەن بەك چالا).
 قاماشتۇرۇپ كۆزنى شۇ قەدەر،
 چاقناپ كۈمۈش نۇر قىلسا جۇلا...
 «نىگارنىڭ كۆڭلى قاردەك ئاق،
 دېسەم، — ئەمەس ھەرگىزمۇ ئالا».
 بولدى ئاشكار ئېرىگەندە قار،
 ئاق ئاستىغا مۆكۈنگەن قارا.
 «ئاق»نى «ئاپئاق» دېدىم،
 شۇ سەۋەب:
 يۈرىكىمدە قالدى ئىز - يارا!

گۈل بەرگىدىن تامچىدۇ شەبنەم

گۈل بەرگىدىن تامچىدۇ شەبنەم،
 نازۇك تىرەپ ئۆكۈيدۇ ياپراق.
 دانە - دانە كۈمۈش قەترىنى،
 دەپسەن قىلار قوينىغا تۇپراق.
 نىگار شۇ دەم گۈلنىڭ بەرگىدە،
 قالغان ھىجران - داغنى كۆرسەن.
 «شەبنەم گويا مېنىڭ كۆز يېشىم»،
 دېسەم، ئەجەپ سىزلىق كۈلسەن.
 نەسەن كۈلۈشنى بىلسەن نىگار،

يىغلىتىشىمۇ كېلەر قولۇڭدىن.
 «ئون كۈلكنىڭ بىر يېغىسى بار»،
 شەنمۇ ئاگاھ بولغىن بۇنىڭدىن ...
 ئالەم ئۇزۇن، پىراق ئويلىما،
 ئۆتۈمەن دەپ كۈلگەن شۇ پېتىم،
 سەن ئاناڭدىن يىغلاپ تۇغۇلغان،
 ۋە يىغلايسەن يەنە بىر قېتىم ...
 × ×
 گۈل بەرگىدىن تامچىدۇ شەبنەم،
 ھىجران، پىراق ئاڭغا مۇجەسسەم!

ھىجران

ئۈنۈتۈڭمۇ مېنى پەرىشتەم،
 ئۈنۈتۈمۈ ياكى مەن سېنى؟
 كۆز يېشىدا توقۇلغان كەشتەم،
 جاۋاب بېرىپ باقسۇن قېنى!

سالام خەت

«يېرىم دىدار» — دەيدىكەن خەتنى،
 (كىم دېسە راست دەپتۇ بۇ گەپنى).

خېتىڭ تەڭدى، قۇرغا تىزىپسەن،
 ھەرپ ئەمەس ئۈنچە - سەدەپنى.

كۆز ئالدىدا بولدۇك نامايان،
 ئوقۇغاندا سالام خېتىڭنى..
 چىكىتلەردىن كۆردۈم كۆزۈڭنى،
 ھەرپلەردىن ھىلاپ ھىدىڭنى.
 ئارىمىزدا ئۈزۈلمەيدۇ خەت،
 چىچەكلىتىپ ۋاپا - تىلەكنى.
 سالام خەتتە چاقناپ ئەقدە،
 مەھكەم چاتار ئىككى يۈرەكنى ...

كۈلكە

كۈلگىنىڭنى باقمىدىم كۆرۈپ،
 سەن كۈلۈشنى بىلمەسەن، جېنىم؟
 — دېسەم «كۈلدۈك» قاپىڭ تۈرۈپ،
 كۈلەڭ شۇنداق كۈلمەسەن، جېنىم ...
 كۈلەلمەسەڭ ياكى كۈلدۈرۈپ،
 «مۈزلۈك» دېسەم كۆنەمسەن جېنىم.
 كۈلكىلەردىن كۈلكە تۇغدۇرۇپ،
 بىر كۈلكەنگە ئۆلەمسەن، جېنىم!؟

ئىككى غەزەل

بۇرادەر، بولدى بەس! سۆلەت، ئاتاق «تۆھپەڭ»نى بەش قىلما،
 ئېنىققۇ شاختىكى ئالمالغ، سېلىپ چار تۆتى بەش قىلما.

نەھاجەت، «مەن پالانچى» دەپ ئۆزۈڭنى كۆپتۈرۈپ ماختاش،
 خالايق بىلمەسەكاشكى، يۈزۈڭنى بۇنچە «لەش» قىلما.

ئۇيالماي تۇرتالاشقانچە ئۆزۈڭگە ئوخشىماي قالدىڭ،
 نەۋاقىن ساڭا مايىل بۇ كۆڭۈلنى ئەمدى غەش قىلما.

ئەمەس سەن زاتى ئىككەندەر، نېھايەت سەنمۇ ئادەمغۇ،
 غۇرۇرۇڭ بولسا شۆھرەت دەپ ئېتىپ قاش ناز - كەرەش قىلما.

غاداىما بۇنچە كۆرەڭلەپ، ئىشىڭغا ئەل باھا بەرسۇن،
 نە قىلساڭ ئەل ئۈچۈن قىلغىن، ئۆزۈڭچۈن «جەڭ - كۈرەش» قىلما.

ئۇياتسىز ھۆبىگەر داڭلاپ ساتارمىش جا - كاسات مالىنى،
 قىلاي دەپ سەنمۇ بىر ئاخىماق ئاۋامنى، خام كېڭەش قىلما.

ھاياتتا ئەھلى ئىنسانغا تەكەببۇر ئەيلىمەك ئاردۇر،
 بۇرادەر، بولسنا كەمتەر، ئاناققا كۆپ ھەۋەس قىلما!

2

مەرھابا ئەي دلربا، قەددى زىبا جانان كېلىڭ،

چۈپ كۆزۈم يولدا، قولۇم كۆكۈمدەئاھ، چاپان كېلىڭ.

«كېلىمەن» دەپسىز شۇ ئان باقتىم ئىشكىگە تەلمۈرۈپ، ئىكەن قازىپا قىلىشقا
 لەۋزىدە تۇرغايىمۇ دەپ تەشۋىشكە چۈشتى جان، كېلىك. يىلىنىڭ مەن ئىشلىتىش
 كەلسىڭىز پەيتى، ۋىسال ئالساق راسا بىر مۇڭدېشىپ، يەنە ئىكەن قازىپا قىلىشقا
 جۇش تۇرۇپ كەتمەسۇ ئاھ، تۇرغۇپ تومۇردا قان، كېلىك.

مەيلى شام تۇن نىسپىدە ۋە يا كېلىك تاڭ - سۈبەدە، يىلىنىڭ مەن ئىشلىتىش
 سىز ئۈچۈن باغرىمدا بىر ئاتەش تونۇز - گۈلخان، كېلىك. يىلىنىڭ مەن ئىشلىتىش
 سىز بىلەن تۇنجى قېتىم ئۇچراشماسمۇ خوپ بويتىكەن، سىلەرنىڭ قىلىشىڭىز
 بولدىغۇ شۇندىن بۇيان تىنچ كۆڭۈل ۋەيران، كېلىك.

بار ئىدى پاتمان سۆزۈم، كەلگەندە ئېيتارمەن يەنە،
 چۈنكى خەتتە بىرمۇ بىر ئېيتماققا يوق ئىمكان، كېلىك.
 ۋەلسىڭىزگە تەلمۈرۈپ بولدى ئەھدى ئىنتىزار، ئىكەن قازىپا قىلىشقا
 دىلخانەمگە بىر ئۆمۈر بولغىلى مېھمان كېلىك!

تەھرىرى: تۇرسۇنجان مۇھەممەت

غۇجىمۇھەممەت مۇھەممەت

شېئىرلار

دېھقان قىزى

سەن ئەمەسەن غايىب بولغان گۈزەل رىۋايەت،
 سەندۇر بىزنىڭ ئىزدەۋاتقان رېئاللىقىمىز.
 سەن ئەمەسەن چاقناپ تۇرغان رەڭگۈز مۇھەببەت،
 سەندۇر بىزنىڭ ئەڭ سەمىمىي پاك، ھىجرانىمىز.
 ئوسما قويغان قاشلىرىڭدا مەڭگۈلۈك باھار،
 ئۆلگىمىز بار ئېسىلىپ ئاھ، سۇمبۇل چېچىڭغا.
 سەرگەردانىمىز كۆزۈڭدىكى قارا كېچىدە،
 يولۇچىمىز كىرىپكىلىرىڭ ئورمانلىقىدا.
 نىكاھىڭنىڭ يالقۇنىدا كۆيەر ئورمانلار،
 قەدەم ئالساق ئەگىشىدۇ ساڭا چىمەنلەر.
 تىترەپ كېتەر بەلكىم مۇڭلۇق ھاياجان بىلەن،
 كەتمەن تۇققان ھالىتىڭنى كۆرسە بۇ شەھەر.
 توختاپ قالار ھەيرانلىقتىن رەڭدار تاكىسلار،
 ئېچىلار ئاھ، ساڭا ئىشىك ۋە دېرىزىلەر ...
 سەن چۈشىمىز، سەن روھىمىز، شېئىرىمىز ھەمدە،
 ياشا بىزنىڭ قەلبىمىزدە — ئانا سەھرادا.
 سەن ھەم بىزنىڭ ئىزدەۋاتقان رېئاللىقىمىز،
 سۇلغۇن رەڭلەر ئەۋج ئالغان مۇشۇ زاماندا.

سەھرادىكى ئەي ساددا قىزچاق

سەھرادىكى ئەي ساددا قىزچاق، مەن شەھەردە كۈيلىدىم سېنى.
 چۈشلىرىمگە كىرسەن ھەر كەچ، تونۇمايسەن لېكىن سەن مېنى.
 گۈگۈم چۈشكەن چاغدا زېمىنغا، قارىساڭ سەن غەربىي ئۇيۇققا.
 كۆرسەن ئاھ، چەكسىز ھەسرەتتە، كۆيۈۋاتقان ئوتلۇق قەلبىمنى.
 قارىساڭ سەن تۇندە ئاسماندا، مەن شەھەردە كۈيلىدىم سېنى.
 چاقناپ تۇرغان تەنھا يۇلتۇزغا، چۈشلىرىمگە كىرسەن ھەر كەچ،
 تۆكۈۋاتقان كۆز ياشلىرىمنى ... تونۇمايسەن لېكىن سەن مېنى.
 كەلمە بىراق، ياشاۋەر ئۇندا، گۈگۈم چۈشكەن چاغدا زېمىنغا،
 تاغدىكى بىر ياۋا گۈل بولۇپ، قارىساڭ سەن غەربىي ئۇيۇققا.
 لېكىن شۇنى تىلەيمەن سەندىن، كۆرسەن ئاھ، چەكسىز ھەسرەتتە،
 مەن بارغۇچە كەتمىگەن قۇرۇپ، كۆيۈۋاتقان ئوتلۇق قەلبىمنى.

كەچكۈز

قاقاس بولۇپ قالدى تاغ - دالا، ئۈچۈپ كەتتى قۇشلار يىراققا.
 ئاڭلار ئورمان خازان كۈيىنى، بەكمۇ ئېغىر سۈكۈنات ئارا.
 كەلمەس خىلۋەت دەريا بويىدىن، مۇھەببەتكە تولغان ناخشىلار.
 گويا ئۇزاق يىغلايدىغاندەك، ئۆكسەر كۆكتە ئاقۇش بۇلۇتلار.
 بۇنداق چاغدا غەربلىق تىغى، پاتار ئىكەن جانغا قەۋەتلا.
 كەل، ئەزىزم ناخشا ئېيتىپ بەر، كۈزەل باھار توغرىلىق ماڭا.

مەن يېتىپ كەلگۈچە ...

(ئانىجان سەھراغا يېغشلايمەن)

مەن يېتىپ كەلگۈچە، باغلار خازان تاشلاپ كېتىپ قاپتۇ،
 ئېتىزلار سامان تاشلاپ كېتىپ قاپتۇ،
 قونۇۋېلىپ قىيالىغاچ تېرەكلەرگە، قاقاسلار ناخشىسىنى باشلىۋاپتۇ.
 ئورۇق قويلىرىنىڭ مۇڭلۇق دۇئاسى، قىزلاردىكى قورۇق يانتاق تۈۋىدە،
 كۆمۈلۈپ قاپتۇ ئايشاق قارلارغا، زوڭزىيىپ ئولتۇرغىنىچە كونا تۈگمەنمۇ،
 يېتىپ كېتىپتۇ ئېغىر ئۇيۇققا، بۇرۇتلىرى بېدە بولغان ئوغۇللار،
 مەشرەپلەردە كۈيەپ - كۈيەپ،

غايىب بويۇنۇ كېچە قوينىدا، قىرىق كوكۇللىق مەسۇم قىزلارمۇ،
 مۇڭداشقىلى ئاي بىلەن، كېتىپ قاپتۇ بۇلاق بويىغا.
 ئاقباش كوئىنلۇن، خىيال سۈرگىنىچە كەنتىگە قاراپ،
 مۇزلاپ قاپتۇ تۇرغان يېرىدە، ئوغلىدىن ئايرىلغان دەردمەن ئانىدەك،
 يىغلاپ ئولتۇرۇۋېتۈ قەدىردان سەھرا، مەن يېتىپ كەلگۈچە.
 تەھرىرى: تۇرسۇنجان مۇھەببەت

ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن

چەكتى دىل خانەمگە گۈل نەققاشلىرىڭ،
ئاشقى - شەيدا ھۈنەرگە ... باشلىرىڭ،
چالسا ساز ھەر مۇترىبىڭ، ئاققاشلىرىڭ،
ئەيلىدى جەۋلان نەپىس رەققاشلىرىڭ،
ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
شوخلىنىپ يايىردى سەندە جانۇ تەن.

سەن مېنىڭ ئىككىنچى يۇرتۇم — ئۆز ۋەتەن،
سەن مېنى باقتىڭ بېرىپ ئۆز ھەمدە پەن،
سەندە تاپتىم كۈچ، ئەقىل، ئۆستۈم تېمەن،
ئەسلى مەھمۇد يۇرتىدىن بولساممۇ مەن،
ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
شوخلىنىپ يايىردى سەندە جانۇ تەن.

سەن گويا ئالەمدىكى ئالتۇن تاۋاق،
ھەر ئۆيۈك شاھانە ئوردا، زەرراۋاق،
تارىخىڭنىڭ ھەر بېتى شانلىق ساۋاق،
ئېھ، ئەجەپ ئادەملىرىڭنىڭ كۆڭلى ئاق،
ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
شوخلىنىپ يايىردى سەندە جانۇ تەن.

ئۆز كۆرۈپ، قىلدىڭ خېرىدارلىق ماڭا،
نە خېرىدار، بەلكى دوست - يارلىق ماڭا،
قالدى سەن بىرلە ھېچ ئارىلىق ماڭا،
سەن ئاتا قىلدىڭ ئۈمىدۋارلىق ماڭا،
ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
شوخلىنىپ يايىردى سەندە جانۇ تەن.

شۆھرىتىڭ ئالەمچە بار، ئۈستۈن بېشىڭ،
داڭقى داستان تا ئەزەلدىن قاشتېشىڭ،
بار يەنە ئەتلەس، گىلەم، مول دان - ئېشىڭ،
قالدۇرار ئالەمنى تاڭ ھەر بىر كىشىڭ،
ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
شوخلىنىپ يايىردى سەندە جانۇ تەن.

ياقتى ئوت قەلبىگە بىر - ئۈستاز پەدەر،
تۇتقۇزۇپ قولغا قەلەم دەپ: قۇچ زەپەر،
باشلىدىم پەرۋاز قىلىپ شانلىق سەپەر،
ئۆتتى سەندە كۈنلىرىم ساز شۇ قەدەر،
ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
شوخلىنىپ يايىردى سەندە جانۇ تەن.

سەندە ئۆتكەن قاراقاش، شائىر نىياز،^①
قالدى ئۇلار ئەجرىدىن مىڭلاپ باياز،
قوشقىنىڭ خەزىنەمگە سانسىز ھەمدە ساز،
پىرىكامىلەرگە كان سەن قىشۇ - ياز،
ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
شوخلىنىپ يايىردى سەندە جانۇ تەن.

سەندە گۈل ئاچتى ئۈمىد، غايەم مېنىڭ،
سەندە قۇت تاپتى گۈزەل لالەم مېنىڭ،
سەندە ئۆتكەن ھەر دېمىم ئايەم، مېنىڭ،
شۇ سەۋەب باغرىمدا كەڭ ئالەم مېنىڭ،
ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
شوخلىنىپ يايىردى سەندە جانۇ تەن.

مېۋىزار قوينۇڭ گۈزەل جەننەت مىسال،
باغلىرىڭدىن تۈكۈلەر شەرىفەت ۋە بال،
ياڭقىڭ ئالەم ئارا تاپتى ۋىسال،
مۆجىزەڭنىڭ كۆپلىكى كۆپ قىلدى لال.

سەن مېنىڭ يايلايدىغان كەڭ يايلىقىم،
سەندە ئۆستى قىيغىتىپ شوخ تايلىقىم،
سەن مېنىڭ خەجە - خىراجەت، ئايلىقىم،
سەن ھاياتىم، بارلىقىم ھەم يايلىقىم،
ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
شوخلىنىپ يايىردى سەندە جانۇ تەن.

① قاراقاش - ئەخمەت شاھ قاراقاش، نىياز موللاننىيازنى كۆرسىتىدۇ

شوخ يۇرۇققاش گۈل بېزەك ئاقتى ساڭا،
 ھۆر كېلەچەك باقتى، لەۋ ياقى ساڭا،
 ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
 شوخلىنىپ ياپىردى سەندە جانۇ تەن.
 سەن مېنىڭ دىلكەش ئانام، ئامراق ئانام،
 سەندە بولدى يېتىلىپ ئەقلىم قىيام،
 مەڭگۈ يازسام تەۋسىيىڭ بولماس تامام،
 تاپ كامال، ئۆزلە ئېگىز، شان قۇچ داۋام!
 ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
 شوخلىنىپ ياپىردى سەندە جانۇ تەن.
 تەھرىرى: مەتسېلىم مەتقاسىم

ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
 شوخلىنىپ ياپىردى سەندە جانۇ تەن.
 سەندىكى ھەر كۈن ماڭا ئوتلۇق باھار،
 سەندىكى دەريا - تاراملار — تاڭ - ناھار،
 سەندىكى چەكسىز ئېكىنزارلار — تاۋار،
 سەن گويا خىسلەتكە باي ئالتۇن دىيار،
 ساڭا چىڭ باغلاندى دىل رىشىم، خوتەن،
 شوخلىنىپ ياپىردى سەندە جانۇ تەن.
 كوئىنلۇن نۇسرەت تىلەپ باقتى ساڭا،
 ئابۇزەزمە قىشۇ - ياز ئاقتى ساڭا،

مۇھەممەت كامال

مېھىرلەر ئاقىدۇ دىللاردىن دىلغا

ئاۋاي

ئېھ، ئۇياتچان ئاشۇ گىردەڭنى،
 ھەيران بولما يۈرەككە سۈرسەم،
 تاشقىنلايدۇ دىلدا ھاياجان،
 يېمەك تۈگۈل ھەتتا بىر كۆرسەم،
 قومۇرۇلساتونۇرۇڭدىن ئاي،
 ئىشتىھالار ئۇچىدۇ بىر - بىر،
 نىگاھلاردا قورشالغان دېھقان،
 قىسسە سۆزلەپ كېلىدۇ بىر - بىر،

قومۇرۇلسا تونۇرۇڭدىن ئاي،
 ئىشتىھالار ئۇچىدۇ بىر - بىر،
 نىگاھلاردا قورشالغان دېھقان،
 قىسسە سۆزلەپ كېلىدۇ بىر - بىر،
 مېھمان چىللاپ ياڭراتقان ناخشاڭ،
 بىر كۈزەل كۈي — كۈزەل كۈي گويا،
 خېرىدارغا تۇتقان ئەقىدەڭ،
 قەلبىلەرگە چاچار نۇر - زىيا،

سەھرا قىزى

بېشىڭدىكى ئوسىلىق ئېتىز،
 ئۈزىتىشقا چىقارمۇ بىزنى؟
 ساڭا كۆيۈپ يۈرگەن يىگىتلەر،
 بۇرۇننى يۈلۈپ بىرمۇ بىر،
 چىرايىغا بىرەرمۇ ئەڭلىك؟
 يۈتۈرگەنگە سەندەك ئۇز قىزنى.

ئېلىپ كېتەي دېسەم شەھەرگە،
 چەننىتىڭگە قىياسەن جەزمەن؟
 ئەگەشكەنچە كەينىڭدىن يىغلاپ،
 ئۇماقتىنە ئون ياشلىق سىڭلىڭ،
 قىلسا ساڭا راسا پويۇزا:
 «كەتسەڭ چوقۇم دادامغا دىيەن».

قالسا ئورغاق ئەگەر مۇڭسىراپ،
 ھۆددە يېرىك قالارمۇ قېيىداپ؟
 يوق شەھەردە جىگدە يىلىمى،
 ئۈنۈتمىغىن ئېلىۋېلىشى.
 ئويۇلغىنى ھېچقانچە بىر ئىش،
 جىگدىلەرنىڭ «كۆزى»، ئال چىداپ.
 شىپاھ تاپسا ئوتتا كۆيگەن تەن،
 سەھراقزى، سەھرانىڭ قىزى.
 شىپاھ تاپماس ئىكەن ئىشقا،
 زەخىمىلەنگەن «جىراھەت» ئىزى.
 سەن پەرۋاسىز يۈرگىنىڭ بىلەن،
 يۈرىكىڭدە سۆيگۈم يىلتىزى.

ئېخلىدىكى يۇۋاش قويلېرىك،
 چۈشلىرىدە تاشلارمۇ مەرەپ؟
 سەن چېچىڭنى تارىغان ئېرىق،
 قىرغاق بۇزۇپ كېتەرمۇ دەۋرەپ؟
 ئۆتۈلگەندە سەھراغا قەدىرىك،
 قالارمۇ - يە ئۇندا يەر تەۋرەپ؟
 سەن قويۇڭغا ئوت - چۆپ ئالغان قىر،
 ساڭا بۇتتا، ماڭا تەگشىپ،
 ئوتلىرىنى يۇتتۇرەمسىكەن.
 ھەممىدىن بەك ياھان بولغىنى،
 مېنى ئىشقىڭ كۈتۈرەمسىكەن،
 كەتەي قويىساڭ ماڭا ئەگىشىپ.

جىگدە يىلىمى

كېسەكچى ئالتۇننىڭ قەدىرىن نەبىلسۇن؟
 مۇڭلانا «قىسقاچاق» خېنىغا بېقىپ.
 ئانامنىڭ، مومامنىڭ ... گىزىمى ئۆزۈڭ.
 ئايالىم ھۆسنىنىڭ يېرىمى ئۆزۈڭ.
 سۈمبۈل چاچ ئۆسسۈم ئۆز ئىركى بىلەن،
 پەرۋىشلەپ ئۆستۈرگەن تېرىمى ئۆزۈڭ.

قىزلارنىڭ چېچىنى گۈللەتكەنمۇ سەن،
 قۇندۇزنى رەشكىن كۈنلەتكەنمۇ سەن.
 مەجنۇنتال باغرىنى داغلاپ كۈل قىلغان،
 مۆرىمەس يىگىتنى ئۈنلەتكەنمۇ سەن.
 چىقساڭمۇ «كۆرۈمىسز» جىگدىدىن ئېقىپ،
 جاي ئالدىڭ باشلاردىن كۆڭۈلگە بېقىپ.

دېھقان ناخشىسى

يالتايىاس چىن سۆيگۈم ئانا ماكاندىن،
 سەھرادا تەلۈرۈپ تۆتىمەن تاڭغا.
 ئاتىدۇ سەھرادا تاڭمۇ ئۆزگىچە،
 ئالمايمىز قۇياشنىڭ نۇرىنى پۇلغا.
 ئىشلەيمىز ئۇن - تۈنسز يەرگە دىل باغلاپ،
 كىرسە دېپ كۈزىچە تۆت - بەش يۈز قولغا.
 شۇنچىلىك زورۇقۇپ گاھىدا تېخى،
 ئۇلاشماق بولىدۇ مۈشكىلات يىلغا.
 ماڭا ئۇ، ئۇنىڭغا بىرسى بۆلەكچە،
 مېھرىلەر ئاقىدۇ دىللاردىن - دىلغا.

ھەرباھار يېشىل چۈش كۆرگەندە زېمىن،
 قىزىتسا توي - مەشرەپ دالدا تورغاي.
 جۈر بولۇپ مەنمۇ تەڭ ئېتىز - قىرلاردا،
 ئىشلەيمەن تەر تۆكۈپ قىلچىلىك ھارماي.
 ئەقەدەم چىگىلگەچ سەھراغا مەھكەم،
 ئۇرغىدۇ قەلبىمدە ئاڭا مۇھەببەت.
 نۇرمۇشۇم غۇربەتتە تۆتىمۈ بىراق،
 مەن بۇندا يەنىلا شاھزادە ئەبەت.
 ئۆتسەممۇ بىر ئۆمۈر لەيلىسىز - جۈپىسىز،
 قىستسا نامراتلىق تار چۇققا - ھاڭغا.

بېرىدۇ روھىغا پەقەت تەسەللى،
 مېھنىتىم تېرىدىن تۆكۈلگەن ھۇزۇر،
 تەھرىرى: تۇرسۇنجان مۇھەممەت

ئايرىلىپ بېخلانغان ئۇۋامدىن زىنھار،
 يۈرمەيمەن ئۆزىڭلەر يۈرتىدا پۈزۈر.

خوتەن ھاسىلاتلىرى

(سېكىل)

سالام خوتەن!

ئۇزۇن يىللار بۇلۇپ ئاشق جامالىغا،
 كى تەلمۈرگەن كېچە - كۈندۈز جاۋابىغا.
 بېرىپسەن بۇ دەقىق پۇرسەت تاۋابىغا،
 تەشەككۈر ئىلكىدە نىڭ - نىڭ سالام خوتەن!...

تۇرسۇنباي ئىبراھىم

راسكۈي

ئۆزگىرىشلەر چەككە يەتكەندە،
 «سەبرى» ئاتلىق ئوكيان تۇلارمىش.
 تۇلۇپ - تېشىپ كەتكەن چاغدا، ئۇ،
 غەرق بولۇپ راسكۈيلار تامام -
 قىيامەتمۇ قايىم بولارمىش.
 شۇڭا دوستلار راسكۈيلەرگە بىز،
 ئاپەت ئەمەس، ئامەت تەلەپلى.
 (ئاپەت كەلسە بىزگىمۇ كېلەر)
 ئامەت كەلسە پەخىرلىنىپ تەڭ -
 سايسىدا بىللە كۈلەيلى!

ئىسىم تولا جاھان دېگەندە،
 تەكرار ئۇچىرار بەزىسى ھەتتا.
 بىراق «راسكۈي» دېگەن ئىسمىنى،
 ئۇچرىتىپتۇ قىنى كىم قاچان -
 خوتەندىنمۇ باشقا بىر يۇرتتا؟
 راسكۈي بولۇپ دېگەچ بىرنى بىر،
 خوتەنلىكلەر ئاتالغان جاھىل.
 جاھىل ئەمەس سۇتۇۋكۈك پەقەت،
 بەلكىم شۇڭا تاپقاندۇر بازار -
 ئۆزگەرگەچكە 72 خىل.

توپا ۋە ۋاپا

قاپلىسىمۇ ئاسماننى بۇلۇت،
 كەلسە بوران كۆچۈپ كەتتىغۇ!
 ئامەتلەرمۇ قاچتى ھەم بىزدىن،
 تىلسەكمۇ يىلاپ - ئەسىرلەپ.
 قوغدىدى پەقەت ۋە پەقەت توپا،
 بىر ھۆكۈمنى تەكرار دەللىلەپ.

كىرە - كىرمەي ئىلچى قوينىغا،
 دېدى بىرسى: نېمانچە توپا؟
 مەن دەيىەنكى - توپىدىن باشقا،
 نېمە قىلدى بىز ئۈچۈن ۋاپا!
 كۆز چاقناشقان رەڭلەر، سىر - ھەللەر،
 كەلسە بىر كۈن ئۆچۈپ كەتتىغۇ.

شۇ مۇقەددەس مېھرىبان تۇپراق،
ھەممىنى ئۆز قوينىغا ئالدۇ!

كېتەر ھەممە نەرسە دۇنيادىن،
پەقەت ئاشۇ توپا قالدۇ.

خوتەن قىزلىرى

مەشۇقلۇققا سۆزسىز يارايدۇ،
قىلماس دىلغەش خوتەن قىزلىرى.

قاشتېشىدەك سۈزۈك ۋە سىلىق،
ناز - كەرەشمە تەندە لىقىمۇ - لىق.

سورساڭلا ئىسمى گۈل ئايىم،
خاراكتېرى نازۇك، مۇلايىم.

مېڭىشلىرى سۈدىكى يېلىق،
مېھرى ئاتەش خوتەن قىزلىرى.

نېسىپ قىلسا قادىر خۇدايىم،
بولار دىلغەش خوتەن قىزلىرى.

تىنىقىدىن ئىپار پۇرايدۇ،

ئامۇ كۆزى كۆلۈپ قارايدۇ.

خەير - خوش خوتەن!

نە ئامال، نە چارە ئەندى خوش خوتەن!
مەن غېرىپ بوپ سەن سەنەمگە قانمىدىم،
ماڭا ئىشقىڭ ئالدىدا قەلىم لاۋا،
كى ئاڭا داۋا زەمزمەگە قانمىدىم.

ئۆتتى تۆت كۈن تۆت مىنۇتتەك تۇيۇلۇپ،
مىڭ كۆرۈپ ئەسلا خوتەنگە قانمىدىم.
نەۋ بىتدەك زاتى پاكىلار نەسلى خاكى بار،
شۇ مۇقەددەس گۈل ۋەتەنگە قانمىدىم.

تەمىرى: تۇرسۇنجان مۇھەممەت

ئالىم ھاشىم

«يۈتكەن قىز»

قايسى يوقلۇق ئالىمدە سەن؟
(دېرىڭنىڭ قىلاي مەن سېنىڭ)

كۆرۈۈڭگە قەرزدار كۆڭلۈم،
ئۇزاق كەتتى بۇسۇڭاڭ تامان.

كۈز كەلمەيلا گۈللەر قۇرۇپتۇ،
يازدا بۇلبۇل قاپتۇ دۈگدىيىپ.
تۈنۈشكىنى يۈتتۈرۈپ كۆڭلۈم،
گۈڭۈملەردە يۈرەر مۇدۈرۈپ ...

ئىزھارىمىدىن جان ئۇزدى نازىڭ،
سەن تۇتۇزدۇڭ ئەركىڭنى تامام ...

ئارىمىزدا سىقىلغان ھاۋا،
قېچىپ كەتتى ئاڭا تارتىنىپ.

كېتىپ قالدى ئەقىللىق شامال،
يىراقلارغا (تامدىن ئارتىلىپ ...)

خازانلاردا ئىزلىرىم سەرسان،
تىنىقىمغا گۈللەر ھىدى يات.

سۆيۈلۈشكە تەشنا يۈرىكىم،
ۋىسال ئۈچۈن ئۇرىدۇ پەرياد ...

ھەپتە ئۆتتەي، سىلكىپ قولغىنى،
كىرىپ كەتتىڭ نەپرەت قوينىغا.
سۆيگۈمىزگە چاڭ ساپتۇ رەشىك،
پورەكلەپتۇ بۇندا شۇمبۇيا.

مەن يۈرۈمەن ھەسرەتنى قوغلاپ،
شامال كىزەر دالنى غەمكىن.

كۈن پېتىشقا يۈگۈرەر قۇياش،
(ھەممە شۇنداق ئالدىراشمىكىن ...)

بولدۇڭ شۇندىن نامەلۇم دىلبەر،
شاماللاردىن يۈتتى پۇرىقىڭ.

تۆتۈشتىكى رەڭدار چۈشلەرنى،
يالپاق كەتتى زالىم ياتسراش،
(سۈزىتىڭى قويدۇم كۆمۈرۈپ)،
خاراڭ ئەتتى مېنى ھىدىرقاش ...

سېنى چارلاپ يىرتىلدى كۆزۈم،
ئۈمىد كۈلۈپ قالدى لەپەڭلەپ،
مەۋھۇم سەندىن قەلەندەر كۆڭلۈم،
يۈرمەس بولدى مۇھەببەت تىلەپ ...
تەھرىرى: مەتسېلىم مەتقاسىم

روھىدىكى ئەي مەۋھۇم ساياق،
سەن يۈرسەن قايدا سەرگەردان؟
سېنى ئىزدەپ تىشلىدى پۈتۈم،
يوللىرىمنى قاپلىدى مانان ...

چۈشلىرىمنى ھاردىم ھاپاش قىپ،
ۋىسال خانەم مۈزلىدى نەۋاخ؟!
ئەقىدەمگە قىلدى خىيانەت،
ئۈمىد ئاتلىق نامەلۇم ساياق.

ئابدۇخەبەر تاھىر

ئىككى شېئىر

رەقەنامە

سەن ئۈچۈن مەن، مەن ئۈچۈن سەن، ھەممىزگە بىرگە - بىر،
بىر تۇغۇم ھەم بىر ئۆلۈم باركى ھاياتتا - ئىككى قىر.
ئۈچ دېگەن ئۇ بىتەرەپتە، مېھرى - شەپقەت تىلىمە،
تۆت «پەسل» نى قايغۇ، شادلىق بىل، بەخت - دەپ جەڭگە كىر.
گاھ باھار قىل، گاھ زېمىستان بەش ئۆزۈڭنىڭ ئالىمى،
ئالتە - سىرتىماق، ياسالارسەن ياچۇشەرسەن - بۇ، سېھىر.
بۇرۇلۇشتۇر - يەتتە، يولنى مەيلى رۇسلا، مەيلى ئاز،
سەككىزى - روھ، بەلنى مەھكەم باغلىغان چىن ئوي - پىكىر.
كەلدى توققۇز: «تەقدىرنىڭ ئىلگىدە» - دەپ، بويۇن قىسىپ،
ئون - پۈتۈنلۈكنىڭ سىماسى، كەل بۇنىڭغا چۈش، بۇ - گىر.

پۇل تېپىپ

نەچچىلەر ئۆتتى جاھاندا يول تېپىپ،
يول بىلەن كۆپلەپ - تۈمەنلەپ پۇل تېپىپ.
ئازدۇرۇپ كەتتى بىراق، كۆپلەرنى پۇل -
ئاۋۋاندا ئەقلىنى بقۇل تېپىپ.
بەزىلەر باقتى - دېدى، ئامەت ماڭا،
پۇل بىلەن ساددا، سەبىنى گۈل تېپىپ.
بەزىلەر شەھۋەتكە ئاتتى ئۆزىنى،
ئۆي بۇزۇپ، جۈپلەرنى ئاخىر تۇل تېپىپ.
بەزىلەر، مېھنەتكە كۆز يۇمماق بىلەن،
تەھرىرى: مەتقاسىم ئابدۇراخمان

بۇ ئىككى كىشىنىڭ بىرىمۇ ئۆزىنىڭ
مەنەنەتچىلىكىنى كۆرسىتىشكە
قۇرغۇچىسىنىڭ ئىسمىنى يازماي

بۇ كىشىنىڭ ئىسمىنى يازماي
مەنەنەتچىلىكىنى كۆرسىتىشكە
قۇرغۇچىسىنىڭ ئىسمىنى يازماي

مۇرات، كىچىككەنە يورۇقلۇق چۈشۈپ تۇرغان كامىر دېرىزىسىدىن كۆزىنى ئۈزۈپ، گويا ھاياتتىن بەزگەن ئادەمدەك بېشىنى تۆۋەن سالغىنىچە كامىرنىڭ مۇزدەك بىتون تېمىغا دۈمبىسىنى چاپلىدى.

— ئۇھ! — ئۇ، ئېغىر بىر خۇرسىنىش بىلەن يۆتىلىپ كەتتى. كۈلرەڭ مەھبۇس كىيىمىنىڭ پىشىنى قىمدىنۋالدى. پۇتغا كىيىۋالغان ئەبجەش بېتىنىكىسىنىڭ چىگە بوغۇچى چىقىپ تۇراتتى. ئۇ ماغدۇرسىزلىنىپ ئاستا سىرىلىپ ئولتۇرۇپ قالدى.

بۇ خىل ھالەت تالاي كۈنلەردىن بېرى ئۇنىڭغا ھەمراھ، چىرايى سارغىيىپ، قايماقلىرى ئىشىپ، بۇرۇن تۆشۈكلىرى يوغىناپ كەتتى. ئېغىر روھىي ئازاب ۋە ئۇۋالچىلىق ئۇنى نېرۋىسىدىن كەتكۈزەي دەپلا قالدى. ئۇنىڭ

ئۈستىگە نەچچە ھەپتىدىن بۇيان تۈرمە ساقچىلىرىنىڭ ئەسەبلىكى تۈتۈپ، مۇئامىلىدە كىشى شۇركۈنگىدەك قويالىشىپ كەتتى.

نويابىرنىڭ سۆڭەكتىن ئۆتتىدىغان سوغۇق شامىلى قاراڭغۇ تۈندە ھوۋلىماقتا. ئەسەبىلەرچە قۇتىماقتا. ئۇلۇغ ئىگەمنىڭ ئۇنىڭدەك بىر ئىستىدات ئىكسىنى كامىرغا بەنت قىلىپ قويۇشى، ئادەمنى ھاياتتىن گۇمانلاندىۋراتتى. كامىر ئىچى قۇيقۇرۇق ھەم تار بولۇپ، كىشىنى بىئارام قىلاتتى. دېرىزىدىن چۈشۈپ تۇرغان كىچىككەنە يورۇقلۇق كۈننىڭ يېتىپ كېتىۋاتقانلىقىدىن دېرەك بېرىپ تۇراتتى. مۇرات ئاستا كۆزىنى يۇمدى. ئېغىر يۈك بولۇپ يەلكىسىنى بېسىۋاتقان بۇ ئىش ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىپتىخار ھەم ئازاب، جەننەت ھەم دوزاخ ئىدى. ئۇنىڭ بۇ ئىشلارنى قىلغانلىقى بىر گۇناھ،

مۇرات، كىچىككەنە يورۇقلۇق چۈشۈپ تۇرغان كامىر دېرىزىسىدىن كۆزىنى ئۈزۈپ، گويا ھاياتتىن بەزگەن ئادەمدەك بېشىنى تۆۋەن سالغىنىچە كامىرنىڭ مۇزدەك بىتون تېمىغا دۈمبىسىنى چاپلىدى.

— ئۇھ! — ئۇ، ئېغىر بىر خۇرسىنىش بىلەن يۆتىلىپ كەتتى. كۈلرەڭ مەھبۇس كىيىمىنىڭ پىشىنى قىمدىنۋالدى. پۇتغا كىيىۋالغان ئەبجەش بېتىنىكىسىنىڭ چىگە بوغۇچى چىقىپ تۇراتتى. ئۇ ماغدۇرسىزلىنىپ ئاستا سىرىلىپ ئولتۇرۇپ قالدى.

بۇ خىل ھالەت تالاي كۈنلەردىن بېرى ئۇنىڭغا ھەمراھ، چىرايى سارغىيىپ، قايماقلىرى ئىشىپ، بۇرۇن تۆشۈكلىرى يوغىناپ كەتتى. ئېغىر روھىي ئازاب ۋە ئۇۋالچىلىق ئۇنى نېرۋىسىدىن كەتكۈزەي دەپلا قالدى. ئۇنىڭ

لېكىن ئۆزىنى بۇ يولغا باشلاپ كىرىگەن ئادەملەرمۇ جاۋابكارمىدۇ؟ بەلكىم بۇ بەختسىزلىك، ئۈمىدسىزلىك ئۇ ئايرىدە بولغان كۈندىلا باشلانغاندۇ...
 ئۇ خىياللاردىن ئۆزىنى قاچۇرۇش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇردى. پۈتۈن ۋۇجۇدى ياپراقتەك تىرەپ ھازىرلا تۆكۈلۈپ كېتىدىغاندەك ئەلپازدا كامىر بۇلۇڭىغا كەلدى. ئۇ، اسپاشتۇرۇپ يەردە چېچىلىپ ياتقان كۆمۈرلەرنى يىغشقا باشلىدى. كامىر ئىچى سوۋۇپ مۇز چاقنىماقتا ئىدى. ئۇ، بۇ يەردىكى بىردىنبىر ئىسسىقلىق ئانا قىلغۇچى كونا چۆيۈن مەشىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، چاپنىنىڭ پىشىدىكى كۆمۈرنى ئۆچەي دەپ قالغان چوچ ئۈستىگە تۈكتى.
 كامىر ئىچى سۈكۈتكە تولغان، قوشنا كامىرلاردىكى تىللاشقان قوپال ئاۋازلار ۋە كامىر ئىشكىلىرىنىڭ جالاقىشىغان ئاۋازى ئاندا - ساندا ئاڭلىنىپ تۇراتتى. كامىرغا بارغانچە قاراڭغۇلۇق چۈشۈپ، ئەتراپنى ئىلغا قىلغىلى بولماي قالدى. مۇرات يەككە - يىگانەھالدا سۈس ئوت يېنىپ تۇرغان مەشىنىڭ يېنىدا يالغۇز تۇرۇپ، ئۆز تەقدىرىگە ئازاب بىلەن تىكىلمەكتە ئىدى. تەقدىردىن ئاغرىنىش ئۇنى ھاياتقا بولغان ئىشەنچىسىدىن مەھرۇم قىلغان ئىدى. ئېگىز پىشانىسىدىن ئارقىسىغا قارىتىپ تارالغان يۇمشاق قوڭۇر چاچلىرى ئاستىدىكى كۆك تومۇزلار كۆپۈشۈپ كەتكەن ئىدى. ئېگىز ئەگمەچ ناتىراڭغۇ قاڭشىرى ئۈستىدىكى قوشنا قاشلىرى چېچىدىنمۇ قويۇق ئىدى. ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن قىزارغان كۆزلىرىدىن پىغان، ھەسرەت چىقىپ تۇراتتى. ئۇزۇن ۋاقىت تۈزۈكۈرەك ئاپتاپ كۆرمەي، ئاقىرىپ كەتكەن يۈزىنىڭ گۆشلىرى بوشىشىپ، سەل ساڭگىلاپ قالغان ئىدى. ياق! ئۇ مەغلۇپ بولدى. ھەممە ئارزۇ ھەۋەسلىرى بەربات بولدى! ھەقىقىيەت ئادالەتسىزلىك ئۈستىدىن غەلبە قىلىشى كېرەك ئىدى. لېكىن ئۇنىڭغا كەلگەندە، ئۇنداق بولمىدى. ئۇ، زوڭغىيىپ مەشىنى كۆمۈرنى چوخچىلاشقا باشلىدى. ئۇنىڭ ياشلىقى، گۈزەل ئارزۇ - ئارنىمىمۇ مەشىنى كۆمۈردەك تولا چوخچۈلىنىپ كۆيۈپ تۈگىگەن ئىدى. مەشىنىڭ يوقۇقلىرىدىن يانغان سۈس نۇرتاللىرى تامدا ئەكس ئەتتەتتى.
 «مەكتەپتە قېلىشىڭىزنى تەۋسىيە قىلىنمەن» دېگەن ئىدى ئىنىستىتۇت، مۇدىرى مۇشۇنداق نۇر تاللىرى چاقناپ تۇرغان ئۇزىتىش كېچىلىكىدە، ئۇنىڭ يۇسۇنغا نېمە دەپ جاۋاب بەرگەنلىكى ھازىرمۇ ئېنىق ئېسىدە. يالغۇز ئاپىسى، چۆمگەن ئىدى.

مەدەنىيەت جەھەتتە بەكمۇ ئارقىدا قالغان يېزىسى ئۇنى ئۆز قوينىغا تارتقان. ھازىرغىچە ساۋاتسىز قېلىۋاتقان تەڭمۇشلىرى ئۇنىڭ ئىچىنى سىرىلدۇرغان. «... كىمبە ئەدەبىيەت»
 — ناھا! ئۇ، بوشقىنە ئىگىزبۇتتى، — بولدى تامام بۇ بىر مەغلۇبىيەت، نەتىجە چىقمايدىغان بەھۇدە ئۇرۇنۇش، ھالاكەت، خاتا تاللىغان يول، خاتا بېسىلغان قەدەم.
 مۇراتنىڭ ئەتىۋارى بولغان چاغلىرىمۇ بولغان، ئەمدى ئۇ چاغلار ھەرگىز كەلمەيدۇ. ئۇنداق چاغلارغا ئېرىشىش مۇمكىن ئەمەس. بەزىدە ئۇ كېچىلىرى ھاياجانلىنىپ مۇشۇنداق بىر شاپائەتكە قايتا بىر ئايىل بولالسام دەپ ئويلايتتى. شۇنداق دېھقىلەردە ئۇنىڭ ئارزۇ - ئارمانلىرى يالقۇن كەبى لاۋۇلدايتتى. لېكىن شۇنداق بىر كېچە ئۈچۈن ئېغىر بەدەل تۆلەيتتى. ھەپتىلەپ پىغان چېكىپ يۇشايان قىلاتتى. ئۆزىنىڭ بەكلا ئاسادا ئىكەنلىكىدىن ئازابلىناتتى. ئۇنىڭغا ھاردۇق يەتكەن ئىدى. يېشى ئەمدىلا 35 كە ئۇلاشقان بولسىمۇ، ئۆمرى بىر يەرگە بېرىپ قالغاندەك تۇيۇلاتتى. ئۇ كەلگۈسىگە بولغان ئىشەنچىسىنى يوقاتتى. ئىشەنچ ئۇنىڭ ھەسرەتلىك قەلبىنى يورۇتقۇچى چولپان ئىدى. ئىشنىڭ ھەقىقىتى شۇنداق، مانا بۇ جۇدالىق ھەقىقىتى، ئۇ بەخت ۋە سىناق، ئازاب ۋە خۇشاللىق بىلەن ئۆتكۈزدۈم دەپ ھېسابلىغان كۈنلەر ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭغا تۈگمەس دىشۋارچىلىق ۋە يۇشايان بەرگەن كۈنلەر ئىدى. ئەمدىچۇ؟ كىچىككەن بەختكە ئېرىشكەن توسۇن ئاتەتكە تەلۋىلىك بىلەن چاپچىپ تۇرۇشتىن يۇۋاشلاپ، قېنىغا چۈشۈپ تەقدىرگە باش ئەگدى. ئۇنىڭغا ئەمدى مەغلۇبىيەتتىن باشقا نەرسە قالمايدى. ئۇ، ئېغىر خۇرسىنىپ ئولتۇرغان يېرىدىن بىردىنلا ئېرى كەتتى. بايقى خىياللار شۇ قەدەر قورقۇنچىلۇق ئىدىكى، ئۇ خىياللار پەيدا بولغان جايدىن يىراق كېتىشى كېرەك ئىدى. ئۇ كامىر بۇلۇڭىغا قويۇلغان كارۋاتتا بېشىنى قاماللىغىنىچە نۇرسىز كۆزىنى پولغا تىكىپ ئولتۇرۇپ كەتتى. لېكىن بۇ بىر رىئاللىق، مەڭگۈ قېچىپ قۇتۇلغىلى بولمايدىغان رىئاللىق ئىدى.
 «ھەقىقىيەت»، مۇرات بۇ سۆزنى ئويلاش بىلەن ئاچچىق كۈلۈپ، نۇرسىز كۆزىنى مەشكە تىكتى. ئوت تېخچە سۈس شولا تارتىپ بەكمۇ ئاستا كۆيۈۋاتاتتى. كامىر دېرىزىسىدىن چۈشۈپ تۇرغان كىچىككەن يورۇقلۇقمۇ ئۆزىنى چەتكە ئالغان، ئەتراپ تىماتىلىققا چۆمگەن ئىدى.

چىقدۇ؟ ئۇنىڭ گېپىگە بۇرۇنمۇ ھېچكىم ئىشەنمىگەن، ئەمدى كىمىمۇ ئىشەنسۇن؟ بۇ بىر مەسىلە ئىدى.
 سوغۇق بارغانسېرى كۈچىيىپ كامىر دېرىزىسىگە ئۇرۇلماقتا، ئوت بىر خىل رېتىمدا ئاستا، تولىمۇ ئاستا كۆيىمەكتە. ئۇ ئازايقا، مەغلۇبىيەتكە شۇ قەدەر ئىخلاسمەنلىك بىلەن ئىشەندىكى، ئازابنى ھەرگىزمۇ سەل قارىغىلى بولمايدىغان ھەقىقەت دەپ ئويلايتتى. ئۇ، ئوت يالقۇنغا نەزەر تاشلاپ قوللىرىنى يەنە قۇۋۇشتۇرۇپ مەيدىسىگە چىڭ بېسىۋالدى.

بىرەر ئىش بولسا قىلماسز؟ بېشىغا تىۋىتى ئاقلىنىپ كەتكەن توماق، ئۇچىسىغا پاختىلىق نىمچە كىيىۋالغان بىرسى ئۇنى چۆچۈتۈۋەتتى. ئۇ ياشىمىسا بولمايتتى. ھازىر ئەپسانىگە ئىلگىرى رېئاللىق بولغان كۈننىڭ سېرىقىغا ئېرىشىش ئۈچۈن تىرىك قېلىش كېرەك ئىدى.

قار ئۇچقۇنداۋاتاتتى. ئۇ شۇ نۇرۇقتا بىر دۆۋە قارغا ئازاب ۋە پۇشايماندا يۇغۇرۇلغان مۇيىغا ئوخشاپ قالغان ئىدى. ئۇ ھەرىكەتكە كەلدى. ھېلىقى ناتونۇشنىڭ كەينىگە سۆزىز ئەگەشتى، - ئۇ كۆزىنى ئۈستى بېشىغا بىر يۈگۈرتكەندىن كېيىن كۈلۈپ تاشلىدى.

— ئاق كۈچۈك، ئاق كۈچۈك، ئىنىستۇتنى ئەلا نەتىجە بىلەن تاماملىغان ئاق كۈچۈك بوپتىمەن، ھا ... ھا ... ھا ... ھا ... ھى ... ھى ... ھى ... ئۇنىڭ كۈلكىسىنىڭ داۋامى يىغىغا ئالماشتى. ھېلىقى ناتونۇش بىر خىل رېتىمدا كېتىپ باراتتى. قار تېخىمۇ كۈچىيىپ ئادەمگە نەشتەردەك سانجىلاتتى. ئىنىستۇتنىڭ ۋاقتىدا ئېلىپ كىرگەن پادىچىلار شىمىنىڭ پۇشقىقى قەدەم ئېلىشقا ماسلىشىپ شالاپىيىتى.

— ئاناڭنى، ئادەمنىڭ كەيىنىنى ئۇچۇرۇپ، ئۇ چاتىرىقنى سەل كېرىپ مېڭىشقا باشلىدى. تىزى ھەم ساغرا قىسمىنىڭ يېپى تارىلىپ كېيىگۈچلىكى قالمىغان بۇ شىمنى قاچاندىن باشلاپ سالماي كىيىۋاتقىنى ئۇنىڭ يادىدا. ئاق لالە، ئۇ ئۇنى «ئاق لالە» دەپ ئاتايتتى، دېيىشمۇ ئۇ ئاق لالىغا ئوخشايتتى. زىلۋا بەدەن، سەل كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان كۈكسىنى دائىم ئاق كوپتا بىلەن يوشۇرۇپ يۈرىدىغان بۇ قىزنى، ئۇ ئاق لالە دەپ ئاتاشنى ياخشى كۆرەتتى. ئۇ ئىنىستۇتنىڭ چاغلار ئىدى.

«ۋىجدان»، ئۇنىڭ ۋىجدانى قاتتىق چوقان سالماقتا! ئۇ گۇناھكار ئۆتكەن شۇ كۈنلەردە ئۆزىگە ئۆزى قىلدى. ئۇنىڭ يادىغا بىردىنلا دارازا يېزا باشلىقى كەلدى. ئۇنىڭمۇ ۋىجدانى بارمىدۇ؟ ئۇ ئۇزۇن ئويلىنىپمۇ بۇنىڭغا جاۋاب تاپالمىدى. جاۋاب تاپقاندا بولسا قوشما قاشلىرى تۇرۇلۇپ، چىشلىرى غۇجۇرلاپ كەتتى، — ئەبلەخ! ھەممىسى ئەبلەخلەر! ۋىجدانىنى مېتە يەپ كەتكەنلەر! ...

«ئازاب»، ئۇنىڭ يۈرىكىدىكى بۈيۈك ئىستەكلىرىنى غاجلىماقتا. ئۇ پۈكۈلۈپ قوللىرىنى قۇلىشتۇرۇۋالدى. كۆزى ئوت بولۇپ ياناتتى. ئۇنى بىچارە دېگىلى بولمايتتى. بىچارە دېيىشكە توغرا كەلسە يېزىدىكى غۇرۇرنى يوقاتقان ئاقتانچى كەسپداشلىرىنى، پۈت تىققۇدەك ئورۇن بېرەلمىگەن ئاشۇ سۆيۈملۈك يېزىنى دەپسە بولاتتى. ئازابنىڭ سەۋەبىنى كامىرنىڭ ھاۋاسىغا، ئۆزىنىڭ بۇ يەرگە كىرىپ قالغانلىقىغا دۆڭگەپ قويۇش يارمايدۇ. بۇ جەمئىيەتتە رەزىللىك بىلەن ئەدەپ - ئەخلاقتىڭ ئوخشاشلا ئازاب ئېلىپ كېلىدىغانلىقى مۇقەررەر.

مۇرات ئورنىدىن تۇرۇپ مەشتكىسى كۆمۈرنى چۈچىلىدى، ئوت تېخىچە سۇس يالقۇن چىقىرىپ كۆيىمەكتە ئىدى. ئۇ ئۇلۇغ - كىچىك تىنىشى بىلەن يۆتىلىپ كۆزىدىن ياش چىكەتتى. دەپمۇ كېسىلىپ جايدىلا ئوتتۇرۇپ قالدى. ئۇ ھايات بەرگەن بۇ سوۋغىنى ئۆزى خالاپ قوبۇل قىلغان، ئالدىمچىلىق ۋە تەلۋىلىك، ئازاب ھەم ئىشەنچى ھايات سىناقلىرىدا تۇرغۇزغان. ئۇ كۆزىدىكى ياشنى يىرىك ئالتانلىرى بىلەن سۈرتۈۋېتىپ، ئوت يالقۇنغا ئەلەڭشىپ قارىدى. سىرتتا سوغۇق شامال تېخىچە ئۇشتەك چالاتتى. ئۇنىڭ سوغۇقتىن تىنى قورۇلۇپ مەشكە ئېڭىشتى.

يوقسۇللۇق، ئاستا - ئاستا كۆپۈككە ئايلىنىۋاتقان، ئارزۇ - ئىستىكى ئۇنى ئۆلۈمگە، ناھەقچىلىق ۋە نادانلىق ئۇنى قىسماسقا باشلاۋاتاتتى. بوغۇزى ئاچچىقتىن بوغۇلۇپ، چىشلىرى كىرىشىۋاتاتتى. رەزىللىك، ئىنسان قېلىپىدىن چىققان ھايۋانى قىلىق ئۇنى ئادەملەر توپىدىن شاللىۋەتكەن. ئازاب - ئوقۇبەت، ۋىجدانىي سوراقلار ئۇنىڭ ھالىنى قويىمىغان، نېمە ئۇچۇن؟! ... تالايلىغان نېمە ئۇچۇنلەر كاللىسىنى ئوچاق قىلىۋەتكەن، ئۇنىڭ يۈگۈرگىسى، بار ئاۋازى بىلەن توۋلاپ ئۆزىنى بۇ ھالغا چۈشۈرۈپ قويغان ھەقىقىي جىنايەتكارنى سوراق سەھنىسىگە ئېلىپ چىققۇسى كېلەتتى. لېكىن كىمنى ئېلىپ چىقدۇ؟ قايسىسىنى ئېلىپ

ئىدى. ئۇنىڭ ھەربىر قەدەم ئالغاندىكى قارنىڭ غىچىرلىشى، ئۇنىڭ ھايات يولىدىكى تالايلىغان ئوڭۇشسىزلىقلارغا ئوخشايتتى.

— چىداش كېرەك، ھەممىگە چىداش كېرەك. — مۇراتنىڭ كۆز چانقىدىن سرغىپ چۈشكەن ياش مەڭزىدىلا مۇز بولۇپ قاتتى. قەلبىدىكى ئۈمىدسىزلىك غەلىيان كۆتۈردى. يۈرىكى پارتلاپ كېتىدىغاندەك گۈبۈلدەپ، كۆزىگە قىزىللىق تىقىلدى. يۈرىكىنى سويلاۋاتقان يىغا بوغۇزىدا توختىدى.

ئادەم دېگەندە بىرەر كۈن، بىرەر سائەتمۇ ئازاب بولمىسا قانداق بولغىنى؟ ئاشۇ مەجبۇرىيەت، ئاشۇ تەلەپ، ئاشۇ نەتىجە، شىكايەت ۋە موھتاجلىققا ئۈنچۈۋالا كۆڭۈل بۆلۈپ كەتمەي، ئۇنى كۆزىگە ئىلماسلىق كېرەك. بۇنىڭ ئىنساننى ئۇلۇغلۇققا باشلايدىغان يول ئىكەنلىكىدىن گۇمانلىنىشقا ھەددىم نېمە؟ ئۇ ئۆزىگە ئەنە شۇنداق تېكى يوق سونالارنى قويۇپ، كۆڭلىنى ئەمىن تاپتۇراتتى. شۇبىرغان ئەدىبەكتە. ھاياتتىكى بارلىق جەبرى - زۇلۇملارنى يۈرىكىگە مۇجەسسەم قىلغان گەۋدە ئېغىر مۇشەققەت تۈپەيلى پۈكۈلمەكتە. ياشاش كېرەك. ئۇ ئۆزىنى يوقاقتان ۋە بار بولۇشقا تېگىشلىك بولغان بارلىق ئىنسانى ھوقۇقىنى قايتۇرۇۋېلىشى كېرەك.

ھايات ئۇنى ئالدىدى. ئۇ ياشاش يولىدا بىر - بىرىنى دەسسەشپ، ئۆلە - تىرىلىشىگە باقماي چېپىشىۋاتقان مەنپەئەتپەرۋەرلەرنىڭ قۇربانى بولدى. «بەلكىم ئۇ خوتۇن ئۇۋالچىلىق بەدىلىگە كەلگەن راھەتنىڭ پەيزىنى سۈرۈپ، تاتلىق ئۇخلاۋاتقاندۇ ياكى دارازا يېزا باشلىقى بىلەن ئولتۇرۇشلاردا ياكى ماشىنىدا پەيزى قىلىۋاتقاندۇ» ئۇ شۇلارنى ئويلاپ غەزەپتىن دىر - دىر تىترىدى.

— ھۇ، نومۇسىنى ئىست يەپ كەتكەنلەر، ھەر ئىككىسىنىڭ بېشى بىر يېپقا باغلاقمۇ ئاخىر. — ئۇ، يۆتىلىپ خىيالىدىن توختىدى. بۇرۇن تۆشۈكلىرى كېڭىيىپ كۆزىدىن ياش چىقىپ كەتتى، ئۇنى قاتتىق روھى ئازاب ئىكەنچىگە ئالغان ئىدى. ھېلىقى يىلى نوپاىردا تېپىۋالغان ئۆپكە ياللۇغى ئۇنى قىيناپ، ھالىدىن كەتكۈزۋاتاتتى. شۇ چاغدىمۇ قاتتىق شۇبىرغان بولغان ئىدى. ئەتراپى تامامەن قارقاپلىغان، كوچىدا ئۆزى بىلەن ھېلىقى ناتونۇشتىن باشقا ئىنسى - جىن كۆرۈنمەيتتى. «ناھىيە» دېگەن بىلەن،

— نەچچە يىلدىن بېرى سىزگە باغلىنىپ يۈرۈۋاتىمەن ... سىز مېنىڭ ، يۈرۈكۈم سىزنى دەپلا سوقدۇ ، — دېدى ئاق لالە ئۇلاپلا. ئۇ ئويلىنىپ قالدى. ئىنسانلار ئوتتۇرىسىدىكى ياخشى كۆرۈش مۇناسىۋىتى ئىچىدە ئۆزىنىڭمۇ بارلىقىنى ھېس قىلدى. «دېمىسىمۇ چاندۇرمىغان بىلەن، مۇراتمۇ ئۇنىڭغا ئاز - تولا ئىش - پەش تارتىپ قالغان ئىدى. شۇنداق قىلىپ ئۇلار يۈردى. يۈرگەندىمۇ ئەڭ پاك، سەمىمىي مۇھەببەت بىلەن يۈرگەن ئىدى. ئۇلار ئارىلىشىپ يۈرگەن ۋاقىتتا، بۇ شىمنى ئاق لالە ئۇنىڭغا تاللىشىپ بەرگەن ئىدى.

قاز بىر خىل رېتىمدا يېغۇناتتى. ئۇ گويا جاھاندىكى ئىشلارنى كۆرمەي يۈرەي دېگەندەك، تەنۋر تاشلىق جۇۋىسىنىڭ ياقىسىغا بېشىنى تېخىمۇ چىڭ ئوردى. كۈچلۈك شۇبىرغان ئۇنىڭ كەڭ يەلكىسىگە ئۇرۇلۇپ تۇراتتى. نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان ئېلىنماي قالغان ساقال - بۇرۇتلىرى قار بىلەن قوشۇلۇپ ئۇنى قار بوۋايغا ئوخشىتىپ قويغان ئىدى. «ئاشۇنداق چاغلارمۇ بولغان - ھە، — گويا چۈشتە! مەن تېخى ئوقۇغۇچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ باشلىقى ئىدىم. ماڭا كۆز سالغان قىزلار، مەن كۆز سالىدىغان قىزلاردىنمۇ كۆپ ئىدى. مەكتەپ ئىلمىي ژۇرنىلىمۇ مېنىڭ باشچىلىقىمدا چىقىرىلاتتى»، ئۇ شۇلارنى ئويلاپ تۇيۇقسىز قاردا دەلدۈگىنىپ، ھېلىقى ناتونۇشقا سوقۇلۇپ توختىدى.

— ھە، كەلدۇق ئاداش، — مۇرات خىيالىدىن ئۆزىنى توختىتىپ ئەتراپقا قارىدى. پاكار - پاكار سوقما تام بىلەن قوزشالغان كىچىككەنە بىر نەچچە ئېغىز ئۆي، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا قارغا ئۇرۇلۇپ غېرىبىنىنىپ ياتاتتى.

— ئون كوي بېرىمەن، — دېدى ھېلىقى ناتونۇش بىر دۆۋە لاقا - لۇقلارنى ئۇنىڭغا كۆرسىتىپ، — ئۆي كۆچمەكچىمەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ئاتونۇشقا ئۇنىڭ ئىپادىسىز كۆزى ناتونۇشقا تىكىلدى. — ئاجايىپ كىشىلەردە - بۇ. تاڭ - تاڭ - سوغۇقتا ئۆي كۆچۈپ بېشى ئېلىشىپ قالغانىدۇ ... ؟ قار بارغانچە ئەدەپ، ئۇنىڭ يۈز - كۆزىگە ئۇرۇلماقتا. يول ئادەم ئايىغى تەگمىگەندەك تەكشىلىكتە ياتماقتا. ئۇ، ئىككى تاغار جابدۇق - سايىمانلارنى ئارغامچىغا تېگىپ يۈدكىنىچە، سەنتۇرۇلۇپ تولىمۇ ئاستا قەدەم ئالماقتا

دەردىنى ئاشۇ ئىلاھلاردىن ئالىدۇ. چۈنكى ئۇنى ئاشۇ ئىلاھلارنىڭ ئۆزى گۇناھقا كۈشكۈرتۈپ جازالمىقتا. ئۇنىڭ ئەمدى ئەقىل ئىزدەشكە، ئىنچىكە ئويلىنىشقا مادارى قالمىدى. قىلىش كېرەك بولغان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى قىلدى. دېيىش كېرەكلىك بولغان سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى دېدى. ئۇنىڭ يۈرىكىدە پەقەت ئادەم يۈرىكىنى سۇ قىلىدىغان ئاچچىق كەچمىشلا قالدى.

— ھە ئاداش، چاي ئىچ.

ئۇزاق كۈنلەردىن بېرى ئۇنىڭغا بىرەر كىم چاي سۈنۈپ باقمىغان، ئۆزىمۇ سوغۇق كىرگەندىن بېرى تۈزۈكرەك ئىسسىق چاي ئىچىپ باقمىغان ئىدى.

ئۇ ئالدىراش پىيالىنى ئېلىپ، چايىنى سۈمۈرۈشكە باشلىدى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىغا يىغلىغان ئاچچىق ئەلەملەر ئاستا - ئاستا تارقاپ، ئۆزىنى ئازادلىككە ئېرىشىپ قالغاندەك سەزمەكتە ئىدى.

— قەيەردىن كېلىشىڭلار ئاداش، — ھېلىقى ناتونۇش ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرغاچ گەپ باشلىدى. ئۇنىڭ پىيالىنى ئېغىزىغا ئاپارغان قولى ھاۋادىلا توختاپ قالدى. چىرايىنى مەيۈسلۈك قاپلاپ ئۇلۇغ كىچىك تىندى. ئىستاكانىسى قاماللىۋالغان قولى ئوچاق تېمىغا قاتتىق تۇرۇلدى.

— تۈرمىدىن... — ئۇ بۇ سۆزنى بەكمۇ تەس، بەكمۇ ئەلەم بىلەن ئېيتتى.

— تۈرمىدىن! — ھېلىقى ناتونۇش ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى.

— قېچىپ چىقىشىڭلارمۇ ياكى ...

«قېچىش»، ئۇ تۈرمىدىن تالاي قېتىم قېچىشنى ئويلىغان، قاچما نەگە بارىدۇ. كىمنىڭ قېشىغا بارىدۇ. ئاشۇ ئىپلاس بەدىن بىلەن مۇشۇ ئەزىز تۇپراققا دەسسۈنمۇ، بەش يىل، توپتوغرا بەش يىل ئۆزىنىڭ ئاقلىنىشىنى، ئۆزى ئۈچۈن بىرەر ئېغىز ئادىل گەپ قىلىدىغان كىشىنىڭ چىقىشىنى كۈتكەن، بىراق ھېچكىم ئۇنىڭ ئۈچۈن بىرەر ئېغىز لىللا گەپ قىلمىدى. ئۇنى گويلا ئۆلدىگە چىقىرىۋەتكەنگە ئوخشاش بىرەرسىمۇ يوقلاپ كەلمىدى. لېكىن ئۇ بۇ بەش يىل ئىچىدە ئىزچىل تۈردە ھاياتقا ئۈمىد بىلەن باقتى. ئىشنىڭ ھەقىقىي سەۋەبىنىڭ ھامان ئاشكارىلىنىشىنى كۈتتى. لېكىن ئۇ تۈرمىدىن چىققاندا كىشىلەر ئۇنى ئۇنتۇپ كەتكەن، ھەتتا ئۇنى ئاشۇ سۆيۈملۈك يېزىسىمۇ قوينىغا ئالمىدى. تۈرمىدىن چىققاندىن كېيىنكى

ناھىيىنىڭ خىلۋەت كوچىلىرىدىكى كۈن شۇ ئىدى. ياغۇر ياكى قار ياغسا، ئۆيلىرىدىكى تامغا چاپلاپ ياسىۋالغان تام مەش ئەتراپىدا يېغىننىڭ توختاپ، ھاۋانىڭ ئېچىلىشىنى كۈتۈشەتتى. ھاۋا ئېچىلغاندىلا ئاندىن ئۆيلىرىدىن بىر - ئىككىدىن چىقىشىپ، ئۆز ئىشلىرى بىلەن مەشغۇل بولۇشاتتى.

ئۇ، ئېغىر پۇشۇلداپ قەدەملىرىنى تەستە يۆتكەپ كېتىپ باراتتى. ئۇنى ھالسىزلىنىدىغىنى كۆتۈرۈۋالغان لاڭقا - لۇققىلار ئەمەس، نەچچە يىلدىن بېرى، بويا قىلىپ يۈدۈۋالغان ئاچچىق كەچمىش ۋە ئېغىر روھىي ئازاب ئىدى. ئۇلار تۆت كوچا دوقمۇشىدىكى پاكارغىنە بىر ئۆينىڭ ئالدىغا كېلىپ توختىدى.

— مۇشۇ ئۆي، — ھېلىقى ناتونۇش شۇنداق دەپلا ئىشكىنى ئېچىپ ئېچىگە كىردى.

— توختا تاغنى، ئوچاققا ئوت قالاي. ئىسسىق ئوت ناتونۇش قارىداپ كەتكەن مورلىق ئوچاققا ئوت يېقىشقا تۇتۇندى. مۇرات پاراسلاپ كۆيۈۋاتقان ئوتقا مەيدىسىنى قاقلىدى. توڭلاپ ئۇيۇشۇپ كەتكەن بارماق سۆڭەكلىرى ئىسسىق ئوتۇشى بىلەن زىڭىلداپ ئاغرىپ كەتتى. ئۇ زوڭزىيىپ مورىغا يۆلەنگىنىچە، ساپىرىق ئوت يالقۇنىغا تىكىلدى. ساڧال - بۇرۇندىكى قار ئاستا - ئاستا ئېرىپ ئىككىنى بويلاپ ئېقىشقا باشلىدى.

«ئوت»، كىچىك ۋاقىتدا ئانىسى مۇشۇنداق ئوچاق ئالدىدا ئۇنى قۇچقىدا ئولتۇرغۇزۇپ چۆچەك ئېيتىپ بېرىدىغان. ئۇ تەلپىكىنىڭ ئىچى بىلەن يۈز - كۆزىنى سۈرتۈۋەتكەندىن كېيىن ئوتقا تېخىمۇ ئېگىشتى. ئاچچىق ئەلەملەر بىلەن توشۇپ كەتكەن ۋۇجۇدىغا تىرەك ئولاشتى. يۈرىكىدىكى غەزەپ ئوتى بارغانچە لاۋۇلدىدى.

«ئانامنى، ھۇ دەيۈزلەر» - ئۇنىڭ ئوتقا مېخىتەك قالدالغان كۆزىدىن سىرىغىغان ئىككى تامچە ياش ئەمدىلا قۇرۇشقا باشلىغان مەڭزىدە توختىدى. سىرتتا تېخىچە سوغۇق شامال ھۇشقۇرتماقتا. ئوچاقتىكى ئوت ئۆچەي دەپ قېلىۋاتاتتى. ئۇ توڭلىدى. پۈت قوللىرى ئۇيۇشۇپ قېلىۋاتاتتى. مۇرات ئوت كولىغۇچىنى ئېلىپ ئوتنى ئۇلغايىۋەتكەندىن كېيىن ئوچاقنىڭ يان تېمىغا يۆلەندى. تومۇردىكى قان بارا - بارا قىزىپ، ئاچچىق ئەلەملەر مېڭىسىگە تەپتى. ئىنسانىي تۇيغۇسى بۇ ئەلەملەرنى سىغدۇرالمىي ئىسيان كۆتۈرمەكتە. ئۇ بۇ ئىسيانلارنىڭ

ھاياتى ئۇنىڭغا ئۆچ ئېلىش ئىستىكىدىن ئۆزىگە ھېچنېمە بېرەلمىدى. ئۇنىڭ «مۇئەللىم» دېگەن نامىنىڭ ئورنىغا «ساراڭ» دېگەن ئىسىم ئالماشتى.

— ئەسلى قېچىشىم كېرەك ئىدى. لېكىن قاچماي مۇددىتىم توشۇپ قويۇپ بېرىلدىم.

— ھە، شۇنداقمۇ ئاداش، مەن تېخى — ... ھېلىقى ناتونۇش ئۇنىڭ يېنىغا قايتىدىن يۈكۈندى.

— نېمە گۇناھ قىلغاندىڭلار؟ — ئۇ يالت قىلىپ ناتونۇشقا تىكىلدى. يۈزلىرى ئىسلىپ، چىكە تومۇرلىرى كۆپۈشتى. كىرىشكەن چىشلىرى غۇچۇرلاپ مۇشتومى تۈگۈلدى.

سوراقتا، سۇلاقتا ئالاي قېتىم دېگەن گېپىنى تەكرارلىدى.

— مەندە گۇناھ يوق، مانا ئىشىنىڭ، مەندە قىلچىلىك گۇناھ يوق، گۇناھ بار دېيىلسە. باشقىلارنىڭ رايىغا باقمىغانلىق گۇناھمىلا بار، — ئۇ بۇ سۆزنى شۇنچىلىك مىسكىن، شۇنچىلىك ئەلەم بىلەن ئېيتتىكى ناتونۇشنىڭ يۈرىكى لەرزىگە كەلدى.

ئۇ ئالاي يىللاردىن بېرى ئۆز گۇناھىنىڭ زادى نېمە ئىكەنلىكىنى بىلەلمەي كەلدى. باشقىلار ئۈچۈن گۇناھ، ئەمما ھەقىقىي ۋىجدانى، ھەقىقىي ئەدەب — ئەخلاىنى مۇقەددەس ھېسابلايدىغان كىشىلەر، مەڭگۈ ئېتىراپ قىلمايدىغان، ياشلىق باھارىغا خەنجەر بولۇپ تۇرۇلغان ئاشۇ ئىشلارنى ئۇ قانداقمۇ ئۇنتۇۋالسىن!

ئۇ خىزمەت تەقسىماتىنى ئېلىپ، ناھىيە بازىرىغا 200 كىلومېتىر كېلىدىغان ئاقساي يېزىسىغا خىزمەتكە چۈشتى. بۇ تەقسىمات ئۇنىڭ ئارزۇ قىلغان يېرىدىن چىقتى. چۈنكى بۇ يېزىغا ئۇنىڭ كىندىك قېنى تۆكۈلگەن، ئۇنىڭ بالىلىقى مۇشۇ ئايئاق قارلار بىلەن پۈركەنگەن تاغ ئارىسىدا ئۆتكەن، ئۇ شوخ كۈلكىسىنى زېرەكلىكىنى، چىداملىقىنى مۇشۇ زېمىندا يېتىلدۈرگەن.

ئۇنىڭ قەدىردان ئانىسى ھېلىمۇ مۇشۇ زېمىندا، ئانا بوۋىسىنىڭ قەبرىسىمۇ مۇشۇ زېمىندا، ئۇنىڭغا ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ 2، 3 - يىللىقلىرىنىڭ تىلى - ئەدەبىيات دەرسى تەقسىم قىلىندى. مۇزات ئۈچۈن ئېيتقاندا ھەپتىدە ئۆتىدىغان ئون سائەت دەرس ئۇنىڭ ئىقتىدارىنى نابۇت قىلاتتى. شۇڭا ئۇ دوغلاق كەڭ پىشانىلىق مەكتەپ مۇدىرىغا

باشقا بىرەر پەن دەرسلىرىنى بېرىش ئىلتىماسىنى سۇندى. بۇ ناھايىتى تېزلا ھەل بولدى. بۇ يەرگە نىسبەتەن مۇشۇنداق چاپارتايدىن بىرەرسى بولۇشى كېرەك ئىدى. مانا ئەمدى ئۆزىنىڭ ئىستازىنى پەش قىلىپ، تۈل خوتۇندەك كوتۇلداق بولۇپ قالغان مۇئەللىملەر ئارامچىلىككە ئېرىشتى. بۇ مەكتەپتە بارى - يوقى ئۈچ سىنىپ بولۇپ، بارلىق ئىشچى - خىزمەتچىلىرى — بىر مەكتەپ مۇدىرى، بەش ئوقۇتقۇچى، بىر ئىشچىدىنلا ئىبارەت ئىدى.

مۇرات كەسپداشلىرى بىلەن تېزلا چىقىشىپ، ئوقۇتۇش ئەمەلىيىتىگە چۆكۈپ كەتتى. جۈپ - جۈپ سەبىي كۆزلەر ئۇنىڭدىن ئادەم بولۇش سەنئىتىنى ئىگەللىمەكتە ئىدى. رىۋايەتتەك تۈس بېرىدىغان تاغنىڭ گۈزەل مەنزىرىسى، پادىلارنىڭ يايلاقتىكى شوخ چېپىشلىرى ئۇنىڭ ئۈچۈن ئۈزۈلمەس سەمغونىيە بولۇپ، ياشلىقىغا تۈگمەس ھاياتى كۈچ بېغىشلىماقتا ئىدى. ئۇ خىزمەتكە چۈشۈپ، ئىككى ئاي بولغاندا تۇنجى شېئىرلار توپلىمى نەشرىدىن چىقىپ، ئالاقانچىلىك بۇ زېمىننى لەرزىگە سالدى. ھەممىنىڭ ئېغىزىدا شۇ سۆز، ھەممىنىڭ كۆزى ئۇنىڭغا تىكىلدى. ئادىمگەرچىلىكى كۆپىيىپ، داستىخانلاردا يېزا باشلىقى بىلەن بىر قاتاردا ئولتۇرىدىغان بولدى. مەكتەپنىڭ ئادەتتىكى پىلانلىرىدىن تارتىپ، يېزىنىڭ پىلان، دوكلاتلىرىغىچە ئۇنىڭ ماھىر قوللىرى بىلەن پۈتۈپ چىقتى، ئۇنىڭچە بۇ ئىشلار شۇنداق ئالدىراش ۋە كۆڭۈلۈك بېلىنەتتى. بىرەر ھاجەتمەننىڭ ئادەتتىكى بىرەر پارچە سالام خېتىنى يېزىپ بەرگەندىمۇ، ئۆز ئىشىدىن سۆيۈنۈپ كېتەتتى. دېمەك ئۇنىڭ ھەر بىر قەدىمى، ھەر بىر سۆزى بۇ يەردىكى كىشىلەرنىڭ ياشاش يولىدىكى نۇرانە ئايئاپ ئىدى.

ئۇ بۈگۈن دەرىستىن چۈشكەندىن كېيىن، مەكتەپنىڭ غەربىدىكى بىر تەرىپى كوشنلۇن تېغىغا تۇتۇشىدىغان پاسل تام شەكلىدىكى ئېگىز تۆپىلىككە قاراپ يول ئالدى. ئۇ ھەر قېتىم مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، يۈرىكى ھاياجاندىن تېپىچەكلەپ ھېسسىياتىنى باشقۇرالمىي قالاتتى. ئۇ تۆپىلىك باغرىدىكى ئېقىن بويدا قورام تاشتا ئولتۇرغان پېتى، قۇياشنىڭ تۆپىلىك كەينىگە ئولتۇرۇشنى تاماشا قىلاتتى. خاتىرە دەپتىرى ھاياجانلىق مىسرالار بىلەن بېزىلەتتى. ياشلىقتىكى ئارزۇ - ئارمان، ھاياتلىقتىكى گۈزەل كۈنلەر يۈرىكىنىڭ چوڭقۇر يېرىدىن ئېتىلىپ چىقىپ، پاساھەتلىك

مىسرالارنى ئايرىدە قىلاتتى. ئۇ تاش ئۈستىدە ئولتۇرۇپ خاتىرە دەپتىرنى ئاچتى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا قىزغۇچ شەپق نۇرىغا تولغان تۆپىلىك زاھىر بولدى. ئۇستا رەسامنىڭ قولىدىن پۈتۈپ چىققانغا ئوخشايدىغان بۇ مەنزىرە، ئۆزىدە تۈگمەس تارىخىي ھەقىقەتلەرنى يوشۇرۇپ ياتقاندەك قىلاتتى. قۇياش بارغانسېرى ئولتۇرۇۋاتاتتى. تۆپىلىك كەينىدە يېرىم لىگەنچىلىك كۆرۈنۈپ تۇرغان قۇياش، قىيالارغا ئۆزىنىڭ ئاخىرقى نۇرلىرىنى تۆكۈپ كۆزىدىن غايىپ بولدى. شۇ ھامان تۆپىلىك كەينىدىكى ھاۋا بوشلۇقى قىزغۇچ ھال رەڭگە كىردى. تۆپىلىك شەرقىدىكى بۇ زېمىنغا قاراڭغۇلۇق تارتىلدى.

مۇرات كەتمەكچى بولۇپ ئورنىدىن تۇردى. ئەتراپ تىمتاسلىققا چۆمگەن، ھايۋان مابىقىنىڭ كۆيگەندىن كېيىنكى كۆتۈرۈلۈۋاتقان ئاچچىق ھىدى ئەتراپىنى بىر ئالغان، ئىيۈن ئېيىنىڭ كېلىپ قالغىنىغا قارىماي، بۇ يەرنىڭ ھاۋا كېلىماتىدا تېخى نۇرۇك ئۆزگىرىش بولمايۋاتاتتى. يانۋار ئېيىدا سوغۇق قانداق بولسا، ئىيۇننىڭ چۈشتىن كېيىنكى ھاۋاسى يەنىلا شۇنداق ئىدى.

ئۇ، يېزا بازىرىنىڭ شىمالىي تەرىپىگە جايلاشقان كەنت تەشكىلى يېنىدىكى قورۇدا يېشى 60 ياشتىن ھالقىغان ئانىسى بىلەن بىرگە تۇرۇۋاتاتتى. ئۇ ئۈچ ئېغىزلىق سۇۋاقلارنى ئاچراپ كەتكەن، كونا بولسىمۇ پاكىزە تۇتۇلغان ئۆيگە ئاستا كىرىپ كەلدى. خۇپتەن نامىزىنى تۈگىتىپ دۇئاغا قول كۆتۈرگەن ئانا، ئوغلىنىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى سېزىپ دۇئاسىنى تېزلا ئاخىرلاشتۇردى. دە، ئۇنى يېنىغا چاقىردى.

بۇ ياققا كەل بالام، دەپ گەپ باشلىدى ئانا ئوغلىنى سويىغا ئولتۇرغۇزغاندىن كېيىن قولىنى ئالغانلىرى ئارىسىغا ئېلىپ.

ئۇزۇك بىلىسەن بالام، ساڭا بەكلا ئىچىم كۆيىدۇ. يېنى بىزدەممۇ يېنىمىدىن ئايرىغۇم يوق. لېكىن چوڭ بوپ قالدىڭ، مېنىڭمۇ نەۋرە يۈزى كۆرگۈم كېلىۋاتىدۇ. كەچكەچە ئۇياق-ئۇياققا قاتراپ يۈرمەي، توي ئىشكىنى ئويلاپ باققان بولساڭ!...

داداڭ رەھىمىنى قىلالمىغان ئىشنى ئۆز قولۇم بىلەن ئادا قىلىپ، مەرھۇمنىڭ روھىنى خۇشال قىلىسام دەپ ئويلايمەن. سۆزلەشكىنىڭ بولسا ئۇنى دېسەڭ، بولمىسا ھېنىڭمۇ ئويلاپ قويغىنىم بار. شۇنىڭغا غاچچىدە چاي

قىلىۋەتسەك، تويىنى كېيىنرەك قىلساقمۇ مەيلىتىشى، ئەل كۆزى دېگەن يامان بالام. ئەگەر ياخشى كۈننىڭ يامىنى بولۇپ قالسا، كېيىن يۇشايان قىلغان بىلەن ئورنىغا كەلمەيدۇ. دېمىسىمۇ ئانىنىڭ كۆڭلى يېقىندىن بۇيان بىرەر شۇملۇقنى سەزگەندەك ئوغلىدىن خەۋىپسىرەپ قېلىۋاتاتتى. ئوغلىنىڭ تېخى ياش نۇرۇپلا باشقىلارنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشىپ، بارغانسېرى يۈز تېپىۋاتقانلىقىنى ئويلىسا ھەم خۇشاللىناتتى، ھەم غەمگە پاتاتتى. ئوغلىغا يامان كۆز تىگىپ قېلىشىدىن قورقاتتى. ئۇ ئانىسىنىڭ كېيىنكى جاۋابىسىز قالدۇردى. ئۇنىڭچە بولغاندا تېخى بۇ ئىشلارنى ئويلاش ئۇنىڭغا ئەتىگەن ئىدى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كەتتى. ئوغلىغا ئۈمىد بىلەن تىكلەنگەن ئانىنىڭ كۆزىگە مۆللدە ياش كەلدى.

دادىسى رەھىمىنى سېغىنىدى بولغاي، «ئۇ بولغان بولسا» ئانىنىڭ كۆز ئالدىغا، جاھاننى ئىسيانچىلار سورىغان مالىمانچىلىق يىللىرى كەلدى.

ئىشكىنىڭ قاتتىق ئۇرۇلۇشىدىن چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتكەن مەريەم ھەدە، شەۋكەت مۇئەللىمىنى چىڭ قۇچالغۇۋالدى. ئىسيانچىلار قەدىمىنىڭ ئۆز ئىشكى تۈۋىگە يېتىپ كەلگەنلىكىنى سەزگەن. شەۋكەت مۇئەللىم، مەريەم ھەدىنىڭ قۇللىقىغا ئاستا پېچىرلىدى.

قورقما ئامرىقىم، بۇ موتەھەملەر ھامان جاجىسىنى تارتماي قالمايدۇ. مەن بېرىپ ئىشكىنى ئاچاي، سەن ئۆزۈڭنى دالدغا ئال، ئەگەر قايتىپ كىرەلمىسەم ئىشكىگە دەمنى سېلىپ يات، — شەۋكەت مۇئەللىم يۇتقاندىن سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ ئىشكىتىكى دەمنى ئالدى. شۇ ھامان قارا بوراندەك يوپۇرۇلۇپ تۆت بەش ئىسيانچى ئۆيگە باستۇرۇپ كىردى.

ھۇ، مېڭىسىگە چەتتىڭ سېنىق ئىبارلىرى توشۇپ كەتكەن ئافنانچى، سەن ئۆيگە بولۇنۇۋېلىشىپ قانداق پىلانلارنى تۈزۈۋاتىسەن؟ نۇرە ئۇنى...

پىروپلېتارىياتنىڭ دىكتاتورىسىنى تېتىشى كېرەك بۇ ئۇنسۇرغا، — پالاق پۇلۇق قىلغان ئاۋازلار بىلەن ئېچىنىشلىق ئىگراشلار ئۇنى بىر ئالدى. تەلۋىلەشكەن ئىنقىلابچىلار شەۋكەت مۇئەللىمىنى دەسەپ چەيلىمەكتە ئىدى. بۇ ئىشلارغا چىداپ تۇرالمىغان مەريەم ھەدە، كارۋات ئاستىدىن تۆمىلەپ چىقىپ، بىر ئىسيانچىنىڭ پۇتىغا

ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا قىزلارنىمۇ نىشانلايدىغان بولۇپ قالغان ئىدى. ئەمدى ئۇ يېزىپ داۋاملاشتۇرۇپ كېلىۋاتقان خاتىرىسىنى، مەكتەپ بىلەن ئۆي ئارىسىدىكى قويۇق ئۆسكەن، سۇۋادان نوتىلىرى ئوراپ تۇرىدىغان كۆل لېۋىدە ئولتۇرۇپ يازىدىغان بولدى. چۈنكى بۈككىدە سۆكەتلىك ساپە تاشلاپ تۇرغان كۆل سۈيى شۇنچىلىك ساپ ھەم سۈزۈك. ئەتراپتىن خىلمۇ خىل قۇشلارنىڭ چاڭ كەلتۈرۈپ سايراشلىرى ئاڭلىنىپ تۇرىدۇ. يازنىڭ پىزغىرىم ئىسسىق بولىدىغان مۇشۇ مەزگىللىرىدىمۇ كۆلدىن كۆنۈرۈلىدىغان ساقىن ھاۋا، ئادەمنىڭ جېنىنى بايرىتىپ روھىنى ئۇرغۇتىدۇ. يېقىن ئەتراپتىكى يېزا ئاھالىسى مۇشۇ كۆلنىڭ سۈيىنى ئىچەتتى. سۇغا كېلىدىغانلارنىڭ كۆيى قىزلار ئىدى. بۇ يەر ئۇنىڭغا ئوخشاش قەلەم بىلەن قەغەزنى سۈركەپ يۈرىدىغان ئادەملەرنىڭ تەبەككۈرەنچى قاناتلاندۇرىدىغان جەننەتكە ئوخشايتتى. شۇڭا ئۇ بۇ يەرنى بايقىغىنىدىن ئۆزىمۇ خۇشال ئىدى. ئۇ بۈگۈنمۇ خاتىرە قەلەمنى ئېلىپ كۆل بويىغا كەلدى. ئۇ، شۇپۇسۈزۈك سۇغا بىردەم تىكىلىپ تۇرغاندىن كېيىن، كۆلگە چورگىلىشىپ ياسالغان قاشا تۈۋىدىكى بىر تاشقا كېلىپ ئولتۇردى. قۇياشنىڭ ئاخىرقى نۇرلىرى كۆل يۈزىدە كۆۋرۈك شەكىلىدىكى يورۇق شوللارنى قالدۇرۇپ، قىزغۇچ رەڭگە كىرمەكتە ئىدى. ئاڭلانغان شوخ جاراڭلىق كۈلگە مۇراتنىڭ دىققىتىنى چېچۋەتتى. ئۇ، دەررۇ پېشىنى كۆتۈرۈپ سۇ ئۇسۇشقا تەمىشلىۋاتقان ئون يەتتە، ئون ئاسەككەز ياشلاردىكى ئىككى قىزغا كۆزى چۈشتى. ئۇ يەتتە يەتتە مەھەلە ئىچىدە...

— ھە ئاداش، توپۇڭنى قاچان ئويىنايدىغان بولىدۇق؟ شۇ ئارىدا ئاق سېرىق كەلگەن قىز ئېيىندىكى قارا قومچاق، تازا تولۇپ ۋايىغا يەتكەن قىزغا سۆز تاشلىدى. ئۇنىڭ ئىسمى...

— نېمە دەپسەن ئاداش، بۇزۇۋەتتۇق ئۇنداق توپۇنى، تېخى ئادەمدىن سورىمايلا ئىككى بالىنى بار ئاشۇ خوتۇنپۇرۇچ بايۋەتچىگە بېرىشىمىز دەپسەن، ئۇنىڭغا بەرسەڭلار ئۆلۈۋالسىمەن دەپ ئۆيدىكىلەرنىڭ پەيلىنى ئاران ياندۇردۇم، ئۇنداق ئادەمگە خوتۇن بولغىچە مۇشۇ كۆلگىلا سەكرەپ ئۆلۈۋالارمەن. مۇشۇ يەردە ئۆلۈۋالغۇم...

قارا قومچاق قىز قولىدىكى قاپاق نوڭايىنى زەرىپ بىلەن سۇغا پاتۇرۇپ چىلىكىنى چىققاشقا باشلىدى. قىزلارنىڭ كېيىگە قۇلاق سېلىپ ئولتۇرغان مۇراتنىڭ كۆزى بىردىنلا،

ئېسىلدى. — خۇدادىن قورقۇڭلار ئۇڭلار، خۇدادىن قورقۇڭلار، شەۋكەت سىلەرگە نېمە قىلدى؟ كىشىلەرگە ئاق - قارىنى تونۇتۇش گۇناھمۇ؟ ...

— ئۇ، قانچۇق، ھېلى بىكار خوتۇن كىشى بولۇپ قالغىنىغا توپىسەن، — ھېلىقى ئىسيانچى، زەرىپ بىلەن مەريەم ھەدىنىڭ قورسقىغا تەپتى. قالغان ئىشلار مەريەم ھەدىگە قاراڭغۇ، ئەتىسى تاڭ بىلەن بوۋىسىغا ھەمراھ بولغىلى كەتكەن ئون ياشلىق ئوغلى، ئانىسىغا ھاياتلىق ئېلىپ كەلدى. بوۋىسىنىڭ كۆرسەتمىسى بىلەن ئۇ، مەريەم ھەدىنىڭ يۈزىگە سۇ پۇر كىدى. چىكە نومۇرلىرىنى ئۇۋىلاپ تاپان ھەم بويۇن قىسمىنى يېنىك غىدىقلىدى. قۇتقۇزۇش ئۆز كۈچىنى كۆرسەتتى. مەريەم ھەدى كۆزىنى تەستە ئېچىپ ئۆزىگە تەلۈمۈزۈپ قاراۋاتقان ئوغلىنى باغرىغا بېسىپ ھۆڭرەپ يىغلىۋەتتى. بىر ئەسردەك ياشاپ، ئادەمنىڭ ئەقلىگە سىغمايدىغان بۇ ئىشلارغا تۇنجى ئولتۇرۇۋاتقان بوۋاينىڭ ئېغىزى ئەمەتلىپ، كۆز ياشلىرى ئاپئاق ساقاللىرىنى نەمەدىدى. دېمىسىمۇ بۇ ئىشلارنى كىم تىڭ قىلىۋاتقانلىقى ئۇنىڭغا بەش قولىدەك ئايان. كۈنلىكى بولۇپ تۇرۇۋاتقان ئۇر - چاپ ۋە قىقاس - چوفان ئۇنىڭ ئۈچۈن بىر تېپىشماق. ئەقلىدىن ئازغانلار قىلىشقا تېگىشلىك بولغان ساراڭلار ھەقىقىتى ئىدى. 3 كۈندىن كېيىن شەۋكەت مۇئەللىمنىڭ ئۆلۈم خەۋىرى كىچىككەن بۇ قورۇغا، زېمىنمۇ كۆتۈرەلمىگۈدەك ئاھ - بازار ئېلىپ كەلدى. مەريەم ھەدى بەلغىنىنىڭ بۇرچىكى بىلەن كۆزىدىكى ياشنى سۈرتۈپ ئاستا پىچىرلىدى.

— شۇ ئىشلارغىمۇ يېكەرە نەچچە يىل بوپتۇ. رەھمەتلىكىڭمۇ ئۇنى ئوقۇتۇپ بىلىملىك ئادەم قىلغۇسى بار ئىدى. ئەقلىدىن ئازمىسلا بۇ كۈنىڭمۇ كېلىشىگە ئاز قالدى. بىراق توي ئىشى سەزە ... ئۇنىڭ پەقەت ئۆزى ئىچىدە...

ئانا ئورنىدىن تۇرۇپ ئوغلىنىڭ ياتاق ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى قىيا ئېچىپ قارىدى. مۇرات يىزىق ئۈستىلىدە، قۇياشنى تۆپىلىك كەينىگە ئۇزاتقاندىن كېيىنكى ھاياجانلىق مىسرالارنى ئاققا كۈچۈرۈۋاتاتتى. ئوغلىنىڭ بۇ تىرىشچانلىقىنى كۆرگەن ئانا، ئىپتىخار ۋە ئۈمىدكە تولۇپ كەينىگە بۇرۇلدى. ئۇنىڭ ئىچىدە...

ئۇنىڭ بىلەن ئانا ئوتتۇرىسىدا بولۇپ ئۆتكەن توي ئىشى توغرىسىدىكى شۇ سۆھبەتتىن كېيىن، ئۇنىڭ نەزىرى

قويدۇقۇمۇ نېمە؟ بۈگۈن تىكلا بوپ قايتىغۇ؟ باياتىنقى ھېكايە ھېسسىياتىنى ئۆرلىتىۋەتتىمۇ؟

— ئۆزۈڭنىڭكىگە قاراپ باققە، سېنىڭمۇ ئىسلىپ، كۆيىنىڭگە پانمايلا قايتىغۇ؟

— ئۆرۈك - ئۆرۈكنى كۆرسە ئالا بولدۇ ئەمەسمۇ، سېنىڭكىنى كۆرۈپ باش كۆتۈرگەن گەپ، — قىزلار پىخىلداپ كۆلۈشكىنىچە سۇغا ئېگىشتى.

— ئەجەپ ئۈچ بولدۇم بۇ بىر نېمىگە، بارغانچە مانا مەن دەپ يوغىناۋاتىدۇ. ئىزا تارتىپ، يا ئادەم كۆپ جايغا بارغىلى بولمىغان، ئەرلەرنىڭ كۆزىمۇ مۇشۇ يەردىلا قالىدىكەن، — ئاق سېرىق قىز كۆكسىنى شاپلاقلاپ كۆلۈپ كەتتى. ئۆزۈم تۇتۇپ قويىمامۇ يۈرىكىم دۈپىلدەپ كېتىۋاتىدۇيا ...

— كۈلۈۋاتىسەنغۇ، ئىشەنمىسەك سېنىڭكىنىمۇ تۇتۇپ كۆرەيمىچۇ، ئاق سېرىق قىز شۇنداق دېگىنىچە قارا قومچاق قىزنىڭ كۆكسىنى قاماللىۋەتتى.

— ۋايجان! - كۆكسىگە ئۆز قولىدىن باشقا قول تىگىپ باقمىغان قىز ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇشى بىلەن تەڭلا، تېپىلماق بولۇپ كەتكەن كۆل لېۋىدە ئۆزىنى باشقۇرالمى، يېڭىدىلا چېپىلىپ چوڭقۇرلاشتۇرۇلغان كۆلگە چۈشۈپ كەتتى.

بۇ ئىش قىزىق تۇيۇلۇپ كۈلكىسىنى ئاللىبۇرۇن قويۇۋەتكەن ئاق سېرىق قىز، قاراقومچاق قىزنىڭ پالاقشىغىنىچە سۇغا بارغانىپىرى چۆكۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ جىددىيلىشىپ ئەتراپقا قاراپ ۋارقىراشقا باشلىدى.

شۇ ئىش بولۇپ بىر ئايدىن كېيىن ئۇنىڭ يالغۇزلۇق تۇرمۇشىدا زور ئۆزگىرىش بولدى. ئەمدى ئۇ كۆل بويىغا يالغۇز كەلمەيتتى. ئۇ كۆل سۈيىنىڭ چىمىرلاۋاتقانلىقىنى، يېلىقلارنىڭ پىلىتىلاپ ئۇزۇۋاتقانلىقىنى، قارلغاچلارنىڭ كۆل يۈزىگە ئۇچقۇر قاناتلىرىنى «لىك - لىك» ئۇرۇپ دۈگەلەك چەمبەر سىزىۋاتقانلىقىنى، قۇياشنىڭ گۈگۈم قويىغا ئاستا سىڭىپ كېتىۋاتقانلىقىنى يارقىن تىللار بىلەن ئىپادىلەۋاتقاندا، ئۇنىڭ يېنىدا كۆلدىن خۇددى يېلىقنى سۈزۈپ ئالغاندەك قۇتۇلدۇرۇۋالغان ئاشۇ قارا قومچاق قىز ھەمراھ بولاتتى.

گەپنىڭ توغرىراقىنى ئېيتقاندا ئاشۇ قېتىملىق ۋەقەدىن كېيىن ئۇلار تونۇشتى، تونۇشتا ئەمەس، توي قىلىشقىمۇ پۈتۈشتى، ئىيۇلنىڭ ساقىن ئاخشاملىرى كۆل بويىدىن،

قاراقومچاق قىزنىڭ ئويما ياقىلىق ئەتلىس كۆيىنىكى ئىچىدىن ھەربىر ئىگىشكەندە كۆرۈنۈپ قالىدىغان ئالما، چوڭلۇقىدىكى يۇمران كۆكسىگە قادالدى. بىردىن ئۇ ئۆز ئىشىدىن ئويۇلۇپ، قىز كۆكسىنىڭ دەل ئوتتۇرىسىدىكى ئويماندىن كۆزىنى ئۇزۇپ خاتىرىسىگە قارىۋالدى.

— ۋاي ئاداش، دەپ سۆزلىمەكتە ئىدى ھېلىقى ئاق سېرىق قىز، - ھازىر شەھەرلىكلەر بەك بۇزۇلۇپ كېتىپتىمىش. مەندەك، مەندەك قىزلار يوتىسىنىمۇ تۈزۈك ياپالمايدىغان كالتا ئىشتان چوڭلۇقىدىكى نېمىنى يوپىكا دەپ كىيىۋېلىپ، كىمىنىڭ پۇلى بولسا شۇنى ئوۋلاپ يۈرەرمىش. مەن بۇ گەپنى ئۇتۇكەن بازار كۈنى شەھەرلىك بىر تېرىچىدىن ئاڭلاپ قالىم. ئۇ ئەسلىدە مېنى ماراپ چىققان ئىكەن. ئاكام ئادەم بولغىنىغا توپىغۇزۇپ يولغا سېلىپ قويدى. قىزلار سۇ تولدۇرۇۋالغان چىلەكلىرىنى سىرتقا ئېلىپ چىقتى.

— بۇنىڭ ھەممىسى ئۆزىمىزنىڭ تۈزۈكرەك ئوقۇمىغىنىمىزنىڭ جازاسى - دەيدى. قارا قومچاق قىز، - ناۋادا ياخشراق ئوقۇيالىغان بولساق، كېيىنكى كۈنلىرىمىزمۇ كۆڭۈلدىكىدەك ئۆتەتتى.

— مانا ئەمدى ھەرقانچە قىلساقمۇ، ئۆزىمىزنىڭ گۈلدەك جامالىنى ئېغىر ئەمگەكلەرگە، كالىدەك يېيىشنىلا بىلىدىغان قوپال ئەرەكلەرگە سېلىپ بەرمەي ئامال يوق، بۇ يەرگە كەلگەن كادىر چاقلار تېخى ئادەمگە قاراپ قويىسا - ھەي ...

قىزلار ئۆز پاراڭلىرى بىلەن ئەپكەشلىرىنى كۆتۈرۈپ مەھەللە تەرەپكە قاراپ مېڭىپ كېتىشتى. ئاشۇ كۈندىن كېيىن مۇرات كەچ كىرگىچە كۆل بويىدا ئولتۇرۇپ، كەلگەن كەتكەنلەرنىڭ پاراڭلىرىغا ۋە يۈرۈش تۇرۇشىغا دىققەت قىلىدىغان بولدى. ئۇ تاللىۋالغان جاي ناھايىتى ئەپلىك بولۇپ، قويۇق ئۆسكەن سۇۋادان بولجالىرى ئۇنى يوشۇرۇپ تۇراتتى. ھېلىقى ئىككى قىز كېلىشىۋالغاندەك، ھەر كۈنى كۈن قارىغاندا چىلەكلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ پەيدا بولاتتى - دە، غېمىدە يوق ئۆز پاراڭلىرىنى سېلىشىپ قايتىپ كېتىشەتتى. بۈگۈنمۇ ئۇلار دەل ۋاقتىدا شوخ كۈلكىلىرى بىلەن كۆل بويىدا پەيدا بولۇشتى.

— ۋېيىيەي، - گەپ باشلىدى، قاراقومچاق قىز ئاق سېرىق قىزغا قاراپ.

— كۆكسىڭگە نېمە بولدى؟ بومبا يوشۇرۇپ

— ھازىرقى زاماننىڭ ياشلىرىنى ھېچنەرسە دېگىلى بولمايدۇ. نېمىنىڭ يامان، نېمىنىڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى ئەقلىگە ئەمەس، ھېسسىياتقا تايىنىپلا بىلىشىدۇ. ئۆزلىرى بىلمەيلا، ئاڭلىسام ئۇلار مۇھەببەتلىشىپ ئاندىن توپغا پۈتۈشۈپتۇدەك.

— ھەم، - يېزا باشلىقىنىڭ چۈجە قاماللىغاندەك قاماللاپ ئالغان، مۇشت چوڭلۇقىدىكى لوق گۆشنى قاتتىق سىققانلىقىدىن، مايلىرى بارماقلىرى ئارىسىدىن تەپچىرەپ چۈشتى. گۆشكىرىدەك قىزىرىپ تۇرىدىغان مەڭزى سېكونت ئارىلىقىدا رەڭگىنى ئۆزگەرتىپ ئەسلىگە قايتتى.

— شۇنداقمۇ ...؟ يېزا باشلىقىنىڭ غاراڭ - غۈرۈڭ ئاۋازىنى بوسۇغا تۈۋىدىنلا ئىگىلىپ كىرگەن باشلانغۇچ مەكتەپ مۇدىرى ئۇزۇۋەتتى.

— ھە، كېلىڭلار، كېلىڭلار! ئەجەپ كەم دىدار بولۇپ كەتتىڭلارغۇ مۇشۇ كۈندە، جاھاننىڭ ئىشى نەگە يېرىپ نەدە توختاۋاتىدۇ، سىلەر قايسى بۇلۇڭدا نېمە تېمىقلاۋاتىسىلەر، ھېچ بىلگىلى بولمايدۇ يا ... — تېخىچە كۆرۈشۈشكە قولىنى تەڭلەپ تۇرۇۋاتقان باشلانغۇچ مەكتەپ مۇدىرى، يۇقىرىقىدەك بىر قاتار سوتالارغا كۆمۈلگەندىن كېيىن ئولتۇرۇشقا بۇيرۇلدى.

— قول پاكىزدۇر. ھە شياۋجاڭ، دېسەم دېسەم گۆشنىڭ يۇرىقى سىلىنى بۇ يەرگە يېتىلەپ كەلدى. ھەقاچان، - يېزا باشلىقى ئازادە سۇيا ئۈستىدە بەدەشقان قۇرۇپ، سۇپىنىڭ لېۋىگە ئاران ئېلىنىشىپ ئولتۇرغان باشلانغۇچ مەكتەپ مۇدىرىغا قاراپ ھىجايىدى.

— سىلە مېنى ئوبدان بىلىسىلەر شياۋجاڭ. «ھەممە ئىش بېشى بىلەن، توي ئېشى بىلەن بولدى» دېگەن گەپنى ئاڭلىغانسىلەر؟ مۇشۇ كەمدە ئادەمنى پەقەت چۈشەنمەيۋاتىسىلەر، خاتىرجەم بولۇڭلار، سىلىنىڭكىگە ھازىرچە يامان غەرەزە بولۇپ باقتىم يوق مېنىڭ، - يېزا باشلىقى ئالقىنىنى داستىخان بۇرجىكىگە سۈرتۈۋەتكەندىن كېيىن كالىنىڭ ئىككىدەك سايلىمىپ چۈشكەن، سېمىزلىكتىن قاتلىما ناندەك تالا - تالا قاتلىشىپ تۇرىدىغان بوينىدىكى تەرىنى، قول ياغلىقىدا سۈرتكەچ كېپىنى داۋاملاشتۇردى.

— نەچچە ئاي بولدى، بۇرۇنقىغا زادى ئوخشىمايۋاتىسىلەر، خانىمچاقلىرىڭلاردىن قورقۇۋاتامسىلەر يا ... يېزا باشلىقىنىڭ كۆرسىتىشى بىلەن نەچچە يىلنىڭ

ئادەمگە تىلىمات تۇيغۇسى بېرىدىغان ئېگىز تۆپىلىكلەردىن قايتقانلىرىدا، قارا قومچاق قىز پەخىرلىنىش تۇيغۇسى بىلەن مۇراتنىڭ ئۆزىنى سۇدىن قانداق قۇتقۇزۇپ قالغانلىقىنى، بۇ ئىشنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالمايدىغانلىقىنى نىستىرەك، ئەمما سۆيۈنۈش ھېسسىياتى بىلەن زىكرە قىلاتتى. بۇنداق ۋاقىتلاردا مۇرات قارا قومچاق قىزنىڭ پىشانىسىگە يېنىككەنە سۆيۈپ، ئاللاننىڭ ئۆزلىرىگە ئانا قىلغان بۇ مۇھەببىتىدىن چوڭقۇر سۆيۈنۈش ھاسىل قىلاتتى.

قىز تىككۈچى ئىدى. ئائىلە تۇرمۇشىنىڭ ياخشى بولماسلىقىدىن يۇقىرى ئۆرلەپ ئوقۇشقا ئىمكان بولماي، ئاخىر تىككۈچىلىككە شاگىرتلىققا كىرىپ، قولى ئەمدىلەتتىن ئىشقا كىرگەن ئىدى. ئۇلارنىڭ بۇ ئىشى ھەر ئىككى ئائىلىنى ئالەمچە خۇشاللىققا ئىگە قىلىۋاتاتتى. چاي ئىچكۈزۈلۈپ بولۇندى. توي ئىشىغا لازىمەتلىكلەر تەييارلىنىپ نەق قىلىندى. ئۇلارنىڭ مۇھەببەت تارىخى قانداق تېز باشلانغان بولسا، ئۇلارنىڭ پۈتۈشكەنلىك خەۋىرىمۇ شۇنداق تېز تارقالدى. ئۇنىڭ ئىستىداتلىق كىشى ئىكەنلىكى قانداق غۇلغۇلا قوزغىغان بولسا، پۈتۈشكەنلىك خەۋىرىمۇ شۇنداق غۇلغۇلا قوزغىۋاتاتتى. ئالغانچىلىك كېلىدىغان بۇ زېمىندا كىشىلەر كىمىنىڭ كۆزىنىڭ يورۇغانلىقىنى، كىمىنىڭ ساغلىقى بىر تۇرۇشتا ئۇچىنى قوزلىغانلىقىنى، كىمىنىڭ بۇ يىلقى تېرىلغۇدىن قانچىلىك ھوسۇل ئالغانلىقى، كىمىلەرنىڭ قايسى سەۋىيىتىن شياۋدۇبىجاڭ بىلەن تىللىشىپ قالغانلىقىدىن ناھايىتى تېزلا خەۋەر تاپقانغا ئوخشاش، كىچىككەنە ئىشلارمۇ بىردەمدە ئادەملەرنىڭ ئېغىزىغا چىقىپ قالاتتى. بۈگۈن دارازا يېزا باشلىقىمۇ يېزىدىكى كىشىلەر نەزىرىدە، ئوردىدەك تۇيۇلىدىغان يەر تېكىدىن تارتىپ ئوتقانتەك كىلەم بىلەن بېزىۋەتكەن مەجلىسخانا چوڭلۇقىدىكى ئايۋاندا، ئوتتۇرا مەكتەپ مۇدىرى بىلەن مۇشۇ توغرىلىق پاراڭغا چۈشۈپ كەتكەن ئىدى.

— شياۋجاڭ بۇ قانداق گەپ ئۆزى، ھېلىقى مۇئەللىمچاق ئەتىمال شاپاقتا يوق ئۈسۈپتۇ - ھە ... — قانداق دەيلا شاڭجاڭ؟

مەكتەپ مۇدىرى چايناۋاتقان گۆشنى بوغۇزىدىن تەستە ئۆتكۈزۈپ يېزا باشلىقىغا تىكىلدى.

— بولمىسا ئايلىق ئالىدىغان خېنىملاردىن بىرەرسى چىقماسىدى ئۇنىڭغا. - ھە، شۇ گەپىدى. - مەكتەپ مۇدىرى يېنىك تىن ئالغاندىن كېيىن سۆزلەشكە باشلىدى.

ئالدىدا مەكتەپ مۇدىرلىقىغا ئۆستۈرۈلگەن باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ بۇ خاقانى، يېزا باشلىقىنىڭ ئۆزىگە قىلغان بۇ ھىممىتىنى ھېچقاچان ئېسىدىن چىقىرىپ باقمىغان، شۇ سەۋەب يېزىغا مەيلى ۋىلايەت ياكى ناھىيىلەردىكى چوڭ - كىچىك باشلىقلار كەلسە، خانىملارنى ھەمراھ بولۇشقا ئەكىلىپ، يېزا باشلىقىنىڭ يۈزىنى مېھمانلار ئالدىدا يورۇق قىلىشقا ئادەتلەنگەن ئىدى. ئوقۇتۇش سېپىگە ئەمدىلا قەتلىغان قىزلاردىن تارتىپ، ئىسكەتتىن كەتمىگەن خانىملارغىچە، بەگ، غوجاملارنىڭ ئالغانلىرىدا قامالانىمىنى يوق، شۇڭا بۇ بەگ، غوجاملار قايسى قىزنىڭ كاسسىنىڭ قانچىلىك ئىكەنلىكىدىن تارتىپ، قايسىنىڭ بېلىنىڭ ئىنجىكە - توملۇقىغىچە بولغان تەپسىلاتلارنى، ئېچىپ قېزىۋالغانلىرىدا ئەينەنەستىن چاقچاققا بۆلەپ شۆلگەيلىرىنى ئېقىتىنچە دەۋىرەتتى. بۇ بىچارە چۈچىلەر كۈندۈزى سەككىز سائەت ئىشلىگەننى ئاز دېگەندەك، ئاخشىمۇ قوپال سۆز - ھەرىكەتلەر بىلەن ئۇگىلىنىپ، نەچچىسى قىلىقىز غوجاملارنىڭ ئاقىنىدا چەيلىنىپ خورلۇق، ئەلەم ئىچىدە يوشۇرۇنچە كۆز يېشى قىلىپ ياتىقىغا قايتىشىدۇ. بۇ كىچىك زېمىن بولغان بىلەن، تىزناقچىلىك ھوقۇقنىڭ كارامىتى ئادەمنى چۆچۈتىدۇ. بۇ جايدىكى ياش خانىمچاقلارنىڭ ھەر خىل مەنەپ بىلەن كەلگەن مېھمانلارغا كىچىلىرى ھەمراھ بولۇپ تانسا ئوينىشىمۇ خىزمەت ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر كىمكى بۇنداق سورۇنغا بېرىش چاقىرىقىدىن بويۇن تولغىسا، ئۇنىڭمۇ تارتقۇلۇقى بار. ئەگەر قايسى خانىمنىڭ مەكتەپ مۇدىرىنىڭ بۇ تەلىپىگە شەرتسىز بويسۇنۇپ، مۇشۇنداق كېچىلىك خىزمەتكە قاتناشقان ۋاقتى ئۇچ كۈنگە يەتسە، دەم ئېلىش ۋاقتىغا بىر كۈن قوشۇپ بېرىلىدۇ.

ئۇزۇن يىللىق ئەمەلىي تەجرىبىگە ئاساسەن ئۇلارنى ئۆز دېھىغا يەنە دەستلەيتتى. لېكىن ئۇلارنىڭ كۆڭلىنىمۇ ئېلىپ قويىمىسا بولمايدىغانلىقىنى ئۇ ئوبدان بىلەتتى. شۇڭا پەر توقىغا قولىنى ئېرتىپ، ئايۇنغا كىرىپ كەلگەن ئايالغا بۇيرۇق قىلدى.

— داستىخاننى قايتىدىن تەييارلاڭلار، ئەل تاغىنىلەر كەلگەندە بىرەر جىڭدىن ئىچىشكەچ، گۈڭۈر - مۇڭۈر ئولتۇرايلى. قانداق دېدىم شياۋجاڭلار؟ — يېزا باشلىقى كېيىنى تۈگىتىپ، ئادىتى بويىچە داستىخانغا كۆز تاشلىدى. يېچىتى بۇزۇلمىغان قاتتىق قاپلىق ئىككى بوتۇلكا «ئىلى ئالاھىدە ھارقى» گىدەيگىنچە، باشلانغۇچ مەكتەپ مۇدىرى كۆتۈرۈپ كەلگەن تور سومكىدىن داستىخانغا ئېلىندى.

— لايىقلىرىدا بولسىمۇ سېلىنىڭكىنى ئىچىشكەچ...
 — بولدۇ، بولدۇ، سېلىنىڭكىنى ئىچمىسەك، كىمىنىڭكىنى ئىچەرمىز شياۋجاڭ، كۆڭۈللىرىنىڭ نازۇكلۇقى ماڭا بەش قولىدەك ئايان. ئۇنىمىسام كالىرىدىن تاماق ئۆتمەيدۇ ھېلى، — يېزا باشلىقى غالىپلارچە كۈلۈمسىرەپ باشلانغۇچ مەكتەپ مۇدىرى ئۇزاتقان بوتۇلكىنى قولىغا ئالدى. جاھاندا تالايلىغان ئىشلار مۇشۇنداق ھاراق سورۇنلىرىدا پىلانلانسا كېرەك. بۈگۈنمۇ، يېزا باشلىقىنىڭ داستىخاننى بۇ قانۇنىيەتتىن چەتلىدى. ئىچىپ قىزىشىۋالغان ئۆتكۈر ئىككى كالا، يېزا باشلىقىنىڭ كۆرسەتمىسى ۋە قۇتقۇزۇش چارىسىنى يادلاشقىنىچە دەلدەگىشىپ، ئالا - تاغلى تۈۋلىشىپ ئۆيلىرىگە قايتىشتى. (داۋامى كېيىنكى ساندا)

تەھرىرى: تۇرسۇنجان مۇھەممەت

ئالدىدا مەكتەپ مۇدىرلىقىغا ئۆستۈرۈلگەن باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ بۇ خاقانى، يېزا باشلىقىنىڭ ئۆزىگە قىلغان بۇ ھىممىتىنى ھېچقاچان ئېسىدىن چىقىرىپ باقمىغان، شۇ سەۋەب يېزىغا مەيلى ۋىلايەت ياكى ناھىيىلەردىكى چوڭ - كىچىك باشلىقلار كەلسە، خانىملارنى ھەمراھ بولۇشقا ئەكىلىپ، يېزا باشلىقىنىڭ يۈزىنى مېھمانلار ئالدىدا يورۇق قىلىشقا ئادەتلەنگەن ئىدى. ئوقۇتۇش سېپىگە ئەمدىلا قەتلىغان قىزلاردىن تارتىپ، ئىسكەتتىن كەتمىگەن خانىملارغىچە، بەگ، غوجاملارنىڭ ئالغانلىرىدا قامالانىمىنى يوق، شۇڭا بۇ بەگ، غوجاملار قايسى قىزنىڭ كاسسىنىڭ قانچىلىك ئىكەنلىكىدىن تارتىپ، قايسىنىڭ بېلىنىڭ ئىنجىكە - توملۇقىغىچە بولغان تەپسىلاتلارنى، ئېچىپ قېزىۋالغانلىرىدا ئەينەنەستىن چاقچاققا بۆلەپ شۆلگەيلىرىنى ئېقىتىنچە دەۋىرەتتى. بۇ بىچارە چۈچىلەر كۈندۈزى سەككىز سائەت ئىشلىگەننى ئاز دېگەندەك، ئاخشىمۇ قوپال سۆز - ھەرىكەتلەر بىلەن ئۇگىلىنىپ، نەچچىسى قىلىقىز غوجاملارنىڭ ئاقىنىدا چەيلىنىپ خورلۇق، ئەلەم ئىچىدە يوشۇرۇنچە كۆز يېشى قىلىپ ياتىقىغا قايتىشىدۇ. بۇ كىچىك زېمىن بولغان بىلەن، تىزناقچىلىك ھوقۇقنىڭ كارامىتى ئادەمنى چۆچۈتىدۇ. بۇ جايدىكى ياش خانىمچاقلارنىڭ ھەر خىل مەنەپ بىلەن كەلگەن مېھمانلارغا كىچىلىرى ھەمراھ بولۇپ تانسا ئوينىشىمۇ خىزمەت ھېسابلىنىدۇ. ئەگەر كىمكى بۇنداق سورۇنغا بېرىش چاقىرىقىدىن بويۇن تولغىسا، ئۇنىڭمۇ تارتقۇلۇقى بار. ئەگەر قايسى خانىمنىڭ مەكتەپ مۇدىرىنىڭ بۇ تەلىپىگە شەرتسىز بويسۇنۇپ، مۇشۇنداق كېچىلىك خىزمەتكە قاتناشقان ۋاقتى ئۇچ كۈنگە يەتسە، دەم ئېلىش ۋاقتىغا بىر كۈن قوشۇپ بېرىلىدۇ.

بۇ خىلۋەت تاغلىق يېزىدىكى ئادەمنىڭ ئىچىنى ئېلىشتۇرىدىغان ھەر خىل قانۇن - قائىدىلەر ياش خانىمچاقلار بىلەن، بۇنداق سورۇنغا ئېزىقىپ قاتنىشىپ قالغان مۇئەللىملەرگە ئايدىڭ، خانىمچاقلارمۇ بۇ خىل يوسۇنلارغا كۆنۈپ كەتكەن. شۇ سەۋەبتىن بۇ يەردىكى ئەر ئوقۇتقۇچىلارنىڭ تولىسىنىڭ بويىتاق يۈرۈشى ئەجەپلىنەرلىك

ھەمدۇل كەپتەرۋاز

(ھېكايە)

مەھكەم تاقاپ، ئۆزى شىرتقا كەپتەر نۇتقىلى چىقىپ كېتەتتى. مانا بۈگۈن ئۇ كونا خاماندا بىر كۈن كەچكىچە قىسماق قۇرۇپ قويۇپ ساقلاپ، كەپتەر تۇرماق ئۇنىڭ بىر تال پېسىگمۇ ئېرىشەلمىدى. قېرىشقاندا كەپتەرلەر ئۇ قىسماق قۇرغان جايغا يېقىنمۇ كەلمەي چەتتە دانلىشاتتى. ھۆركۈتسە ئۇچۇپ كېتىپ، ئايلىنىپ يەنە كېلەتتى. دە، خۇددى قىسماق قۇرۇلغان جايىنى بىلىپ قالغاندەك، خاماننىڭ چېتىدىكى قارىداپ كەتكەن كونا سامان قالدۇقلىرىنى چوقۇپلا دان ئىزدەشتى. «خەپ!» دېدى ھەمدۇل كەپتەرۋاز ئاپتايپەرەسلىكنىڭ دالدىسىدىكى يوشۇرۇنغان جايىدىن قىمىرلاپ: «ھازىرلا ئۆيىدىكى قىسماقنى ئەكىلىپ، جاجاننى قانداق بېرىمەنكىن قېنى، كۆرۈش!».

ھەمدۇل كەپتەرۋاز ياتاق ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى ئېچىپلا ئۆيىدىكى مەنزىرىدىن ھەيران قالدى. كەپتەرلەر پالاقلىشىپ ئۆيىنىڭ ئىچىدە قالايمىقان ئۇچۇپ يۈرەتتى. ئېنىقكى بىر نەرسىدىن ھۆركۈپ كەتكەنىدى. ئۇ ئەتراپقا سىنچىلاپ قاراپ، ئۆزىنىڭ يىغلىمىغان ئورۇن - كۆرىپلىرىنىڭ ئۈستىدە يەلبۈگۈچتەك يېيىلىپ تۇرغان كەپتەرنىڭ ئاپتاق پەيلىرىنى كۆردى. ئالدىغا يەنە ئىككى قەدەم مېڭىپ، غۇۋا قاراڭغۇلۇقتا چوغدەك يېنىپ تۇرغان بىر جۈپ چىكىتنى كۆردى. «ئوغرى مۈشۈك!» ئۇ چاقماق تېزلىكىدە كاللىسىغا كەلگەن بۇ خىيالدىن سەڭگىپ، ئىشىكىنى سىرتىدىن تاقىدى. دە، ھويلىدا ئوك - تەتۈر مېڭىپ ئەپچىلەرەك بىر نەرسە ئىزدىدى. بىردىنلا ئۇنىڭ كۆزلىرى ئاشخانا ئۆيىنىڭ ئالدىدىكى كۆتەككە

«ھەمدۇل كەپتەرۋاز» دېسە، ئۇنى مەھەللىدە تونۇمايدىغانلار يوق. يېشى 30 دىن ئاشقان بۇ «قېرى يىگىت» نىڭ كەپتەرگە شۇ قەدەر كۈچلۈك ھەۋىسى بار ئىدىكى، ئۇ ياشلىقىنى چاقتاغىنىە ياسالغان كەپتەرخانسىدا، كەپتەرلىرى بىلەن «مۇھەببەتلىشىپ» ئۆتكۈزگەن ئىدى.

دادىسى رەھبەتلىك ھايات ۋاقتىدا ئۆز قولى بىلەن ۋادەكلەپ ياسىغان 5 - 4 پىڭفانگ بۇ ئانا مۇراس كەپتەرخاندا، كەپتەرلەر شۇنچىلىك كۆپ ئىدىكى، كۆك كەپتەر دەمسىز، ئالا بوغۇل دەمسىز، شىڭگىر دەمسىز ئىشنى قىلىپ كەپتەرنىڭ ھەممە خىلى تېپىلاتتى.

ھەمدۇل بالىلىق، ياشلىق دەۋرلىرىنى دادىسىنىڭ كەينىدە يۈرۈپ كەپتەر بېقىشى بىلەن ئۆتكۈزۈۋەتتى. ئۇنىڭ كۈنلىرى ھەر كۈنى دىگۈدەك كەپتەرلەرگە دان چېچىش، تەڭ يېرىمى كەپتەرخانغا قىلىنغان ياتاق ئۆيىدە ئوغرى مۈشۈك ماراش، ئاندىن مەھەللىنىڭ چېتىدىكى ئىلگىرى خامان قىلىنغان شورلۇقتىكى دۆڭدە كەپتەرگە قىسماق قۇرۇش دېگەندەك بىر خىل رەۋىشتە داۋاملىشاتتى.

ئۇ كەپتەرلىرىنى جېنىدىنمۇ ئەزىز كۆرەتتى. شۇڭا، كەپتەرلىرىم يوقاپ كەتمىسۇن دەپ، سىرتلارغىمۇ چىقارمايتتى.

بىر پەقەت كەپتەرلىرى بۇقۇلدىشىپ، كەپتەرخاننىڭ ساتىسىغا ئۆزىنى ئۇرۇپ قالايمىقان ئۇچۇشقىلى تۇرغاندىلا كەپتەرخاننىڭ ئىشىكىنى ئېچىۋېتەتتى. دە، ئۆزى يېتىپ - قوپىدىغان جايىنى كەپتەرلىرىنىڭ ئىچ پۇشلىقىنى چىقىرىۋېلىشى ئۈچۈن بېرىۋېتىپ، ئىشىك - تۈڭلۈكنى

چانالغان ئەگرى ساپ كەككە چۈشۈپ، ئۇنى يۇلۇۋالغاندىن كېيىن ئۆيگە قايتا كىردى. بايام ئۇ كۆرگەن مەنزىرە ئۆز پىتى تۇراتتى. ئۇ كەككە تۇتقان قولىنى ئارقىغا قىلىپ، ئالدىغا ئاستا قەدەملىدى. ئۈچ قەدەم ... ئىككى قەدەم ... بىر قەدەم ... ئۇ، قولىدىكى كەككىنى شۇنداق زەربە بىلەن شىلتىدىكى قورقۇنچلۇق بىر چىرقىراش بىلەن تەڭلا، چوغدەك يېنىپ تۇرغان بىر جۈپ چىكىست قاراڭغۇلۇقتا سىڭىپ كەتتى. قورقۇپ كەتكەن كەپتەرلەر ئۆينىڭ ئىچىدە ئايلىنىپ ئۇچۇپ، ئۇنىڭ يۈزلىرىگە، قولىرىغا ئۇرۇلاتتى. پاكىر ئۆگزە بىلەن يەرنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى گىرىمىن بوشلۇقىنى كەپتەر پەيلىرى قاپلىدى. ئۇ يەردىكى كۆكسى ئېچىۋېتىلگەن ئۆلۈك كەپتەرنى قولغا ئېلىپ، يۈزلىرىگە سۈرتۈپ پىچىرلىدى: «رازى بولغىن ئالا بوغۇلۇم! ... مەن سېنىڭ ئىنتىقامىڭنى ئېلىپ بەردىم».

ئۇنىڭ يېنىدا يوغان ئالا چىپار بىر مۈشۈك قانغا چىلىشىپ ياتاتتى. ئۇ نەزىرىنى ئۆگزىگە — يورۇق چۈشۈرۈش ئۈچۈن سۇلياۋ يېيىپ، چۆرىسىنى كېسەك پارچىسىدا باستۇرۇپ قويغان تۇڭلۇككە ئاغدۇردى. چىلەكنىڭ تېگىدەك چوڭلۇقتا يۇملاق قىلىپ ئويۇلغان تۇڭلۇكتىن سۇلياۋنىڭ بىر بۇرجىكى ساڭگىلاپ تۇراتتى. ئۇ نەزىرىنى بۇلۇڭدىكى پاكىر قونداقتا تويلىشىۋالغان كەپتەرلەرگە ئاغدۇردى: «مېنى كەچۈرۈڭلا جانۋارلىرىم! ... مەن ئاز بولسۇم كۈننىڭ نۇرى چۈشسۇن دەپ ... ئۇ گېپىنىڭ ئاخىرىنى داۋاملاشتۇرالمىي قالدى. بىردىنلا ئۇنىڭ غۇزۇرىدە ئاچچىقى كەلدى - دە، يەردە سۇنايلىنىپ ياتقان مۈشۈكنى ئىككى پۇتىدىن كۆتۈرۈپ سىرتقا ماڭدى.

— ھەي، ئوبۇلەك! ... قوي ئېغلىنىڭ يېنىدا ئېشەك ھارۋىسىغا قىغ ئۇسۇتقان ئادەم، ئۆزىنى چاقىرغان تەرەپكە — قوشنىسىنىڭ ئۆگزىسىگە بويۇنداپ قارىدى:

— نېمە دەپ ۋارقىرايسەن ھەمدۇللام؟

— سەن قېرى جوھۇدنىڭ خاپىلىقىدا ئارامخۇدا كۈن كۆرگىلى بولمامدۇ؟ — ساقاللىق ئادەم دەماللىققا نېمە دېيىشنى بىلەلمەي، ئارىسىنى تۇتقىنىچە تۇرۇپ قالدى.

ئاندىن سىلىقراق قىلىپ:

— نېمە ئىش بولدى؟ گەپ بولسا چىرايلىق دېمەسەن؟ - دېدى.

— نېمىنى چىرايلىق دەيدۇ؟ ئۆتكەن قېتىم مۈشۈكنىڭ كەپتەرلىرىگە ئارام بەرمىدى دېسەم، مۈشۈكنى باغلاپ باقتىلى بولامدۇ؟ دېدىڭ. مانا! ئەمدى باغلاپ باقماڭ تۇرىۋېرىدۇ! - ھەمدۇل كەپتەرۋاز شۇنداق دەپلا قولدا ساڭگىلاپ تۇرغان مۈشۈكنى ئۇنىڭ ھويلىسىغا تاشلىدى. ساقاللىق ئادەم قولىدىكى ئارىنى تاشلىۋېتىپ، مۈشۈكنىڭ يېنىغا كەلدى - دە، ئىتتىكلا ياقىسىغا قول ئۇزاتتى.

— توۋا، توۋا قىلدىم! ... قاراپ تۇرۇپ بىر يۇۋاش جانۋارنىڭ بېشىنى يەنچۈۋەتكىنىڭى، مۈشۈكنى ئۆلتۈرسە ئېغىر گۇناھ بولىدۇ، بىلەمسەن؟

— مۈشۈكنىڭ كەپتەرلىرىنى يەۋەرسە گۇناھ بولمامدىكەن؟ - ھەمدۇل كەپتەرۋاز ئۆگزىسىدە تېخىچە قىمىر قىلماي تۇراتتى.

— ھەي، قارىغىنا! كەپتەر دېگەننى ئىككى كويغا بېرىدۇ، شۇنى دەپ مۈشۈك ئۆلتۈرسەڭ ...

— قايسى ئىككى كويلۇق كەپتەرگەن؟ ئۇ دېگەن 70 كويلۇق كەپتەرنىڭ باچكىسى ئىدى. 70 كويغا سېنىڭ قوتىڭدىكى كۈرتۈك قويدىن بىرنى بېرىۋاتسا بازاردا، ساقاللىق بوۋاينىڭ ئەمدى ئاچچىقى كەلدى:

— مۈشۈكنى ئۆلتۈردىڭ، ئەنە! خاپا بولمىغىن دېدىم، ئەمدى مېنىڭمۇ بېشىمنى يەنچىۋېتىپ ئۆلتۈرەمتىڭ، ئىمانسىز! ...

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ھەمدۇل كەپتەرۋاز، كۆكۈيۈن چىقىۋالغان تويماقتەك چىچاڭشىپ، ئۆگزىدىن ساقاللىق بوۋاينىڭ ھويلىسىغا سەكرەپ چۈشۈپ، ئالدىغا دىۋىيەپ كەلدى:

— كەپتەرىمنى سېنىڭ مۈشۈكنىڭ يېۋالغان تۇرسا، يەنە مەندىن بەك ۋارقىرايسىنا! ...

— سەنمۇ مۈشۈكنى ئۆلتۈرۈپسەنمۇ؟

— ئۆلتۈردۈم، نېمە دەيتتىڭ؟! ...

— ھېچنەمە دېمەيمەن، ئاچچىقكە يەنە چىقىمىغان

ئەترەتتە نان يەمسە - قانداق؟ ئەيسا شاڭجاڭغا سېنىڭ چىچاق كەپتەرلىرىڭ قىممەت كېلەرما؟ ماڭە تىلغىنى چاينىماي! ئۇ كۆيىچىلىككە بىچارىلەرچە بىر قارنۋەتكەندىن كېيىن، ساقچىنىڭ ئالدىدىكى جىنايەتچىدەك ئۇلارنىڭ ئالدىغا چۈشۈپ ماڭدى ...

شۇ كۈنى ھەمدۇل كەپتەرۋاز تەڭ كېچىگىچە كىرىپ قاقماي، كەپتەرخانسىدا قالغان كەپتەرلىرىدىن كۆزىنى ئۈزمەي قاراپ ئولتۇردى.

ئۇ ئەسلىدە كەپتەرلىرىنى داۋاملىق ئاۋۇتۇپ، بۇ مەھەللىدىكى ھەممە ئائىلىلەرنى كەپتەرلىك قىلماقچى ئىدىغۇ؟ ئۇنىڭ ئارزۇلىرى بىر كېچىدىلا كۆيۈككە ئايلانسا - ھە!؟ ... ئۇ، ئاشۇ كەپتەرلىرىنى قوغداپ قېلىش ئۈچۈن كىملىرى بىلەن سوقۇشمىدى؟ بۇ نەھەللىدىكى مۇشۇكى بار ھەممە ئائىلىلەر بىلەن، ھەتتا دادىسى ئۆلۈپ كەتكەندىن بۇيان ھالدىن ئوبدان خەۋەر ئېلىپ كېلىۋاتقان ئوبۇل بوۋاي بىلەنمۇ سوقۇشتى ... ئۇ شۇنداق جىدەلخورمۇ؟ ھەممىسى ئاشۇ جاندىن ئەزىز كۆرىدىغان كەپتەرلىرىنى دەپ بولدغۇ؟ ئەمدىلىكتە ئۇنىڭ كەپتەرلىرىگە شاڭجاڭنىڭ نەزىرى چۈشۈپتۇ، كىم بىلسۇن، ئەتە ئۆتۈپ يەنە كىملىرىنىڭ باچكا يېگۈسى كېلىدۇ ... ئەجىبا، ئۇنىڭ باچكا گۆشى بىلەن خۇشى يوقمىكەن؟ ...

تاڭغا يېقىن كۆزى ئۇيقۇغا ئىلىنىپ، ئۇ بىر چۈش كۆردى.

ئۇ ئېگىز بىر دۆڭنىڭ تۆپىدە ئولتۇرغىدەك. ئەتراپىدا سانسىزلىغان كەپتەرلىرى ئۇچۇپ يۈرگىدەك. ئۇ خۇشاللىقتا ۋارقىراپتىمىش: «مەن دۇنيادا كەپتەرلىرى ئەڭ كۆپ ھەمدۇل كەپتەرۋاز! بۇلارنىڭ ھەممىسى مېنىڭ كەپتەرلىرىم!»

«... بىردىنلا 20 - 30 كەپتەر يىراقتىن ئۇچۇپ كەپتۇ. بۇنى كۆرگەن ھەمدۇل كەپتەرۋاز ھاياجىنىنى باسالماي: « - بۇلارمۇ مېنىڭ كەپتەرلىرىم!» دەپ ۋارقىراپتۇ. شۇئان ھېلىقى كەپتەرلەر زۇۋانغا كېلىپ: « - بىز سېنىڭ كەپتەرلىرىڭ، سەندىن ئىنتىقام ئالغىلى كەلدۇق - دەپتۇ. ھەمدۇل كەپتەرۋاز ھەيران بولۇپ سورايتۇ:

بولسا، مېنى ئۇرۇۋال!

ئۇنىڭغىچە ئىككىسىنىڭ ۋارقىراشقان ئاۋازىنى ئاڭلاپ ھويلىغا توپلاشقانلار ئارىغا چۈشتى:

— نېمە بولدى؟ نېمە دېيىشۋاتىسىلەر؟

— بولدى قىلگە ئوبۇلكا، ماڭە ھەمدۇل ئۆيۈڭگە كىرىپ كەت!

— كىرىپ كەتمەيمەن، كەپتەرېمنىڭ قىساسىنى ئالىمەن.

— ئېلىپ بويىسەنمۇ؟ سەنمۇ ئۇنىڭ مۇشۇكىنى ئۆلتۈرۈپسەن.

— تۆلەپ بەرسۇن!

— قانداق تۆلەتەكچىسەن؟

— 70 كۈيلۈك كەپتەرېنىڭ باچكىسىنى ئۇنىڭ مۇشۇكى يىۋالدى. شۇڭا 70 كۈي تۆلتىمەن!

يەنە نېمە گەپلەرنىڭ بولۇشىنى خۇدا ئۆزى بىلەتتى. ئۇنىڭغىچە كەنت سېكىرتارى بىلەن يوچۇن بىر ئادەم كېلىپ موتسىكلنى ئۇلارنىڭ يېنىدا توختاتتى.

كۆيىچىلىك ھېچ ئىش بولمىغاندەك، ئۇلار بىلەن كۆرۈشۈپتېپ جىمجىت تۇرۇشتى.

— ھەمدۇل كەپتەرۋاز، سەن بۇ يەردىكەنەنمۇ؟ - كەنت سېكىرتارىنىڭ چىرايىدىن جىددىلىك چىقىپ تۇراتتى. شۇڭا، ئۇ ھېچنىمىگە دىققەت قىلماستىن ھەمدۇلنى ئالدىراتتى.

— ماڭە چاپسان بول! ئەيسا شاڭجاڭنىڭ شەھەردىن مېھمانلىرى چىقىپتىكەن. باچكىدىن يىگىرمىسى لازىم بولۇپ قالدى ...

كۆيىچىلىك قىزىق ئىشنىڭ ئەمدى باشلىنىدىغانلىقىنى پەرەز قىلىشىپ، بىر - بىرىگە مەنىلىك قارىشىپ قويدى.

— گۆشىيىپ تۇرسەنمۇ؟ ماڭە!

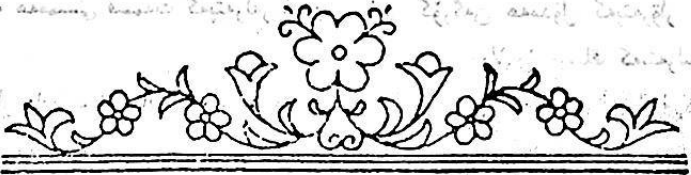
— بۇ ... بۇ ... ھەممىسى قىممەت كەپتەرلەر ئىدى ...

ھەمدۇل كەپتەرۋاز دادىسىنىڭ ئالدىدا گۇناھ قىلىپ قويغان كىچىك بالىدەك دۇدۇقلىدى.

— نېمە دەيدۇ ماۋۇ گۆي! سەن بۇنىڭدىن كېيىن ماۋۇ

كېتىۋاتقان كەپتەرلەرگە قاراپ، كۈۋۈكۈڭلارنى ئۇتۇپ
 قالماڭلار. ...
 تال بارىڭنىڭ ئاستىدا ئارام ئېلىپ ئولتۇرغا ئوبۇل
 بوۋاي، ھەمدۇل كەپتەرۋازنى كۆرۈپ ئورنىدىن قىمىرلىدى.
 ھەمدۇل كەپتەرۋازنىڭ قولىدا ئۇماق بىر ئاسلان تۇراتتى.
 — ئوبۇلكا، — دېدى ئۇ، خىجالەتچىلىك بىلەن،
 — ھېلىقى مۈشۈكنىڭ ئورنىغا بۇنى ئېلىپ كىردىم.
 — كىچىك ئاسلانكەنغۇ بۇ تېخى! مېنىڭ ئۇ مۈشۈكۈم
 ئازغىنە ئەسكى خۇيىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ئوبدانلا مۈشۈك
 ئىدى. مەن ئۇنى ياش ۋاقتىدىن باشلاپلا ئۆزۈمگە ھەمراھ
 قىلىپ كەلگەن ...
 بوۋاي چوڭقۇر ئۇھ تارتىپ قويدى.
 — بۇمۇ بارا - بارا چوڭ بولىدۇ، ئۆمرۈڭنىڭ ئاخىرىدا
 بۇنى ئۆزۈڭگە ھەمراھ قىلىۋالغىن، ...
 — ھەي كەپتەرۋاز ... ئەجەب ئادەمدە سەن، بوپتۇ
 بۇنى ئالاي، لېكىن سېنىڭ كەپتەرڭنى مەن تۆلەپ
 بېرىمەن.
 — ياق! ئالمايمەن، ...
 — نېمىشقا؟
 — مەن ئەمدى كەپتەر باقمايمەن، كەپتەر خانىدىكى
 ھەممە كەپتەرنى قويۇپ بەردىم. ئۇلار ئۇچۇشقا يارالغانغۇ؟
 ئۇچسۇن! ئاسماننىڭ قەرىدە ئۇچسا - ئۇچسۇن! مەن يەنىلا
 دېھقانچىلىقىمنى قىلاي ... بوۋاي ئۇنى تۇنجى قېتىم
 كۆرۈۋاتقاندا سىنچىلاپ قاراپ قالدى.

— مەن سىلەرنى ئوبدان ئاسراپ، دان بېرىپ باققان
 تۇرسام، مەندىن قايسى ئىنتىقامىڭلارنى ئالماقچى سىلەر؟
 — سەن بىزگە تويغىدەك دان بەردىڭ. لېكىن بىزنى
 قاراڭغۇ ئۆيگە سولاپ قويۇپ مۈشۈككە يەم قىلدىڭ. يەنە
 ئېچىرقاپ كەتكەن ئادەملەرگە بەردىڭ. ئۇلار بىزنىڭ
 قارىمىزنى يېرىپ، قاسقانغا دۈملەپ پىشۇرۇپ يېدى ...
 سەن بىزنى ئۆيۈڭگە سولۇپلاپ باقمىغان بولساڭ، بىز ھاۋادا
 ئەرگىن پەرۋاز قىلاتتۇق. سەن بىزنىڭ قاتلىمىز - دەپ
 ۋارقىراپتۇ. بۇ گەپنى ئاڭلىغان باشقا كەپتەرلەرمۇ يوپۇرۇلۇپ
 كېلىپ، ھەمدۇل كەپتەرۋازغا بىرلىكتە ھۇجۇم قىلىپتۇ.
 ھەمدۇل كەپتەرۋاز: «قۇتۇلدۇرۇڭلار!» دەپ ۋارقىرىغىچە
 قېچىپتۇ ...
 ھەمدۇل كەپتەرۋاز چۆچۈپ ئويغانغاندا كۈن نەيزى
 بويى ئۆرلىگەن ئىدى. ئۇ ھېلىلا كۆرگەن قورقۇنچىلۇق
 چۈشنى ئېسىگە ئېلىپ، بېقىندىكى سىم تور ئىچىدە
 قونداقتا شۈمشۈيۈپ ئولتۇرغان كەپتەرگە قاراپ ئىچى
 سىرىلىپ كەتتى. «مەن سىلەرگە ئۇۋال قىلدىم جانۋارلىرىم
 ... سىلەرنىڭ قانىڭلار بار، سىلەر ئۇچۇشقا يارىتىلغان.
 ئۇچۇڭلار، كۆك ئاسماندا موللاق ئېتىڭلار، ئويناڭلار» ئۇ
 شۇنداق دېدى. دە، كەپتەر خانىنىڭ ئىشكىنى ئۇلۇغ
 ئېچىۋەتتى. كەپتەرلەر يەنىلا قونداقتا جىمجىت ئولتۇراتتى.
 ئۇ ئالدى بىلەن ئۆزى ياتىدىغان ئۆينىڭ ئىشكىنى
 ئېچىۋەتكەندىن كېيىن، كەپتەر خانىغا كىرىپ ئۇلارنى مەجبۇر
 قوغلىدى. «خىير-خوش!» دېدى ئۇ كۆكتە ئۇچۇپ

مۇرات

چىگىت

(ھېكايە)

بۇ دىربىكتورنىڭ مۇئاۋىن ھاكىمىنى ئىزدەپ 7 - قېتىم كېلىشى ئىدى. ئۇ ئىشكىنى ئېھتىيات بىلەن چىكىپ، ئىجازەت ئالغاندىن كېيىن ئىشخانىغا كىردى. دىربىكتورنى كۆرۈپ مۇئاۋىن ھاكىمنىڭ سەپرايى يەنە ئورلىدى بولغاي، قاپاقلىرىنى تۈزۈپ ئاچچىق بىلەن سورىدى:

— نېمە ئىش؟
— چىگىت تەقسىماتى...
— نېمىگە ئالدىرايسىز؟ — دىربىكتورنىڭ كېيىنى بولدى مۇئاۋىن ھاكىم، — سىزگە نەچچە قېتىم دېدىم. بۇ خاس سىلەرنىڭ چىگىتلەرنى تېزراق سېتىپ چىقىرىپ، بانكا قەرزلىرىنى تۆلەش ئىشى ئەمەس. بەلكى چارۋىچىلىق رايونلىرىنى يەم - خەشەك بىلەن تەمىنلەش، ئاشلىق سېتىمىسىنى، يېزا - بازار ياغ زاۋۇتلىرىنى خام - ئەشيا بىلەن تەمىنلەش، شاللىق رايونى كۈنجۈرە بىلەن تەمىنلەشكە مۇناسىۋەتلىك چوڭ ئىش. بۇ پۈتۈن ناھىيىنىڭ ئىقتىسادى ۋە ئىشلەپچىقىرىش ئىشلىرى بىلەن بىۋاسىتە مۇناسىۋەتلىك ئىش، بۇنىڭدا ئالدىراپ - سالدېراپ ئىش كۆرگىلى بولمايدۇ.

— ئۇغۇ شۇنداق، لېكىن كۈزدىن ياغقان قاتتىق يامغۇر چىگىتلەرنىڭ نەملىكىنى ئاشۇرۇۋەتتى. ئالىمادىسى بىرەر چاتاق چىقىپ...
— بىلىمەن، بۇ ئىشقا مەن سىزدىن بەكرەك ئالدىراۋاتىمەن، سىز قايتىپ تۇرۇڭ، مېنى ئىزدەپ ئاۋارە بولماڭ، تەقسىمات پىلاننى ئۆزۈم

ئاپىرىپ بېرىمەن. دىربىكتور سالاياغان يېشى چىقىپ كەتتى. مۇئاۋىن ھاكىم چوڭ بىر تىنىۋالدى - دە، تارتىمىدىن بىر دۆۋە جەدۋەللەرنى ئېلىپ، كۆز يۈگۈرتۈشكە باشلىدى. بۇ ناھىيىلىك پىلان كومىتېتى تۈزگەن، ناھىيىلىك پارتكوم دائىمىي ھەيئەتلەر يىغىنىدا مۇزاكىرە قىلىپ تەستىقلاپ چۈشۈرگەن چىگىت تەقسىمات جەدۋىلى ئىدى. بۇ جەدۋەل دىربىكتورنىڭ قولغا ئۆتۈپلا كەتسە، ئىككى ھەپتىگە قالمايلا نەچچە يۈز مىڭ توننا چىگىت ئۇچۇپ كېتەتتى... «ياق بۇ مېنىڭ قولۇمدىكى بىر پارچە لوق كۆش — ئويلىدى مۇئاۋىن ھاكىم — تەمىنلەش باھاسىنىڭ ئەڭ تۆۋىنى كىلوسى 3 موچەن، ئەڭ قىممىتىنىڭ كىلوسى 6 موچەن، ھازىر بازاردىكى چىگىت باھاسى 1.2 يۈەن. دېمەك، ئەڭ قىممىتىمۇ بازار باھاسىدىن 1 ھەسە ئەرزان، نەچچە يۈز مىڭ توننا چىگىت، بىر كىلودا بىر موچەندىن قالىمۇ...»

X X X

باھار بايرىمى ئۆتۈپ كېتىپ، ھاۋا ئىللىشقا باشلىدى. پاختىلارنىڭ چىگىتلىرى پۈتۈنلەي ئايرىپ بولۇندى. پاختا زاۋۇتىنىڭ چىگىت ساقلاش مەيدانىغا تاغدەك دۆۋىلىنىپ كەتكەن، نەچچە يۈز مىڭ توننا چىگىتنىڭ بىر دانىسىمۇ ئۇيان - بۇيان بولمىدى. دىربىكتور بۇلارنى مەر قېتىم ئويلىغىنىدا ئىچى تىتىلداپ بىر يەردە تۇرمايلا قالاتتى. ھەر يىلى يىل ئاخىرىدىن بۇرۇن تەقسىمات چۈشۈپ، چىگىتلەر

ئاددىي ۋەقە، ئۆزگىچە ئىپادىلەش

«ئالتۇن تېپۋالسىمۇ كۆز قىرىنى سالىمايدىغانلار» توغرىسىدىكى گېزىت خەۋەرلىرى ۋە ھەر خىل ژانېردىكى مەدھىيەلەرگە قۇلاق كۆنۈكۈپ، سەزگۈلەر تەۋرىمەس ھالغا كېلىۋاتقاندا، يەنە شۇ «ئالتۇن تېپۋالسىمۇ كۆز قىرىنى سالىمايدىغانلار» غا بارىكالا ئېيتىلغان ئەسەرنىڭ مەيدانغا چىقىشىنى يېڭىلىق دېگىلى بولمايدۇ. لېكىن «يېڭى قاشتېشى» ژۇرنىلىنىڭ 98 - يىللىق 3 - ساندا ئېلان قىلىنغان «ئېشىپ قالغان بىر نامرات» ناملىق ھېكايىنى «ئالتۇن تېپۋالسىمۇ كۆز قىرىنى سالىمايدىغانلار» توغرىسىدىكى ئاددىي ۋەقەلىكىنى ئۆزگىچە كۆزىتىش، بايان قىلىش، ئىپادىلەش ئارقىلىق، كىشىنى جەلپ قىلىدىغان، يېڭىلىق تۇيغۇسى بېرىدىغان، ھەقىقىي ئەدەبىي ئەسەرگە خاس پېرسوناژ خاراكتېرى يارىتىش ئارقىلىق، دېھقانلارنىڭ ئېسىل ئەخلاقى - پەزىلىتىگە مەدھىيە ئوقۇغان ياخشى ھېكايە دېيىشكە بولىدۇ.

ئەدەبىيات - سەنئەتتە نېمىنى ئەكس ئەتتۈرۈش ئەمەس، قانداق يېزىش، ئىپادىلەش، ئەكس ئەتتۈرۈش مەسلىسى مۇھىم. «قانداق يېزىش» تىن ئىبارەت بەدىئىي پرىنسىپنىڭ، ئەدەبىياتنى مەڭگۈلۈك قىممەتكە ئىگە قىلىدىغانلىقى ئەڭ ئاددىي ئەدەبىي ساۋات ۋە پاكىت تەلەپ قىلمايدىغان ھەقىقەت. بەزىلەر «كونا خاماننى سورۇش» نى ياقىمۇرمىسىمۇ، ئەمما «كونا خامان»، ئەدەبىيات - سەنئەت ساھەسىدىكى مەڭگۈلۈك مەۋجۇتلۇق. «كونا خامان»، دىن يېڭى «ھوسۇل» ئالدىغانلارنى ماختاشقا بولىدۇ. ئىنسانىيەتنىڭ ئەدەبىيات تارىخىدا، ئەزەلدىن تېما مەڭگۈلۈككە ئىگە. بىراق ئەكس ئەتتۈرۈش، ئىپادىلەش ھامان يېڭىلىق، ئۆزگىچىلىك تەلەپ قىلىدۇ. «ئېشىپ قالغان بىر نامرات» بولسا دەۋر روھىنى دەل ۋاقتىدا ئەكس ئەتتۈرگەن، «كونا خامان» دىن سۈزۈۋېلىنغان يېڭى «ھوسۇل»، ئۆزگىچە تەمگە ئىگە شېرىن مېۋە، ھېكايىدە قويۇق ھېسسىي كەيپىيات يارىتىلغان. رەڭدار سەھرا سىماسى، كۆپ قىرلىققا ئىگە كېرەم كىرىپ، توپغا ياساندۇرۇلغان جۇۋانغا ئوخشاپ قالغان ھاللىق سەۋىيە، قۇمساغۇ توپا قاتلىمغا چۆكمە بولۇۋاتقان مەدەنىيەت، ئاجىز پىسىلداۋاتقان مىللەت ئېڭى، مۇتقا ئۆگەنگەن توپماس كۆز ... قويۇق تراگېدىيىلىك ئەدەبىي مۇھىت ھاسىل قىلغان.

ھېكايىدا پەردازلانمىغان ھەقىقىي ئادەم تەسۋىرلىنىپ، كېرەم كىرىپ، «مەن» ۋە باشقا كەنت كادىرلىرىنىڭ قېلىپسىز ئادىمىي خاراكتېرى خاسلىققا ئىگە قىلىنغان. ئۇلارنىڭ روھى دۇنياسى قېزىپ بېرىلگەن. «تەشكىلنىڭ گېيىسى ئاڭلىمايدىغان، ئەقىل كۆرسەتسە ئاڭلىمايدىغان، جاھىل، قاراشلىرى چۆيۈندەك قاتمال»، «قەرز ئوغۇل بالىنىڭ بوينىدىكى سىرتماق» دەپ قارايدىغان، بالىلىرىنى ئوقۇتۇپ ئىختىساس ئىگىسى قىلىشنى ئويلايدىغان، «ئېشەكتەك جاھىل، بەگزادىدەك پوچى، ھاكاۋۇر ...»، بۇلار ئېشىپ قالغان نامرات — كېرەم كىرىپنىڭ مەجىز خاراكتېرى، كېرەم كىرىپنىڭ تەبىئىتىدىكى بىر - بىرىگە قارشى كېلىدىغان، يۇمىلاق روھىي ھالەت ۋە بۇ خىل «يۇمىلاقلىق» نى ئىپادىلەش ئۈچۈن قوللىنىلغان بايان، تەسۋىر، دىئالوگ، مونولوگ ۋاسىتىلىرى، بولۇپمۇ كادىرلار تىلىدىن، كېرەم كىرىپنىڭ خاراكتېرىنى يارىتىش ھېكايىنىڭ مۇۋەپپەقىيىتى دەپ قاراشقا بولىدۇ. پېرسوناژلار خاراكتېرىنى ۋاسىتىلىق يارىتىش مۇشۇ ھېكايىگە خاس يېڭىلىق بولمىسىمۇ، ئاپتور بۇ خىل ئۇسۇل ئارقىلىق بىرلا ۋاقىتتا ھەم كېرەم كىرىپنىڭ، ھەم كادىرلارنىڭ خاراكتېرىنى سۈرەتلەپ، ھېكايىنى ئىخچاملىققا ئىگە قىلغان. كېرەم كىرىپ ئۆزىگە خاس روھىي دۇنياغا ئىگە پېرسوناژ. ئۇنىڭ دۇنياسىدا روھىي بايلىق، ماددىي بايلىقتىن ئۈستۈن تۇرىدۇ. ۋىجدان، غۇرۇر، پاكلىقنى ھاياتلىقتىكى ئەڭگۈشتە قىلىپ، ئۈمىد بىلەن ھالال ياشايدۇ. رىئالىقنىڭ بېسىمى، تۇرمۇشنىڭ جەۋرى - جاپاسى، نامراتلىقنىڭ ۋەھمىسى ئۇنى ئېتىقادىدىن ئازدۇرمايدۇ. ئۇ شۇنداق ئويچان، تەمكىن، ئىسيانكار، لاي سۈدەك ئېغىر ئادەم، ئۇنىڭ بۇ خىل روھى كىشىگە چوڭقۇر تەسىر قىلىدۇ. كېرەم كىرىپنىڭ «ئالتۇن تېپۋالسىمۇ كۆز قىرىنى سالىمايدىغان» خاراكتېرىنىڭ ئەكس تەرىپىدە، دۆلەت گىرىي چۈشۈرۈلگەن خەلق پۇلىنىڭ ئايغ ئاستىدا قېلىشنى خالىمايدىغان «مەن» ئالاھىدە كۆزگە چېلىقىدۇ. «مەن» ئوبرازى

كېرەم كىرىپ ئوبرازىغا ئوخشاشلا، چىن ئىنسانغا خاس يارىتىلغان. «مەن» كۆزەتكۈچى، بايانچى سۈپىتىدە ئوتتۇرىغا چىقىپ، ھەر بىر تەپسىلاتتا خاراكتېرىدىكى ئارتۇقچىلىق ۋە ئاجىزلىقنى نامايەن قىلىپ تۇرىدۇ. «مەن»

ئەسەر ۋە ناھا

نى ئەنئەنىۋى ئوبراز تەھلىلى بويىچە، سەلبىي ياكى ئىجابىي دەپ ھۆكۈم قىلغىلى بولمايدۇ. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا سەھراغا بولغان مۇھەببەت، دېھقانلارغا ھېسداشلىق، ئىچ ئاغرىتىش، مەسىلىلەرگە ھەققانىيەت بىلەن قارايدىغان كۆز بار. شۇنداقلا ئەمەلدارغا خاس كىبىر، يۇقىرىغا ياخشىچاق بولۇشنى ئويلايدىغان، پۇل ئالدىدا ئۆزىنى يوقىتىدىغان خۇبىي بار. كېرەم كىرىپە ۋە «مەن» خاراكتېرىدىكى قارىمۇ - قارشىلىقلار ئۇلارنى مۇكەممەل ئوبرازغا ئايلاندۇرغان. بىز ئوبرازلارنى كۆپ قىرلققا ئىگە بولۇشنى تەشەببۇس قىلساقمۇ، قېلىپتا ياسالغان ئادەملەر زور سالماقنى ئىگىلەپ، ئەدەبىياتنى ئىنسان روھىدىن، تۇرمۇشتىن يىراقلاشتۇرۇش ئېغىر بولدى. بۇ ھېكايىدىكى پېرسوناژلار قېلىپتىن خالى، ئەركىنلىككە ئىگە بولۇپ، ھېسسىياتلىق ئادەملەرگە ئوخشايدىغان ھەقىقىي خاراكتېردىكى پېرسوناژلار دەپ مۇئەييەنلەشتۈرۈشكە بولىدۇ.

پېرسوناژلار خاراكتېرىدىكى كۆپ قىرلىقتىن باشقا، ھېكايىدىكى كۆزىتىش نۇقتىسى ۋە تەسۋىرلەشتىكى يېڭىلىقنى يەنە بىر مۇۋەپپەقىيەت دەپ قاراشقا بولىدۇ. ئاپتور تەبىئەت تەسۋىرى ۋە ھەرىكەت تەسۋىرىدە، كۆزىتىش نۇقتىسى ئادەم كۆزىدىن تىللىكلىرىنىڭ كۆزىگە يۆتكەپ، سەھرانىڭ ئومۇمىي مەنزىرىسىنى ھەرىكەتچانلىققا ئىگە قىلىپ، تېلېۋىزىيە كۆرۈنۈشى تۇيغۇسى شەكىللەندۈرگەن. يولدا كېتىۋاتقان ھالەتنى خۇددى تېلېۋىزوردا كۆرگەندەك ئوبرازلىق، جانلىق، كونكرېت سۈرەتلەپ، كىتابخانلاردا چىنلىق سەزگۈسى ھاسىل قىلغان. بىز تۆۋەندىكى تەسۋىرنى كۆرۈپ باقايلى: «

... غازاڭ، ئوڭ تېزەك، چاۋا - چاقال، توپا - تۇمان ئارىلاشقان شېغىللىق يول ئايغىمىز تېگىدە شىرقىلايتتى. كېرەم كىرىپنىڭ شادلىق ئەگۈنى بىزگە يېقىنلاپ كېلەتتى. كۆزۈمگە نېمىدۇر بىر نەرسە كۆرۈنگەندەك بولدى. يەرگە، ئاشۇ شېغىللىق يولغا قارىغان بولسام كېرەك، غازاڭ، قومۇش پاسىرنىڭ قىلچىسىمان ياپراقلىرى، يانتاق تىكەنلىرى، ئوڭ تېزەك ۋە شېغىل ئارىسىدىن كۆرۈپ قالدىم. مېڭەمگە شۇ نەرسىدىن ئىنكاس قايتىپ، ئۇنىڭ نېمە ئىكەنلىكىگە ھۆكۈم قىلغۇچە، پۇتلىرىم ئۇنىڭدىن ئاتلاپ ئۆتۈپ كەتتى. كەنت كادىرلىرى كەينىدىن ئىز بېسىپ كېلىۋاتاتتى، توختاشقا ئامال يوق ئىدى، ئۆتۈپ كەتتىم».

بىز بۇ تەسۋىرلەرنى ئوقۇغىنىمىزدا، تېلېۋىزوردىن تېز ئۆتۈۋاتقان كۆرۈنۈشنى كۆرگەندەك بولىمىز. ئاپتور ھەرىكەتتىكى كۆرۈش سەزگۈسى چىنلىق بويىچە تەسۋىرلەش ئېلىپ بېرىپ، پېرسوناژلار ھەرىكەتكە ماس ھالدا، كىتابخانلاردا تېزلىك تۇيغۇسى قوزغايدۇ. بۇ ھېكايىچىلىقىمىزدىكى كۆزىتىش، كۆزەتكەن بويىچە تەسۋىرلەش جەھەتتىكى ئىلگىرىلەش ھېسابلىنىدۇ.

ئەسەردە قوللىنىلغان تىلنىڭ پىسخىك كەيپىياتىدىن مەلۇمكى، ئەسەردە بىر خىل غېرىپ، مەسكىنلىك، ئېچىنىش، غۇربەتچىلىك قاپلىغان سەھرا مۇھىتى يارىتىلغان. يىللىرى ئىلگىرلەۋاتقان يېزىلار تاشقى قىياپىتى بىلەن ئىچكى نامراتلىق، دېھقانلارنىڭ تالچىققان جىسمى، سۇلغۇن روھى ئاپتورنىڭ تەسۋىرلەش، بايان قىلىش ئۈچۈن ئىشلەتكەن تىلدىن يوشۇرۇن ئىپادىلىنىپ تۇرىدۇ. ئاپتورنىڭ تىل قاتلىمىغا مەنادىن سىرت، ئۆزىنىڭ پىسخىك ئاڭ پائالىيىتىنى سىغدۇرۇشى ھېكايىنىڭ بەدىئىي كەيپىياتىنى قويۇقلاشتۇرۇپ، مەزمۇنىنىڭ چوڭقۇرلىشىدا ئۈنۈملۈك رول ئوينىغان.

ھېكايىدا «مەن» نىڭ پەقەت بايان قىلغۇچى ئورۇندىلا تۇرۇۋالماي، ئەسەرگە بىۋاسىتە ئارىلىشىپ، كېرەم كىرىپە بىلەن تەڭ ئورۇندا تۇرۇشى، باشتىن - ئاخىر بىر خىل كۆرۈش بولۇشىدىن كۆزىتىپ ۋە بايان قىلىپ، ئۆزىنىڭ خاراكتېر ئىزچىللىقىنى ساقلاپ قالغانلىقى ھېكايىنىڭ بەدىئىي قىممىتىنى بىر بالداق يۇقىرى كۆتۈرىدۇ. ئاپتورنىڭ بايانچىنىڭ ئورنىنى مۇۋاپىق ھالدا مۇقىملاشتۇرۇشى، پېرسوناژ ئوبرازىنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇشىنىڭ ئاچقۇچى ھېسابلىنىدۇ. ئەسەردىكى بايانچىنىڭ ئورنى مەسىلىسى دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم نۇقتىلارنىڭ بىرى. ئەدەبىياتىمىزدا بۇ مەسىلىگە ئىجادىيەت ئەمەلىيىتىدە ئەھمىيەت بېرىلمىدى. ئىجادىيەت نەزەرىيىسىدە مۇھاكىمە چوڭقۇر بولمىدى. ھازىرچە بۇ مەسىلە ئۈستىدە كونكرېت توختالمايمەن. ئەمما تەلەپ شۇكى: بايانچىنىڭ ئورنى مۇقىم بولۇشى، «بىلەرمەن ئەۋلىيا» بولۇۋالماي، ئەسەردىكى مەلۇم بىر پېرسوناژنىڭ كۆزى، قۇلقى، تەپەككۈر ئورگىنى سۈپىتىدە ئەسەرگە ئارىلىشىپ، ئەسەرنىڭ بايان چىنلىقىنى ساقلىشى كېرەك. ئەۋەككۈل تۇردىنىڭ بايانچىنىڭ ئورنى مۇۋاپىقلاشتۇرۇلغان، بۇ خىل ئىپادىلەشنى ئۈلگە قىلىشقا بولىدۇ. قىسقىسى، ئاپتور ئەۋەككۈل تۇردى بۇ ھېكايىسىدە كۆپ قىرلىق پېرسوناژ خاراكتېرى، يېڭىچە تەسۋىرلەش، مۇۋاپىق بايان شەكلى ئارقىلىق كۆپ قېتىم يېزىلغان تېما ۋە ۋەقەلىكىنى يېڭىچە جەزىپىدارلىققا ئىگە قىلغان. روشەن خاھىشچانلىق، چوڭقۇر پىكىر، ئىخچام تەپسىلاتلار ئارقىلىق دەۋر روھىنى دەل ۋاقتىدا ئەكس ئەتتۈرۈپ، ئىسلاھات، ئېچىۋېتىش داۋامىدىكى يېزا قىياپىتىنى نامايەن قىلىپ بەرگەن. دېھقانلارنىڭ ئالىيجاناب ئەخلاقى - پەزىلىتىنى مەدھىيلىگەن. ئاپتورنىڭ مۇشۇنداق ياخشى ھېكايىلەرنى داۋاملىق يېزىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

تەھرىرى: مەنقاسىم ئابدۇراخمان

ئا. ناسىر يۈنۈس (ياۋايى)

«قۇرۇلتاشتىكى كۈنلەر» گە بىر كەلىمە سۆزلەش

تۇرسۇنجان مۇھەممەتنىڭ شۇ ناملىق ئەسىرىگە

ئىمىجا قۇرۇلتاش مەن ياشاۋاتقان مەن ئىشلەۋاتقان مۇشۇ كىت شۇمۇ؟ دېھقانلىرىمىزنىڭ، جۈملىدىن جەنۇبىي شىنجاڭ دېھقانلىرىمىزنىڭ، بولۇپمۇ قەشقەر، خوتەن دىيارلىرىمىزدىكى ئۇيغۇر دېھقانلىرىمىزنىڭ ھازىرقى ھال - ئەھۋالىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ، يۈرەك باغرى خۇن - زەرداپقا، كۆزلىرى قان - ياشقا تولغان دەرتەن ۋەلىجان مەنىمۇ؟! ... ئويلاپ قالدىم: ھەقىقەتنى ھەقىقىي ئىنسانىي غۇرۇر، يۈرەكلىك بىلەن ئوتتۇرىغا قويغان ھۆرمەتلىك يازغۇچىمىز تۇرسۇنجان مۇھەممەت قاچانلاردا بىزنىڭ بۇ يۇرتلارغا كەلگەن، قاچانلاردا بىزنىڭ بۇ يەردىكى دېھقانلارنىڭ نالە - پەريادلىق، ئېچىنىشلىق تۇرمۇشىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ، ئۆز ئاغزى بىلەن سىرداشقان بولغىدىكەن؟! قاچانلاردا مۇسا سەۋدا، نۇرۇللار بىلەن دوستلاشقان، كازىم تاشلار بىلەن كۆرۈشۈپ، ئىگەمبەردى مۇھەممەت، مۇرات جاپپارلار بىلەن زۇكۇنلاشقان بولغىدىكەن؟! قاچانلاردا غۇبۇر سېرىق، كامىللار بىلەن يىغلىشىپ، سىردىشىپ، دەرت - ئەھۋاللىشىپ ئولتۇرۇپ، قۇرۇلتاشلىقلار ئۈچۈن قايغۇرۇپ، يۈرەك چىلاشقۇدەك ئىچىشكەن: قاچانلاردا مۇسا سەۋدانىڭ مىڭ - مىڭ نالە - پىغان، ھەسرەتلەر بىلەن، ئۆچكە ساقاللىق ئۈستام توغرىلىق ئېيتقان ھېكايىلىرىنى ئاڭلىغان بولغىدىكەن؟! ...

دەر ھەقىقەت ئىشلار ئەنە شۇنداق. مەن بار يەردە، سەن بار يەردە، ئۇ بار يەردە ... ئىش قىلىپ دېھقان، دېھقان بولغاندىمۇ ساڭا، ماڭا ئوخشاش «تىلى كەمتۈك» توشقان يۈرەك، ھەممە كەلىش - ئەتىشىنى پەقەت تەقدىر - ئىرادىگىلا باغلايدىغان، «يەم - چەمسىز، بىلىمسىز، قارا قورساق» دېھقانلار بار يەرنىڭ ھەممىسىدە، ئەسەردىكى ئىشلار بىر قېتىم، يۈز قېتىم، مىڭ قېتىم ئەمەس، كۈرمىڭ - كۈرمىڭ قېتىم مەۋجۇت!!

«... ئۆچكە ساقال ئۈستامغا ۋەزىپە چۈشۈرىدىغان تەشكىل يوقما؟ كەلتۈپ كېلىپ رەھبەر ئىشەنمەن»

«نېمە؟ مۇساۋاي، سەن نېمىشقا ھە دېسە ئۇنىڭ بىلەنلا قالسەن؟ كەنتىمىزدە بىر ئادەم ياخشىراق كۈن كۆرسە نېمە بولىدۇ؟ بەكمۇ ئىچىك قوتۇر، چىدىماس تازدە - سەن. ئۆزۈڭ قىلامالمايسەن. باشقىلارنىڭكىنى كۆرۈپ چىدىيالماسەن. بولدى يولۇمنى تومسا، گېپىڭ بولسا كېيىن قىل. مەن ھازىر ئالدىراش ...»

«... ۋە ... پەممىچە سەن ئاشۇ بىر ئادەمنى باي قىلماقچىكەنەن - دە، كازىم تاش بىلىپ قوي، سېنىڭ قولۇڭغا ئېسىلۋالدىغىنى مەن بىرلا مۇسا سەۋدا ئەمەس. سەن قۇرۇلتاشلىقلارغىمۇ مەسئۇل بولۇشىڭ كېرەك ... ئويلاپ باق. قۇرۇلتاشلىقلارمۇ ئاز - تولا نەپ كۆرسە نېمە بولىدۇ؟ ئۆچكە ساقال ئۈستام كۆرگەن زاھەتنى بىزمۇ كۆرەيلىچۇ؟ ...»

«... پەن - چەم دېگەنلىرىڭنى قويۇپ تۇر ئاداش، ئاۋۋال ماڭىمۇ نېمە تېرىسام بولۇۋېرىدىغان بىر پارچە يەر بەر. مەنىمۇ ئۈنىڭدەك سۇنىڭ باش بۇزىنىنى ئىچىپ، ھاشارلاردىن خالىي بولۇپ، كۆكتاتچىلىق قىلىپ كۆرەي ...»

نېمە دېگەن ئۇلۇغ، نېمە دېگەن ھەقىقەتنى پىكىرلەر - ھە بۇ! ... مەن بۇ يەردە بىر قاتار سەلبىي، ئىجابىي

پېرسونالارنى بىر - بىرلەپ سۆكۈپ، داڭلاپ ئولتۇرمايمەن. چۈنكى يۇقىرىدا دەپ ئۆتكىنىمىزدەك قېنىدا قىلمىمۇ ئىنسانىي غۇرۇر ئارىلاشمىسى بولمىغان؛ تۇرغان - پۈتكىنى شەكىللەنمەسلىك، مەنەپ، ئابروپىيەرسلىك بىلەن تولۇپ كەتكەن مۇرات جايىاردەك ئادەملەرنى؛ سىياسەتۋاز، قورقۇنچاق، بىر ئېغىز گەپنىمۇ ئۆز ئېغىزى بىلەن دېيىشكە جۈرئەت قىلالمايدىغان؛ ھېچقانداق بىر ئىشنى كېسىپ بىر باشقا ئېلىپ چىقالمايدىغان ئىگەمبەردى مۇھەممەتلەرنى؛ يۇقىرىغا يامىشىش، خەلقنىڭ قان - تەرى، نالە - پەريادى، بەدىلىگە تىرىناقچىلىك ھوقۇققا ئېرىشىش يولىدا كېچە - كۈندۈز «ئالدىراش» يۈرۈيدىغان كازىم ئاشلارنى كۆپ كۆرگەنمەن!

... يىغىنچاقلاپ ئېيتقاندا ئەسەر ھەقىقەتەن كىشىنى ئەسىرلەندۈرگىدەك دەرىجىدە ياخشى يېزىلغان. چۈنكى ئەسەردە ھازىرقى جەمئىيەت، دېھقانلار ئەھۋالى ئەينەن ئوتتۇرىغا قويۇلغان. بولۇپمۇ ئەسەردە ئۆچكە ساقال ئۇستام ئوبرازى يۈرەكلەرنى لەرزىگە سالدۇ. چۈنكى ئۇ «ئىشچان، تىرىشچان، ئەقىللىق بولغانلىقى» ئۈچۈن بىر قانچە يىلدىلا باي بولۇپ شەھەرگە كىرىپ كېتىدۇ. قۇرۇلتاشلىقلار بولسا «دۆت، نادان، ھۇرۇن بولغانلىقى» ئۈچۈن يىلدىن يىلغا كەينىگە مېڭىپ ھالى خارابىلىشىدۇ! يېزىنىڭ بۇ يەردىمۇ ۋە ئۇ يەردىمۇ ئاشۇنداق «ئەقىللىق» ئۆچكە ساقاللىقلاردىن بىر قانچە يىلدىلا «لاۋىيەن» بولۇپ شەھەرگە كىرىپ كېتىۋاتقانلار؛ پۇل بىلەن «ئالاھىدە بىر خىل ئىمتىيازلار» بىلەن ھەش - پەش دېگۈچە ھاكىمىيەت بېشىغا چىقىپ يۈرتنى خالىغانچە، ئۆزى بىلگەنچە سوراۋاتقانلار نۇرغۇن - نۇرغۇن! ... ئاشۇلار باي بولغان، ئوخشاش يەر - زېمىن، ئوخشاش ھاۋا، سۇ شارائىتىدا يىلدىن يىلغا ئۆلمەيدىغان بولۇپ قېلىۋاتقان يەرلىكلەر كۈزىنىڭ - كۈرمىنىڭ! ...

ئەجىب باشقا جايلاردىن كەلگەنلەر شۇنچە ئەقىللىق، شۇنچە ئىشچانمۇ؟ مىڭ - مىڭ يىللاپ مۇشۇ يۇرتنىڭ سۈيىنى ئىچىپ، ھاۋاسىدىن نەپەسلەنگەن يەرلىكلەر شۇنچە دۆت، ھۇرۇنمۇ؟! ... بۇ سونالارغا مەنمۇ، سەنمۇ، ئۇمۇ ھازىرچە جاۋاب بېرەلمەيمىز. پەقەت: «خۇدادىن سۇلايمان پەيغەمبەرنىڭ كۇلاسىنى بىر كۈن بېرىپ تۇرۇشنى ياكى ئالاھىدىنىڭ چىرىغىنى بېرىپ تۇرۇشنى» تىلەپ، يۈرىكىمىزنىڭ چوڭقۇر قات - قېتىدىن «ئاھ» تارتىپ، نالە قىلىشتىن باشقا ھېچقانداق ئاماللىرىمىز يوق! راست، بىزنىڭ جەمئىيىتىمىزدە ئىگەمبەردى مۇھەممەتتەك ھوقۇقنى قولغا كىرگۈزۈۋېلىپ، ئۆز قورسىقىنى توغۇزۇشتىن باشقا ھېچقانداق ئىش بىلەن كارى بولمايدىغان قورقۇنچاق، يۈرەكسىزلەر بولىدىكەن، بىزنىڭ دېھقانلىرىمىز ھەرگىزمۇ باش كۆتۈرەلمەيدۇ!

مەن ئۇزۇن مەزگىل يېزىدا دېھقانلار بىلەن بىللە ياشاپ ئىشلىگەچكىمىكىن، دېھقانلارنىڭ ئەھۋالىنى ياخشى بىلەتتىم. ئىچىمدە ئۇلارغا ھېسداشلىق قىلاتتىم! شۇنىڭ ئۈچۈنمىكىن بۇ ئەسەرنى (ئىشنىمەنكى دېھقانلارنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى بىلىدىغان بارلىق يۈرەك ئىككىسىنى) ئىنتايىن چوڭقۇر ئەسىرلەندۈردى، ھاياجانغا سالدى. شۇنىڭ ئۈچۈن مەن تۇرسۇنجان مۇھەممەتتەك مۇشۇنداق ساپ يۈرەك ئۇيغۇر ئوغلىغا، مېڭىلغان ئون مېڭىلغان دەرتەن دېھقانلارغا، دېھقانلار ئۈچۈن كېچە - كۈندۈز ھەقىقىي قان - تەر ئاقتۇرۇۋاتقان نۇرغۇن - نۇرغۇن «ۋەلىجان» لارغا ۋاكالەتەن چىن يۈرىكىمدىن رەھمەت - ئاپىرىن ئېيتتىم! ناخىرىدا تۇرسۇنجان مۇھەممەتنىڭ تۆۋەنگە - ئاساسى قاتلاملارغا تېخىمۇ ئىچكىرىلەپ «نۇقتىغا» بېرىپ (چاقچاق) بۇنىڭدىنمۇ ئەسىرلىك ياخشى ئەسەرلەرنى كۆپلەپ يېزىشنى ئۈمىد قىلىمەن!

تەھرىرى: مەتقاسىم ئابدۇراخمان

ئەنۋەر ھىدايەت

بىر كەنتكە تېزسىزما

توخىمايدۇ بىراق شۇبرغان،	توپا - چاڭغا ملەنگەن كەنت،
تۇرار جايى يوقىدۇ ئۇنىڭ.	بارچە ئادەم ياتار ئۇيقىدا.
چاشقان قوغلاپ يۈرگەن مۇشۇكمۇ،	قاۋىمايدۇ ئىتلارمۇ بۇدەم،
جىسىپ قالغان بۈگۈن كېچىدە.	يا ئولجىسى بارمۇ پېنىدا.
يۈرىكىنى قۇچاقلاپ پەقەت،	مەرمەيدۇ قوتاندا قويلار،
كەنت تۇرار تەشۋىش ئىچىدە.	قورساقلىرى توقىدۇ ئۇنىڭ.

ئايىرىلغاندا يارىم سېنىڭدىن

كاۋا تىكسىم ھويلامغا، ئەجەپ -	ئايىرىلغاندا يارىم سېنىڭدىن.
كۈز بولغاندا چۈشتىغۇ قاپاق.	ۋۇجۇدۇمنى ئۆرتىدى پىراق.
يېلىنساممۇ تەڭرىگە دائىم،	پىلىك - مايلا بولسىمۇ تولۇق،
بوران چىقتى ئۆيۈمدە مېنىڭ.	ئوت ياقساممۇ كۆيىمىدى چىراق.
چىخىر يولدا قالدىمغۇ يايلاق.	يېقىنلاشماي ئوتتۇزغا تېخى،
چۈشلىرىڭگە كىردىممۇ مېنىڭ؟	كۆزلىرىمنى باستىغۇ قاپاق.

ۋىسال تاپقاچ سەرسان سۆيگۈلەر

ھارغىن ھېسنى كەتتى ئۇچۇرۇپ،	قانائاتلانغان تۇيغۇلار بۇدەم،
ئۇيۇق يېرىپ پارلىغان قۇياش.	مىسكىن روھنى قىلمايدۇ ھاپاش.
ۋىسال تاپقاچ سەرسان سۆيگۈلەر،	بەلكىم ئەمدى كۆرۈنمەس زىنھار،
ئىقبال كۈلۈپ قىلماقتا باغاچ.	يېتىمىسراپ، يىغلاڭغۇ ياشاش.

بالا باققۇچى قىزغا

«بالا خۇمار» ئىدىڭمۇ ئەسلى، قانداق قىسمەت كەلدى بېشىڭغا،
بالا تۇرۇپ، بالا باققۇدەك. ئۆيۈڭ يوقمۇ ياكى ياتقۇدەك؟

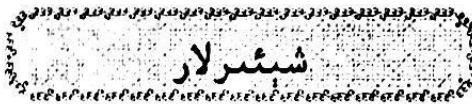
ياشاش باقى ئەمەس بەندىگە

ئۆلۈم بۇراپ تۇرسىمۇ ماڭا، ئەزرائىلدىن قورقۇش نە ھاجەت،
باش قويسىدىم يىغلاپ تەڭرىگە. ياشاش باقى ئەمەس بەندىگە.

ۋەتەن

جەننەتنىڭ ھۇزۇرى نەكەرەك ماڭا،
ئانا يەر باغرىڭنى قىلمىسام تاۋاپ.
تەھرىرى: تۇرسۇنجان مۇھەممەت

ئاسمانغا چىققىن دەپ چىللىسا ئەيسا،
«ۋۇجۇدۇم ئۆلدى» دەپ بېرىمەن جاۋاب.
مۇھەممەتتۇرسۇن ھەسەن

تۇغۇلۇش خاتىرىسى

پەردىسى قايرىلدى شېرىن ئازابنىڭ،
تۇغۇلدى سۆيۈملۈك ئوماق پەرىشتەم.
مۇقەددەم ئوتتۇز يىل قۇتلۇق ئاشۇ كۈن،
باشلانغان سېنىڭدىن مەڭگۈلۈك باھار.
ئوتتۇز تاڭ ۋەسلىڭدىن ئالغاندا ئەندىز،
ئاتالدى لېرىكام ساڭا ئەي دىلدار.

يىگىرمە ئالتىنچى مارت كۈنى ئاخشام،
يېڭى ئاي بالقىدى ئۇيۇق سەتەدە.
چېچەكلەر بەھرىدە يۇلقۇندى قۇياش،
سەبىلىك سۇيۇلدى تەڭرى مېھرىدە.
يۈرەكلەر چوغلاندى كۈلكلەر يامراپ،
قىز مېھرى قاپلىدى جاھاننى شۇ دەپ.

ھىجران تۈنى

تۈنلىرىڭدە پارلىسام تاڭ بوپ،
چۈشلىرىڭدىن باقارمۇ تۇمان.
تامچىلىسام كۆزۈڭدىن ياش بوپ،
يۇيۇۋەتسەم ئازابلىرىڭنى.
قاشلىرىڭغا بولسام ئەگم ئاي،
چېكەرەنمۇ رۇجەكلىرىمنى.
باھار بولۇپ قىلىسام تەبەسسۇم،
ئېچىلىسام گۈل بولۇپ ھۆسنىڭدە.
ئوتقا چۈشكەن قەتلى قار كەبى،
ئېرىپ كەتسەم سېنىڭ كۆكسۈڭدە.

يويۇرماق بوپ تۆكۈلسەم لەپ - لەپ،
ئوخچۇپ تۇرغان بۇلاق كۆزۈڭگە.
شىلدېرىلغان كۈيۈڭگە قوشۇپ،
بارارسەنمۇ باشلاپ قەلبىڭگە.
شەبنەم بولۇپ مەڭزىڭگە تامسام،
لەۋلىرىڭنى قويايمەن تامشىپ.
زىنىڭدا ئۆمچەيگەن ۋىسال،
ئۆمدىلەرگە بۇلارمۇ نېسىپ.
شامال بولۇپ ساچىڭنى ئويناپ،
كۆكرىكىڭدە سۇ بولسام لەرزىن.

كۆيۈك سۈكۈت

يۈرۈكۈمگە يوق ئىزگۈ ئارام،
يۈرمەكتىمەن ھىجران باغلاشلاپ.
خىياللاردىن تاپتىم تەسەللى،
تەنھالىقىم سۆيۈنگەن ئازاب.

لەۋلىرىڭگە بولۇپ ئىنتىزار،
كۆيەكتىمەن سۈكۈت ئوتىدا.
كۆز يېشىغا چىلاشقان چۈشلەر،
چايقالباقتا ۋىسال ئىشقىدا.

سۆيۈپ قۇبار مەڭزىمگە شېئىرىم، سېنى ئەستە تۇرغۇزماقچىم،
 يۈرۈڭدە قالغاندا تۈنەپ،
 ئىزلىرىڭدىن كېتىپ بارىمەن،
 يېتىم قالغان سۆيگۈمنى سۆرەپ.

باغچا، دوقمۇش تونۇش ھەممىسى،
 ئەسلىمەمگە سىڭمەكتە قايتا.
 نىگاھىڭدا كۆيگەن تىنىقتىن،
 قاغىقىپ چىقار ياپ - ياش لېرىكا.

كامىلجان ھەسەن

شېئىرلار

ئانىلارنى مەدھىيەلەش

سەن ماڭا قۇتلۇق ۋەتەن قوي كۆزلىكىم،
 ياپىشىل سۇلماس چىمەن، قوي كۆزلىكىم.

قۇش بولۇپ ئۇچماق سامادا كۈندۈزى،
 كېلىسەن تۇن چۈش بىلەن قوي كۆزلىكىم.

كۈيلىرىم مەشرەپسىمان ① كۈيلەر راۋان،
 ئوت بولۇپ ئىشقىدا مەن قوي كۆزلىكىم.

سەن يارالغان تاغدا شەبنەم قەلبىدىن،
 زەررىچە يوقتۇر ئېۋەن، قوي كۆزلىكىم.

رۇس، ياپون، خەنزۇ، ئەرەب، ھىندى گۈلى،

باھار پەسلىنىڭ يىغىرىنى تاتلاش

ياپىشىل كۆكلەمسىمان ياغماقتا قار،
 ئىشقىدىن لەڭلەپ قىيان ياغماقتا قار.

قشتا ياز چىلاپ ھامان ياغماقتا قار.

سۆيىلىپ روجەك يۈزى بولماقتا مەس،
 ۋەسلىنى ئەيىلەپ بايان ياغماقتا قار.

خۇلقى بار ئاسماندا قىزنىڭ رەنجىگەن،
 تەرلىتىپ گىلرەك تۇمان ياغماقتا قار.

ئەۋلىرى نەملەشتى ئاقتىن ھەممىنىڭ،

ئۆزىنى ئاڭقىرىش

(مۇھەممەت سالىمغا يېغىشلايمەن)

مەن ئۆتۈپ كەتكەن باھارنىڭ ناخشىسى،
 مەن توپان يېتىكەن چىنارنىڭ ناخشىسى.

مەن ئەبەد ئىشقى قارارنىڭ ناخشىسى.

تەمى بار كۆكسۈڭدە جەزمەن قىل خىيال،
 مەن داۋا بولغان ئانارنىڭ ناخشىسى.

كۈزىمەن لەھزەڭدە سەرسان قان يۈتۈپ،
 مەن قېنىپ بولماي خۇمارنىڭ ناخشىسى.

ئاقنىڭ چوغ بولسا شۈكەن دەپ چۈشەن،

① شائىر مەشرەپنى كۆرسىتىدۇ.

ئازابنى يۇتمۇپتىمىش

تەلەكلەر جىلۋىسىنى راس لاۋا قىلدىم.

تۇمانلار باغرىغا شۇڭغۇپ ناۋا قىلدىم،

چىچەكلەر چېھرىنى چۆلگە داۋا قىلدىم.

ھەسەتلەر بۇزدى چاڭگامنى ئېتىپ بومبا،

پېيىم پەرۋازلىرى سەلگىن تۇغۇپ بەردى،

ئۆزۈمنىڭ قەلبىنى ئاخىر ئۇۋا قىلدىم.

ئۇنى جەننەتتىكى خۇشبۇي ھاۋا قىلدىم.

مەرەزلىك گۈللىرى يازغا چىقىنغاندا،

جۇدۇن تىترەكلىرى چاقتى رەھىم قىلماي،

بۈيۈك پاكلىققا دۇنيانى كۆۋاھ قىلدىم.

ئوت تۇتاشتۇرۇش ۋە ئوچۇرۇش

قىسمىنى ئامەتكە رەڭداش چالغ بولۇپ.

كېلىمەن ھوجراڭغا جەزمەن ئاڭ بولۇپ،

ياكى ئاڭغا ئىنتىزار ناخشاڭ بولۇپ.

كېتىمەن كەلمەكلىكىم قىلسا مالال،

سىڭىمەن ھەر بىر ھۈجەيرەڭ باغرىغا،

ئەڭ گۈزەل چۈشلۈك ئوماق ئۇيقاڭ بولۇپ.

زەبەر دەست قىسمەتكە تولغان ئاڭ بولۇپ.

قالىمەن مەلەئىدە ئىسىڭ، بوپ پەقەت،

قونىمەن ھويلاڭدا گۈل سەلگىنىگە تەڭ،

ھەممىگە خۇش ياققۇچى داۋراڭ بولۇپ.

تەھرىرى: مەنقىاسىم ئابدۇراخمان

— مەمەتكېرىم سېدىر

ئىككى شېئىر

پىنھاندىكى ھېسلار

مەن كەچمەيمەن غۇرۇر - ۋىجداندىن.

كۈلۈپ ئۆتسەم دەيتىم جاھاندىن،

مەن كەچمەيمەن غۇرۇر - ۋىجداندىن،

سۆيگۈ ئۈچۈن كېچەتتىم جاندىن.

قۇرۇق قالسام مەيلى ئاش - ناندىن.

خۇشاللىققا يانداشكەن ھەسرەت،

بولدى ماڭا مەڭگۈلۈك ئىبەرەت،

ئېزىپ كەتتى سۆيگۈ نىشاندىن.

كۈتەيى ئەمدى سەندەك «مېھمان» دىن...

(2)

ئۆتۈپ كەتتى ئون توققۇز باھار،

ئېزىپ كەتتى سۆيگۈ نىشاندىن،

كىرىپتىمەن ئون توققۇز ياشقا.

ئەسلا ۋاپا كەلمەي جاناندىن.

يۈرۈكۈمدە سۆيگۈ يالقۇنى،

مىڭ جاپادا سىڭدۈرسەم مېھنەت،

سۆيگۈنۈمنىڭ سۆيگۈنى ياشقا.

چەش چىقىمىدى ئاشۇ خاماندىن.

ئۆتۈپ كەتتى ئون توققۇز ياز ھەم،

چەش چىقىمىسا مەيلى خاماندىن،

گۈدەكلىكىم كەتتى يىراقلاپ.

تامايىم يوق پاخال - ساماندىن.

ئەقەدەمنى باسسۇمۇ زۇلمەت،

كۆز شاملى كېلىپ باھاردا،
ياپراقلىرىم چۈشتى شارقلاپ.

مۇز يۈرەكتە يۈزىڭ كەچۈرمىش.
مۇز يۈرەككە باھار چىللايمەن،
يېگرىمىنچى باھارنى كۆزلەپ،
قاچانغىچە ھەسرەت يۇتارمەن،
چۈشتەك ئۆتكەن كۈنلەرنى ئەسلەپ؟...

قالدى - قاتتىلار ...

نەدە قالدى قەسەم - ۋەدىلەر؟
كۈتىرىلدى دىلدىن مۇھەببەت.
مېھرى - ۋاپا ئوتلىرى ئۆچۈپ،
«چىن سۆيگۈ» مۇ بۇيقالدى قەسەت.

ھىجران تولغان يۈرىكىم دەيدۇ -
«ئاق يول بولسۇن تۇنجى مۇھەببەت»...
سېنىڭ ۋەسلىڭ مېنى ھەر دەققە،
مەجبۇرلايدۇ مەستخۇش قاۋاققا.
ۋىسال ئۈچۈن چەككەن ئازابلار،
رۇجىكىدىن ئۇچماقتا رەت - رەت.

مەيلىم يوقتى ئاچچىق ھاراققا...
تەھرىرى: مەتقاسىم ئابدۇراخمان
تۇرغۇن كەنجى

ئادەم يۈرىكىم دەرتىنىڭ ئوۋىسى

يېلىنىپ سوراڭ

قاسراق باسقان لېۋىمنى شوراپ بېرەي كىملىرىگە،
ئۆپكە شىلىپ قۇيرۇق دەپ ساتقان كىشى ئەمەستىم،
خازان بولغان گۈلۈمنى پۇراپ بېرەي كىملىرىگە،
قەسەت دېگەن ئادەمنى تاسقايدىكەن خىلمۇ - خىل،
بۇ ئېغىزدىن كەتكەننى يوزلاپ بېرەي كىملىرىگە.

ئېيتىپ بەرگىن ئەي كۆڭۈل يىغلاپ بېرەي كىملىرىگە،
قاقتال بولغان يۈرەكنى جىڭلاپ بېرەي كىملىرىگە،
گۈل - گۈلستان باغلىرىم، تولۇپ كەتتى تىكەنگە،
تىكەن پاتقان بىلەكنى سىپاپ بېرەي كىملىرىگە،
خەقتىن كەلسە شۈكرى دەپ تەقدىرىمگە بۇ تىنىم،

مەخپىيىتىنى دەپ قويۇش

ئوتنىمۇ يالماپتىمەن ھەي پۇلنى دەپ،
جان تىكىپ تالماپتىمەن ھەي پۇلنى دەپ،
ئىشلىتىپ نەپسىم ئۈچۈن كۆپ مىكرونى،
ھېچقاچان چانماپتىمەن ھەي پۇلنى دەپ،
كور بولۇپ ماڭدىم رەزىللىك يولغا،
ئارقىغا يانماپتىمەن ھەي پۇلنى دەپ.

گىدىيىپ ئىلماي كۆزۈمگە ئۆزگىنى،
تېرەمگە مەن پاتماپتىمەن ھەي پۇلنى دەپ،
ئار نومۇس، ۋىجدان، غۇرۇرغا پۇت قويۇپ،
تىچقىنا، ياتماپتىمەن ھەي پۇلنى دەپ،
ھەممىگە كەردىم غۇلاچ ئامەتۇم يوق،
تەڭرىدىن قاقشايتىمەن ھەي پۇلنى دەپ.

ئەپسۇسلىنىش

ئالا كۆڭلۈككە سىر بېرىپ قاتتى بېشىم،
ئەمدى دەرتسىز بولمىدى ساقىتى بېشىم.
كۈلكىسى يالغان سۆزى ھەمساختىغا،
توردىكى يەمچۈك مىسال پاتىتى بېشىم.
ئىستىدىم ساپىدىل كىشىلەر نەدىدۇر،
بىر ۋىسال قۇچماق ئۇچۇن چاپتى بېشىم.

تەربىيە بېرىپ قويۇش

كۆڭۈل ئىزدەپ تۇرۇۋەرمە كۆڭۈلچەك،
پاتىقلارغا چۆكۈۋەرمە كۆڭۈلچەك.
كۈلگەنلەرنى دوستۇم مۇشۇ دەپ يۈرۈپ،
ئىچ سىرىڭنى تۆكۈۋەرمە كۆڭۈلچەك.
نامەرت دېگەن دادىسىنىمۇ پۇتلايدۇ،
بۇ كۆۋرۈكتىن ئۆتۈۋەرمە كۆڭۈلچەك.
ھايات دېگەن ئىقىن بىلىسەڭ دولقۇنلۇق،
ياشلىقىڭدا كۆرۈۋەرمە كۆڭۈلچەك.
كىم بەدەلسىز چېكىسكە گۈل قىستى،
بولدى لاپىنى ئۇرۇۋەرمە كۆڭۈلچەك.

مەنسىتمەي تۇرۇش

مەيلى گۈلۈم ئېچىلمىسا كېرەك يوق،
ئىقبال تونۇم ئېچىلمىسا كېرەك يوق.
پاناھ، دەيمەن ناھەلنىڭ ئىشىغا،
ياخشىغا داغ چېپىلمىسا كېرەك يوق.
داۋان دېگەن دوغۇشلاردا بەك تولا،
يۈرەك دەرتتىن يېرىلمىسا كېرەك يوق.
كاتتىلارغا يېلىنىپ دەرت تارتمايمەن،
نېسۋەتكە ئوت يېقىلسا كېرەك يوق.

بەھۇدە ۋايساش

كۆتۈك سېنىڭ راستىنلا ئوچۇق ئىكەن پىتىنخور،
ئىلىك ھەقىنىڭ ئالدىدا تۇتۇق ئىكەن پىتىنخور،
شۇم ئىتلارنىڭ زاتىدىن تۆگەندىگمۇ خۇي - قىلىق،
ساڭا پاتىك چۈمۈچى قوشۇق ئىكەن پىتىنخور.
ھايات ساڭا ھەمىشە تاتلىقنى بېرەمدۇ؟
ياخشىلارنىڭ يوللىرى توسۇق ئىكەن پىتىنخور،
كۈنۈڭ تۇغار يېڭى كۈن نۆۋەت بىلەن ئالمىشىپ،
كۆڭلۈڭ قارا، يۈرىكىڭ پۇچۇق ئىكەن پىتىنخور.
زەر قۇياشقا كۈل چاچما نۇرلاندۇرغان زېمىننى،
يېگىنىڭنى بىلدىڭمۇ قۇسۇق ئىكەن پىتىنخور.
تەھرىرى: دىلىنۇر ئابىلىز

چوپانى

1

ئۆيۈڭنىڭ ئارقىسى بىرلە ئۆتەلمەيمەن، نىگار ئەمدى،
ئۆتۈپ قالسامۇ ئاشقچە ھۆتەلمەيمەن، نىگار ئەمدى.
بىسەقت ھۆتلىپ قالسام، لۇڭنى چاڭقىتىپ چىقساڭ،
لۇمىدىن مەي بېرىپ كۈلكۈن كۈتەلمەيمەن، نىگار ئەمدى.

مۇھەببەت - سۆيگۈ توختامى تۈزۈشتۈق نەچچە رەت بۇزدۇك،
يېلىنما، قايتىدىن توختام پۈتەلمەيمەن، نىكار ئەمدى.

مۇھەببەت - سۆيگۈ، مېھرىمنى سېتىپ ئەتكەسچىلىك قىلغان،
كۇناھىڭدىن ئۆمۈزۈپەت ئۆتەلمەيمەن، نىكار ئەمدى.

لۇڭدىن كۈل، تىلىڭدىن بال، كۆزۈڭدىن قان تۆكۈپ يىغلاپ،
قەسم بەرسەڭمۇ، ھەرگىزمۇ ئىشەنمەيمەن، نىكار ئەمدى.

2

توغۇپ تۇرسام يېقىپ نازلىق سوغۇق قەلبىمنى نار قىلدىڭ،
تىنچ كۆڭلۈمگە قۇدرەتلىك پىراق - ئىشقىڭنى يار قىلدىڭ.

چىداپ - تاقەتلىرىم مەغلۇپ بولۇۋەرگەچكە ئىشقىڭدىن،
مېھرى - شەپقەت تىلەپ بارسام بويۇڭ - قەددىڭنى دار قىلدىڭ.

بويۇك مەۋجۇتلىقىم دارغا ئېسىلغانتى، سۈرە نازىل.
قىلىپ، ئوقۇپ ھۈرۈپ نەكرار مېنى دۇنياغا بار قىلدىڭ.

«پۈتۈن دۇنياغا ئوت كەتكەي ئونۇمنىڭ زەررىسى ئۇچسا»
دېسەم، قورقۇپ قوشۇماڭنى تۇرۇپ دۇنيانى قار قىلدىڭ.

لېكىن قارلار ئېرىپ، سۇلار ۋاراقلاپ قاينىسا، «توۋا»
دېدىڭ ھەيران بولۇپ،—قانداق قىلىپ سۇلارنى پار قىلدىڭ؟»

تىپىرلاپ، چەكچىيىپ كەتكەن كۆزۈڭگە شۇغۇغۇچ مەنمۇ،
دېدىم: «ئېيتە، مېنى قانداق قىلىپ سۆيگۈڭگە زار قىلدىڭ؟»

جاۋاب بەرمەيلا باغرىڭغا بېسىپ، قانماي سۆيۈپ زەت - رەت،
دىلىڭدا قۇتىغان ھىجران، ئەلەم - ھەسەتتىم، خار قىلدىڭ.

3

نىكار، يايلاپ كېلەي قويدەك دىلىڭنىڭ دارىسى نەدە؟
بېلىق يەڭلىخ ئۈزەي ئەركىن كۆزۈڭنىڭ قارىسى نەدە؟

قاچانلاردۇ يېقىپ نازلىق دىلىمنى ئوۋلۇۋالغانتىڭ،

ئۆزۈمنىڭ مۈلكى — قەلبىمنىڭ غۇرۇرلۇق پارىسى نەدە؟ نەدە؟

كۆرۈپ لوقمان ھېكم بىر يىل خىجىللىق ئىلكىدە قاچتى،

دېدىم ئەپسۇسلىنىپ: «ئېيتىڭ، پىراقنىڭ چارىسى نەدە؟»

باللىقم ئىدىغۇ مېنىڭ،
غەم - غۇسسۇز يايىرىغان دەۋرىم،
سەبىلىكتىن قىلىنچاق مەرھۇم،
بوغۇلۇشتىن تۈگىدى سەۋرىم.

بولۇپ قالدى ھەممىسى ساختا،
خۇشال كۈلكە ھەتتاكى كۆز ياش.
يىللار ئانا قىلچاق چوڭ توساق،
بولالمايدۇ قونچىقىم مۇڭداش.

قايتۇرۇپ بەر چۈشۈمنى نىگار

قايتۇرۇپ بەر چۈشۈمنى نىگار،
پاك روھىڭغا تۇنىپ تۆتەي.
چۈپ يۈرەكنىڭ رېتىم - كۈيىنى،
ئۇ دۇنياغا بىرگە ئېپ كېتەي.
قايتۇرۇپ بەر چۈشۈمنى نىگار،
پاك روھىڭغا تۇنىپ تۆتەي.
سۆيگۈمىزنى باسىمۇن غەپلەت،
چۈش قوينىدىن ئويىنىپ كېلەي.
تەھرىرى: دىلنۇر ئابلىز

قايتۇرۇپ بەر چۈشۈمنى نىگار،
پاك روھىڭغا تۇنىپ تۆتەي.
چۈشتە ئەمەس رېئاللىقتا،
يۈرىكىڭگە سىڭشىپ كېتەي.
قايتۇرۇپ بەر چۈشۈمنى نىگار،
پاك روھىڭغا تۇنىپ تۆتەي.
چىن ئەقىدە سۆيگۈ نۇرىنى،
ۋۇجۇدۇڭدىن ئاخشۇرۇپ تاپاي.
ئەخمەتجان ئىمىن

سىزىپ قويدۇم قەلبىڭىگە قۇياش

ھېس - تۇيغۇمۇ مىسكىن شۇ قەدەر،
ئاشىقلارغا ھىجران زامانداش.
سەن رەسىدە بولماي تۇرۇپلا،
سىزىپ قويدۇم قەلبىڭىگە قۇياش.

شاراپ ھىدلاپ كەلگەن رسالەم،
تارتتى سېنى باغرىغا بىر رەت.
شادلىق ئەجەپ تەسەللى ئەمەس،
دەرئىلك كۈلۈپ كېلەر مۇھەببەت.

كەل يىراق جايدىكى ئوماق پەرىشتەم

شۇ قەدەر غېرىبلىق ئۆتسىمۇ جاندىن،
ھەر مىسرا شېئىرىمدا يەنىلا ئە سەن.
سېھنىشى كۈيۈمنى ئاڭلار كائىنات،
بەزلەيمەن ئۆزۈمنى سۈكۈتلەر ئارا.
بىر مېنى تەنھالىق قىيىنايدۇ قەۋەت،
كەل ئاتەش يۈرەككە ياڭرىتىپ ناۋا.
تەھرىرى: تۇرسۇنجان مۇھەممەت

ئىسمىڭنى چىرايلىق پەردا زىلاپ يەنە،
يۈرىكىم تەكتىگە سالدۇم ئاۋايلاپ.
كەل يىراق جايدىكى ئوماق پەرىشتەم،
سېھنىغان باغرىمغا باساي يېنىشلاپ.
بۇ يەردە ئەتىياز بىلىنەر سوغۇق،
كۆرۈشكۈم كەلمەيدۇ ھېچ كىشى بىلەن.

تەخمىنلەر

تۇرغۇن ئوبۇلقاسم

ئال ساۋاق

(مەتقاسم مەتتىياز غەزىلىگە تەخمىن)

ئاللا سۆز دېھقان ئاداش، خۇش باقتى بۇ دەۋران ساڭا،
تۆكسەڭ قان - تەر، لېكىن، ھېچ يەردە يوق بوستان ساڭا،
گەپ سېتىپ يۈرسەڭ بىكار، تۆكەيدۇ ئاش ئاسمان ساڭا،
ئالگىدىم «دەرد» ئىگى، ھەمكىن «پىتىنخور» ئۇتۇن ساڭا،
كىمدىن ئاغرىنساڭ بىكار، ھېچ پايدا يوق گەپدان ساڭا.
بىر كۈنى يۈرسەڭ: «سەمەت كەڭ سېلىۋالدى قاشنى» دەپ،
بىر كۈنى يۈردۈڭ: «ئىمام تېز يۆتكىدى تاشنى ...» دەپ،
بىر كۈنى: «ئاللا، يوقات، ئوسمان دېگەن قاقۋاشنى!» دەپ،
«ئۇ مۇكاپات نامىدا ئەپ كەتتى نۇرغۇن تاشنى ...» دەپ،
چىدىماي ۋايىپاپ يۈرۈپسەن، مەن تولا ھەيران ساڭا.

قوشنلار ئېيتسا: «سابانغا ئەتە ئىشقا ئۇيى قات»،
شۇ ھامان دەپسەن: «ئىشىمغا كىرىۋالماڭلارچۇ چات!»
ھە، ساڭا كىم ئېيتتى «ئۆيدە يات»، «قۇرۇق پىتىن ئىگى سات»،
ئىشلىگەن چىشلەيدۇ شۇنداق، ئەجرىدىن چاپناپ تاۋات،
ئەمدى ئەسقاتماس قۇرۇق گەپ — ئوقى يوق پىستان ساڭا.

ئۇخلىدىڭ، تۇڭلۇككە تارتىپ قارا پەردە، ياز بويى،
قاچا ئۇيقۇڭ، ئوينىدىڭ بازار — شەھەردە ياز بويى،
باشقىلارچۇ، ئىش بىلەن شامۇ سەھەردە ياز بويى،
قارا تەرگە چۆمسە ھەممە ھۆددە يەردە ياز بويى،
بەزمىگە ئەپلىك بولۇپتۇ تال باراڭ، ئايۋان ساڭا ...
ئاش ئالاي دەپ تېز تۈگەتتىڭ ئازلا چارۋاڭنى سېتىپ،
ئاخىرى شۇ بىر كالاڭنى ھەم يېقىتتىڭ كۆپ سېغىپ،
ھېچ ئېتىزغا چىقىمىغاچ، كەتتىڭ ھۇرۇنلۇققا ئېغىپ،
چاينىماق بولساڭ ئەگەر ياغ، باشقىلاردەك چۆپ يېغىپ
باقىساڭ ساغلىق قوتاندا، سەمرىمەن پاخان ساڭا.

مول ھوسۇل نەدىن كېلۇر، باغرى ئېتىزنى تىلىمساڭ؟!
 نېمە دەي، ئاز پايدىنى تېخى كۆرۈڭگە ئىلىمساڭ؟!
 مەيلىمۇ، ئىشتىن قېچىپ دائىم جېنىڭنى قىينىساڭ؟!
 سەن ئەگەر يۇلغۇن - قومۇشلۇقلار ئارا ئوۋ قىلمىساڭ،
 ئۇچرىماس يول - رەستىدىن ھەتتا توكۇر توشقان ساڭا.

نەدە باركەن، چارۋا باقىاستىنلا گۆش - ياغ يەيدىغان؟!
 ئېيت قېنى، نەدىن كېلۇر ئاقچا - پۇلۇڭ خەجلەيدىغان?!
 ئۇ زامان كەتتى، «يوغان قازان مېنىڭكى...» دەيدىغان،
 بۇ زامان شۇنداق زامانكى ئىشلىگەن چىشلەيدىغان،
 يوق پەقەت تەر تۆكمەسەڭ مانتا، پۈلۈ، ئاق نان ساڭا.

ئەمگىكىنى كىمكى سۆيسە، ئۇ بەخت - شادلىققا يار،
 ئەمگىكىدىن كىمكى ئايرىلسا، قىلۇر ئۆزىنى خار،
 بوش - ھۇرۇنغا ئەھلى ئەمگەكتىن ھامان نەپرەت باغار،
 ھىيلە جىڭدا توختىماس، لاپ بىرلە توشمايدۇ تاغار،
 قىلمىغاي يۈز خاتىرە «جىڭ پادىشاھ — سۇلتان» ساڭا.

يۇيسلا دەرھال چىقىپ كەتكەي كىيىمدە بولسا كىر،
 كۆر ئەنە، چوڭ باي بولۇشمۇ بولمىدى ھېچكىمگە سىر،
 بولسلا غەيرەت، گادايمۇ سالدۇ ئالتۇن قەسىر،
 ئەر - خوتۇن ساغلام ئىكەنەن، تەر تۆكۈپ قىلساڭ ئەجىر،
 باشقىلاردەك قەد كۆتۈرمەككە تولۇق ئىمكان ساڭا.

سۆزلىرىم بولسۇن دىلىڭنى يۇيغۇچى زەمزم يېغىن؛
 كەڭ ئېتىزدا سەن ئۆزۈڭنى خۇددى پەرھاد چاغلىغىن،
 گەپ - سۇنايىنى ياغلىغان ياغدا گېلىڭنى ياغلىغىن،
 «دەرد» لىرىڭدىن ئال ساۋاق، ئىشلەشكە بەلنى ياغلىغىن،
 مېھنىتىڭ قىلغاي مۇكاپات - پايدىنى ئېھسان ساڭا.

بۇلبۇلغا

(مۇھەممەتتۇرسۇن باھاۋۇدۇن غەزىلىگە تەخمىس)

دۇر چاچتى سۈزۈك ئاسمان، ئۇخلاشتىن ھايا قىلغىن،
 گۈل تۆكتى لىۋىدىن قان، ئىلكىڭگە راۋا قىلغىن،
 «گۈل!» دەپ ئوقۇغىن داستان، جىسمىڭنى لاۋا قىلغىن،
 گۈل ئاشقى ئەي بۇلبۇل، تۇر، سايرا، ناۋا قىلغىن،
 سۇندى قەيسىڭ چۈلچۈل، ئۈچ، سەيىرى ھاۋا قىلغىن.

قىلساڭ

(ئەرشىدىن راشىدىن غەزىلىگە تەخمىس)

دىلىڭدا ئەڭ سۆيۈملۈك ھەم بۈيۈك نامنى «ئانا» قىلساڭ،

جاھان رازى، ئاناڭنىڭ ئەجرىنى سەن بىباھا قىلساڭ،

ئاپارسەن بەخت، ئاناڭ كۈتكەن ئۈمىدىنى چىن ئادا قىلساڭ،

ئاناڭ رازى بولۇر سەندىن، ئۇنىڭغا سەن ۋاپا قىلساڭ،

قارا يۈزسەن، ئۇ قىلغان چىن ۋاپاغا گەر جاپا قىلساڭ!

دېڭىزدىن كەڭ، دېڭىز چوڭقۇرلۇقىدىن زور ئانا مېھرى،

گوياكى ماگما - ۋولقاندۇر ۋاپاسىزغا ئۇنىڭ قەھرى،

ھاياتلىق شاھى ئۇ، بولسۇن كۈزەللىك تەختىدە قەسرى،

ھاپاشلاپ مەككەگە يەتتە ئاپارساڭ يانمىغاي ئەجرى،

تېرىقچە خىزمىتىگە ئەرزىگەيمۇ دوق - ئاپا قىلساڭ!؟

بولۇپ ئىشقىڭدا گۈلخان، ئۇ تارتقان ئوت - لاۋا ئازمۇ؟!؟

تەلپ بەختىڭنى ئېيتقان ھېكمىتى ھەمدۇ، سانا ئازمۇ؟!؟

ئەزىز دوستۇم، ئاناڭدىن ھەر قاچان ئالغان داۋا ئازمۇ؟!؟

كۈدەكلىك چاغلىرىڭ، بىلمەي، ئاناڭ سالغان جاپا ئازمۇ؟!؟

ئۇياتقۇ، ئەمدى چوپچوڭلا تۇرۇپ خەيلى - خاپا قىلساڭ!

ئەمەس بۇ، جان ئاناڭنىڭ ئەمگىكىدىن قەرز تەلەش ۋاقتىڭ،

ئەمەس بۇ، جان ئاناڭدىن نەپ يۈلۈشقا چىش بىلەش ۋاقتىڭ،

ئەمەس بۇ، ھەم ھاپاش بولماق ئۈچۈنلا يۈگۈرۈش ۋاقتىڭ،

ئەمەس بۇ، «تۆگە تايلاق» دەپ ئۇنىڭغا ئەركىلەش ۋاقتىڭ،

ئۇۋالغۇ، شىللىسىگە مىنگىشىپ قەددىنى «يا» قىلساڭ!

ئاناڭدۇر جان، ساڭا تۈز ھەم تائام بەرگەن شۇ ئۆگەيمۇ،

بىلمەسەن، كەلمىگۈنچە سەن، دېمەيتتى ئۇ تاماق يەيمۇ!...

بۈگۈنچۈ، كۆپ مائاشىڭدىن دېمەيسەن ئاناڭ خەجلىيمۇ!

تېخى سۇنماقتا يوق بىز قەترە سۇ، كۆڭلۈڭ كۆتۈرگەيمۇ

ئۇنىڭ كۆز ياشلىرىنى مەي قىلىپ كەيمۇ ساپا قىلساڭ!؟

سېنى تۇتقان ئاناڭ ياكى تۆگەي بولسۇن، جاپا چەككەن،

ساڭا كەلگەن خەتەر ئالدىدا ئۆز قەددىنى كەرگەن،

ھامان ئۆمرۈڭ بېغىنى گۈللىتىشكە كۆپ ئۇرۇق تەرگەن،

سېنىڭ جىسمىڭ ئۇنىڭ جىسمى (ساڭا ئۇ جانۇتەن بەرگەن)،

قەرزىنى ئالماقتا ئاز كېلۈر مىڭ جان پىدا قىلساڭ!

ئاناڭغا سەجدە قىل، تۇرغۇن، سۆزۈڭنى چىڭ تۇتۇپ ئەستە،
 ھالال ئەجرىڭ بىلەن ھەر كۈن ئاناڭغا راسلا گۈلدەستە،
 تۇتار پەرزەنت ساڭا ھەم گۈل، بېشىڭ جەننەتكە كۆچمەستە،
 ھوشۇڭ تاپ، سەجدىگاھىڭنىڭ ھاياتلىق شامى ئۆچمەستە،
 كۆزىنى يۇمسا، بىل، كەلمەس، ئۇرۇپ ئاھ، مىڭ نىدا قىلساڭ!

جانانمۇ سەن

(مۇختەر مەخسۇت غەزىلىگە تەخمىس)

ئېيتقنا، ئېتىز قىزى، قەلبىدىكى ئارمانمۇ سەن؟
 ئېيتقنا، ئۇسۇلچى ياكى ناخشىچى، دېھقانمۇ سەن؟
 گاھ كۆرۈنسەڭ، گاھ يوقايسەن، ئېيتقنا، ئىنسانمۇ سەن؟
 ئاھۇ كۆزلۈك ئەي نىگارم، ھۆرمۇ سەن، غىلمانمۇ سەن؟
 كۆيدى ئىشقىدا يۈرىكىم، ئوتمۇ سەن، گۈلخانمۇ سەن؟

كەڭ ئېتىزدا دوستلىرىڭ بىرلە كېيىكتەك قىيغىتىپ،
 گاھ ئۇرۇق چاچساڭ، كېلەر سەن گاھىدا سۆرەم چېتىپ،
 بولمىسا ئىشلار تامام ئاخشامدىمۇ قالماي كېتىپ،
 بىلىدىم، ھەر تاڭنى چىللايسەنكى كەتمەن ئوينىتىپ،
 كەڭ ئېتىزنى نۇرغا كۆمگەن ئايىمۇ سەن، چولپانمۇ سەن؟

كۆزلىرىمگە چۈشكىنىدە ئاق بىلەك، ئاپئاق بىلەك،
 يۆڭگەي شۇ جۈپ بىلەكنى خۇش سايا سۆيگەن ئېتەك،
 ئاھ، سەن ئالغان ھەر قەدەمدە ئۆزگىچە كۈلكەي تىلەك،
 ئۈنچە تەر - دۇردانە تۆككەن ھەر ئىزىڭدا مىڭ چېچەك،
 چۆلىنى گۈلزار ئەيلىگەن لەيلىمۇ يا رەبھانمۇ سەن؟

ئىش - ئىزىڭ شۇنچە گۈزەل، ئارزۇلىرىڭ ئاندىن بەلەن،
 چۈشمىگەي دەيمەن يامان كۆز، پاكلىقىغا، ئەي لۈمەن،
 يوللىرىڭ بولسۇن قىزىل گۈل، ئۈنمىسۇن يانتاق، تىكەن،
 تاغ سۈپەت خاماننى كۆرسەڭ ئارمىنىڭ ھاسىل ئىكەن،
 مول ھوسۇلنىڭ شادلىقىدا بۇلبۇلى خەندانىمۇ سەن؟

سەن بىلەمسەن، مەن سېنى يارىم دېدىم، ئېيتتىم غەزەل،
 باغلىدىم ئىش ئەۋجىدە سەن بىرلە بەسلەشمەككە بەل،
 مەرھەمەت، بىر جۈپ بولايلى، بەر قولۇڭنى، قېنى كەل،
 بىغۇبار ھۆسۈڭ گۈزەلدۈر، خىسلىتىڭ ئاندىن گۈزەل،
 مېنى رام - پەرۋانە قىلغان جانمۇ سەن، جانانمۇ سەن؟

ئەنۋەر ھوشۇر

مۇغەمبەرلەر كۈلكىسى

(ھېكايە)

شەنبە كۈنى ئىدى. ھويلىدا ئوغلۇم بىلەن تال ئېچىۋاتاتتىم، ئايالىم ھەپتىدىن بىرى يىغلىپ قالغان كىرلارنى يۇيۇۋاتاتتى. تۇيۇقسىز ئىشك جالاقىدە ئېچىلىپ، ئوتتۇرا بوي، رەنسىز كىيىنگەن، دەماللىققا قايسى تائىپىدىن ئىكەنلىكىنى ئېنىق پەرق ئەتكىلى بولمايدىغان، يۈزۈن بىر كىشى ئىت قوغلىغان ھابدالدەك پالاقشىغىنچە ھويلىغا كىرىپ كەلدى.

— بۇ ئۆيىڭ ئىگىسى بارمۇ؟

غۇچىدە ئاچچىقم كەلدى. ساراڭمۇ نېمە ماۋۇ ئاداش، ھېلىغۇ پۈتۈن سۈرۈك ئۆيىكەن، سايدىكى تاشنىڭمۇ ئىگىسى بار بۇ جاھاندا!

— بار، بىز شۇ، — دېدىم مەن سالامغا كۆكسۈمگە ئاپارغان قولۇمنى دەرھال چۈشۈرۈپ، — سىلى ئىگىسى يوق ئوينىمۇ كۆرۈپ باققانمۇ؟

مەن ئۇزۇن مۇددەت تىل ئوقۇتقۇچىسى بولغانلىقىم ئۈچۈنمىكەن ئېيتاۋۇر گەپ - سۆزگە كەلگەندە بەك زىغىرلايتتىم، ھېچكىمگە يۈز خاتىرە قىلمايتتىم. شۇڭا خىزمەتداشلىرىم ئارىسىدىكى لەقىم «تۈز» ئىدى.

يۈزۈن كىشى سۆزدە كەتكۈزۈپ قويغانلىقىنى دەرھال ھېس قىلدى بولماي، پىستە كۆزلىرىنى كۆزۈمدىن ئېلىپ قاچتى.

— مەن ... دېمەكچىمەنكى ئائىلە باشلىقى كىم؟ مەن ئايالىمغا قارىدىم، ئايالىم «سىز» دېگەن مەنىدە ماڭا قارىدى.

— ئەلۋەتتە مەن بولىمەن!

— ھىم، — دېدى يۈزۈن كىشى چىرايىغا قەستەن سۈر بېرىپ، — مەن ئېلىكتىر شىركىتىدىن كەلدىم، — ئۇ سومكىسىدىن بىر باغلام تالوننى ئېلىپ تىزغا قويۇپ تۇرۇپ، بىر نېمىلەرنى يازغاندىن كېيىن ماڭا تەڭلىدى، — توك

شۈلمەنلا دېگەن، بېرىمەن دەيدىغىنىدىن بىرسى يوق. بۇ خەقنىڭ دەردىدە بىز يۇقرالار ياشامدۇق، ياشامادۇق؟ ھېلى بىرسى كېلىپ ئىشكىگە نومۇر قاقمەن دېگەن، ئەنە ئىشك دېسە ئالغانچىلىك تۆمۈرنى قېقىپ قويۇپ 5، 10 كۈننىڭ كېيىنى قىلغان. ئارىدىن بىرەر يىل ئۆتمەي، يەنە يېڭىغا ئالماشتۇرىمىز دېگەن. ھېلى بىرسى كېلىپ چىرايلىق كىشىلەرنى بىر نېمە قىلىمىز دەپ پوككىدە تامغىنىنى بېسىپ ياكى قىزىلىنى كۆككە، كۆكنى قارىغا ئالماشتۇرۇپلا، پالان - پۇستانى پۇلنىڭ كېيىنى قىلغان. ھېلىمۇ ھۆكۈمەتنىڭ قالايمىقان ھەق ئېلىشى چەكلەپ تۇرغىنى. بولمىسا كۆرتىگە بىرنى ئۇرۇپلا، يولدا كېتىۋاتقان ئادەملەردىنمۇ بىر نېمىلەرنى دەپ پۇل ئېلىشتىن يانمايدۇ بۇ بىر نېمىلەر ...

— ئۇكا ھوي، نېمىگە شۇنچە قاينايىسەن؟

— سىلىنىڭ تۈتۈۋەقسىز گەپلىرىگە، — ئوغلۇم سۆزگە كەلگەندە مېنى تارتقاندې، — ئىسچوتچىكى ئۆزىمىزنىڭ ھالال تاپقان پۇلغا ئالغان ئىدۇق. ئۇ ئاش، نان دېمەيتتى، لېكىن سىلەر نوپۇزغا ئالىمىز دەپ قاراپ تۇرۇپ، ئىككى مىڭ كۈيىنى سوقتۇڭلا. بۇنىڭغا چىشمىزنى چىشلەپ ماقۇل دېدۇق. سىم يوللىرىنى ئۆزۈڭلار ئورۇنلاشتۇرغان ئىدىڭلا، ئارىدىن بىرەر ئاي ئۆتە - ئۆتمەي تۈۋرۈك ئۆلچەمسىز ئورۇنلاشتۇرۇلۇپتۇ دەپ، بىر چىرايلىق پىشايۋاننى بۇزدۇرۇپ، ھويلىنىڭ ئۇ بۇرچىكىدىن بۇ بۇرچىكىگە يۆتكەتتىڭلا. كاتەكنى ئۆز قولۇم بىلەن كولىدىم، ھەممە ئىشنى ئۆزىمىز قىلدۇق. لېكىن سىلەر يۆتكەش ھەققى دەپ، قاراپ تۇرۇپ 90 كوي ئالدىڭلار. ھاجەتمەن بولغاندىكىن دەردىمىزنى ئىچىمىزگە يۈتۈپ، ھەممىگە ماقۇل دېدۇق. ئەمدى كېلىپ قاچان توك ئىشلەتمەيمىز دېگەندە قايتۇرىمىز دەپ، رەنە پۇلى ئالىمىز دەيسىلەر. ئۇنداق چىرايلىق ناملار بىلەن ئادەم قاقشاتقىچە، نەق گەپنى قىلساڭلار بولمامدۇ؟

— ھە نەق گەپنى قىلاي، پۇلى تۆلەمسىلەر، تۆلمەمسىلەر؟

— تۆلمەيمىز!

— ئوغلۇم كېسىپلا جاۋاب بەردى.

— ئەمەسە خوش، — ھېلىقى كىشى سۈپىغا تاشلىۋەتكەن تالوننى ئېلىپ ئىشك تەرەپكە

ئىشلىتىش ياجىڭ ① پۇلى ئۈچۈن ئىككى يۈز يۈەن تاپشۇرۇڭ!

— نېمە پۇلى دېدىڭىز؟ — مەن ھەيرانلىقتا ياندۇرۇپ سورىدىم.

— دېدىغۇ، توك ئىشلىتىش ياجىڭ پۇلى، — يوچۇن كىشى تالوننى زەردە بىلەن سۇيىغا تاشلىدى، — تېز بولۇڭ، ئىشىم ئالدىراش.

— ئىشىڭىزنىڭ ئالدىراشلىقىنى تۇرقىڭىزدىن بىلدىم، — دېدىم مەن ئەتىيازنىڭ ئىزغىرىن شاملىدا يېنىك يەلپۈنۈپ ئۇچۇشقا تەمىشلىۋاتقان تالوندىن كۆزۈمنى يۆتكەپ، — ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغان جىنايەتچىگىمۇ گۇناھنى دەپ بېرىدۇ. سىز ماڭا باش - ئاخىرى يوق گەپلەرنى قىلىپ زەردە قىلماي، ئاۋۋال نېمىشقا رەنە پۇلى ئالدىغانلىقىڭىزنى دەپ بېرىڭ. توك ئىشلەتكەن بولساق، پۇلنى سىنىت ئۇيان - بۇيان قىلماي ئايىمۇ - ئاي تۆلەۋاتىمىز، قانداق تەلەپ - بۇيرىقىڭلار بولسا ۋاقتىدا بېجىرىۋاتىمىز. يەنە ...

— سەۋەبىنى مەن نەدىن بىلەي؟ مەن پەقەت شىركەتتىن بۇيرىغان ئىشنى قىلىشلا بىلىمەن، — ئۇ توڭلۇق بىلەن كېيىمنىڭ بىلىگە تەپتى.

— گەپنى ئېنىق قىلىڭ پۇلى بېرەمسىز - بەرمەمسىز؟

— ۋاي ... بېرىلى غوجام، بەرمەيمۇ قۇتۇلغىلى بولامدۇ سىلىدىن؟ — خېلىدىن بىرى سۆھبىتىمىزگە قۇلاق سېلىپ تۇرغان ئايالىم سۆزگە ئارىلاشتى، — مېنىڭ بېلىشىمچە ياجىڭ دېگەننىڭ قايتۇرۇش مۇددىتى بولىدۇ. شۇڭا پۇلنى بەرسەك قاچان قايتۇرۇپ بېرىشلا، مۇشۇ ھەقتە بىر نەرسە دەپ بەرسە. بولسا تامغىسى بار قىزىل باشلىق ھۆججەتلىرىنى كۆرسىتىپ قويىسلا، كېيىن ئىشىڭىڭ ئىككىسىنى تاپالمايمۇ قالمايلى يەنە ...

— ئەلۋەتتە قايتۇرۇش مۇددىتى بولىدۇ - دە، يوچۇن كىشى مۇغەبەرلەرچە كۈلدى. ئۇنىڭ كۈلكىسىگە بىر خىل ئاچكۆزلۈك، رەھىمسىزلىك يوشۇرۇنغانىدى.

— قاچان؟

— سىلەر توك ئىشلەتمەيمىز دېگەن كۈنى!

— بۇ سېپى ئۆزىدىن زۆمگەرلىكتۇ، — ئوغلۇم ئوغۇز يار گۈرچەكنى يان تامغا ئاتتى. گۈرچەكنىڭ تامغا تەككەندىكى تاراڭشىغان ئاۋازىدىن ھەممىمىز قورقۇپ كەتتۇق، — قانداق دېگەن گەپ بۇ؟ ھەممە ئالىمەن،

① ياجىڭ پۇلى - رەنە پۇلى

ئىشلىرىنى قىلىشقا — تاپشۇرۇق تەكشۈرۈشكە، دەرس تەييارلاشقا، كىتاب - ژۇرنال كۆرۈشكە، پوپايكا توقۇشقا، كەشتە ئىشلەشكە، ھەتتا ئاۋاز چىقارماي ئۇخلاشقا كىرىشەتتى. قېلىن - قېلىن ھۆججەت - ماتېرىياللار بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى ئوقۇلۇپ، مۇدىرنىڭ كۆز ئەينىكى ئېلىنغانغا قەدەر داۋاملىشاتتى. كۆز ئەينىكى ئېلىنىپ، ھۆججەتلەر رەتلىنىپ بولغۇچە بولغان ئارىلىقتىكى، بىر قانچە سېكونت ئەڭ ئاچقۇچلۇق پەيت ئىدى. بۇ ۋاقىتتا پەستىكىلەر بىر - بىرىنى جىملىشىپ، دىققەت بىلەن ئولتۇرغان ھالەتنى شەكىللەندۈرۈپ بولشاتتى. مۇدىرنىڭ ھەر ۋاقىت كۆرىدىغىنى، پۈتۈن دىققىتى بىلەن ئېغىزغا قاراپ ئولتۇرغان كىشىلەر بولغاچقا، ئۆزىنىڭ باشقۇرۇش سەنئىتىدىن كۆڭلىدە رازى بولۇپ، چايدىن بىر ئۆتلۈۋەتكەندىن كېيىن، قايتىدىن كۈچ - قۇۋۋەتكە تولغاندەك بولۇپ، خۇرچۇنىڭ يەنە بىر يېپىنىڭ ئېغىزىنى ئاچاتتى. بۈگۈنمۇ شۇنداق بولدى:

— بۈگۈنكى ھۆججەت يەتكۈزۈشمىز مۇشۇ يەرگىچە بولىدۇ. ھۆججەتنىڭ روھىنى مەكتىپىمىزدە قانداق ئىزچىللاشتۇرۇش مەسلىسى توغرىسىدا ئايرىم ئورۇنلاشتۇرۇش قىلىنىدۇ. ھەر قايسى ئورۇنلار ئورۇنلاشتۇرۇش بويىچە ئىشلىنىشى بولىدۇ... بۈگۈنكى يىغىن پۇرسىتىدىن پايدىلىنىپ، مۇنداق بىر ئىشنى يولداشلارنىڭ سەمىگە سېلىپ قوياقچىمەن. بىز يېقىندا مەكتەپنىڭ مۇھىتىنى گۈزەللەشتۈرۈش ئۈچۈن ئوقۇتۇش بىناسىنىڭ ئالدىدىكى قارا تېرەكلەرنى چىقىرىۋېتىپ، ئورنىغا قارىغاي سالدۇق. قارىغاينىڭ ھەر تۈپىنى 320 يۈەندىن سېتىۋالدىق.

بىز بۇرۇن مەمۇرىيەت بىناسىنىڭ ئالدىغىمۇ قارىغاي سېلىپ باققان، لېكىن پەرۋىش ياخشى بولغاچقا ھەممىسى قۇرۇپ كەتتى. بۇ قېتىم تەجرىبە - ساۋاقلارنى يەكۈنلەپ، قارىغايلىرىنى كۆكلىتىشنى سېتىپ مۇدىرلىرىغا ھۆددىگە بېرىشنى قارار قىلدىق. كۆچەت قايسى سىنىپنىڭ ئالدىغا تىكلەن بولسا، شۇ سىنىپنىڭ سېتىپ مۇدىرى ئىكەن بولۇپ باشقۇرىدۇ. قۇرۇتۇپ قويسا ئەسلى باھاسىنىڭ بىر ھەسسىسى بويىچە تۆلەيدۇ. (رەمىيەت بىناسىنىڭ مۇھىتىگە ئىنتايىن مۇھىم)

يىغىن زالى قىزىتىلغان ياتقا سۇ قۇيغاندەك، ۋازىلداپ كەتتى: «بىناسىمىزدا تېمپېراتۇرا ئىنتايىن تۆۋەن، شۇنداقلا ئىسسىقلىق سىزىڭ قىزىقى ئەمدى چىققىلى تۇرىدۇغۇ؟»

بۇرۇلدى، — پۇلنى ئىدارىگە ئاپىرىپ بەرمىگىنلارنى بىر كۆرەي! ئىشتا بىلەن ئىچىلۋاتقان ئاشقا تۈيۈقسىز چۈپۈن چۈشكەندەك، ھەممىمىزنىڭ كۆڭلى ئەسكى بولدى. مەن تۇرغان پېتى تاماكا يۆگەشكە كىرىشتىم. ئوغۇز يارىنىڭمۇ خۇمارى تۇتتى بولغاي (مەن ئۇنىڭ تاماكا چىكىدىغانلىقىنى بىلمەيتتىم. لېكىن ئۆزۈمۈ چەككەچكە ئۇنىڭغا تاماكا چەكمەسلىك ھەققىدە نەسەت قىلىشقا تىلىم ئاجىزلىق قىلاتتى) ئالدىراش سىرتقا چىقىپ كەتتى. ئايالىم بىر ماڭا، بىر تاغدەك دۆۋىلىنىپ تۇرغان كىيىم - كېچەكلەرگە قاراپ قويغاندىن كېيىن، بېشىنى چايقاپ قويۇپ يەڭلىرىنى تۇرۇپ كىرىۋېتىشقا كىرىشتى. مەن تاماكىنى تۇتاشتۇرۇپ كۈچەپ بىر قانچە قېتىم شورىغاندىن كېيىن، نەچچە كۈندىن بىرى ئىچىمنى تاتلاۋاتقان «مۈشۈك» نى قوشۇپ چىقىرىۋەتمەكچى بولغاندەك، ئىسنى بىراقلا پۇۋلىدىم. ئەمدى ئىشنىڭ مىزىسى قالمىغانىدى. ھەر قانچە قىلغان بىلەنمۇ بابىقى قىزىغىن ئەمگەك كەيپىياتىنى ئەسلىگە كەلتۈرگىلى بولمايتتى. ئوغۇز يارىنىڭمۇ ياتار ۋاقتىدىن بۇرۇن ئۆيگە قايتىپ كەلمەيدىغانلىقى ئېنىق ئىدى. شۇڭا ئايالىمنىڭ بىر خىل رېتىمدا كىرىۋېتىشىغا بىردەم قاراپ تۇرغاندىن كېيىن، ماغدۇرسىز پۇتلىرىمنى نەستە يۆتكەپ سۇپىغا كېلىپ يانپاشلاندۇم.

— ياستۇق ئېلىپ چىقىپ بىرەيىمۇ؟
— ياق، بولدى، مۇشۇنداقلا بىر دەم ياتاي.
مەن كۆزۈمنى يۇمىدۇم.

× × ×
مەكتەپ مۇدىرى كۆز ئەينىكىنى ئېلىۋېتىپ، پۇرلىشىپ كەتكەن قول يالغىقى بىلەن، چېچەك ئىزى قاپلاپ كەتكەن مەڭزىدىكى مۇنچاقەتكە تەرتىپلىق ئىپتىۋەتكەندىن كېيىن، پەستە ئولتۇرغانلارغا بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتى. بۇ ئۇنىڭ كەسپى ئادىتى ئىدى.
مەكتەپ مۇدىرىنىڭ كۆزى ئادەتتىكى ۋاقىتلاردا زامانىمىزدىكى نۇرغۇن ئەمەلدارلارغا ئوخشاشلا، يىراقىنى ياخشى كۆرۈپ، يېقىننى كۆرەلمەيتتى. كۆز ئەينىكى تاققاندا بولسا يېقىننىلا كۆرۈپ يىراقنى كۆرەلمەيتتى. ئۇنىڭ بۇنداق «كېسىلى» نىڭ بارلىقىدىن ھەممەيلەننىڭ خەۋىرى بولغاچقا، مۇدىرنىڭ كۆزىگە ئەينىكى ئېلىنمىگەن ھامان پەستە ئولتۇرغانلارنىڭ ھەننىۋاسى دېگۈدەك، ئۆزىنىڭ شەخسىي

ئوڭشاپ تەلەپپوزىنى يۇمشاتتى. — ھە، سىلى دەپ باقسىلا، نېمە گەپلەر بولدى ئۆزى، ھەممەيىلەن تەڭ سۆزلەپ قۇلاق، مېڭەمنى قوچۇۋەتتىغۇ. مەنمۇ «ئۇنداق قازانغا مۇنداق چۆمۈچ» قىلىپ تازا بىر دېيىشىشنى ئويلىدىمىيۇ لېكىن، دەرھال بۇ نىيىتىمدىن ياندىم. نېمىلا دېگەن بىلەن ئۇ بىر رەھبەر. ئۇ يەنە خىزمەت ئىشلىمىسە بولىمايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە مۇدىرنىڭ كۆزى تازا ياخشى ئەمەس. بەلكىم مېنى يېڭىدىن كەلگەن بىرسىگە ئوخشىتىپ قالغاندۇ ياكى بولمىسا ... مەن ھېچ ئىش بولمىغاندەك چىرايمىغا زورلاپ كۆلگە يۈگۈرتتۈم.

— بايا سىلى ئوقۇتۇش بىناسىنىڭ ئالدىغا سېلىنغان قارىغايلىرىنى كۆكلىتىشنى، سىنىپ مۇدىرلىرىغا ھۆددە بېرىدىغانلىقلىرىنى ئېيتتىلا. كۆچەتلەرنى قۇرۇتۇپ قويساقتۇ ھەسسىلەپ جەرىمانە تۆلەيدىكەنمىز. كۆكلەتسەك نېمە بېرىلىدىكىن؟ — مۇدىر مۇغەببەرلەرچە كۈلدى.

— شۇنىمۇ سوراش كېتەمدۇ؟ — ئۇ چايدىن بىر ئونلىۋىتىپ ئورنىدىن تۇردى، — مائاش بېرىمىز، مائاش! تاش بىلەن ياڭاقنىڭ تەڭ بولغىنى نەدە بار؟ يىغىندىن تارقىشىمىزغا خۇجۇلۇق مۇدىرى ئابدۇللا بۇرۇت ئىركەك غازدەك كاكىراپ يۈرۈپ، ھەش - پەش دېگۈچە «نېسۇمىز» نى تەقسىملەپ، ئاللىبۇرۇن تەييارلاپ قويغان توختانامىگە قول قويغۇزدى. ماڭا سىنىپنىڭ ئالدىدىكى 3 تۈپ قارىغاي كۆچتى تەقسىم قىلىندى.

يېقىندىن بۇيان مەكتەپتە توختانامە، مەسئۇلىيەتنامە ئىمزالاش خىزمەت ئىشلەشتىكى بىردىنبىر ۋاستىگە ئايلىنىپ قالغانىدى. قانۇن - ئىنتىزامغا رىئايە قىلىش مەسئۇلىيەتنامىسى، پىلانلىق نۇغۇتقا رىئايە قىلىش توختانامىسى، ئوت ئاپىتىدىن، ئوغرىلىقتىن ساقلىنىش مەسئۇلىيەتنامىسى، ئوقۇتۇش سۈپىتىگە، كاپالەتلىك قىلىش توختانامىسى، مەنئى مەدەنىيەت بەرپا قىلىش مەسئۇلىيەتنامىسى ... ئىشقىلىپ ھەر بىر ئىشقا بىردىن توختانامە، مەسئۇلىيەتنامە ئىمزالاندى. ئوقۇتقۇچىلارنىڭ قول قويۇش ھوقۇقىلا بولاتتى. رەت قىلىش، ئايرىم نۇقتىلار ھەققىدە پىكىر بېرىش ھوقۇقى بولمايتتى. شۇڭا ئۇلار كۆزنى

— شۇمۇ ئىش يولدىمۇ؟ —

— ئىش بولدىمۇ ئەمەس، گەپ بولدىمۇ دېگەنە ئاۋۋال.

— ئادەمنى قاراپ تۇرۇپ بوزەك قىلىشقىمۇ بۇ، بۇنىڭسىزمۇ بىز قىلىدىغان ئىشلار، تۆلەيدىغان جەرىمانىلار ئازمۇ؟

— بىز قارىغاي تۆستۈرسەك كۆكەرتىشتىكى ئىشچىلار نېمە ئىش قىلىدۇ؟

— نېمە ئىش قىلاتتى؟ مۇدىرنىڭ ئوتۇنىنى يارىدۇ، سۈيىنى توشۇيدۇ. خوتۇننىڭ يۇنىدىسىنى تۆكۈدۇ، چىقىرىۋەتكەن تېرەكلەر بىلەن، ئۆگەي ئوغلىغا ئۆي سالىدۇ شۇ.

— توۋا خۇدايىم، توۋا. كونىلارنىڭ: «كۆرگۈنۇڭدىن كۆپتۈر كۆرمىگىنىڭ، كۆرمىگەننى كۆرسەن ئۆلمىگىنىڭ» دېگىنى راستكەن. كۆرگۈلۈكىمىز ئالدىمىزدا ئوخشايدۇ تېخى!؟

— نېمە ۋارى - ۋارى بۇ، ئۇۋىسى بۇزۇلغان ھەرلەردەك ۋاززاڭشىپ، — مۇدىر ئۈستەلگە پاقىدە بىرنى ئۇرۇپ، غەزەپ بىلەن ئورنىدىن تۇردى.

— ھە نېمە گەپ، سەن تۈرە ئورنىڭدىن، ئەجەپ تۈل خوتۇندەك كوتۇلدايلا كەتتىڭمۇ؟ — مۇدىرنىڭ دېھقان قوللىرى مەن تەرىپكە سوزۇلدى. بىردىنلا ھەممەيىلەن زۇۋاندىن توختاپ، خۇددى كوماندا بەرگەندەك بۇرۇلۇپلا ماڭا قاراشتى. مەن ئەتراپىمغا قارىدىم، ھەممەيىلەننىڭ كۆزى مەندە.

— مەنما؟ — مەن بىر ئىشىنىپ، بىر ئىشەنمەي پەس ئاۋازدا سورىدىم.

— ھەنە سەن!

مۇدىرنىڭ جاراстанدا، يەنە كېلىپ كېلىنىمنىڭ ئالدىدا (كېلىنىم مۇشۇ مەكتەپتە كاسسىر ئىدى) سەنلەپ چۈشۈشى غۇرۇرۇمغا قاتتىق تەڭدى. مەن چاچراپ ئورنۇمدىن تۇردۇم. زال ئىچى چۈن ئۇچسا ئاڭلانغۇدەك دەرىجىدە جىمىپ كەتتى. مۇدىر غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ كەتكەن چىرايمىغا قاراپ، بىر ئاز مەڭدەپ قالدۇيۇ، دەرھال ئۆزىنى

بۇمۇپلا ئىسمىنى يېزىۋېرەتتى. ئارقىدىن سىنىپىغا كىرىپ ئوقۇغۇچىلىرى بىلەن توختامنامە، مەسئۇلىيەتنامە ئىمزالاشقا كىرىشەتتى. ئوقۇغۇچىلارمۇ بۇنىڭغا كۆنۈك ئىدى. ھەشەم بىلەن قىلىنغان بۇ ئىشلار يۇقىرى - تۆۋەن ئىتتىرىشلار نەتىجىسىدە، ئەڭ ئاخىرىدا دۇنيا قارىشى تېخى تولۇق يېتىلىپ بولالمىغان سەبلەرنىڭ بېشىغا كېلىپ توختايتتى - دە، «گۈلدۈرى بار، يامغۇرى يوق» بىر نەرسىگە ئايلىنىپ قالاتتى. ئادىتىمىز بويىچە ھەممە سىنىپ مۇدىرلىرى، نەقىم قىلىپ بېرىلگەن قارىغايلىرىنى كۆكلىتىش بويىچە ئوقۇغۇچىلار بىلەن توختامنامە ئىمزالىدۇق. مەن ئۈچ تۈپ قارىغايىنى سىنىپتىكى ئۈچ رەت ئوقۇغۇچىغا تەقسىملەپ، قايسى رەت مەسئۇل بولغان قارىغايىدىن مەسئەلە چىقسا، تېگىشلىك جەرىمانە پۇلىنى شۇ رەتتىكى ئوقۇغۇچى بېشىغا چېچىپ تۆلىتىدىغانلىقىمنى ئېيتتىم. مۇشۇ گەپنى قىلىۋاتقاندا يۈزۈم لازا سۈرگەندەك ئېچىشىپ، كۆزۈمگە لۆمىدە ياش كەلدى. جىسىم تېگى يوق ھاڭغا چۈشۈپ كېتىۋاتقاندا، بارغانسېرى كىچىكلەپ كېتىۋاتقاندا ئارامسىزلىنىپ، سىنىپتىن ئاران چىقىۋالدىم. ماڭمۇ نېمە ئامال؟ بىر ئاي 32 كۈن بولۇپ قالسا يەتتەيدىغان، بۇ ئازغىنە مائاشنىڭ بېشىدا نەچچە بىر قازاننىڭ قاينايدىغانلىقى ھەممىگە ئايان ئىشقا ئاخىر. ھەپتە ئارىلاپ يىغىلىپ تۇرىدىغان تۈرلۈك نامدىكى راسخوت، جەرىمانىلەردىن يۈرىكى پوك - پوك بولۇپ كەتكەن بالىلار، ئەتىسىدىن باشلاپ قارىغاي كۆچەتلىرىنى نۆۋەتلىشىپ پەرۋىش قىلىشقا - سۇ قويۇپ تېگىنى يۇمشىتىشقا، ئەتراپنى قاشلاپ، ھەپتە ئارىلاپ قىغ - چاۋالارنى كۆمۈشكە، ئاپقانلىرى خىمىيىۋى ئوغۇت سېلىشقا باشلىدى. ھەتتا بۇ خىل زەربىدارلارچە قاتتىق پەرۋىش قىلىش ئەنئەنىسىنى تەتل كۈنلىرىدىمۇ ئۇزۇپ قويىدى. كۈنلەر ئۆتتى، ئايىلار ئۆتتى. كۈزگە ئۇلاشمايلا قارىغايىلار سارغىشقا باشلىدى. بۇ ھال ھەممىمىزنى جىددىيلەشتۈرۈۋەتتى. بىر تۈپ قارىغاي ئۈچۈن 320 يۈەندىن جەرىمانە تۆلەش ئاسان گەپمۇ؟ بۇنچۇلا كۆپ

پۇل ھېلىغۇ بىزدەك ئايلىقچىكەن، كۈنىگە نەچچە يۈز، نەچچە مىڭلاپ پۇل تاپىدىغان دۆلەتمەن تىجارەتچىلەرگىمۇ ئېغىر كېلىدۇ. چۈنكى زىيان ھەممە ئادەمگە ئاچچىقتە! قانداق قىلىش كېرەك؟ يېشىمىزنىڭ ئىچىمۇ، تېشىمۇ قاتتى. ھەممەيلەننىڭ كۆزى كۈندىن - كۈنگە سارغىيىپ، كىرىدەك تۈگۈلۈپ، قاقشاللىشىغا باشلىغان ھۆددە قارىغايلىرىدا ئىدى. راست گەپنى قىلغاندا، تەكلىماكاننىڭ ئىچكىرىگە جايلاشقان بۇ يۇرتتىكى كىشىلەر قارىغاي دېگەننى پەقەت كىنو، تېلېۋىزورلاردىلا كۆرۈپ، ئىسمىنى سىياسىي ماقالىلاردىكى دەدەبىلىك ئوخشىتىشلاردىلا ئاڭلىغان بولۇپ، ئۇنىڭ قانداق ئۆسۈدىغانلىقى، قانداق پەرۋىش قىلىنىدىغانلىقى ھەققىدە ھېچقانداق تەجرىبىگە، ھەتتا ئەقەللىي ساۋاتقىمۇ ئىگە ئەمەس ئىدى. بىزمۇ ئۇنىڭ سىرتىدا ئەمەس ئىدۇق ئەلۋەتتە. بىر كۈنى دەرس ئارىلىقىدا بىر نەچچىمىز پۈتۈنلەي ئاقىرىپ بولغان قارىغايىلارغا قاراپ، يېشىمىزغا كېلىش ئالدىدا تۇرغان كۈلپەتلەر ئۈستىدە دەرت تۆكۈشۋاتاتتۇق، ماتېماتىكا ئوقۇتقۇچىسى ئابدۇرازاق يېنىمىزغا كەلدى: — مەن قارىغايلىرنىڭ قۇرۇپ كېتىشىنىڭ سەۋەبىنى تاپتىم! — خۇددى ئىراق، ئامېرىكىغا ھۇجۇم قىلىپتۇ دېگەن خەۋەرنى ئاڭلىغاندەك ئەجەپلىنىپ ئۇنىڭ ئېغىزىغا قاراشتۇق. — تويدىن كېيىن ناغرا چالغاننىڭ نېمىگە پايدىسى، — ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى ئەكرەم بىر نەرسىدىن سەسكەنگەندەك چىرايىنى يۇرۇشتۇرۇپ، — ئاغىنىلەر خوش بولۇپ كەتسەم، مۇشۇ قارغىش تەككۈر قارىغايىلار ھەققىدە بىر گەپ قىلىشىماق قانداق، — ئۇ ئۆچەي دەپ قالغان تاماكىسىنى قاتتىق شوراپ، ئۆزىچە غودۇڭشىدى، — نېمە بولدۇمكىن بىلىمىدىم، مۇشۇ قارىغاي ھەققىدە گەپ بولسا جۇدۇنۇم ئۆرلەيدۇ، ئۆزۈمنى تۇنالمىي قالسىمەن. ھەي... — ئەكرەم بىردىنلا ئەتكەندە ئانىسىدىن دەشنىم يەپ، كۆڭلى ئىسكى بولغان بالىدەك ئوڭايىسىز ئەھۋالدا قالغان ئابدۇرازاققا يۈزلەندى: — ھە، ئېيتقىنە سەۋەبى نېمىكەن؟ — جۇدۇنۇڭ ئۆرلەپ قالماي؟

قالدى؟ چۈش كۆردىڭىزمۇ يا؟

— ياق، راست گەپنى قىلىۋاتىمەن. مەن بۇ ھەقتە 32 يىلنىڭ ئالدىدا ساڭا ۋەدە بەرگەن. ھازىرغىچە ۋەدەمنى ئەمەلگە ئاشۇرالمىدىم. مەن بىلىمەن، سەن ئۈرۈمچىدە 3 يىل ئوقۇغان. ئۇ يەرگە مۇھەببىتىڭ كۈچلۈك، بۇ يىل چوقۇم ئاپىرىمەن.

— نەدىكى گەپلەرنى قىلىدىغانسىز، قېرىغاندا ئۇ يەرلەرگە بېرىپ نېمىمۇ قىلارمىز؟

— نېمە قىلارمىز دېگىنىڭمۇ گەپ بولدىمۇ؟ قىلىدىغان ئىش كۆپ. ئوبىيائىمىز، كۈلىمىز، ساۋاقداشلار بىلەن كۆرۈشىمىز. كېسىلگىنى چوڭ دوختۇرخانىلاردا داۋالىتىمىز، يەنە ...

ئايالىم كۆزىگە لۆمىدە ياش ئالدى.

— ۋەدىڭىزنى ئۇنتۇمىغىنىڭىزغا رەھمەت. —

ھاياجانلانغانلىقىدىن بولسا كېرەك، گەپ قىلىشقا نەپىسى تەس يېتىشۋاتاتتى، — نېسى ھازىرچە تۇرۇپ تۇرسۇن، نەق گەپنى قىلىشايلى، كۆڭلىڭىز نېمە تاماق تارتىدىكىن؟

— بۈگۈن بەك چارچاپ كەتتىڭ، ئۇنىڭ ئۈستىگە توكۇم يوق. بۇ چاقىچە ھېلىقى نىجىس سىمنى ئۈزۈۋېتىپمۇ بولدى. شۇڭا كەچلىك بازارغا بېرىپ تاماق يەپ كېلەيلى. سىرتتا بىللە تاماق يەپ باقمىغىلىمۇ ئۇزۇن بوپتۇ.

ئايالىم ھاياجان بىلەن كۆزلىرىمگە قارىدى. ئۇنىڭ ئوتتەك يېنىپ تۇرغان كۆزلىرىدە مەرۋايىتتەك ياش تامچىلىرىنىڭ لىغىلداپ تۇرغانلىقىنى كۆردۈم.

توكنىڭ بۇنداق مۇھىم نەرسە ئىكەنلىكىنى ئويلاپمۇ باقماپتىكەنمەن. ئۇ بىزنىڭ تۇرمۇشىمىزنى، ھەتتا روھىمىزنى پۈتۈنلەي ئۆزىگە رام قىلىۋېلىپتۇ. ئۇ بولمىسا بىز ھېچ ئىش قىلالمايدىكەنمىز. مانا توكنىڭ ئۈزۈۋېتىلگىنىگە ئۈچ كۈن بولدى. بۇ ئۈچ كۈن ماڭا ياشاپ بولغان پۈتۈن ئۆمرۈمدىن ئۇزۇن بىلىنىپ كەتتى. ھەممە يەرنى جىمجىتلىق قاپلىغان. ئۆيىدىكىلەر ئۇنتۇرۇۋاتقان قىمارۋادەك، بىر - بىرىگە يەر تېگىدىن قارشىپ ئولتۇرۇشقان. ئۇخلاي دېسەڭ كېچە ئۇزۇن. گەپلىشىپ ئولتۇراي دېسەڭ يېڭىلىق يوق. ھەر قانچە زورۇقساڭمۇ گەپ بىر دەمدىلا تۈگەپ قالغان ... مەن

خىيالدەك ئۇزۇن بۇ كېچىلەردە تاڭنىڭ تېزىرەك ئېتىشىنى ئىنتىزارلىق بىلەن كۈتۈۋېتىپ، ئەجدادلىرىمىزنىڭ توك يوق شارائىتىدا، شۇنچە ئۇزۇن تارىخنى بىر - بىرىگە ئۇلاپ ياشاپ كەلگىنىنى ئەقلىمگە سىغدۇرالمىدىم.

ھېلىقى كىشى توغرا ئېيتقانكەن. مەن ئاخىرى غۇرۇرۇمنى بىر يەرگە قايرىپ قويۇپ، توك باشقۇرۇش ئىدارىسىگە باردىم. ۋەسكا ئېسىلمىغاچقا بىر قانچە ئىشككە دوغۇرۇپ يۈرۈپ پۇل تاپشۇرىدىغان جاينى ئاخىر تاپتىم. ماڭا ئوخشاش دەسلەپ ئۆزىنى چاغلىماي شىلتىڭ ئېتىپ، كېيىن بۇرنىغا يىگەندىن كېيىن گۇناھىنى تونۇغانلار ئاز ئەمەسكەن. قاتارغا قوشۇلدۇم. كۆزۈمگە ھېلىقى كىشى كۆرۈندى. مەن نوپۇس كىنىشكىسى بىلەن ئىككى يۈز يۈەن پۇلنى ئۈستەلگە قويدۇم. ھېلىقى كىشى مۇغەمبەرلەرچە كۈلدى:

— قانداق؟

— مۇشۇنداق.

— مۇشۇنداق بولماقچىدى.

مەن گەپ قىلىدىم. ھېلىقى كىشى نىجاسەتتىن بىرگەنگەندەك چىرايىنى پۇرۇشتۇرۇپ تۇرۇپ پۇلنى تارتىمغا سىرىپ چۈشۈرۈۋەتكەندىن كېيىن، يەنە بىر تارتىمىدىن يۇلىشىپ كەتكەن بىر تال ئالوننى ئېلىپ ئۈستەلگە تاشلىدى. ئۇ ئالدىنقى كۈنى بىزنىڭ ھويلىدا سۇپىغا تاشلىغان ئالون ئىدى. ئۇنىڭ مېنىڭ ھامان ئالدىغا كېلىدىغانلىقىمنى مۆلچەرلەپ، ئايرىم ئېلىپ قويغىنى ئېنىق ئىدى.

— توك بۈگۈن كەچتىن باشلاپ بېرىلىدۇ.

مەن بۇرۇلۇپلا ئىشخانىدىن چىقىپ كەتتىم. ئارىدىن ئۈچ يىل ئۆتۈپ كەتتى. ئۇنىڭ يىلى قىشتا دەم ئېلىشقا چىقتىم. ئايالىمنى ئۈرۈمچىلا ئەمەس، شىنجاڭغىچە ئاپىرىپ ئوينىتىپ كەلدىم. «كۆرگەن كۆزدە تۇرماي، يېكەن ئېغىزدا» دېگەندەك نۇرغۇن ئىشلارنى كۆرۈپ، كۆپ قىسمىنى ئۇنتۇپ كەتتىم. لېكىن تا ھازىرغىچە ئاشۇ يىتەلەي قارىغاي بىلەن ھېلىقى كىشىنىڭ مۇغەمبەرلەرچە كۈلكىسىنى زادىلا ئۇنتۇپالمىدىم. قارىغاندا ئۇنى مەڭگۈ ئۇنتۇپالمىغۇدەكەن.

تەھرىرى: مەنقاسىم ئابدۇراخمان

تۈرسۈن غۇجىئابدۇللا

ئەجداد ۋە ئەۋلاد

(ئىپك نەسر)

چوپان

ئاسمان كۆيۈككە، زېمىنمۇ شۇنداق ...
چال سەبىي نەۋرىسىنى ئەگەشتۈرۈۋالغان، تېرەك
ياغىچىنى تايىنىۋالغان ھالدا تويۇلۇق يولنى كېچىپ،
ئەجدادلارنىڭ «تۇپراق بېشى» غا قاراپ كەلمەكتە ... ئۇلار
بىر قەدىمىي قەبرە يېنىدا توختاشنى. چال دۇئا قىلغاندىن
كېيىن، قەبرە ئەتراپىنى يەتتە قېتىم ئايلىدى. قەبرە
بېشىدىكى خادىنى ئۈچ قېتىم لىگىشتى. نەۋرىسىنىڭ
ھەيرانلىقتا تۇرغۇنلۇقتىن ئەۋرگەن ھوشى، ئاق كەپتەردەك
ئاقىرىپ، قانات - قويرۇقنى چىقاردى. خادا ئۈستىدىكى
تولۇمچىنى كۆرۈپ غەلىتە ھېس قىلدى. دە، چالدىن
سورىدى.
— بوۋا، ئاۋۇ تۈلۈمچە نېمىشقا ئېسىپ قويۇلغان؟
— ھە، تۈلۈمچىمۇ؟ ... تېپنىڭ قاسم ئاخۇن قويىچى
ئىسىملىك بۇ ئالتىنچى-بوۋاڭ بۇرۇن ئادەم ئىز باسمايدىغان
بۇ يەردە باينىڭ قويلرىنى باقىدىكەن. بىر كۈنى ئاسماندا
ئۇچۇپ كېتىۋاتقان بىر قۇشنىڭ ئاغزىدىن، بىر تال تاۋۇز
ئۇرۇقچىسى چۈشۈپ قاپتۇ. بوۋاي ئۇ ئۇرۇقچىنى كۆرۈپ
سەنەكىمگەن ھالدا دۆڭ باغرىغا كۆمۈپ قويۇپتۇ. كۈز
كۈنىنىڭ بىرىدە دۆڭ باغرىغا يېقىن جايدا قويلارنى
ئوتلىتۈپتەن قارسا، كۆزىگە يېشىل تاغدەك بىر چىمەنزارنى
چىلىقتۇرۇپتۇ. ئۇ دۆڭ باغرىغا كېلىپ يەتتە غۇلاچ ئۇزۇنلۇقتا
سۆزۈلۈپ ياتقان تاۋۇز پىلىكىدە، قۇچاق يەتمەيدىغان
چوڭلۇقتىكى ئون بىر دانە تاۋۇزنى كۆرۈپ، كۆزلىرى ئىمىر

- چىمىر بولۇپ كېتىپتۇ. ئەتىسى بىر تاغارغا بەش تاۋۇزنى
قاچىلاپ، ئېشىكىگە ئارتىپ يامۇلغا ئۈچ كۈن يول يۈرۈپ
يېتىپ كەپتۇ. ئامبالغا ھېلىقى تاۋۇز ھەققىدىكى ۋەقەنى
سۆزلەپ بېرىپتۇ. خۇشال بولغان ئامبال ئۇنىڭغا ئالتۇن
ئىنئام قىپتۇ. يولباشچى قىلىپ تەيىنلەپ ھاشار تەشكىللەپ،
بىر ئاي ئىچىدە دۆڭ باغرىنى بويلاپ بىر تۈز زېمىن ئېچىپتۇ.
ئامبال يامۇلغا قاراشلىق ئاھالىلەرنىڭ ئۈچ ئوغلى بولسا
بىرنى، بەش ئوغلى بولسا ئىككىنى بۇ يەرگە يەرلىشىشكە
پەرمان چۈشۈرۈپتۇ. كۆپ ساندىكى يىگىت - قىزلار
يۇرتىدىن ئايرىلىشقا قىيالمىي، ئانا - ئانىلارنى تەڭلىككە
ساپتۇ. ئۇلارنىڭ غەم دەرياسىغا چۆكۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى
كۆرگەن بىر دانىشمەن:
— باللىرىم بۇ ئالتۇن ئاۋاقلىق زېمىن. ئەجىر
قىلساڭلار بەرىكەتلەر تىلشمانلىق سىرىنى ئاشكارىلاپ،
نۇرغۇن بايلىققا ئېرىشتۈرىدۇ. بىر پەلەكتە ئادەم ئەقلى
يەتمەيدىغان خىل تاۋۇزدىن ئون بىرسى چۈشكەن تۇرسا،
«ئەچكۈ تېپەرمۇ، سۈت ئۆرلەرمۇ» دەپ ئولتۇرماي
«تەۋەككەل قىلىپ، يول ئالمايسلەر» دەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن
ئۇلار ئىشەنچ بىلەن كۆچۈشكە باشلاپتۇ. دانىشمەننىڭ
«تەۋەككەل» دېگەن سۆزى «تەۋەككۈل» دەپ ئۆزلىشىپ،
ئۇ يەرنىڭ تۈگۈللۈك لەۋھەسى بولۇپتۇ. دەسلەپتە
كۆچۈرۈلگەنلەر دۆڭ باغرىدىكى يەرگە ئورۇنلاشتۇرۇلۇپ،
«ھۆك» دەپ نام بېرىلپتۇ. بۇ «يۇقىرى» دېگەن ئىستېمال

كېيىن، قوي بېقىشنى زادى تاشلىماپتۇ. ئۇ: « مېنىڭ چوپانلىق ھاياتىم خەلقنى زور بەختكە ئېرىشتۈردى، مەن بۇ ئۇلۇغ كەسپىمنى سۆيىمەن. ۋاپاتىمدىن كېيىن قەبرە بېشىمدىكى خادىغا بىر تۈلۈمچە ئېسىپ قويۇڭلار، ئەۋلادلىرىم شۇ تۈلۈمچىدىن مېنىڭ چوپان ئىكەنلىكىمنى بىلەلەيدىغان بولسۇن» دەپ ۋەسىيەت قىلغانىكەن، بۇ تۈلۈمچە شۇڭا ئېسىپ قويۇلغان.

مەنىسىدە قوللىنىلىپتۇ. ھازىرقى «تارىخىل» دېگەن جاي، خوتەننىڭ «تامىغىل» دېگەن يېرىدىن كۆچۈرۈلگەنلەرنى، «بۇرزان» دېگەن جاي، باغچا بازىرىدىن كۆچۈرۈلگەنلەرنى، «توساللا» دېگەن جاي توساللا يېزىسىدىن كۆچۈرۈلگەنلەر- نى «شەھەر بويى» دېگەن جاي، شەھەر ئەتراپىدىن كۆچۈرۈلگەنلەرنى، «يۈرۈڭقاش» دېگەن جاي يۈرۈڭقاش بازىرىدىن كۆچۈرۈلگەنلەرنى كۆرسىتىدىكەن.

قويچى بوۋاڭ بۇ يەردە ئۆي - زېمىنغا ئېرىشكەندىن

دېھقان

ئۆگزىگە ھەر كۈنى بىر قاچا دان چېچىپ قويۇپتۇ. چالا - پوكان قالغان ئۇچار قۇشلار ئۇ دانلارنى يەپ خۇشال - خۇرام سايىپ، ئۇنىڭ يىنىدىن يانتىرماي ئۇچىشىدىغان، ھەرىكىتىدىن دېھقانغا چەكسىز مېھرى - مۇھەببىتى بارلىقىنى ئىپادە قىلىشىدىغان بوپتۇ. ئۇ ساۋابلىق ئىشلارنى كۆپ قىلغاچقا، 128 يىل ئۆمۈر كۆرۈپتۇ. مېھرىبان، سېخى، چۆەر ئۇ بوۋاڭ «ھاياتىدىن كېيىن تۇپراق بېشىغا ھەر خىل گۈللەرنى ئۆستۈرۈڭلار، ئەۋلادلار ھاياتىمنىڭ گۈلدەك ئۆتكەنلىكىدىن سۆيۈنسۇن، دان چېچىشنىمۇ ئۇنتۇپ قالماڭلار، مەندىن نەپ ئېلىپ كۆنۈپ كەتكەن چۇپقانلىرىم مېنى قەبرەمدىن ئىزدەپ تاپسۇن» دەپ ۋەسىيەت قىپتۇ. بوۋاڭنىڭ ۋەسىيىتىنى ئادا قىلىش نۆۋىتى ماڭا كەلگەن، بوۋاڭنىڭ قاناتلىق تۇققانلىرىنىڭ تېزىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن ھەيتە - قارا دان چېچىپ تۇرۇۋاتىمەن.

ئاسمان كۆپكۆك، زېمىنمۇ شۇنداق... چال ئىككىنچى قەبرىگە يۆتكەلدى. قەبرىنى يەتتە قېتىم ئايلىنىپ، خادىنى ئۈچ قېتىم لىگىشتى. يانچۇقىدىن بىر سىقىم بۇغداي ئېلىپ تۇپراق ئۈستىگە چاچتى. ھەيران بولغان نەۋسى سورىدى: — بۇ قەبرىدىكى كىشى كىم؟ بۇغداي چېچىشتىكى سەۋەب نېمە؟ بۇ سەر خىل گۈللەر نېمە ئۈچۈن ئۆستۈرۈلگەن؟

— بۇ قەبرىدىكى كىشى بەشىنچى بوۋاڭ، ئىسمى ياسىن ئاخۇن بولۇاس. ئۇ مۇشۇ زېمىندا تۇغۇلۇپ ئۆسكەن، كۆپ بوز يەر ئېچىپ، نۇرغۇن ئورمان ئەھيا قىلىپ، بۇ قەدىمىي جاڭگاللىقنى بوستانلىققا ئايلاندۇرغانىكەن. كىشىلەر ئۇنىڭ يولۋاستەك بەستىگە ھەم كۈچىگە قايىل بولۇپ، «يولۋاس» دېگەن لەقەم بىلەن ئاتايتۇ. ئۇ ھاياتلىقىنى قەدىرلەپ، جانۋارلارغا رەھىم - شەپقەت قىپتۇ. ئۆيىنىڭ

بۇياقچى

كۆرۈپ ھەيران بولدى. چال دۇئادىن قول چۈشۈرگەندىن كېيىن سورىدى: — بۇ رەڭگا - رەڭگا بايراقچاچۇ؟ — ھە، بايراقچاچى دەمەسەن؟ بۇ قەبرىدىكى تۆتىنچى بوۋاڭ، ئىسمى ئابدۇللاخۇن ئاق. ئۇ ئاق كۆكۈل بولغاچقا

ئاسمان كۆپكۆك، زېمىنمۇ شۇنداق... چال ئۈچىنچى قەبرىگە يۆتكەلدى، خادىنى ئۈچ قېتىم لىگىشتى. قەبرە ئەتراپىنى يەتتە قېتىم ئايلاندى. نەۋرىسى توختاۋسىز لەپىلدەپ تۇرغان، رەڭگا - رەڭگا پۇرۇچلاردا تىكىلگەن خادىنىڭ قاقشال پۇتاقلىرىغا قادالغان بايراقچاچى

ھەم ئاق رەڭنى ياخشى كۆرگەچكە كىشلەر ئۇنى «ئاق» دېگەن لەقەم بىلەن ئاتايتۇ. ئۇ توقۇمىچىلىققا ئۇستا ئىكەن. مەشۇتتە ھەر خىل كۆركەم ئەتلەسلەرنى، يىپەك - گەزلىمىلەرنى، توقۇغان ئىكەن، خاملارنى يەتتە خىل رەڭدە ئاجايىپ كۆركەم بۇيىدايدىكەن. كۈندىن - كۈنگە كۆجۈملىشىشكە باشلىغان كىشلەرنىڭ ئۆي باسانلىرى، كىيىم - كېچەكلىرى ئۇنىڭ گۈلدەك قولى بىلەن رەڭلىنىپتۇ. «مەن ۋاپات قىلغاندىن كېيىن، تۇپراق

ياغاچچى

ئاسمان كۈپكۆك، زېمىنمۇ شۇنداق... ئالدىنچال تۆتىنچى قەبرىگە يۆتكەلدى، ئۇ سالاسۇن قويۇلغان بۇ قەبرىنىمۇ يەتتە قېتىم ئايلاندى. خادىنى ئۈچ قېتىم لىڭشىتتى. دۇئا قىلدى. «ئەمدى نېمە دەيسەن؟» دېگەن نەزەردە قاراپ تۇرغان چالدىن نەۋرىسى سورىدى: «بۇ گۈل نەقىشلەپ ياسالغان سالاسۇنچۇ؟» «ئە... بۇ ئۈچىنچى بوۋاڭ، ئىسمى خالىق ناخۇن خارەت. ئۇ بۇ يۇرتتىكى تۇنجى ياغاچ ئۇستىسى ئىكەن. كىشلەر ئۇنى ھۆرمەتلەپ، «خارەت ئۇستام» دەپ چاقىرىدىكەن. ئۇ

باغۋەن

ئاسمان كۈپكۆك، زېمىنمۇ شۇنداق... چال بەشىنچى قەبرىنىمۇ يەتتە ئايلاندى. خادىنى ئۈچ قېتىم لىڭشىتتى. نەۋرىسى خادىنىڭ پۇتاقلىرىغا چېكىلگەن قىزىل رەڭلىك، «يۈرەك» شەكىللىك تۇمارچىلارنى كۆردى. دۇرۇت ۋە دۇئاسىنى تاماملىغان چالدىن ئويچان نەزەردە سورىدى: «بۇ قەبرىدىكى كىم، خادىغا تۇمارچىلار نېمە سەۋەبتىن چېكىپ قويۇلغان؟» «ئە... بۇ قەبرىدىكى كىشى سېنىڭ ئىككىنچى بوۋاڭ. ئەل ئېغىزىدىكى ئىسمى ھوشۇر مۇئەللىم، شەرەپلىك ئىسمى «باغۋەن». ئۇ يۇرتتىكى ياش - ئۆسمۈرلەرنىڭ قەلبىگە مەرىپەت نۇرىنى چاچقان مەشئەل ئىكەن ۋە جان - دىل

كىشىلەرنىڭ ياغاچچىلىق ئىشلىرىنى ھەق تاللىشىپ ئولتۇرماي قىلىپ بېرىدىكەن. مەكتەپ، دوختۇرخانا، ئۆتكۈنچى يوللاردىكى كۆۋرۈكلەرنى ھەق ئالماي سېلىپ بېرىدىكەن. شۇڭا مامات كېسىلگە گىرىپتار بولغاندا: « - قەبرەمگە نەقىش ئويۇپ سالاسۇن ئېتىپ قويۇڭلار، كېيىنكى ئەۋلادلار مېنىڭ ياغاچچى ئىكەنلىكىمنى ئۇنتۇپ قالسىۇن» دەپ ۋەسىيەت قىلغانىكەن، شۇڭا بۇ قەبرىگە سالاسۇن قويۇلغان.

بىلەن خىزمەت قىلغان پەرۋىشكار باغۋەن ئىكەن. ئاڭلىشىمچە ئۇنىڭ تەرىپىنى تىل بىلەن سۆزلەپ تۈگەتكىلى، يېزىق بىلەن تەسۋىرلەپ بەرگىلى بولمايدىكەن. ئۇ ساۋاتسىزلار كۆپ، مەدەنىيىتى قالاق كىشىلەرنىڭ ئويىنىپ، مەرىپەتكە ئىنتىلىشىگە ئۆز يېنىدىن مەبلەغ چىقىرىپ مەكتەپ ئاچقان. ئەۋلادلارنىڭ بەختى ئۈچۈن تىرىشىپ پارلاق يول ئاچقان، يۈرەك قېنىنى ئۆز مىللىتىنىڭ مەدەنىي - مائارىپ ئىشلىرىغا شەخسىيەتسىز سەرپ قىلىپ، زور تۆھپىلەرنى ياراتقان. سېنىڭمۇ خۇشال - خۇرام ئوقۇيالىشىڭنى ئەنە شۇ باغۋەن بوۋاڭنىڭ تۆھپىسىدىن ئايرىپ قاراشقا بولمايدۇ. ئۇنىڭدىن مال - دۇنيا مىراس قالمىغانىكەن. ئۇ ئاچقان مەكتەپ، ئۇ تاراتقان ئىلىم نۇرلىرى بىزگە مەڭگۈلۈك مىراس

قالغانىكەن، ئۇ: — «ۋاپاتىدىن كېيىن تۇپراق بېشىدىكى خادىغا قىزىل تۇمارچىلارنى تىكىپ ئېسىپ قويۇڭلار، ئۇ قىزىل تۇمارچىلار مېنىڭ ۋە باشقا شەخسىيەتسىز جاپاكەش باغۋەنلەرنىڭ ئەۋلادىغا تەلپۈنگەنلىكىنىڭ، زور ئىشەنچ ۋە ئۈمىد باغلىغانلىقىنىڭ سىمۋولى بولسۇن، ئەۋلادلار بىر قارايلما بىزنىڭ خەلق ئۈچۈن توختاۋسىز قان سەرپ قىلىۋاتقان، مەڭگۈ سوقۇپ تۇرۇۋاتقان يۈرىكىمىزنى كۆرسۈن» دېگەن

مىليونېر

ئاسمان كۈپكۆك، زېمىنمۇ شۇنداق ... چال ئوقەبىرىگە يانداش كۆز يېنىغا يۆتكەلدى. زوڭزىيىپ ئولتۇرۇپ كۆر ئاغزىدىن ئىچىگە ئېگىشىپ ئۇزۇن قاراپ تۇردى. بىر دەمدىن كېيىن، بېشىنى كۆتۈرۈپ نەۋرىسىگە قارىدى.

— مەن سېنىڭ بىرىنچى بوۋاڭ، كىشىلەر مېنى «مىليونېر» دەپ ئاتىشىدۇ، بۇ ئاتاق مېنى ھەرگىز كۈلدۈرەلمەيدۇ. ئەۋلادلىرىم ئۈچۈن ئازراق پۇل ئىشانە قىلغانلىقىم، يۇرتقا مەكتەپ، دوختۇرخانا سالغانلىقىم، نامراتلارغا يار - يۆلەكتە بولغانلىقىم، يېتىملەرنىڭ بېشىنى بىلەر - بىلىمىن سىلاپ قويغانلىقىم كۆڭلۈمدىكى نۇرغۇن ئارمانلىرىمنىڭ ئالقانچىلىك تەرىپى. ئارزۇ - ئارمانلىرىمنى دەريا تۆركىشىدەك تۆركەشلىتىشكە ئاجىز كەلمەكتىمەن. داداڭ بولسا، نېمە دېگەن ياخشى بولاتتى - ھە! ئۇنىڭ قورسىقىنى پۇل ئېسىپ، يامانلارغا يولۇقۇپ چىرىپ، «ئاق ئالۋاستى» چىكىپ، ئارزۇيۇمنىڭ ئەكىسىنى قىلىپ، گۈلدەك ھاياتىنى خازان قىلىپ، ئادالەت سوتىدا سوتلىنىپ تۈرمىگە تاشلاندى. ئەي ئوغلۇم، بارچە ئارزۇ - ئارمانلىرىمنى ساڭا باغلىدىم. داداڭدىن ئاچچىق ساۋاق ئالدىڭ. ئەجدادلىرىڭنىڭ قەبرىسىنى زىيارەت قىلىپ، كۆڭۈل ئاسمىنىڭدا ئاق بىلەن قارىنى پەرق ئەتتىڭ. ئۇلارنىڭ ئۇلۇغ ھاياتىدىن، ئۇتۇق - تۆھپىلىرىدىن، ئەقلى - قۇدرىتىدىن، ۋەسىيەت قىلىپ خادىلىرىدا قالدۇرغان نام - نىشان ۋە بەلگىلىرىدىن زور

تەسىرات ئالدىڭ. ساڭا ھەق بىلەن ناھەقنى پەرق ئەتكۈزۈش ئۈچۈن، كىندىك قېنىڭ تۆكۈلگەن بۇ ۋەتەننىڭ كىملىرى بىلەن، قانداق قىلىپ بۈگۈنكىدەك ئاۋاتلاشقانلىقىنى، زور بايلىقلارنى قانداق قوللار ياراتقانلىقىنى، بىزنىڭ تەييارغا ھەييار بولۇۋاتقانلىقىمىزنى، ئۇلار قىلغان ئىشنىڭ ئۇنىڭ بىرىنىمۇ قىلماي، ئويۇنغا، كەيىپ - ساپاغا بېرىلىپ، ئىشلىمەي چىشلەشنى ئارزۇ قىلىپ چىرىپ، زەمپىلىشىپ چۈشكۈنلىشىپ كەتكەنلىكىمىزنى ئازراق بولسىمۇ ھېس قىلغانسەنمۇ؟ ئوغلۇم، بىر پۈتۈم مۇنۇ گۆرۈمگە ساڭا كىلدى. پۈلۈم كۆپ بولغىنى بىلەن مال - مۈلۈككە تەۋە نەرسىدىن كالتە ئىشتانغا چاغلىق نەرسىنى بىللە ئېلىپ كېتەلمەيمەن، قارا، بۇ گۆرگە ئۆزۈم ئارانلا پاتىمەن. شۇڭا ساڭا ۋەسىيەت ھەم نەسەت قىلىمەن سېنىڭ ياخشى تەربىيلىنىشىڭ ئۈچۈن يۈز مىڭ يۈەن قالدۇردۇم. ئۇ پۇل بىلەن تىجارەت قىلمايسەن، ئىلىم - پەن ئۈچۈن خەجلىەيسەن. كىلاسسىكلارنىڭ، ھازىرقى زامان داڭلىق يازغۇچىلارنىڭ ئەسەرلىرىنى كۆپلەپ ئوقۇغىن. زامانىمىزنىڭ ئىختىساس خادىمىغا ئايلانغىن. قەلبىڭدە ناچار ئىللەت يولسا تۈزەت. تۇنجى بوۋاڭ بايقىغان، باشقىلار «تەۋەككەل» دەپ كۆچۈپ كەلگەن «تەۋەككۈل» ئىسپىلىك بۇ ئانا يۇرتۇڭنى يۈكسەك بىلىمىڭ بىلەن گۈللەت! ...

ئانا - بالا مۇھەببىتى

(ھېكايە)

ئىمام ئەۋفەلەخەنى (ئېرلاندىيە)

ئىنگىلىزچىدىن ئىلغارجان مەتتۇرسۇن ئىسلام تەرجىمىسى

كېلىۋاتقان بالىلارنى كۆردى. «خۇداغا شۇكرى!» دېدى ئانا ئىچىدە، ئاندىن بىردىنلا ئاچچىقى كېلىپ قالدى - دە قولغا بىر تال قۇرۇپ قالغان سۆگەت چۈشۈنى ئېلىپ، بوسۇغا ئالدىغا قويۇلغان يۆلەنجۈكلۈك ئورۇندۇقتا ئۆزىنىڭ كىچىك سىتىغىنىنى كۈتۈپ ئولتۇردى.

بالا نېمىدىندۇر قورقۇمسىرغاندەك ئاستا قەدەم ئېلىپ ھويلىغا كىردى ۋە كۆكتاللىقنىڭ يېنىدىكى سېمونت رىشاتكىدىن ئۆتتى. ئۇ سول قولىدا سومكىسىنى، ئوڭ قولىدا شەپكىسىنى كۆتۈرۈۋالغان ئىدى. چىرايى قىزىرىپ كەتكەن ئىدى. ئۈچسىدىكى كۈلرەڭلىك تۈنلىك كالتا ئىشنان بىلەن كۆك يۈك بويىكا بەدىنىگە چېلا كەلگەن ئىدى. پۇتلىرى يالاڭشايىق بولۇپ تاپنىغا لاي قېتىش ئەخلىت - چاۋالار چاپلىشىۋالغان ئىدى. يۈزلىرى تەرلەپ، ئادەتتە مۇلايىملىق چىقىپ تۇرىدىغان چوڭ زەڭگەر كۆزلىرى بىر ئاز چەكچەيگەن بولۇپ، ئانىسىنىڭ ئاچچىقلىنىۋاتقانلىقىنى بىلگەندەك قىلاتتى.

ئاخىر ئۇ تىمىقىلىغاندەك مېڭىپ ئۆيىنىڭ ئىشىكى تۈۋىگە كەلدى ۋە بېشىنى ساڭگىلاشقان پېتى ئاشخانىغا كىردى. ئانا ئورنىدىن چاچراپلا تۇرۇپ ئۇنىڭ مۇرىسىدىن تارتىۋىدى ئۇ چىرقىرىغان ھالدا سومكىسى بىلەن شەپكىسىنى يەرگە تاشلاپلا ئانىسىنىڭ پەرتۇقىغا يۈزىنى چاچراپ تۇرۇۋالدى. ئانا ئۇنى ئۇرماقچى بولۇپ قولىدىكى چۈشۈنى كۆتۈردى. يۇ، قورقۇپ تىترەپ تۇرۇۋاتقان ئوغلىغا قاراپ ئۆزىمۇ ئىختىيارسىز تىترەپ كەتتى. قولىدىكى چۈشۈم يەرگە چۈشۈپ كەتتى. ئاندىن ئىگىشىپ تۇرۇپ ئوغلىنى باغرىغا باسقىنىچە، چانقىدىن ئېقىپ چىققان كۆز ياشلىرىنى تۇتۇۋالماستىن ئوغلىنىڭ مەڭزىلىرىگە سۆيۈشكە باشلىدى. — ساڭا زادى نېمە بولدى؟ نېمە ئىش بولدى؟ ... ئاھ تەڭرىم! بىزنى پاناھىڭدا ساقلىغايىمەن! ... سېنى ئۇزاي دېسەممۇ قولۇم بارمايدۇ، سەن بىئارام يۈرىكىمنى بارە - بارە قىلىۋەتتىڭمۇ مېنىڭ ...

سائەت ئەمدىلا بەش بولغان بولسىمۇ ھەر يىلقى باھار كۈنلىرىگە ئوخشاش، قۇشلار يېقىملىق ئۈندە سايىرىشىپ، بىر - بىرىنى ئۇخلاشقا دەۋەت قىلىشماي تۇرۇپلا كەچ كىرىشكە باشلىغان ئىدى. بەلكىم ئۇلار ئۇخلاشتىن بۇرۇن ئۆز ئارا ھېكايە ئېيتىشىۋاتىدىغاندۇ، شۇ تاپتا پۈتۈن مەھەللە تىمىسلىققا چۆككەن، بىر كۈنلۈك ئېتىز ئەمگىكىدىن تالچىققان ئەرلەر كۈن ئولتۇرۇشى بىلەنلا دەريا بويىغا بېلىق تۇقلىقى چىقىپ كېتىشكەن، ئاياللار بولسا قورام تاشلىق ئارىسىدىكى ئوتلاققا ئىنەكلىرىنى ساقلىق كېتىشكەن ئىدى.

سرگىدگىل ھويلىدا تەنھا ئولتۇرۇپ ئوغلىنىڭ مەكتەپتىن قايتىپ كېلىشىنى كۈتۈۋاتاتتى. ئوغلىنىڭ كېلەر ۋاقتى بولغىلىمۇ بىر سائەت بولاي دېدى. ئۇ بۇ يىل ئەمدىلا توققۇز ياشقا كىردى. ئانا ئۇنىڭدىن بەكلا ئەنسىرەيتتى. بۇ ئۇنىڭ بىردىنبىر بالىسى - دە! ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ بالا بەكلا كەپسىز بولۇپ، بەزىدە مەكتەپتىن قىچىپ چىقىپ سىرتتا چاتاق تېرىپ قويايتتى. يەكشەنبە كۈنلىرى بولسا مەھەللىسىدىكى بالىلار بىلەن ئۇششاق بېلىقلارنى تۇتۇپ ئوينايىمىز، دەپ يەنە مەكتەپكە بارمايتتى ياكى بولمىسا مەھەللىنىڭ ئۇ تەرىپىدىكى تاشلىققا ئۆتۈپ «قەلئە» ياساپ كۈننى كەچ قىلاتتى. ئانا ئوغلى كەلگەندە تازا بىر ئەدەبىلەپ قويۇشنى ئويلىدى. ئارقىدىنلا يەنە نېمىشقىدۇر يۈرىكى دۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتتى - دە سىرتقا قۇلاق سالدى. ئاندىن ئىشككە يۈگۈرۈپ بېرىپ، شامالدا توپا تۈزۈپ تۇرغان يولغا قارىدى. سىرتتا گۈگۈم پەردىسى يېپىلىشقا باشلىغان ئىدى. ناۋادا بۇ شۈمەتكە بىرەر پىشكەللىككە ئۇچراپ قالغان بولسا ئانا قانداقمۇ قىلار؟

ئانا ئوغلىنىڭ قۇرۇتۇلغان بېلىق قوشۇپ ئېتىلگەن كەچلىك تامىقىنى سوۋۇپ قالمىسۇن دەپ ئوچاق بېشىغا قويۇپ قويغان ئىدى. شەرە ئۈستىدە يەنە تەخسە، پىچاق ۋە كىچىك بىر قاچىدا مايسىزلاندۇرۇلغان سۈتمۈ بار ئىدى. ئاخىر ئۇ مەكتەپتىن يانغان بالىلارنىڭ چوقۇراشقان ئاۋازىنى ئاڭلىدى ۋە ئىتتىك ئىشىك تۈۋىگە كېلىپ، يولنىڭ گاھ ئۇ چېتىگە، گاھ بۇ چېتىگە يۈگۈرۈشكەن پېتى، شەپكىلىرىنى قوللىرىدا كۆتۈرۈشكەنچە تاشلىق يولدا سەكرىشىپ

بالا بېشىنى ئانىسىنىڭ كۆكسىگە ياققان پېتى ئېسەدەپ يىغلاشقا باشلىدى.

— نېرى تۇر! — دېدى ئانا ئوغلىنى ئىتىرىپ، — بېرىپ تامىقىنى يە. ئەتلىككە داداڭ سېنى تازا بىر ساۋىداپ قويىسا بولمىغۇدەك. مەن ھېمىشە سېنى ئاۋايلاپ، داداڭدىن سېنى ئۇرماسلىقىنى ئۆتۈنۈپلا كەلدىم. ئەمدى بۇ قېتىم سەن ئۈچۈن كەپ قىلىدىغان ئاغزىم يوق ... سەن يۈرىكىمنى زېدە قىلمۇەتتىڭ، راست، زېدە قىلمۇەتتىڭ! ماڭ، بېرىپ تامىقىنى يە!

ئانا ئوغلىنىڭ تامىقىنى تەخسىگە ئۇسۇپ بولۇپ ئۇنى ئورۇندۇق تەرەپكە ئىتىردى. بالا بىر ھازا ماي تارتىپ ئولتۇرغاندىن كېيىن كۆزلىرىنى يېڭى بىلەن سۈرتۈۋېتىپ تامىقىنى ئاچكۆزلۈك بىلەن يېيشكە باشلىدى. چىرايمۇ ئاستا - ئاستا ئېچىلىپ، ئورۇندۇقنى سەل مىدىرلىتىپ ئازادە ئولتۇردى. ئۇ قورسىقىنى تويغۇزۇپ بولغاندىن كېيىن خوش بولۇۋاتقانداق قىلاتتى. ئۇ ئەمدى ئانىدىن قورقۇشلىرى ۋە دادىسىدىن يېمەكچى بولغان تايىقىنىمۇ پۈتۈنلەي ئېسىدىن چىقارغان ئىدى. ئانا بولسا ئىشىك تۈۋىدە پوپايىكا توقۇغاچ، قازا قاشلىرى ئاستىدىكى مېھرىبانلىق چىقىپ تۇرغان كۆزلىرىنى ئوغلىغا تىككىنچە ئۇن - تىنسىز ئولتۇراتتى. شۇ تاپتا ئانىنىڭ بايقى ئاچچىقىمۇ نەلەرگىدۇر غايىپ بولغان بولۇپ، ئوغلىنى ئەدەبلەش مەسئۇلىيىتىنى ئېرىگە قالدۇرۇپ قويغىنىدىن يەڭگىلەپ قالغاندەك قىلاتتى. ئەمما ئۇ يەنىلا چىرايىغا جىددىي تۈس بېرىشكە تىرىشاتتى. گەرچە سىغىنىدىن مەكەتپىن نېمىشقا كەچ قالغانلىقىنى سورىماقچى بولغان بولسىمۇ، نېمە ئۈچۈنكى بۇ ھەقتە ئېغىز ئاچماسلىققا تىرىشتى. ھالبۇكى يەنىلا سورىماي تۇرالمىدى.

— نېمىگە ھايال بولدۇڭ سىتىغىن؟
سىتىغىن ئاخىرقى بىر كاپام تامىقىنى چاينىغاچ قولىدىكى پىيالىنى تۇتقان پېتى ئانىسى تەرەپكە بۇرۇلدى.
— توپ ئويىنغانتۇق، — دېدى ئۇ شوخ ھالدا سۆزلەپ، — كېيىن قىزىل چاچ مىچىل ئارقىمىزدىن قوغلاپ كېلىپ بىزنى قوغلىۋەتتى. بىز نەكمۇ سەت بىر يول بىلەن قاچتۇق، شۇنداقمۇ ئۇزاق يۈگۈردۈق. بۇرۇن مەن زادىلا كۆرۈپ باقمىغان قورام تاشلىقلارغىچە باردۇق.
— مەن ساڭا توپ ئويىمىز دەپ باشقىلارنىڭ ئېتىزلىقىغا كىرمە دېمىگەندىم!؟

— مەن ئۇ يەرگە ئۆزۈم بارمىدىم ئانا، شۇ باشقا بالىلار بارايلى دەپ تۇرۇۋالغانىتى. ئەگەر مەن بارمىغان بولسام ئۇلار مېنى قورقۇنچاق دەپ مازاق قىلىشاتتى. دادام مېنى دائىم سەن ھېچنىمىدىن قورقمايسەن دەيتتىغۇ!
— شۇنداق، سەن پەقەت داداڭنىڭلا گېيىنى گەپ ئېتىسەن، دائىم غېمىڭدىلا يۈرىدىغان ئاناڭنىڭكىنى بولسا

زادىلا قۇللىقىدا تۇتايىمەن، شۇنداقمۇ؟ ئەگەر سەن قورام تاشلىقلاردا يىقىلىپ چۈشۈپ پۈتۈڭىنى قايرىۋالساڭ مەن قانداق قىلىمەن؟ — ئانا شۇنداق دەپ بولۇپ پەرتۇقى بىلەن كۆزلىرىنى سۈرتتى. سىتىغىن ئورۇندۇقتىن ئىرغىپلا تۇرۇپ ئانىسىنىڭ يېنىغا كەلدى - دە، ئۇنى بوينىدىن قۇچاقلىۋالدى.

— ئانا، — دېدى ئۇ تولىمۇ تاتلىق بىر ئاۋازدا، — ئەگەر سەن دادامغا مېنىڭ مىچىلىنىڭ ئېتىزلىقىدا توپ ئويىپ كەچ قالغانلىقىمنى دېمىسەڭ ساڭا ئۇ يەردە نېمىنى كۆرگەنلىكىمنى ئېيتىپ بېرەتتىم.

— مەن ئۇنداق ئىشنى قىلمايمەن، — دېدى ئانا. — شۇنداق قىلە ئانا، مەن ئەمدى ھەرگىز كەچ قالمايمەن ھەرگىز، ھەرگىز...

— بولدى سىتىغىن، قېنى دېگىنە، ئۇ يەردە نېمىنى كۆردۈڭ قورام؟

بالا بوسۇغىغا — ئانىسىنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردى ۋە نېمىكىدۇر تەپەككۈر يۈرگۈزۈۋاتقان ئادەمدەك ئاسمانغا قاراپ بىر ھازا ئولتۇرۇپ كەتتى. ئاندىن كۆزلىرى بىردىنلا چوڭ ئېچىلىپ، چىرايىدا ئاجايىپ سىرلىق ھەم غەلبە بىم ئىپادە پەيدا بولدى.

— ئانا، مەن ئۇ جايدا ئاجايىپ چوڭ بىر قارا ئاد كۆردۈم، — دېدى ئۇ، — ئۇ ئاسماندا، بىزنىڭ بېشىمىز ئۈستىدە ئۇچقاندەك چېپىپ ئۆتۈپ كەتتى. لېكىن مەندىن باشقا بالىلار ئۇنى كۆرمەي قالدى. مەنمۇ ئۇلارغا ئېيتىمىدىم. ئۇنىڭ يەتتە قۇيرۇقى، ئۈچ دانە بېشى بار ئىكەن. دۈمبىسى ئاجايىپ چوڭ بولۇپ ھەتتا بىزنىڭ مۇشۇ ئۆيىنىمۇ كۆتۈرۈپ ماڭالايدىكەن، مەن ئۇنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم، كېيىن ئۇ شۇنداق تېز چاچقىنچە كېتىپ قالدى، ناھايىتى ئۇزاققا كەتتى ... ئانا، بۇ راستىنلا ئاجايىپ نەرسىمىكەن؟

— شۇنداقكەن، قەدىرلىكىم، — دېدى ئانا نېمىنىدۇر خىيال قىلىۋاتقانداق مۇلايىم كۆزلىرىنى ئاسمانغا تىكىپ تۇرۇپ. ئەتراپ شۇ قەدەر جىمجىت ئىدى. كېيىن سىتىغىن ئانىسىغا قارىماستىن بايقى گېيىنى تەكرارلىدى:

— ئەمدى دادامغا دېمەيدىغانسەن، ئانا؟
— ياق، قورام، دېمەيمەن.
— ئەمەسە ۋەدە بەرگىنە.

— جىم! قۇلاق سال، قۇشلار سايرىشۋاتىدۇ ... مەن داداڭغا ھەرگىز دېمەيمەن ... ئاۋۇ چىرايلىق قۇشقاچنىڭ سايرىشىغا قۇلاق سالغىنە ...
ئانا - بالا ئىككىسى جىمجىت ئولتۇراتتى. ئۇلار قۇشلارنىڭ يىقىملىق ئاۋازىغا قۇلاق سالغاچ خىيال دېڭىزىغا غەرق بولۇشقان ئىدى.
«ئىككىزى تىلى دۇنياسى» نىڭ 96 - يىللىق 9 - سانىدىن ئېلىندى.
تەھرىرى: مەتقاسىم ئابدۇراخمان

قىيسەر مەستىمىن (تېكىن)

تارىخى ۋە روھى ئامىلىنىڭ ئۇيغۇرلارنىڭ بەدەن تەرەققىياتىدىكى تەسىرى

يېڭى دېڭىز يوللىرىنىڭ ئېچىلىپ، كونا يىپەك يولىنىڭ خاراڭلىشىشىدەك جۇغراپىيىلىك يېتىملىك، مىللىتىمىزنىڭ يېقىنقى زامان روھىي زەئىپلىكىنى مەلۇم دەرىجىدە بەلگىلەپ قويدى. ئەۋاتىدىن كېيىنكى تەپەككۈر نامراتلىقى (پىكىر يېڭىلانمىغان، يېڭىلىق يارىتىلمىغان) ھۆكۈم سۈرگەنلىكىدىن جاھالەت تۇمانلىرىغا ئورالغان تۇرغۇنلۇق دەۋرىنىڭ باشلىنىشى ۋە كېيىنكى ئوتتۇرا ئەسىرلەردە مۇسۇلمان دۇنياسىنىڭ چۈشكۈنلىشىپ ئېتىقادتا ئەسلى ماھىيىتىدىن يىراقلىشىپ مەزھەپچىلىك، تەرەپپازلىق (بۆلۈنمىچىلىك)، تەركى - دۇنياچىلىق، سەپسەتە - پەتۋاچىلىق پاتقىقىغا يېتىپ قېلىشى ئۇيغۇرلارنىڭ روھىي غەربلىقنى يەنىمۇ ئاشۇردى. سىياسىنىڭ ئالدىن كۆرۈلۈكى، سەزگۈرلۈكى ۋە تەرەققىيپەرۋەرلىكى پەسەيگەن، ئىقتىساد چېكىنگەن، مائارىپ بوشاشقان، كىشىلەر بىر خىل بوشاڭلىق، قايىمۇقۇش ۋە كاراڭلىق ئىچىدە تۇرغان پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ئىسلامىيەتنىڭ دۈشمەنلىرى بولمىش سۇفا - ئىشانلار پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئۆزلىرىنىڭ تولىمۇ ساختا، ناچار تەرغىباتلىرىنى كۆتۈرۈپ چىقىپ، مىللىي روھ ۋە مىللەتنىڭ ئۆزلۈك ئېغىغا تەركىدۇنياچىلىق، نار يۇرتتازلىق، ئىچكى نىزا - يېتىشماسلىق ... ئىللەتلىرىنىڭ ئۇرۇقىنى زورمۇ - زور سىغداپ كىرگۈزدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇيغۇرلارنىڭ شوخ - تېتىك، جەسۇر، مەرد، چىقىشقا ... خاراكتېرى ئاجىزلاپ، خامۇش - جىمغۇرلۇق، تىرىكچاز - تەرەپپازلىق، تەنتەك - بىر تەرەپلىملىك، نازۇك - مىشچانلىق ... خاراكتېر ئوخشىمىغان دەرىجىدە كۈچىيىپ قالدى. ياڭ زېڭشىن، جىڭ شۇرىن، شىڭ شىسەي قاتارلىق سىياسىي ئەپسۇنچىلار، مۇستەبىت ئەكسىيەتچىلەرنىڭ مىللىتىمىزنىڭ دانىش - سەركىلىرىنى بىر - بىرلەپ قىرىشى ۋە چېقىمچىلىق، خائىن - مۇناپىقلار، چېچىلاڭغۇلۇقتا ئوت يېقىشى بىلەن خەلقىمىز تېخىمۇ ئۈمىدىسىزلىك، ھۇرۇن - بېھزۋالىق، قەلەندەرچىلىك، سۇلغۇن - يەرشانلىق ... تۇمانلىرىغا ئورلىنىپ قالدى. ئۆز ئارا مېھرى - شەپقەت ۋە كۆپۈم ئاجىزلاپ، بىر - بىرىگە ھەسسە قىلىدىغان، بىر - بىرىنى ساتىدىغان ۋە «يىغا يانداش، بالا قېرىنداشتىن» كېلىشتەك قاباھەتلىك مەنزىرىنى پەيدا قىلدى. روھىي جەھەتتىكى بۇ خىل مەھكۇملۇق، مەدەنىيەت ۋە مۇھەببەتتىكى ياتلىشىش، سىياسىي مۇقىمسىزلىق، ئىقتىسادىي قاشاقلىق مىللەتنىڭ ئىچكى ئۇيۇشۇش كۈچى ۋە مەنئىي غالىپلىق خاراكتېرىنى ئاجىزلاشتۇرۇۋەتتى. تەپەككۈردىكى قاشاقلىق، پىسخىكىدىكى چېكىنىش ئىرادىنىڭ ئاجىز، غايىنىڭ تۇتۇقلۇقىنى پەيدا قىلغاچقا، ئۇلار «بىز ئىنسان - ئەقىل ئىكسىدۈرمىز، ھەممىمىز ئىلى، دىنى ۋە قېنى بىر بولغان قېرىنداشلارمىز. بىزنىڭ ئۆزىمىزنى سۆيۈش، ھاياتنى قەدىرلەش ھوقۇقىمىز بار» دېگەنلەرنى ئويلاپ قويمىدى. شۇنچا خوجىلار ۋە گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرى ھۆكۈم سۈرگەن دەۋرلەردە، مىللىتىمىز يۇقىرىقىدەك روھىي گۇمراھلىققا دۇچار بولۇپلا قالماستىن، بەلكى يەنە ماددىي موھتاجلىق، جىسمانىي سۈبەتتە چېكىنىش، نوپۇس ئېغىر دەرىجىدە كېنىيىپ كېتىشتەك قىسمەتلەرگىمۇ دۇچ كەلدى.

يېقىنقى ئۈچ ئەسىردىن بۇيان، مىللىتىمىزنىڭ بېشىغا كەلگەن ئېغىر تارىخىي پاجىئەلەر، قاباھەتلىك ئۇلانىما سىياسىي ھەرىكەتلەر ياشاش ئىقتىدارىمىزنى ئېغىر زەئىپلەشتۈرۈپتۇ: «ناخشا - ئۇسۇلغا ماھىر، ئوچۇق - يورۇق، مېھماندوست خەلق» دەپ قوپسا، چاققانلىقىمىزنى، ھېسسىياتىمىزنى ناخشا - ئۇسۇلغا، ئىشقىي - مۇھەببەتكە، ئۆزۈندىن ئۆزۈن قىسسە - رىۋايەتلەرگە ... بېغىشلەۋېتىپ، تارىخىمىز قېلىۋاتقانلىقىمىزغا پەرۋاسىز قارايتۇق؛ پۈت - قولمىزنىڭ مادارى، كۆزىمىزنىڭ خۇنى كېتىپ قولغا كەلگەن نۇرغۇن پۇرسەتلەرنى تۇتالمايتۇق؛ بىرەرسى ئازراق ساختا ئىزھار، بىچارە چىراي، يالغان كۈلكە ۋە ئۆزىنى ئىپادىلەپ بولغىچە نېرى - بېرىنى سۈرۈشتۈرمەي ئۆيگە باشلاپتۇق، ئۇنىڭغا ئۆز قاياشىمىزغا

تۆگەتمىگەننى ئۆگىتىپتۇق، يىگۈزۈپتۇق، ھەتتا ئائىلىمىزدىكى كۆڭۈلسىزلىكلەرنى، تېخىمۇ يامىنى ئىۋەن ۋە ئىتتىپاقسىزلىق ھالەتلىرىمىزنى ئېچىپ تاشلاپتۇق. ئېتىبار كەلسە كىچىك بالا ھېيتلىققا ئېرىشكەندەك شادلىنىپ بىخارامان يۈرۈپتۇق. ئېتىبار بىردىنلا ئاجىزلاشقاندا ئوڭ سېپىمىزنى (ئەس - ھوشىمىزنى) تاپالماي ساراسىمگە چۈشۈپتۇق؛ ئەمما ئۆزىمىز، ئىللەتلىرىمىز، نىشانلىرىمىز ... توغرىلىق ئويلاپ باقمايتىمىز. ياكى ئويلاپ ئويغاقانلارنىڭ دەۋەتلىرىگە قۇلاق سالمايتىمىز. ئاقىۋەتتە پاراسەت قۇرۇقچىلىقى، دىل كۆزىمىزنىڭ غۇۋالىقى بىلەن تەمتىلەپ ماڭالمىۋېتىپتۇق؛ ياش تۇرۇپ نېزۇنلار كاردىن چىقىپ، ھازىر قويغان نەرسىنى ھېلى تاپالمايدىغان، بۈگۈن كۆرگەن ئادەمنى ئەتىسى تونۇمايدىغان، تۈنۈگۈن ئوقۇغان كىتاب بۈگۈن يادىمىزدا تۇرمايدىغان، ياش ئەللىككە بارا - بارمايلا ئالجۇقا سۆزلىمىدىغان ياكى كېسەل بولۇپ ئۇ دۇنياغا بالدۇرلا كېتىۋالدىغان، تېز قېرىش ئالامەتلىرى بىزدە ئىجتىمائىيلىشىشقا باشلاپتۇ.

شۇڭا بىزدە، ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىمۇ ئالدى 2 - يىللىققا، كەينى 3 - ياكى 4 - يىللىققا قەدەم قويۇپ بولمىچە «قېرىدۇق، ۋاي نېمە قىلىمىز ئۆزىمىزنى ئۆپرىتىپ ...» دەپ قاراپ تەۋەككۈلچىلىكلەردىن، تەنھەرىكەتلەردىن، ئەمگەكتىن، ھەتتا ئۇسۇل ئويناشتىنمۇ ئۆزىنى قاچۇرۇپ، راھەتكە بېرىلىپ جاپادىن قاچىدىغان، مېگە ئىشلىتىشنى خالىمايدىغان، ئۈزۈلدۈرمەي قارت، شاھمات، ماجال ... ئويناش، تېلېۋىزور كۆرۈش، شۆھرەتپەرەسلىككە بېرىلىش ئەھۋالى كۆپرەك بولۇۋاتىدۇ. بۇ ئاخىرى ئانا ماكاننىڭ تەرەققىياتىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىدىغان ئەمگەكلەردىن ئۆزىنى قاچۇرىدىغان، يۈزۈت دىيارىنىڭ كەلگۈسى ئىستىقبالىنى بەلگىلەيدىغان مەنۋى خىزمەتلەردىن ئۆزىنى تارتىدىغان ۋە ئانا ماكاننىڭ قەدىرى - قىممىتىنى قىلماسلىقتەك ياچىئەلەك مەنۋى كېسەلدىن تاشقىرى، بەدەن ساپاسىنىمۇ كۆپ تەرەپتىن «ھالسىرىتىپ» بارماقتا.

ۋەدىسىدە تۇرمايدىغان، كىشىنىڭ نەرسىسىنى سەۋەبسىزلا يەۋالدىدىغان كىشىلەر «ياغاچ قازاندا بىر قېتىم تاش پىشىدۇ» دېگەندەك ئاسانلا ئىشەنچتىن مەرھۇم بولۇپ يەككە - يىگانە قالىدۇ ... چىقىمچىلىق كۈچەيسە، كىشى ئاخىرى بېرىپ ئۆز مىللىتىنى، ھەتتا ئۆز ئائىلىسىدىكى كىشىلەرنىمۇ سېتىۋېتىشتەك ساتقىن - مۇناپىقلىققا يۈزلىنىدۇ. بۇنداق ئادەم دائىم ۋەھىمە ئىچىدە يۈرۈپ يۈرەكتىن، روھتىن ... كېتىدىغان بولغاچقا، ئۆمرىمۇ قىسقا بولىدۇ ياكى ھاڭگىرت پېيىدىنمۇ قەدىرىسىز ھالدا ئۆلىدۇ. پەيلى يامان، تۈز كوز، ئىككى يۈزلىمە ئادەم ھامان بىر كۈنى «ئىمانسىزنىڭ ئەدىبىتى دىنىسىز بېرەر» دېگەندەك ئەجەللىك دەككىسىنى يەيدۇ.

تەلمەپچى، قەلەندەرلەرنىڭ بەدىنى قارىماقتا ساغلامدەك، ئوڭاي كېسەل بولمايدىغاندەك كۆرۈنىشىمۇ ھەمدە بىر ئۆمۈر يېمەك - ئىچمەك، ماددىي نەرسە يىغىپمۇ بەدىنى راھەتلەنگۈدەك يەپ - ئىچىشكە، ھۈزۈرلىنىشقا ئائىل بولالمايدۇ، چۈنكى ئۇلار بەدىنى ھەقىقىي شادلاندىرىدىغان «روھىيەت» نى تىلمىگەن، ئۆزىدىكى شۇكرانىلىقىنى يوقىتۇۋەتكەن ئىدى. يەھۇدىلارنىڭ باشقا مىللەتتىن كەلگەن تەلمەپچىگە بارغانسېرى جىق بىر نەرسە بېرىشى، ئەكسىچە ئۆز مىللىتىدىن بىرەر تەلمەپچى كېلىپ قالسا، بىر نەرسە بېرىش ئۇياقتا تۇرسۇن كالتەكلەپ ھەيدەپ چىقىرىدىغانلىقى، زاڭزۇ ۋە قازاق خەلقلەردە تەلمەپچى، ساھىللارنىڭ يوق دېيەرلىك بولۇشى ئۇلارنىڭ مۇشۇ ھەقىقەتنى ئاللىقاچان چۈشىنىپ يەتكەنلىكىدە بولسا كېرەك. بىزدە ئاكيۇۋچە، بەگىگىلەرچە روھىي غالىبىيەتلىك، ئىشنىڭ ئاخىرىدا تەنتەنە قىلماي تېشىدىلا داغدۇغا قىلىپ كېتىدىغان تەنۈرلۈك، ھېسسىياتقا بېرىلىش ۋە بۈگۈننى قويۇپ، ئەتىگە يەنى نەقنى قويۇپ، نېسىگە يامىشىدىغان ساددا پوچى خاراكتېر مەۋجۇت؛ بىزدىكى دوستلۇقمۇ ئەقىل ۋە دىيانەت بىلەن يۇغۇرۇلمىغاچقا، قارىلاش ۋە ئەخسەقلىق ئۇنى تېزلا نابۇت قىلىۋاتىدۇ ...

ئۇيغۇرلاردا مەدەنىيەت جەھەتتىكى ساۋادىنىڭ تۆۋەنلىكى تۈپەيلىدىن، بەدەن چېنىقتۇرۇشقا ئەھمىيەت بېرىش، سالامەتلىكىنى ئاسراش، ۋاقتىنى ۋە ياشلىقنى قەدىرلەش ئېڭى بىر قەدەر تۆۋەن سەۋىيىدە تۇرماقتا. بۇنى ئېتىراپ قىلىش ۋە ئۆزگەرتىشكە نىسبەتەن ئىرادە ۋە ھىممەت كۆرسىتىش يۇرئاقبەتلىك دۇنيانىڭ زورلىشى ۋە چاقىرىقىدۇر. زەئىپلىك كۆپ ھاللاردا ئىچكى زەئىپلىكتە، يەنى پېتىشماسلىق، بىرلىشەلمەسلىك ۋە ئۆزىنى چاغلىيالىسلىقتا گەۋدىلىك ئىپادىلىنىدۇ. شۇڭا بۇنىڭ داۋاسى سۈپىتىدە يەنىلا روھىي جەھەتتىكى يۈكسىلىشكە مۇراجىئەت قىلماي بولمايدۇ.

دېيارىمىزدىكى تۆت پەسلىنىڭ ئېنىقلىقى، ئاجايىپ - غارايىپ سىرلىق ھەم تىلسماتلىق مەنزىرىلەر كىشىنىڭ قەلبىدە رۇزاسىنىڭ بىخۇد سىگناللىرىنى چېلىپ جاسارەتكە تولدۇرىدۇ؛ ئۇيغۇرلار دۇچ كەلگەن تۈرلۈك سىياسىي، ئىجتىمائىي كۈرەشلەرنىڭ بىرلەشمە تەسىرى ئۇلارنى مەلۇم دەرىجىدە ئېھتىياتچان، بۇرۇختۇرما ... قىلىپ قويغان بولسىمۇ، ئومۇمەن ئېيتقاندا ئۇلارنىڭ قېنىدىكى قىزىقلىق، شوخلۇق، تېتىكلىك سۇسلاپ قالمىدى، ئىنكاسى يەنىلا ئىتتىك، سەنئەتخۇمار، ھەرىكەتنى ئۆزلەشتۈرۈشى تېز، جىسمانىي بەرداشلىقى يۇقىرى، تەسەۋۋۇرغا باي ... ھالەتتە كېتىۋاتماقتا. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئېچىنىشلىق ساۋاق بىلەن ۋەزىيەتنىڭ مەجبۇرلىشى كىشىلىرىمىزنى كىيىم - كېچەك، يېمەك - ئىچمەك، ئولتۇراق جاي، مېڭىش - تۇرۇش قاتارلىقلارغا بولغان ئېھتىياجى قانائەتلىنەنمىدىن كېيىن ئۆزىنىڭ قەدىر - قىممىتىنى تېپىشقا ۋە سالامەتلىكىنى ياخشىلاشقا مەبلەغ سېلىشنى ئۈندىمەكتە ...

كىشىنىڭ ھاياتى ئۆمۈر بويى كاتەكتەك زېمىندا ئۆز غېمى بىلەنلا بۇرۇختۇرما بولۇپ روھدا جانلىنىش، جىسمىدا تەرلەش - پىشش ۋە يۇلقۇنۇش بولمىسا، مەنئى ھاياتى بارغانسېرى تارىيىپ كەتسە، تۇرغۇن سۇنىڭ ئاسان بۇزۇلغىنىدەك بارا - بارا زەئىپلىشىدۇ ۋە يىگىلەيدۇ. بەزى قېرىنداش مىللەتلەرنىڭ ياشاش مۇھىتىدا ئۆزگىرىش پەيدا قىلىش (نەم مۇھىتتىن قۇرغاق مۇھىتقا كېلىشى)، (قوي گۆشى، ئوۋ قۇشلىرى، پولو، سامسا، پىتىرمانتا، كاۋاپ ... قاتارلىقلارنىڭ ھارارىتى، ھۇزۇرى - قۇۋۋىتى ۋە ئۆزىنىڭ ئىقتىسادىدىكى ياخشىلىنىشلار سەۋەبىدىن تەن ساپاسى جەھەتتىمۇ تەرەققىياتقا ئېرىشكەنلىكى ئېھتىمال). شۇڭلاشقا بىز سەل پۇختىراق بولۇشىمىزغا توغرا كېلىۋاتىدۇ. ئەمەلگە ئاشمايدىغان يىراق ھەم مەۋھۇم غايىلەرنى قويۇپ، ھەر بىرىمىز بۈگۈنكى چىڭ تۇتۇپ، شۇنى مول مەنلىك ئۆتكۈزۈشۈمۇ ئۆزۈم بولۇۋاتىدۇ. چۈنكى پۇختىلىق ئۆزۈڭنى قايتا تونۇشۇڭغا ياردەم بېرىدۇ. ئۆز ئىشىڭغا ئۆزۈڭ ئىگە بولۇشنى كاپالەتلەندۈرىدۇ. بۈگۈنگە ئەھمىيەت بېرىش، بۈگۈنكى ياخشى ئۆتكۈزۈش ئۆزىمىزگە بولغان ئىشەنچىمىزنى ۋە ياشاش ئىقتىدارىمىزنى ئۆستۈرىدۇ. روھ ھاياتلىقىنىڭ ئۆزۈڭنى بولغاچقا، روھ يۈكسەلسە، جىسمىمىز ئارزۇ - ئارمانلىرىمىزغا يېتىشتىكى دەريمان قۇۋۋەتنى يېتەرلىك دەرىجىدە تەييارلىيالايدۇ ...

خەلق ئارىسىدىكى ئەقىدىگە دائىر بەزى پاراڭلاردىن ئىگىلىنىشىچە، يۈرەك — ۋىجدانىي ھېس - تۇيغۇلارنىڭ مەركىزى بولۇپ، سۆزمۇ يۈرەكتىن چىقارمىش، ساختىپەزلىك، چىقىمچىلىق، ۋەدىسىدە تۇرماسلىق، قەرزگە، ئۆتتىگە ئالغان نەرسىلەرنىمۇ يەۋىلىش، كىشىنىڭ تىلى ۋە دىلى ھارماغا يول قويۇۋەرسە ھەمدە دائىم تەييارغا ھەييار بولۇپ يۈرۈشلەر، زەھەر چېكىشلەر يۈرەكنى تېپىچەكلىتىپ قىيناپ كېتەرمىش، شۇڭا بۇنداق چاغدا يۈرەك تۇيۇقسىز توختۇلۇپ ئادەمنى «قارا باستۇرارمىش»، كۆڭۈل ساغلام، نىيەت توغرا بولسا ئىنسان ھەر جەھەتتىن ساغلام بولىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ ئەكسىچە بولسا جىسمى بۇزۇق، ناپاك ۋە مەجرۇھ بولىدۇ. دېمەك، كۆڭۈل — ئادەم جىسمىنىڭ پادىشاھىدۇر. شۇڭا ئىنسانلار ئۈچۈن ئۆزىنى بىلىش، بىر - بىرىنى قەدىرلەش ۋە ئىناقلىق - مۇھەببەت، يەيدىغان ئاش - تامىقىدەك مۇھىم، ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ ئۇلۇغ خىسلەت بولۇپ، ئۇنىڭدا كامالەتكە يەتكەنلەر ئىلاھقا باراۋەرمىش.

روھەنكى، ئىقتىسادىي تۇرمۇش ياخشىلانغان تەقدىردىمۇ مەنئى تۇرمۇشىمىز بېيىمىسا يەنىلا نامرات ھالەتتە قېلىۋېرىمىز. كىشىلەر ماددىي جەھەتتىكى نامراتلىقتىن قەد كۆتۈرۈلەشى مۇمكىن، ئەمما مەنئى جەھەتتە نامرات بولسا، ئاسانلىقچە قەد كۆتۈرۈلمەيدۇ. شۇڭىمۇ مەنئى جەھەتتە ئالغا باسىغانلىق — ئەمەلىيەتتە ھەممە نەرسىدىن مەھرۇم بولۇپ قالغانلىق بولۇپ، مەنئىيەتكە، مەدەنىيەتكە سەل قاراش ئاخىرقى ھېسابتا ئەڭ چوڭ نامراتلىقنى ۋە تەن ساپاسىنىڭ زور دەرىجىدە تۆۋەنلىشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ.

تىل — مىللەت خاسلىقىنىڭ مۇھىم بەلگىسى ۋە مەدەنىيىتىنىڭ نامايەندىسى ... گېرمانىيە، فرانسىيە قاتارلىق نۇرغۇن دۆلەتلەردە چەت ئەللىكلەرنى مۇشۇ دۆلەتنىڭ تىلى بويىچە سۆزلەش تەلەپ قىلىدۇ. ئىنگلىز تىلىنى چۈشىنەلمەيدىغان فرانسۇز يىغىن قاتناشچىلىرىمۇ نېمە ئۈچۈن ب د ت يىغىنلىرىدا ئۆز تىلىدىكى تەرجىمە ئاخباراتى بىرلىكتە يەتكۈزۈلمىسە، يىغىندىن دەرھال چىقىپ كېتىدۇ؟ يەھۇدىلار يوقالغىنىغا 300 يىل بولغان ئىبراي تىلىنى نېمە دەپ تىرىلدۈرىدۇ؟ ... چۈنكى تىلنىڭ بۇلغىنىشى روھنىڭ بۇلغىنىشىدىن دېرەك بېرىدۇ، بۇلغىنغان تىل - سۆز ۋە ھەرىكەتتىكى پاساھەتنى ئاستا - ئاستا يوقىتىدۇ. ھەرىكەتتە پاساھەت بولمىغان ئادەم تۇيغۇسىدىكى ئۆتكۈر زىللىقنى، نەپىسلىكىنى يوقاتقان ئادەم بولۇپ، بۇنداق ئادەمدە سۈزۈك تەسەۋۋۇر قابىلىيىتى بولمايدۇ.

تەبەسسۇم قىلىش، غەمسىز، غەرەزسىز ھالدا قاقاھلاپ كۈلۈشمۇ بىر خىل تەنتەربىيە ھەرىكىتى ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى، ئۈنەپەس بولنىڭ تازىلىنىشىنى تېزلىتىپ نەپەسلىنىشى كۈچەيتىدۇ، سالامەتلىك تۇيغۇسىنى قوزغىتىدۇ، نېرۋا جىددىيلىكىنى يوقىتىپ ئارتۇقچە زېھنى قۇۋۋەتنى تارقىتىدۇ، روھىي يۈكنى يەڭگىللىتىدۇ، پەي - مۇسكۇللارنى بوشاشتۇرىدۇ، تارتىنچاقلىقتىن قۇتۇلدۇرىدۇ، ئۈمىدۋارلىق بېغىشلاپ، غەم - غۇسسىلەرنى ئازايتىدۇ ...

شۇ ۋەجىدىن ئۇيغۇرلاردىمۇ كۆڭلى - كۆكسى كەڭ، چىقىشقا، خۇشچىراي، يۈمۈرستىك، چىداملىق، مۇزىكىغا، ئۇسۇلغا قىزىقىدىغان كىشىلەرنىڭ تۇرمۇشتىكى قىيىنچىلىقى نىسبەتەن ئېغىر بولسىمۇ، ئوخشاش ياشتىكى، ھەتتا ئۆزىدىن كىچىك دېمەتلىك بەزى ئادەملەردىنمۇ تېتىك، ئۆمرى ئۇزۇن بولماقتا.

ھەرقانداق بىر مىللەتنىڭ دۇنياۋى ئىلغار سەۋىيىگە ئىگە روناق تاپقان مىللەتلەر قاتارىدىن مۇناسىپ ئورۇن ئېلىپ، يەتتە ئەزاسى تولۇق ھەم بېجىرىم مىللەت سۈپىتىدە، تارىخ سەھنىسىدە ئۇزۇن مۇددەتكىچە يۈرەكلىك بىلەن چىڭ دەسسەپ تۇرۇش - تۇرالماستىقى بەلگىلەيدىغان مۇھىم بىر ئامىل تەن ساپاسىدىن ئىبارەت. ئەگەر بەدەن ساپاسى ناچارراق بولغان كىشىلەرمۇ ئۇزۇن مۇددەت بوشاشماي چىنقىغا ۋە ياخشى تۇرمۇش ئادىتىنى يېتىلدۈرسە، بەدەن سۈپىتىنى ياخشىلاپ، ساغلاملىقنى ئاشۇرالايدۇ. ئۆمرىنىمۇ ئۇزارتالايدۇ. نېكىرلارنىڭ دەل مانا مۇشۇ «ئەڭگۈشتە» گە تايىنىپ ئۆزلىرىنىڭ سىياسىي، ئىجتىمائىي ئورنىنى يۇقىرى كۆتۈرگەنلىكى بۇنى روشەن دەلىللەپ بېرىدۇ.

ئاگور «بىر كىشىدىكى ئەڭ قورقۇنچلۇق ئىش يەككە - يىگانە قېلىشتۇر. ئەڭ چوڭ بەختسىزلىك ئىشەنچنى يوقىتىشتۇر» دېگەن ئىكەن، بىزچۇ؟! بىزنىڭ نۇرغۇن دوست - يارەنلىرىمىز بار، ئەقلىمىزدە ياشاشقا نىسبەتەن ئىشەنچ ۋە غەيرىتىمىز بار، بىز پەقەت چىقىشالماس ۋە مەڭگۈ بىرلەشمەس خەلقىمۇ ئەمەس. ئورۇنلۇق سۆز، دانا يېتەكلەشلەرگە يەنىلا ئەگىشىمىز.

ئەگەر ئادەمدە بىر - بىرنى ئەزىزلىش ۋە بىر - بىرنى قەدىرلەش ئېڭى مەسئۇلىيىتى بولسا، ئۇ ھالدا بىرسى ھەق كەپ قىلسا، قالغانلىرى ئىككىلەنمەي ئۇنى ياقلايدىغان، بىرسى ھەق بولغا باشلىسا، قالغانلىرى ئۇنىڭ قانداق جىنىس، قانداق يۇرتتىن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر قىلچە شەكلىنمەي ئۇنىڭغا ئەگىشىپ بىرلىكتە قەدەم تاشلايدىغان بولىدۇ. دېمەك، ھەرىكەتنىڭ تەسىرى ۋە ئۈنۈمى كىشىلەرگە تېخىمۇ كۆپ ئۆگىنىش، ئىشلەش ۋە ياشاش شارائىتىنى ھازىرلاپ بېرىدۇ. ھەرقانداق ئېسىل دورىمۇ ئۇنىڭ ئورنىنى باسالمايدۇ. شۇڭا تەن ساغلام بولمىسا، روھىي ھالەت ياخشى بولمايدۇ - دە، تۈرلۈك ئىقتىساد، مەدەنىيەت، ئىلىم - پەن، تېخنىكا، سەنئەت پائالىيەتلىرى ۋە سىياسىي پائالىيەتلەر بىلەن شۇغۇللىنالمىمىز. ئاقىۋەتتە خۇشال - خۇرام ياشىيالمىمىز.

ھالبۇكى ئەقىل، ئەخلاق، گۈزەللىك ساپاسى، مۇھىم ئېڭى ۋە سالامەتلىك بىر - بىرىگە بېقىنىدۇ ۋە بىر - بىرنى ئىلگىرى سۈرىدۇ. ئايرىم مەۋجۇت بولماقچى بولسا پاساھىتىنى خۇنۇكلەشتۈرۈپ قويىدۇ. چۈنكى ئادەمنىڭ ئەقلى يۈكسەلمىسە، تەبىئەت ۋە جەمئىيەتتىن ئۆزىگە ۋە باشقىلارغا پايدىلىق قانۇنىيەتلەرنى بايقىيالمىدۇ ھەم ئىگىلىيەلمەيدۇ ... ئەخلاق ساپاسى تۆۋەن بولسا ئادەمدە تاز مەنپەئەتپەرەسلىك خاھىشى بىلەن ئۆزىنى ۋە باشقىلارنى قەدىرلىمەسلىك خاھىشى شەكىللىنىپ قالىدۇ - دە، كۆز ئالدىدىكى مەنپەئەتنى دەپ تەبىئەتنى، ئۆزىنى ھەمدە جەمئىيەتنى ۋەيران قىلىشقا يۈزلىنىدۇ. ئەگەر ئادەمدە گۈزەللىك ئېڭى يۇقىرى بولمىسا، تەبىئەتنى گۈللەندۈرۈش، دۇنيانى ئۆزگەرتىش، يېڭى دۇنيا يارىتىش جەھەتتە ھېچقانچە پايدىلىق ئىش قىلالمايدۇ. مۇبادا ئىنساننىڭ جىسمانىي ساپاسىمۇ تۆۋەن بولسا، ئۇنداقتا ئۇ ئەقلىي ماھارەت بىلەن مەشغۇلات ئۆتكۈزۈش ماھارىتىنىڭ تولۇق يېتىلىشىگە تەسر كۆرسىتىدۇ.

يۇقىرىقى بايان ۋە تەھلىللەردىن بىز، بىر مىللەت ئادىمىنىڭ بەدەن سۈپىتى ۋە سالامەتلىك ئەھۋالىنىڭ شۇ مىللەتنىڭ سىياسىي، ئىجتىمائىي ۋە ئىقتىسادىي ھالىتىنى ھەم سەۋىيىسىنى ئەكس ئەتتۈرىدىغانلىقىنى، شۇڭا بىر مىللەتنىڭ ساپاسىغا قاراشتا ئۇنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالى، ئىجتىمائىي ئورنىدىن باشقا سالامەتلىك ئەھۋالى ۋە مەدەنىيەت سەۋىيىسىنىڭ مۇھىم ئورۇندا تۇرىدىغانلىقىنى، بۇنىڭدىكى مۇھىم ھالقىنىڭ يەنىلا سالامەتلىك ئىكەنلىكىنى چۈشەنگەندەك قىلىمىز. بولۇپمۇ بۈگۈنكى ۋە بۇنىڭدىن كېيىنكى ئۇچۇر ۋە رىقابەت بىلەن تولغان دۇنيادا سۈپەتلىك بەدىنىمىز ۋە ساپالىق ئەھۋاللىرىمىز بولمىسا، ئىقتىساد ۋە مەدەنىيىتىمىزنى راۋاجلاندۇرالمىمىز ھەمدە پۈت دەسسەپ تۇرالمايمىز. شۇڭا ساغلاملىق تەربىيىسىنى كۈچەيتىپ، كىشىلىرىمىزنىڭ ساغلاملىق ئېڭى ۋە سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈشنى مىللەتنى گۈللەندۈرۈش، قۇدرەت تاپقۇزۇشنىڭ ئالدىنقى نىشانى قىلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ.

تەھرىرى: مەتقاسىم ئابدۇراخمان

بۇ يىل ۱۰ ئايدا ۱۰۰ نەچچە قېتىم ئۆزىمگە ئىشەنچ بىلەن قارىدىم

مۇشۇ مەزگىلدە ئوقۇلغان نەزمىلەردىن بىر بۆلىكىنى ئوقۇرمەنلەرگە ھەدىيە قىلدۇق. تەھرىر بۆلۈم

ئابدۇغېنى سىيىت

باھار نەزمىلىرى

كەلسە

سۆيۈنگەن باغ، چىمەن، بارچە ھايات كۆكلىم ئېيى كەلسە،
بولۇپ جۈت - قش ئازابىدىن، ئازاد، كۆكلىم ئېيى كەلسە.
چۈشۈپ سەكراتقا مۇدەھش قش دېگەي: كەل - مەرھابا نورۇز،
ئالۇر قشنى قۇچاقغا مامات، كۆكلىم ئېيى كەلسە.

يېشىل شاخلاردا تومۇچۇقلار قىلۇر شوخلۇق، قىلۇر شوخلۇق،
قىقىپ ئۇ جۈپتى بىرلە قوش قانات، كۆكلىم ئېيى كەلسە.

زىمىستان نەشتىرىدىن دات دېگەن تۇپراق، كۆچەت، گۈللەر،
باھارنىڭ بەھرىدىن تاپقاي نىجات، كۆكلىم ئېيى كەلسە.
ئوقۇپ كۇرستا ئەقىل - زېھنى ئېچىلغان ياش دېھقان تېخنىك،
ئۆگەتكەي ئەھلى يۇرتقا پەن - ساۋات، كۆكلىم ئېيى كەلسە.

گۈزەل ئارمانلىرى كىمنىڭ زايا كەتكەن چېچەك ئاچماي،
ئۇ، قىلسا ئىجتىھات، تېخنىك ئىجاد، كۆكلىم ئېيى كەلسە.
چىمەن، كۆكلىم شۇ خىلۋەتلەر بولۇر سۆيگۈ قارار گاھى،
يېتەركى ۋەسلىگە ئارزۇ - مۇراد، كۆكلىم ئېيى كەلسە.

دەي

خوتەن كۆكلىم، باھارىڭنى يېشىل قاشتاش جۇلاسى دەي،
ئۆزۈمنى شۇ باھارىڭنىڭ غەزەلخان مەھلىياسى دەي.
شامال كىرسە دېرىزەمدىن سۆيۈپ كۆكلىم چىمەنلەرنى،
باھاردەك قەلبى ئىللىق يار ھىدى مېھرى - ۋاپاسى دەي.

ئېتىزدىن ياڭرىسا ناخشا، قۇياشتەك بالقىتىپ شوخلۇق،
ئېتىزدا شۇ دېھقان قىزىنىڭ كۈي مەرغۇل ناۋاسى دەي.

يېشىل شايى، تاۋار كىيگەن لىۋەنلەر نازغىتىپ كۈلسە،
 كى جەننەت ھۆرىگە ئۆلكە خوتەن غۇنچە - زىباسى دەي.
 چىچىگى ئويىنىتىپ ئىللىق شامال كەلسە،
 ئەگىم قاشتەك ئىككى دەريا بويىنىڭ ساپ ھاۋاسى دەي.
 سۆيۈنگەن ئەي خوتەن ئەھلى كى باغچى ئالما زارىگىدىن،
 ئۇنى كىملىر يېسە بەختى - بىتاب جانلار داۋاسى دەي.

بايانسىز مايسىزارىگدا ئۈزەر ئىشچان يىگىت - قىزلار،
 مەڭزىنى باغىڭ قىزىل ئالما، گىلاسى دەي.

توساللا، باغچى، ئەم لايقا بېغىڭدىن ياڭرىسا ناخشا،
 ئۇنى كۆڭلى خۇشال دېھقان كى بايلىق ئەۋلىياسى دەي.

خوتەن گۈلشەن، خوتەن جەننەت دېسە ھەقلىق، ئۇنى راست دەڭ،
 باھارى، كۆكلىمى ئەلۋەك ھاياتنىڭ ئىپتىداسى دەي.

كۆكلەم مەرىكىسى

كەتسە ئاياز قارلىغاچ كېلىدۇ، كۆكلەم سۆيۈپ تۆتكەن شوخ شامال،
 يۇرتقا باھار ئالغاچ كېلىدۇ. سېنى يوقلاپ ئاشار داۋانلار.

كۆكلەم سۆيۈپ باھار قۇشلىرى، سەيلە قىلدىم قوينۇڭنى بوزاق،
 باھار كۈيى چالغاچ كېلىدۇ. يوللار تۇتاش ئۇزاقتىن - ئۇزاق.

باھار — نورۇز ئۇ يىلنىڭ بېشى، باھارىڭدىن زوقلىنىپ شۇنچە،
 كۆكلەم ئاتلىق زۇلپى ھەم قېشى. كۆكلىمىڭگە توقۇدۇم قوشاق.

ئۆستەڭ بويى، ئېتىز - قىرلارغا، قەدىم شەھەر يۇتقان بويلىرى،
 كۆكلەم جالا سالغاچ كېلىدۇ. ئەتراپىڭدا كۆكلەم توپلىرى.

نورۇزۇڭغا كېلىمەن خوتەن، قارشى ئالدى كەل غەزەلخان دەپ،
 يېغى ئەلۋەك، ئېتىزى چىمەن. تال باراڭلىق دېھقان ئۆيلىرى.

قۇلاق سالغىن مەرىكەڭگە جىق، ئەدب نەزمە ئالغاچ كېلىدۇ،
 كۆكۈرۈپتۇ ئېتىزلار بىردىن، بىخ سۈرۈپتۇ قىياقلار قىردىن.

يوللىرىڭدىن ئۆتتۈم توساللا، قىش قەھرىدىن بوشانغان ئېتىز،
 كۈتتى كۆكلەم باغلار، ۋارانلار. ئەگىز بىلەن يۇيۇندى كىردىن.

بىر - بىرىنى چىللاپ قوشنىلار، بىسەنچە پەندەپەرەس، باھار تۇتقان غۇنچە - چېچەكتىن،
 ئېتىزلارغا چىقتى تىرنىلار. سەزدىم شۇ تاپ شېرىن شېكەر بال،
 يىلىنىڭ بېشى باھار، دېگەن راست،
 ئەزەلدىلا دانا كۈنىلار. باھار كۆكلەم پەسىل ئەركىسى،
 تەبىرىكىم بۇ نورۇز نەزمىسى.
 نورۇزۇڭنى قۇتلايمەن خۇشال،
 قۇچقىڭدا قىزىتتۇق خوتەن،
 ئويىناپ سەنەم، جۇلاسى «ئۆزھال» بۈگۈن نورۇز - كۆكلەم مەرىكىسى.
 تەھرىرلىكۈچى: مەتسېلىم مەتقاسىم

روزىمۇھەممەت ياقۇپ

نورۇز كەلدى

كەلدى نورۇز، نە نورۇزكى چېھرى رۇخسار زىبا كەلدى،
 چېچى بوستان، قېشى ئەگم، كۆزى ئويىناق - خۇما كەلدى.
 دېمى ئەنەبەر، لىۋى قەنت - بال، خۇبى ئاھۇ، لىۋەن رەپتار،
 بويى سەرۋە، گۈلى ئەپشان، قۇچاقى ئوت يەنە كەلدى.
 جاھان بەس - بەستە سىن تۈزدى ئايا دىلبەرنى قۇتلۇقلاپ،
 قولى سەنئەتكە ماھىردىن پۈتۈپ ھەيۋەت بىتا كەلدى.

نقاپسىز يۈزلىرى كۈلگۈن، قۇرۇپ بەزمە سېخى گەردۈن،
 قۇياش جامدۇر شاراپ تولغان، ئاشۇ جامدىن زىبا كەلدى.

زېمىن تولغاندى، ئويغاندى، چىلۋە بىرلە نازلاندى،
 ئېرىقلارغا تولۇپ ئەگىز، ھارارەتلىك ھاۋا كەلدى.

قىمىرلاپ يەردە قۇرت، قوڭغۇز، گىياھلار ئۇندى بىخلاندى،
 ھاياتلىق تەۋرىگەن جۇشقۇن يېشىل مەخمەل دالا كەلدى.

ئۇسسۇل ئويىناپ سۆگەت - تاللا، دېڭىزدەك چايقلار مايسا،
 ياساندى تۈز كەبى باغلار، تۈمەن قۇشتىن ناۋا كەلدى.

چېچەكلەردىن ئېسىپ مۇنچاق تولا شاخلارغا نېمەتلەر،
 بولۇپ پەردازى بىر يىلىنىڭ بويىغا زەر تۇمار كەلدى.

ئېتىزلارغا كېلەر دېھقان ئېكىنزارنى قىلىپ پەرۋىش،
 چېلىشلار قاينىغان مەۋسۈم زەپەردىن خۇش سادا كەلدى.

گويا ساقى بولۇپ مەشئەت تۇتار ئىلھام شارابىنى،
 غەزەل كۈيگە بولۇپ ئەندىز بېھىشتىن ئۆز سما كەلدى.

تەھرىرلىكۈچى: مەتسېلىم مەتقاسىم

مۈۋەھشەملىك غەزەللەر

1

ياڭرىشىپ ئېيتتىم قوشاق، سالغىن قۇلاقتى بەزىلەر،
ھەر ئوقۇپ، بىر ئويلىنىپ، كۆرگىن قوشاقتى بەزىلەر.

ئىزدىمەي ئىززەتنى سەن، سالىدىڭ ئاراغا ئىسىمى تۈتەك،
ئاققۇزۇپ لاي - لالتىنى كۆمدۈڭ بۇلاقتى بەزىلەر.

غۇنچىلاپ كۈلسە چىمەن، ئاشتى ئىچىڭنىڭ تارلىقى،
تۈنجۈتۈپ قويماقچىمۇ بولدۇڭ بوۋاقتى بەزىلەر.

مەرد بولۇپ دوستلار ئارا ئىلماي كۆزۈڭگە تاغنىمۇ،
ياخشىغا شامۇ نەھەر قۇزدۇڭ تۈزاقنى بەزىلەر.

ئاڭلىغىن، نامى - ئاتاق بارمۇ ئەزەلدىن تەلۈنگە،
چاچىغىن، كۈل باغچىغا بەد بۇي پۇراقنى بەزىلەر.

2

سالىدىڭ دوستۇم، قۇلاق، قىلسام نەسەت مەن ساڭا،
ھۆرمىتىم گۈلزارىنى ئەيلەپ دېگىزدەك كەڭ ساڭا.

ئالغىن دوستۇم دېسەم: «چىشلەپ بىراۋنى نام - ئاتاق»
ياقىمدى كۆڭلۈڭگە ھېچ، تۈتۈڭ ئاداۋەت سەن ماڭا.

خىرقىراپ، قوزۇپ يالاق، ئالدىڭ چۈمۈچنى بىر مەھەل،
كاجلىقنىڭ، تەرسالقىمىڭ تۈتتى بۇرادەر شۇندىلا.

ئىنىمىدىڭ، ياقنىڭ كۈكۈت، كۆكلىم قومۇشقا كۈن - تۈنى،
ئوت بىلەن قىلدىڭ شۇئان دوستلار دىلىنى سەن يارا.

ئىزدىنىپ باقتىڭ تالاي كۈلنى ئۆزۈڭلا قىسقىلى،
كۆرمىدى نەيزەڭ بىلەن تۇتقان يولۇڭنى ئەل راۋا.

پىرقىراپ قۇمدەك ئۇچۇپ پۇشتۇڭ ئاۋارنىڭ ئۈستىگە،
كەلىدى ئىندەككە بۇ باقتىڭ قىزارتىپ كۆز ئاڭا.

ئەگمىدى پەيلىگە تاغ، كۆككە تاقاشقان قەددىنى،
بىلىمىدىڭ، تاپقان كېسەل - رەنجىگە ئۇ بولدى داۋا.

زېھنى بار ئىنسان دېمەك، ئويلاش كېرەكتۇ ھەممىنى،
كۈتكىنىڭ گۈلمۇ - تىكەن، ياكى ئېدىرلىق چۆل - دالا.

3

ھىممىتىڭ كەلدى بەلەن، دوستۇم چىيارنى ئاتقىلى،
ئۈستى ياش ئەڭلىك بىلەن دەريا - قىياندا ئاتقىلى.

«ئەرزىدى» بۇ جۈرئىتىڭ سانسىز غەزەلەخان ئەھلىگە،
ۋادەرخ، ھېچ بولمىدى كۈنى ئېتەكتە ياپقىلى.

سەزمىدىڭ «تۆھپەڭ» نى سەن، كۆيدى بېشىڭدا ئوي - خيال،
لەيلىزار شەيداسىنى قاپقان - توزاققا ساپقىلى.

ئەگمىدى قاينامدا بەل، جەڭدە يېتىلگەن ئارغىماق،
قۇدرىتى بولغاچ ئۇنىڭ تاغۇ - داۋاندا چاپقىلى.

تىنىمىدىڭ كۈندۈز - كېچە، تۇتقۇن قىلىشقا لەيلىنى،
ئاچتى كەڭ ئۇ باغرىنى باغۇ - چىمەنگە باققىلى.

خار قىلىپ ھىممەت بىلەن دوستۇم ئۆزۈڭنى سەپتە سەن،
راسلىدىڭ بۈركۈتكە كۆك، ئەركىن قاناتنى قاتقىلى.

ئويغىنىپ ئاچتىن كۆزۈڭ، قالدىڭ قەيەردە چۈش كۆرۈپ؟
نى سەۋەب بولغان شاڭا تاشتا گۆھەرنى چاققىلى؟

دراھىتىڭ بولماس پەقەت چاچساڭ يولۇڭغا زىخ - تىكەن،
ئىزدىگىن ئەلدىن مەدەت، كۈيگە چىمەننى قاتقىلى.

4

قانمىدۇ ياكى زەھەر قەلبىڭدە دوستۇم ئاتقىنى،
قارمىدۇ ياكى ھەسەت كۈن - تۈن دىلىڭدىن ياغقىنى.

ئىش ئىزىڭ ئاچقانچە گۈل، ئەلنى كۆرۈڭگە ئىلىمىدىڭ،
بولسا گەر ئەقلىڭ سېنىڭ تۇتقان يولۇڭغا باق، قېنى.

لاي - لاۋا قاپلاپ بۈگۈن قايتۇ ئىمانىڭ داتلىشىپ،
بارمىدۇ قوزۇق لاتا بولسا قورامغا پاتقىنى.

تېرىدىك تاۋۇز، قوغۇن، شورلۇق ئېتىزغا بىر مەھەل،
 چۈشمىدى بىرمۇ خەمەك، قالدى تېرىڭنىڭ ئاققىنى.
 ئايدىمۇ داغ بار ئىكەن، تىرناق تېگىدە ئەت تىكەن،
 بۇ ھايات دۇنياسىدىن نۇقسانى يوقنى تاپ، قېنى.
 قانچىلاپ دۆڭ يوتىغا سالدىڭ ئېتىڭنى قامچىلاپ،
 بولدىمۇ ھەي شۇنچىلىك ئۇچقۇر ئېتىڭنىڭ چاپقىنى.
 چاغلىدىڭ گۈلنى تىكەن، بۇلبۇلنى ئەنجان پاختىكى،
 سەۋەب ياپتىڭ ئېلىپ زۈمرەت ئېقىغا لاتقىنى.
 ئىقتىدار تۇرغان بىلەن خۇددى دېڭىزدەك چاپقىلىپ،
 يوق پەقەت قىلتاقچىنىڭ بىرمۇ ئىناۋەت تاپقىنى.
 تەھرىرى: دىلىنۇر ئابلىز

بىگانە

كۈي كۈيىلەپ

خېلىمۇ - خىل تۇل قويدۇم قىسمەتلىرىمگە،
 ئاپالغاي ھاياتقا ھامىلىقىمنى.

2

بېشىدا ئاي كۈلدى، قېشىمىدۇم ئاي.
 خۇدۇمنى يوقىتىپ قويمىدىم بىراق.
 قەلبىمنى يوناشتى ھەسرەتلەر تالاي،
 بولدۇم شۇ چاغدىمۇ تەشۋىشتىن بىراق.

كۈي بىلەن ياشىدىم مەغرۇر ۋە مەغرۇر،
 تاغلار دەك جاسارەت، تاڭدەك ئۇزلۇقتا.
 كۈن چىقسا ئايغاھېچ تاپىدىم قۇسۇر،
 ئېلىپمۇ بىلىمگە چۈشۈرۈلۈقتا.

3

ياشىدىم، ياشايەن كۈي بىلەن، ئانام - مەھەل،
 «ئەلەي» دە روھىمنى ئېغىزلاندۇرغان.
 ئەقلىمنى تاپماستا خاماندا ئانام،
 كۆڭلۈمنى «لاي - لاي» دا خوب ئاۋۇندۇرغان.

كۈي كۈيەپ ھارمىدىم، شاماللار بىلەن،
 بەيگىدە يەكمۇ - يەك، ئۈتۈم بىمالال.
 يۈرىكىم چوغ يۇرتى، كۆزۈمۈ روشتەن،
 بىلىمەن ھەق - ناھەق ۋە ھارام - ھالال.

كۈلكە بار ھەر كۈيىڭ مەۋجىدە، قوۋناق،
 ھاياتنىڭ دولقۇنلۇق ئېقىنلىرى ھەم.
 يىغا بار ھەر كۈيىڭ تىنىقىدا، ياق!
 چىقىنلار كۈلكەنىڭ ئېقىنلىرى ھەم.

كۈي تۆكتۈم دەرياغا، تىڭشىدى ھارماي،
 كۈيۈمنىڭ بىقارار ئاشقى بولۇپ.
 خۇشناۋا بۇلبۇللار سايرىدى تىنماي،
 ئالەمچە ھۇزۇرنىڭ لىۋىگە قونۇپ.

كۈي تۆكتۈم ئانامنىڭ ئېتەكلىرىگە،
 كۆزىدىن ئىزدەپ شوخ بالىلىقىمنى.

شۇ كۈيلەر پەپىلەپ بەردى ھاياتلىق، تەپكۈرلۈك ۋە تەپەككۈرلۈك ئۈچۈن، ئەگەشكىنىچە، كۆرسەتتى ياشاشنى، تەقدىر يولۇمنى. كېتىمەن يۈلتۈزلار يۇرتىغا گويبا. قېشىمغا يولسا مۇشەققەت ئاتلىق،

بىرىپ بار ئىشقىنى تارتتى قولۇمنى. كۈي بىلەن ئېزىلاپ كەلدىم شۇ ئۇلۇغ- ئانامنى ھەر تىنىق ئىلگىگە ئوراپ.

ئاشۇ كۈي كۈيۈمنىڭ خېمىر تۇرىچى، ئۇلغايدى، ئالەمگە سىغىدى ھەتتا، ئۇ ئۈچۈن بار ۋەسىلم بىلدۈرەر قۇللۇق، تۇرسىمۇ، مىڭ قىسمەت يولۇمنى توراپ.

شۇ كۈيلەر ئۆمرۈمنى ئاۋۇندۇرغۇچى، ئېپ كېلەر ئۆمرۈمگە شادلىق ھەر ئەسنا.

كۈلمەن باتۇردەك ۋە مەجنۇنلارچە، قەلبىم كۈي بۇلىقى، دولقۇنلۇق دەريا.

لەززىتى ياسايدۇ مىڭ ئەزىم دەريا. بار ھەر بىر كۈيۈمدە جان ئاتا - ئانا!

مۇھەممەتئىمىن ئابلىمىت تەھرىرى: مەتقاسىم ئابدۇراخمان

شېئىر ۋە تۈيۈقلار

قۇياش تەسىراتى

ئەزەلدىن بىر بۈيۈك ھەقىقەت ئايان، قۇياشتەك نۇر چېچىپ مېھنەتتە ياشاش.

× × ×

نۇر ئىچرە ياشىدى بۇ كەڭرى ئالەم، شەرەپ ئەل ئىشقىدا ئوت بولۇپ يانماق،

ھاياتلىق تەبەسسۇم ئىلكىدە كۈلدى، نومۇستۇر مۈشكۈلدە كەينىگە يانماق.

تەھسىنلەر ئوقىدى شۇ نۇرغا ئادەم، ئەڭ ئېسىل خىسلەتتۇر مەرت ئوغۇل ئۈچۈن،

ئېچىلدى ئۇنۇردىن قۇت بەھرى ئىلىم، ياۋ كۈچلۈك بولسىمۇ ئۇنىڭغا يانماق.

× × ×

ئۇلۇغدۇر ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر پەقەت، ھەسەتخور ياشايدۇ دائىم تەنھا - تاق،

شۇ نۇرنى تارقاتقان قۇت، سېخى قۇياش. قوش ئامەت ئىلكىدە تاقىتى ھەم تاق.

سېخىلىق ئىلكىدە بەرگەچ ھارارەت، رەنچىيدۇ ھاياتتىن قاقشاپ زېرىكىپ،

بۇ گۈلۈم شۇنچىلىك تۇرىدۇ ياپ - ياش. كەلتۈرگەن ئامىتى بوپ قالسا گەر تاق.

شۇڭلاشقا ئىستىكىم بولدى مېنىڭكى، تەھرىرى: مەتقاسىم ئابدۇراخمان

تاغ خەلق قوشاقللىرى

تاغدا جەرەن ئاتار مەن، چىقىلدىكى كەلكىنىڭ، خۇيلۇقۇم، خۇشخۇيلۇقۇم،

بىر - بىرىگە چاتارمەن. قاننىغا ئوق تەگدى. ئۇيقۇمنى گالۋاڭ قىلمىغىن.

مۇساپىر دەپ خار كۆرمەڭ، يارنىڭ قىلغان سۆزلىرى،

ھەپتە - ئون كۈن ياتارمەن، يۈرىكىمگە نەق تەگدى.

يارىڭىز كەپتۇ دەسە،
چىراغ تۇتۇپ ئىز باقىدۇ.

كەتتى يار كۆڭلى قارا،
كېتەمسەن يارىم دەپمىدى،
چېنىگە چايىنى قويۇپ،
ئىچەمسەن يارىم دەپمىدى.

قاراقاش كەتكەن بىلەن،
ئوتى - پىراقى كەتتىدى،
مەن يارىمغا يىغلىسام،
ھالىمغا يارىم يەتتىدى.

قوي كېلەر قوزى بىلەن،
بىر - بىرىنىڭ ئىزى بىلەن،
قېيىنئانام قاچان كېلەر،
لەيلىخان قىزى بىلەن.

كەت دەسەڭمۇ كېتەمسەن،
كەتە دەسەڭمۇ كېتەمسەن،
ئارىدا ئىككى قونۇپ،
يارىم قېشىغا يېتەمسەن.

مەن تىلىمنى ساز قىلىپ،
چالسام راۋاپتىن ياخشىراق،
ئىككى تىزىمنى قوچاقلاپ،
ياتسام ياماندىن ياخشىراق.

ھاۋانىڭ تۇتۇقلۇقى،
ئاسماندا ئاينىڭ يوقلۇقى،
بۇ مېنىڭ خامۇشلۇقۇم،
يېنىمدا يارىنىڭ يوقلۇقى.

ئوچاق بېشى ئويىغلىق،
ياندا چۆڭگۈن قويماقلىق،
ھەددىڭىزدىن كۆپ ئاشماڭ،
بىزمۇ سىزدىن تويماقلىق.

خېلى بولدى كەلگىلى،
بىر چېكىم تاماكا يوق.

بىر چېكىم تاماكا سالماق،
يارىنىڭ كۆڭلىدە يوق.

بىر چېكىم تاماكنى،
ئىككى چېكىم قىلسا بولار.

بىر چېكىم تاماكىدا،
ئالغان كۆڭۈل قانچە بولار؟

خۇي دەسەم سېنىڭدە بار،
چىراي دەسەم سېنىڭدە بار.

قايرىلىپ سۆيگەنلىرىڭ،
ئۆلگىچە يادىمدا بار.

راۋاپىمنىڭ پەردىسى،
ئاتمىشىدۇ، يەتمىشىدۇ.

بىزنى كۆيدۈرگەن جۇۋان،
ئاشۇمىدۇ، يەڭگۈشىمىدۇ؟

راۋاپىمنىڭ تارىسى،
پەي - پەيگە ئوخشايدۇ يەنە.

بىزنى كۆيدۈرگەن جۇۋان،
تەتەيگە ئوخشايدۇ يەنە.

راۋاپىمنىڭ تارىسى،
بىردىن ساناپ بەش كېلىدۇ.

بىزنى كۆيدۈرگەن خېنىم،
گۈلنى قىسىپ خۇش كېلىدۇ.

سېنى دەپ كەلدىم بۇ يەرگە،
ئۆلىدىم دەريا كېچىپ.

گاھى ئەقلىم بىلەن كەلدىم،
گاھى ئەقلىمدىن ئېزىپ.

قويچىباي قوي باقىدۇ،
زىۋىدىخان ئۆي باقىدۇ.

ماقا مەيلىك بولمىسا،
كۆڭلۈمنى ۋەيران قىلمىغىن.

ئامرىقىم بولسا مېنىڭ،
يېنىمدا ئولتۇرمايمىدى؟

بىرە - بىرە قاراپ قويۇپ،
كۆڭلىمنى تىندۈرمايمىدى؟

ئارقا تاغقا يول مېڭىپ،
ئالتۇنغا قەرزىڭ بارمىدى؟

كېچىلەپ يول ياقلاپ،
چوكانغا قەرزىڭ بارمىدى؟

ئەمدى قانداق قىلغۇلۇق،
ھەقتىن بۇيرۇق ئىرادە.

يار ئۈستىگە يار كەپتۇ،
بىر - بىرىدىن زىيادە.

ئاخشام باردىم غەم بىلەن،
تامدىن چۈشتىم پەم بىلەن.

ئانىسى يامان خوتۇن،
ئونى سالىدى دەم بىلەن.

ئاتنىڭ ياخشى تۇرۇق،
قىزنىڭ ياخشى تۇرۇق.

يېكىتلىك قىلاي دەسەم،
پۈتۈمدا يوغان چورۇق.

بۈگۈن ئۈچ كۈن، ئەتە تۆت كۈن،
كويۇڭدا بى ناشتە مەن.

نېمە دەپ كۆڭلۈمنى بەردىم،
سەن خېنىمغا باشتا مەن؟

بىر بېسىپ، ئىككى بېسىم،
قالدى ئۆتۈكنىڭ پاشنىسى.

بىر ئەمەس، ئىككى ئەمەس،
بىزنىڭ يارىنىڭ ئاشنىسى.

ئۇ تېرەكمۇ لىغشىدۇ،
بۇ تېرەكمۇ لىغشىدۇ.
ئۈجمە كۆڭۈل چوكانلار،
ئەر تاپالماي غىغشىيدۇ.

ۋەدىنى يا - ۋەدىنى،
ئۇنتۇپ قالما ۋەدىنى.
ئۇنتۇپ قالساڭ ۋەدىنى،
ئۆزۈڭ تارتىسەن دەردىنى.

ئېتىكەم بىدە - بىدە،
خەقلەر كۆرسە نېمە دەر؟
بىلگىنى مەردانە دەر،
بىلمىگىنى دىۋانە دەر.

ئى خېنىم سېرىق چىراي،
ئوتۇڭدا مەن قانداق چىداي؟
ئاۋال ئاخشامدا بېرىپ،
تالڭ ئاقچە راۋاپ چالاي.

ئى خېنىم كۆزدۈڭلىمۇ،
ئارال ① دېگەن بوستانلىنى؟
ئۆلمىسەك كۆرۈپ ئۆتەرمىز،
داڭلىغان دوستۇڭلىنى.

ئىماملىنىڭ ② تېغىدا،
توپ - توپ يۈرىدۇ كەكلىك.
يارىمنىڭ بويى زىلۋا،
قايرىپ سۆيگىلى ئەپلىك.

يا ئۇياققا كەتمىدۇق،
يا بۇياققا كەتمىدۇق.
كۆيۈشۈپ يۈرگەن بىلەن،
مۇرادىمىزغا يەتمىدۇق.

ئۆزۈم تەنھا ئۆتەلمەيمەن،
يولۇڭنىڭ ③ داۋاندىن.
يۈرىكىم چالنىش كەتتى،
ئوتۇڭنىڭ ياماندى.

مەن بوزاڭدىن ④ قارىسام،
سايياغ ⑤ دېگەن تۈز كۆرۈنەر.

شايدا كۆڭلەك كىيىپ،
جۇۋان خېنىم قىز كۆرۈنەر.

قوش تۈگمەنگە قويۇپتۇ،
ئاغزى يوغان قوغاچنى.
تېپىۋېتىپتۇ چوكانلار،
بوقا گەردەن پو باشنى.

سېلى نەدىن؟ نۇرىدىن ⑥،
تۈتۈنلەر چىقسۇن مۇرىدىن.
ئىككى يار تۇتقان جۇۋاننىڭ،
پوتلا ئاقسۇن بۇرىندىن.

چاقارلىقلار ⑦ ئۆي ساپتۇ،
تەكچىسىنى سۇۋاتماي.
بىر جۇۋان تېگەي دەيدۇ،
يۈز - كۆزىنى يۇۋاتماي.

تاشلىمىدۇق - تاشلاشمىدۇق،
تاشلاشقىلى پايلاشمىدۇق.
ئالتە ئاي بولدى يەنە،
بىردەم تۇرۇپ مۇڭداشمىدۇق.

يايلىدۇقا - يايلىدۇق،
بوزاڭ دېگەندە يايلىدۇق.
يۇمىلاق دۆڭگە چىقىپ،
يارىم قايان دەپ يىغلىدۇق.

يامغۇرلار تولا ياغسا،
بوزاڭقىرلار ⑧ ھوردايدۇ.
قىز باللا كۆمەچ كۆمۈپ،
ئوغۇللارنى بوردايدۇ.

توخۇ تامدا ياتامدۇ،
تامنى بويلاپ قاچامدۇ؟
مېنى دېگەن شۇ يارىم،
يۇلتۇز ساناپ ياتامدۇ؟

تاغدا زۇپا ئېچىلدى،
تېرىپ ئاللى يارىم.
ياقا يۇرتقا يول ئالماڭ،

بىللە قاللى يارىم. سايياغ ئالماڭ،
بۇ تاغلار ئەجەپ تاغلار،
ئاشى بار، توپاسى يوق.
خەقنىڭ يارى يار ئەمەس،
دەردى بار، ۋاپاسى يوق.

بورانتايدىن ⑨ كەلگەن سۇ،
ھەر توقايدا توختايدۇ.
ساڭا كۆپكەن يۈرەكتە،
چۆڭۈن قويسا قاينايدۇ.

تونۇردىكى زاغرىنى،
قومارماسەن تەڭلەڭگە؟
بىر چوكان كۆيۈپ قاپتۇ،
شادا پاچاق لەڭلەڭگە.

تۈزگە بۇغداي تېرىسام،
ئۈنگەنلىرى ئار پىكەن.
كۆڭۈلدىكى شۇ يارنىڭ،
تەككەن ئېرى پاپىكەن.

يارنىڭ يارى تولا،
مەندىن بۆلەك تۆت - بەشى بار.
مەن تېخى يار تۇتمىدىم،
سەندىن بۆلەك ئۈنبەشى بار.

يارىمنىڭ قاراقاشى،
ئەجەپ تولىكەن ئاداشى.
دەپ قويۇڭلار يارىمغا،
ئۆلۈمگە كەتمسۇن باشى.

قاشنى قاشقا ئۇلسا،
دەرياغا كۆۋرۈك بولغىدەك.
ئوتلىرىدا جان خېنىم،
بولدۇم پەرىشان ئۆلگىدەك.

تويلىغۇچى: مۇھەممەتتوختى ئەخمەت
تەھرىرى: مەنقاسىم ئابدۇراخمان
ياقا يۇرتقا يول ئالماڭ،

ھېكمەتلەر

«جالالىدىن رومى» دىن ئېلىندى

▲ تەقۋادارلىق ۋە ئۆلىمالىق، دۆلەت خىزمىتىدىكى مەرتىۋە ۋە مەنەپ، دۇنياۋى نېمەتلەرگە ئىنتىلىش بىلەن

كېلىشەلمەيدۇ.

▲ نىيەتنىڭ خاسلىقى رەسمىي - يوسۇنلارغا رىئايە قىلىشتىن ئۈستۈن.

▲ بىز خۇددى ئۆسۈملۈك ئوتلىرىغا سىڭگەن شىرنىلەرگە ئوخشاش، ئالەم بويلاپ تارالغان ھەققەتكە شۇنچە

يېقىن چاپلىشىمىز،

▲ دۇنيا قاچانلاردۇر بىراقلا باقىي قىلىپ يارىتىلمىغان، بەلكى ئۈزلۈكسىز قايتىدىن يارىتىلىپ تۇرىدۇ. كۈنرىغان

ئىبارلەرنىڭ ئادەتتىن تاشقىرى ئىپادە ئۈسۈللىرىدىن تەپ تارتماي، ئۇلارنىڭ ماھىيىتىدە يوشۇرۇنغان بۈيۈك بىر تارىخىي

ئىنتىلىشنىڭ مەنبەسىنى بىلمۈشقا ھەرىكەت قىلايلى.

▲ تىرىك ئىكەنسىن، ئۆزۈڭدىن كۆرە دۇرۇسراق ۋە لايىق بىر نەرسە قالدۇرۇش ئۈچۈن، ئۆمىدىنىڭ شىۋىرلاشلىرىغا

ئۇچماي ئىشلىشىڭ، تىنماي جاپا چېكىشىڭ كېرەك. ئېھتىمال، شۇ چاغدىلا ئەۋلادلار بىز قىلالىغاننى قىلالار، بىز

يېتەلمىگەنگە يېتىشەر.

▲ سۆز - لىباس، مەنە - ئۈنىڭدىكى يوشۇرۇن سىر.

▲ ئادالەت يۈكىنى ئۈتۈنچىنىڭ تارازىسىدا ئەمەس، زەرگەرنىڭ تارازىسىدا تارتىش كېرەك.

▲ ئىنسانلارنىڭ مەزھەپلەر، تەبىقىلەر، دىنلارغا بۆلۈنۈشى - تەڭداشسىز قاپاھەتتۇر، ئادەمزات ھەققەتكە ئوخشاش،

ۋاھىد - يېگاندىدۇر.

▲ ئۆز روھىي دۇنيانىڭنى بىلىش ۋە ئىگىلەش، بىر چاغلاردا ئىسكەندەر زۇلقەرنەينىنىڭ يەر يۈزىنى ئىشغال

قىلغىنىدىنمۇ مۇشكۈلرەك.

▲ ئىلمىي بەس - مۇنازىرىلەر ئىنسانلارنى كۆپىنچە بىر - بىرىدىن ئايرىۋېتىدۇ. ئەمما ساز ۋە ئۈسسۈل ئۇلارنى

بىرلىككە كەلتۈرىدۇ.

▲ مۇزىكا ئايالغا ئوخشايدۇ، ئۇنى چۆرە دەپ قارايدىكەنسىن، خەلىپە ناسىرنىلارغا ئوخشاش، ئۆزۈڭدە ئىنسانلىقنى

ئۇخلىتىپ، ھاياتلىقنى ئويغىتىسەن. لېكىن ئۇنى ياخشى كۆرۈپ، ئۇنىڭ بىلەن بىرلىشىپ، بىر دولقۇندا ئاقالساق شۇنىڭ

بىلەن روھىيىتىڭدىكى چىن ئىنسانىي ماھىيەتنى ئويغىتىش ئۈچۈن، دەسلەپكى قەدەمنى تاشلىيالىشىڭمۇ مۇمكىن.

▲ ساما - ھۇزۇر بەخش ئەتكۈچى سورۇن. ئىشقى - مۇھەببەت بىلەن ھېرىسىۋ - ھەۋەس باشقا - باشقا بولغىنىدەك

ئۇ خەلىپىنىڭ ئەرمەكلىرىگە ئوخشىمايدۇ.

▲ ۋىسال ھەققىدە سۆزلەشتىن بۇرۇن، پارچە ھىجران ئەلەملىرىنى تارتىپ كۆرۈش لازىم.

▲ ھەممە نەرسە قىسمىنى ئىلاھقا باغلىق دېگەن ئېتىقادتىن كېچىپ، ئىنسان ئۆزىنىڭ قارار - ئىرادىسى بىلەن

ئىستىقبالغا قاراپ ئىنتىلىشى كېرەك.

▲ شائىر ئىشقى - ھەققەتكە يېتىشنىڭ بىردىنبىر ۋاستىسى.

▲ ماددىنىڭ يوشۇرۇن سىرلىرىنى ئىگىلەش جەريانى -

ئۇستا. ئۈچۈن ئۆزىنى - ئۆزى بىلىشىڭمۇ جەرياندىدۇر.

- ▲ مۇتلەقلىقنىڭ ئالىمى — ئۆزىڭىزنىڭ قەلبىڭىزدە.
- ▲ ئەر بىلەن ئايالنىڭ مۇناسىۋىتى، كىشىلەرنىڭ بىر - بىرى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى بىلەن بىرگە، ئىنسانلارنىڭ تەبىئەت بىلەنمۇ بولغان مۇناسىۋىتىدۇر.
- ▲ ئىنساننىڭ قانچىلىك دەرىجىدە ئىنسان بولغانلىقى، دەسلەپتە بىۋاسىتە ئىشقى - مۇھەببەتتە كۆرۈلىدۇ.
- ▲ ئۆزى ئۇچۇنلا يارىتىش، شەخسى مەنپەئەتپەرەسلىكىنى ئۆزىگە سىڭدۈرۈۋېلىش، بۇ كور - ئاجىز بولۇپ قېلىش.
- ▲ «كىمكى بىزگە مەھبۇب ئەمەس، ئۇنىڭ ئەڭ ئېغىر گۇناھلىرىنىمۇ كەچۈرۈش كېرەك، كىمكى بىزگە مەھبۇبىدۇر ئۇنىڭ قىلچە گۇناھىنىمۇ كەچۈرۈشكە بولمايدۇ.»
- ▲ ئاياللار پەقەت مەشۇقلا ئەمەس، پەقەت بەندىلا ئەمەس، بەلكىم ياراتقۇچىنىڭ ئۆزىدۇر.
- ▲ ئايال كىشىگە تەبىئەتتىن بەخش قىلىنغان نەرسىنى ئەر كىشى پەقەت جاسارەت بىلەن قولغا كەلتۈرەلەيدۇ.
- ▲ ھەقىقىي ھاكىمىيەت ئادەملەر ئۈستىدىن ئەمەس، ئۇلارنىڭ قەلبى ئۈستىدىن قارار تاپىدۇ.
- ▲ بىلىمدان كىشى، تاماق ئىزدەپ ئۇۋىسىدىن ئۇچقان، لېكىن ئوزۇق تاپالماي ئۇۋىسىغا ئائىلاچ قايتماقچى بولغاندا، خۇددى يولدىن ئېزىپ ئارسالدىقتا قالغان قۇشقا ئوخشايدۇ.
- ▲ ئاتنى ياخشى ئۆگەتسە، مەنزىلگە ئۆزى يەتكۈزىدۇ، ئۇنى قىستاش، بېقىنداش ھاجەتسىز، زىيانلىق.
- ▲ پەن ۋاسىتىسىدىن مەقسەتكە ئايلانغانكىن، ئۇ ھەقىقەت يۈزىگە پەردە تارتىدۇ.
- ▲ ھەممىنىڭ يۈزى كەڭىگە قارىغان، كەڭىنى ئېلىۋەتسەڭ مەلۇم بولىدۇكى، ئىنسانلار بىر - بىرىنىڭ قەلبىگە سېغىنىدۇ، بىرىنىڭ قەلبى — باشقىسى ئۈچۈن سەجدىگاھ.
- ▲ ئىنسانلار بىر - بىرىدىن بايلىق، نەسىل - نەسەپ، مەۋقە - مەرتەۋە، ھەتتاكى دىنىي ئېتىقادقا قاراپ ئاجرالمايدۇ.
- ▲ ھەر قانداق ئىنسان كامالەتكە يېتىشى مۇمكىن، شۇڭلاشقا ھەر بىر ئادەم مۇقەددەستۇر.
- ▲ بىرلىك — تەرمىيازىلار كۈرىشى ئارقىلىق ۋۇجۇدقا چىقىدىغان بۇ دۇنيادا، مۇھەببەت ۋە نەپرەت بىر - بىرى بىلەن ياندىشىپ ماڭىدۇ. مۇھەببەت قانچىلىك ساپ ۋە پاك بولسا، ئۇ يامان غەرىز كىشىلەرنىڭ نەپرىتىگە شۇنچە دۇچ كېلىدۇ.
- ▲ روھ — ئۇ ئەقىلمۇ، كۆڭۈلمۇ ئەمەس، بەلكى، ئۇ بىرلىكنى ئالاھىدىلىككە قوشۇش، ئالاھىدىلىكنى بىرلىكتە كۆرۈش ئىشتىياقدۇر.
- ▲ روھىيەتتىن مەھرۇم ئادەم ئۈچۈن، ئالەم مەنىسىز ۋە خىلمۇ - خىل نەرسىلەر تولغان ئامبار. پەقەت ئىنسان مەنىۋىلىكى پۈتۈن كائىناتنى ئۇنىڭ ئۆز ئويىغا ئايلاندۇرايدۇ.
- ▲ ھەر بىر قىياق - مايسىدا، ھەر بىر ساماۋى سەييارىدە، دەسلەپ ئويغانغان پىكىر، ئانا قورسىقىدا مىندىرىلغان بۇۋاقتا ئومۇمىي بىر ماھىيەتنى كۆرۈپ، ئۇنى بار ۋۇجۇدى بىلەن ھېس قىلىشنى بىلىش كېرەك.
- ▲ ئىنسان روھىيىتىنىڭ بۇلىقى ئەمدى ئەمەلدارلارنىڭ ئارىسىدا ئەمەس، سارايلار ۋە ھەشەمەتلىك ئايۋانلارنىڭ سەھنىسىدە ئەمەس، مەنىۋى تەرەپتە بېشى موھتاجلىقتىن قۇتۇلالماي، ئۇيقۇ ۋە تاماققا توپماي، ھەر كۈنى، ھەر سائەت ئۆزىنى باشقىلارغا بەخشەندە قىلغۇچى، بولمىسىنىڭ ھەر بىر سوقۇلۇشى ۋە يىگىنىسىنىڭ ھەر بىر سانجىلىشى بىلەن جانسىز ئەشيالار — نەرسە - كېرەكلەرگە جان كىرگۈزۈپ، ئۆز روھىغا لىباس كەيدۈرگۈچى ئادەملەرنىڭ مۇھىتىدا ئۇلارنىڭ مېھنىتىدۇر.
- ▲ باشقىلارغا ئوخشاش تاماق يەيدىغان، كېچىسى ئۇخلاپ كۈندۈزى ئىشلەيدىغان، تىرىكچىلىكى ھەر كۈنى، ھەر سائەت كىشىلەرنىڭ كۆز ئالدىدا تۇتىدىغان، ئاددىي كىشىنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى بىلىش ھەممىلا كىشىگە نىسبەت بولۇۋەرمەيدۇ.

ئاۋام پەقەت ئۇلۇغ ئىنسانلاردا ئۆزىگە ئوخشاش جەھەتلىرىنىلا كۆرىدۇ، ئوخشىمايدىغان جەھەتلىرىنى تەن ئېلىشنى خالىمايدۇ، قوبۇل قىلالمايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ «ئۆز يۇرتۇڭدا پەيغەمبەر يوق» دەپ بىكارغا ئېيتىمغان بولسا كېرەك. ▲ بەزىدە تىرىكلەرنى پەسكە چۆكۈرۈش ئۈچۈن ئۆلۈكلەر ئاجايىپ ماختىلىدۇ.

▲ ھەقىقەت — ياخشىلىق ۋە يامانلىقتىن ئۈستۈن تۇرىدۇ. ▲ مۇھەببەت تەلقىنى، ئىنسان قەلبىنى ئۇلۇغلاش غايىلىرى خوتۇن - قىزلىرىنى چەكلەپ ئۆتەلمەيدۇ. ▲ ئىرىشكىنىڭلا قانات قىلىش — مەنئى ئۆلۈم، زامان بىلەن ھەمئەپەس بولۇپ، بىرلىكتە قەدەم تاشلاش

— ھاياتلىق.

▲ جۈمە مۇسۇلمانلارنىڭ، يەكشەنبە — خرىستىئانلارنىڭ مۇقەددەس كۈنى. لېكىن شائىر ئۈچۈن بارلىق دىن ۋە مەزھەبلەر ئوخشاش. ئۇ پۈتۈن دۇنياغا، ئېرقى، دىنى، مىللىتى، تەبىقىسىدىن قەتئىينەزەر، بارلىق ئىنسانلارغا ئوخشاشلا باراۋەر مۇراجىئەت قىلىدۇ: «ماڭا ۋەھدەت مەيىنى تۇتقىن، باشقىلارنىمۇ ئۇنىڭدىن بەھرىمەن قىل، تاكى جامائەت جەم بولۇپ، پەقەت سۈرەت شەكلىدىكى پەرقلەرنى بىر تەرەپ قىلايلى. بىز ھەممىمىز بىر تۈپ دەرەخنىڭ شاخلىرى، بىر قوشۇننىڭ جەڭچىلىرىمىز.

▲ بىز سۈدەك ئېقىپ ئۆتىمىز، ئەمما خەلقىنىڭ قېنىدا مەيدەك ياشايمىز. بىر كۈنى پۈتمىزنى سوزۇپ تۇپراقتا ياتساقمۇ، خۇددى كېمىگە چۈشۈپ يەلگەن ئاستىدا ئۇزاقلارغا سەپەر قىلغان سەياھەتكە دائىم ئەمەلىي ھەرىكەتتە بولىمىز. ▲ شائىرلار كېسەل سەۋەبىدىن ئەمەس، كۆڭۈل ئاغرىقى — ئەلەم دەستىدىن ئۆلۈپ كېتىدۇ.

▲ قۇياش — ھەممىنىڭ مۈلكى.

نەشىرگە تەييارلىغۇچى: مەتقاسىم ئابدۇراخمان

مقال - تەمسىللەر

ئەمەلدارغا ھىجايغان،
بۇقراغا ھومۇيار.

ئۇسۇلنى باشلىغۇچى داپچى،
جىدەلنى باشلىغۇچى لاپچى.

ئۆچكىنىڭ دائىم ئوچۇق قالسا كەپ يوق،
قوينىڭ بىر قېتىم ئوچۇق قالسا ھوي، ھوي.

باغنىڭ ئاچقۇچى مەندە تۇرسا،
جىننىڭ شاپتۇل يىگىنى كۆرۈك.

مۈشۈكنىڭ بۇلى يوق كۆشكە ئامراق،
قېرىنىڭ چىشى يوق تۆشكە ئامراق.

ئېشەككە مىنگەننىڭ پۇتى تىماس،
بەدىنىيەتنىڭ كۆڭلى (تىنماس).

ياللاچى يالاپ تويماس،
غالچا غاچاپ (تويماس).

غېرىبى (سۈپۈرگى سانجىرى)

مۇخەممەس

بىلسانغىز دوستلار مۇھەممەد ھەقىنىڭ بىزگە ئەھمىيەتلىك،
 ياش قېرىلار بىل شەرىئەت بۇيرىقى مېھماندۇر،
 مەغرۇر ئولماڭ زەرغەسىز بۇ ئىمتىھان ئەنۋارىدۇر،
 باغلاماڭ دۇنياغە كۆڭۈل مۈلكى - مالى فاندۇر،

كىم كۆڭۈل باغلار ئاڭا نادانلار ناداندۇر،
 بىز ئۈچۈن ئەي دوستلار يەتكۈزدى كۆر فەرۋەيدىكار،
 شۈكرى ئىتىڭلار ئەي يارانلار تىنماين لەيلۇ نەھار،
 تاشلاڭىز كىيىنۇ ئەداۋەتلار بولۇڭ بىر - بىرلە يار،

ھەر بەھار ئىيام ئاچىلغان گۈل كەبى سەن لالەزار،
 يەرگە كىرگان گۈل جەبىنلار چىھرەئى خەنداندۇر،
 نەچچىلار كەتتى بۇ دۇنيادىن چۈبى نامۇنشان،
 ئاھ ھەسرەت بىرلە قىلدى نەچچىلار باغرىنى قان،

ئاخىرى قىلدى كەفەن بۇ دۇنيادا بەرمەي ئامان،
 ساھىلى مەقسەدغە يەتمەي جۈملەئى پىرۇ - جۇۋان،
 دەست ھەسرەت باشدا غەرق بەلا تۇفاندۇر.

ھوشۇڭ ئۆلسە دوستلار ئالدىمە بايلار مالغە،

باقماغىل تۈرلۈك لىباسغە باق ئانىڭ ئەتىمالغە،

بەسكى ئەيلاسەن ئەتقالنىڭ ئەكمالغە،

ئەبىرى نىسيان دىماڭىل گۈلشەندە گۈل ئەھۋالغە،

قەترەئى باران ئىماسدۇر دىيدەئى كىرىاندۇر،

دۇنيادا كۆرگىل ھەممە ئەۋۋارەئى زال فەلەك،

بەرمادى دەردىغە دەرمان جارەئى زال فەلەك،

كۆرگۈزۈر نەيىرەڭلار مەككا رەئى زال فەلەك،

رەنگى راھەتدىن نارى رۇخسارەئى زال فەلەك،

روزىڭارى يوق غەم ۋە ئاندە مېھنەت كاردۇر،

نەيلايۇر مىللەتكە خىزمەت قىلماسە دۇنيا كېلىپ،

ياتىبان غەقەلت تۇشاكىرە جەھانغە تەلمۈرۈپ،

ئىلمۇ فەندىن بەھرە ئالماي بىر كۈنى كەتكاي ئۆلۈپ،

كىم خەبەرسىز بولسە ئۆزىدىن نەفەستىن پەرۋەر بولۇپ،

بۇ قارا يەر ئاستىدا قالغان بەلاغە جانىدۇر.

ياتمە ئەمدى دوستلار قوينىل تەرەققىە قەدەم،
 بىل غەنىمەت دۇر نەفەس ئۆتكۈرمىقىل دەمنى بۇ دەم،
 دوست ياران ئىلىم ئوقۇڭ بىزلەرنى قىلماي مۇتەھەم،
 بىر مۇئەمما دۇر تېرىكلىك ئۆز كۆكۆڭدىن ئۆرمە دەم،
 بىر جاھان ئايىنەدەك ئەسرارنىڭ ھەيرانىدۇر.

ئىلمۇ فەن بىلكىل قاراڭغۇ دىل ئۆيىنى يارۇتۇر،
 ئىلىم ئاتىغە مىننە ھەر كىم مەقسىتىغە تېزىتۇر،
 بەئزىلەر مىلبانچى مەن دەپ ئىلىمىدىن ئىنكار تۇتۇر،
 كىم بولۇپ مەغرۇر دۇنيا ئەھلى دىلىنى تاغرىتۇر،
 ئۆز زامانىنىڭ ئۇشۇل فىرتۇن بىلەن ھامانىدۇ.

كىم شەرىئەت تۇتتى مەھكەم دائىمابىل شاد ھەق،
 بەس غەنىلەر ئىلتىفات ئەتسە پىئەر ئەمداد ھەق،
 ناتۇان كۆزلەردە قان دەپ قىلماسە فەرياد ھەق،
 كىم قەنئەت گەنجىدە دەم ئۆرماسە بى ياد ھەق،
 فېقىر مۈلكىدە مۇھەببەت كىشىۋەرنىڭ خانىدۇر.

يولدىن ئازما دوستلار خاھىشى دۇنيا ئۈچۈن،
 باشدا باي - باي سۆڭرە ۋاي - ۋاي دانىشى دۇنيا ئۈچۈن،
 ئىككى ئات، ئون يەتتە قوي، بەش كۈن ئۆتەر دۇنيا ئۈچۈن،
 بەس كۆرۈپ ئالدىنماغىل ئارايىشى دۇنيا ئۈچۈن،
 بۇ ھاۋايى نەفى خاھىشلار بارى شەيتانىدۇر.

كۆز ئاچىڭ ئۇقبە ئۈچۈن ئاللاھ قىلۇر سىزگە ئەنا،
 ئەھلى دىللار نالەسى چىققاي زەمىندىن تاسەما،
 بىلىمگەيسىز بۇ ئىبادەتتۇر ئەگەر بولغاي فەنا،
 ھەر ئىبارەت جان چىكىپ ئەل فەقەر ئۈچۈن قىلمىش بىنا،
 لايى گۈلرۇخلار تىنى، خىشتى سەرى سۇلتانىدۇر.

كەتتى بۇلىۈل باغ ئارا قالدى چىمەندە زاكىلەر،
 ئەھلى دانىش كەتتى كۆر ئورنىغە قالدى دەردىسەر،
 كۆڭلىدە قورقۇنچىسى يوقتۇر قىيامەتدىن مەگەر،
 نەفىنى دۇنيا دەپ رەبا ۋە رشۋەدىن قىلماي ھەزەر،
 ھالىياكىم دەپ ئىچەدلەر ھەممە ئەلنىڭ قاندىرۇر.

ئەي خىرەد ئەھلى بىلىك ھەرفىرىزى ئادەم لۇتقى ھەق،
 كىمەگە بولماس نىسىپ بىل ئەھلى خاتەم لۇتقى ھەق،
 ئەي غېربا، بىل ئۆزۈڭ ھەم بۇشە ئادەم لۇتقى ھەق،
 ئەي غېرىپ دەم ساقلا بىلكىل فەيزى ئالەم لۇتقى ھەق،
 فەزلى ئەھسانى دەۋاسىز دەردلەر دەرمانىدۇر.

تەييارلىغۇچى: مۇھەممەت چاۋاز
 مۇھەممەت ئىبلى مەستىمىن

يىپەك يولىدىكى ئۇيغۇر تىبابەتچىلىكىنىڭ بۆشۈكى — خوتەن ۋىلايەتلىك ئۇيغۇر تىبابەتچىلىك شىپاخانىسى

ئۇيغۇر تىبابىتى 2000 - يىللىق تارىخقا، ئۆزىگە خاس نەزەرىيە ئاساسى، مۇكەممەل بولغان داۋالاش ئۇسۇلى، مول دورا مەنبەسىگە ئىگە ئەنئەنىۋى تىبابەت بولۇپ، خوتەن ۋىلايەتلىك ئۇيغۇر تىبابەت دوختۇرخانىسى ئەنە شۇ تىبابەتچىلىك ۋارىسلىرىنى يېتىشتۈرۈۋاتقان ئانا بۆشۈك. تىبابەتچىلىكىنى ئۈزلۈكسىز تەرەققىي قىلدۇرۇپ، گۈللىنىۋاتقان تەبىئىي داۋالىنىش مەركىزى — شىنجاڭ ئۇيغۇر تىبابەت ئالىي تېخنىكوم مەكتىپىنىڭ ئوقۇتۇش بازىسى.

دوختۇرخانا 8 مىليون مۇقىم مۈلۈك مەبلەغكە، 4 مىليون ئايلىما مەبلەغكە ئىگە ئىقتىسادىي ئاساسى كۈچلۈك، داۋالاش شارائىتى مۇكەممەل بولغان 150 نەپەر ئىشچى - خىزمەتچىسى بار، تىببىي دورىگەرلىك، داۋالاش، ئوقۇتۇش، تەتقىقات بىرگەۋدە قىلىنغان ئۈنۈپرسال دوختۇرخانا. دوختۇرخانا خوتەن شەھىرىنىڭ مەركىزىگە جايلاشقان، قاتناش قولايلىق، مۇھىتى گۈزەل، ھاۋاسى ياخشى. دوختۇرخانا ئامبولاتورىيىسى يىلىغا 50 مىڭ ئادەم قېتىم كېسەل كۆرىدۇ. كېسەللىرىدا يىلىغا 2200 دىن ئارتۇق كېسەل يېتىپ داۋالىنىدۇ، كېسەل كارۋات پايدىلىنىش ئۈنۈمى %95 دىن يۇقىرى بولۇپ، داۋالىنىش ئالاھىدىلىكى جەھەتتە يۈرەك قان تومۇر كېسەللىكلىرى، قان قويۇلۇش، قان ماي ماددىسىنىڭ يۇقىرىلاپ كېتىشى، جىگەرنى ماي قاپلاش، ئاشقازان جىگەر كېسىلى، ئاق كېسەل ۋە ھەر خىل تېرە كېسەللىكلىرىنى داۋالاپ ھەرىمىلەت بىمارلىرىنىڭ قىزغىن ئالقىشىغا ئېرىشتى. ساقىيىش ئۈنۈمى %90 دىن يۇقىرى بولدى. شۇنداق بولغاچقا مۇئەييەن ئىجتىمائىي ۋە ئەمەلىي ئىقتىسادىي ئۈنۈم يارىتىپ ئىسلاھات داۋامىدا ئۈزلۈكسىز ئالغا باسماقتا.

خوتەن ئۇيغۇر تېبابەت دوختۇرخانىسى مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى خېرىدارلىرىغا ئەڭ قىزغىن سالام يوللايدۇ. خېرىدارلارنىڭ خوتەنگە كېلىپ قەدىمى ئەتلەس، گىلەم، قاشتېشى ماكاننى زىيارەت قىلىشنى، دوختۇرخانىغا كېلىپ مېھمان بولۇشنى، كەسپىي ئالاقە قىلىشنى سەمىمىي ئۈمىد قىلىدۇ

دورلارنى تەتقىق قىلىپ بازارغا يۈزلەندۈرۈش ئۈستىدە ئىزدىنىش

دوختۇرخانا مۇتەخەسسسلرى بالىسىدا كېسەل كۆرمەكتە

شىپاخانا مەسئۇللىرى دورا ئىشلەش سېخنى كۆزدىن كەچۈرمەكتە

شىپاخاناغا چەت ئەللەردىن، مەملىكىتىمىزنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىن مېھمانلار مۇتەخەسسسلەر ۋە داۋالىنىدىغان بىمارلار ئۆزلۈكىسىز كېلىپ تۇرىدۇ

دوختۇرخانا دورا زاۋۇتىنىڭ ئىلغار دورا ياساش ۋە تەتقىق قىلىش سايمانلىرى

يېپەك يولىدىكى ئۇيغۇر تىبابەتچىلىكىنىڭ بۆشۈكى - خوتەن ۋىلايەتلىك ئۇيغۇر تىبابەتچىلىك شىپاخانىسى

شىپاخانا باشلىقى روشەنگۈل سابىر خىزمەت ئۈستىدە

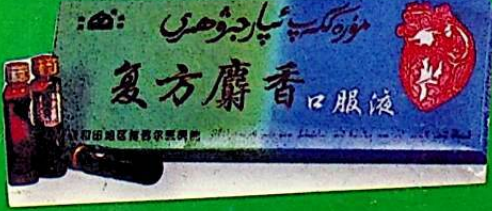
شىپاخانىدىكى مۇتەخەسسس، تۇتۇپ، ھەمىشەلىرى يىغىن زالىدا

شىپاخانا رەھبەرلىرى مۇتەخەسسسلەر بىلەن دورا سۈپىتىنى تەكشۈرمەكتە

شىپاخانا ياسىغان دورىلاردىن ئۆرنەكلەر

خېمىرى گاۋرېمان ئەنسىرى تابىلىتى
خۇسۇسىيىتى: مېڭىنى قۇۋۋەتلەيدۇ. يۈرەك ھەرىكىتىنى ياخشىلايدۇ. نېرۋىنى تىنچلاندۇرىدۇ.
ئىشلىتىلىشى: يۈرەك ھەرىكىتى تېزلىشىپ كېتىش، يۈرەك سىقىلىش، ئۇيقۇسىزلىق، كۆپ چۈش كۆرۈش، مالىخوليا، نېرۋا ئاجىزلىق، تۇتۇقلىق، نېرۋا كېسىلى قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
ئىشلىتىش مىقدارى: كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 2 تابىلىتتىن، ئاتتىكىدە ۋە كېچتە ئىستېمال قىلىنىدۇ.

مۇرەككەپ ئىغار جەۋھىرى

خۇسۇسىيىتى ۋە تەسىرى: قاننى جانلاندۇرۇپ مۇددەلەرنى ئاچىدۇ. يۈرەكنى ھوزۇرلاندۇرۇپ نېرۋىنى تىنچلاندۇرىدۇ. قان ئايلىنىشى ياخشىلايدۇ. يۈرەك پائالىيىتىنى كۈچلەندۈرىدۇ. تاجىمىمان ئارترىيىنىڭ بۆتسىمان قېتىش خاراكتېرلىك يۈرەك كېسەللىكىنى، يۈرەك مۇسكۇلىغا قان يېتىشمەسلىك، يۈرەك سانجىقى، يۈرەك رېتىسىزلىقى، ئۇيقۇسىزلىق، كۆپ چۈش كۆرۈش، نېرۋا فونكىسىيەسى بۇزۇلۇش، نېرۋا ئاجىزلىق، تۇتۇقلىق قاتارلىق كېسەللىكلەرگە ئىشلىتىلىدۇ.
ئىشلىتىش مىقدارى ۋە ئۈسۈلى: كۈندە 3 قېتىم، ھەر قېتىمدا 10 مىللىلىتر ئىستېمال قىلىنىدۇ.

خېمىرى مەرۋايىت تابىلىتى

خۇسۇسىيىتى: يۈرەكنى كۈچەيتىدۇ. نېرۋىنى تىنچلاندۇرىدۇ. قاننى جانلاندۇرۇپ توسالغۇلارنى ئاچىدۇ.
ئىشلىتىلىشى: تاجىمىمان ئارترىيە قېتىش خاراكتېرلىك يۈرەك كېسىلى، يۈرەك ھەرىكىتىنىڭ رېتىسىزلىقى، يۈرەك ھەرىكىتىنىڭ تېزلىشىپ كېتىشى، يۈرەك سىقىلىش، ئۇيقۇسىزلىق ۋە نېرۋا ئاجىزلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ.
ئىشلىتىش مىقدارى: كۈندە ئىككى قېتىم، ھەر قېتىمدا 3 تابىلىتتىن تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.

دۈۋاللى مېشىكى

خۇسۇسىيىتى: يۈرەك، مېڭىنى قۇۋۋەتلەپ، ئاشقازاننى ياخشىلايدۇ.
ئىشلىتىلىشى: يۈرەك ئاجىزلىق، يۈرەك ھەرىكىتىنىڭ رېتىسىزلىقى، نېرۋا ئاجىزلىق، ھەزىم سىستېمىسىنىڭ ناچارلىقى، تۇتۇقلىق، يالچ، لەقۋا، يۈرەككە قان يېتىشمەسلىك، دەم سىقىلىش قاتارلىق كېسەللەرگە ئىشلىتىلىدۇ.

ئىمساك تابىلىتى

خۇسۇسىيىتى: جىمىسى قۇۋۋەتنى ئاشۇرۇپ، ئورۇق بىز خىزمىتىنى ياخشىلايدۇ. قوزغاش، تۇتۇق رولى بار.
ئىشلىتىلىشى: نېرۋا ئاجىزلىق، مېنى تۇتۇلماسلىق، مېنى تېز كېتىش، مۇدەۋەك تۇتۇلماسلىق قاتارلىقلارغا ئىشلىتىلىدۇ. جىمىسى ئاجىزلىققا كۆرۈنەرلىك ئۈنۈمى بار.
ئىشلىتىش مىقدارى: كۈندە بىر ۋاق، 2 - 3 تابىلىتقىچە، كەچكە تاماقتىن كېيىن ئىستېمال قىلىنىدۇ.